

บทสรุปผู้บริหาร

แผนงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรไทย (MCLT) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะและความโดดเด่นของวิถีสมุนไพรในจังหวัดที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดสำคัญในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงรายในเชิงการแข่งขันให้เป็นที่รู้จัก 2) เพื่อศึกษารูปแบบเส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันและเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรที่ตรงกับแนวโน้มความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ และ 4) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย สำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรไทย (MCLT) ประชากรที่ใช้ศึกษาประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ 1) ภาเคการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย และ 2) นักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาของวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจลักษณะและความโดดเด่นของวิถีสมุนไพรในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย จำนวน 15 ชุมชนท่องเที่ยวใน 9 อำเภอของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ 1) บ้านห้วยทรายขาว อำเภอพาน 2) บ้านโป่งแดง อำเภอพาน 3) บ้านร่องบอน อำเภอพาน 4) บ้านดงมะเดื่อ อำเภอแม่ลาว 5) บ้านท่ามะโอ อำเภอแม่ลาว 6) วิสาหกิจชุมชน ตำบลท่าสุต อำเภอเมืองเชียงราย 7) บ้านป่าแดง อำเภอแม่สาย 8) วิสาหกิจชุมชนบ้านม่วงคำ อำเภอแม่สาย 9) วิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยสัก อำเภอขุนตาล 10) บ้านแสนใจพัฒนา อำเภอแม่ฟ้าหลวง 11) บ้านห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า 12) บ้านห้วยเตี๋ย ตำบลต้า อำเภอขุนตาล 13) วิสาหกิจชุมชนบ้านน้ำม้า-เชียงคาน-บ้านแต่น ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ 14) บ้านร่มฟ้าไทย (ภูชี้ฟ้า) อำเภอเทิง และ 15) วิสาหกิจชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน อำเภอเมืองเชียงราย

คณะผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์จำนวน 13 ข้อในการพิจารณาคัดเลือกสมุนไพรที่มีความโดดเด่นและสามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ.

2560 – 2562. และไม่ขัดต่อ พรบ.สมุนไพรแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ดังนี้คือ 1) สมุนไพรที่แสดงถึงเอกลักษณ์ หรืออัตลักษณ์ของชุมชน 2) สมุนไพรที่มีการใช้ในตามวิถีชีวิตของคนในชุมชน (มีการใช้รับประทาน การใช้เป็นยารักษาโรค หรือการใช้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนในชุมชน 3) สมุนไพรที่สามารถเพาะปลูก หรือเก็บเกี่ยวได้จากใน พื้นที่ชุมชนหรือพื้นที่ใกล้เคียง 4) สมุนไพรที่สามารถส่งเสริมให้คนในชุมชน ผลิต/ปลูกอย่างมีศักยภาพ เช่น เป็นพืชที่มีระยะเวลาการเจริญเติบโตสั้น มีวิธีการปลูกง่าย 5) สมุนไพรที่มีสรรพคุณรักษาโรค เป็นส่วนผสมในผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพ เช่น เวชสำอาง และผสมในเครื่องดื่มให้เป็นเครื่องดื่มดูแลสุขภาพ เป็นต้น 6) สมุนไพรที่มีข้อมูลทางวิชาการหรือหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ในการยืนยันสรรพคุณ (มีรายงานวิจัย หรือหลักฐานข้อมูลการใช้งานที่น่าเชื่อถือมากกว่า 10 ปี) 7) สมุนไพรที่มีข้อมูลความปลอดภัย 8) สมุนไพรที่เป็นที่ต้องการของตลาดไทย หรือตลาดโลก 9) สมุนไพรที่เป็นที่ต้องการในกลุ่มประเทศ MCLT 10) สมุนไพรที่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้มีมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจได้ 11) สมุนไพรที่มีความโดดเด่น และสามารถตอบโจทย์ ต่อนักท่องเที่ยวได้หลายกลุ่ม หลายประเภท 12) สมุนไพรที่สามารถส่งเสริม ศักยภาพธุรกิจชุมชนได้ใน 3 กลุ่ม คือกลุ่มผู้ปลูกสมุนไพร กลุ่มแปรรูป และกลุ่มผู้จำหน่าย และ 13) สมุนไพรที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนเป็น ยา อาหาร เครื่องสำอาง หรือผลิตภัณฑ์สุขภาพได้

ผลการศึกษาสมุนไพรที่มีความโดดเด่นที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดสำคัญในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย โดยใช้หลักเกณฑ์ 13 ข้อข้างต้น พบว่า มีสมุนไพรในแหล่งท่องเที่ยว 15 ชุมชนที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย และเป็นสมุนไพรที่มีความโดดเด่นมากที่สุดเป็น 4 ลำดับแรกที่พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว คือ 1) ขมิ้นชัน 2) ชาอัสสัม 3) น้ำผึ้ง และ 4) ว่านสาวหลง สมุนไพรดังกล่าวเป็นสมุนไพรที่มีความโดดเด่นและมีศักยภาพสูงสุดในการนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพร อีกทั้งยังเป็นสมุนไพรที่แสดงถึงเอกลักษณ์อัตลักษณ์ของชุมชน มีการใช้ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน สามารถเพาะปลูกได้ในชุมชน มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์หรือข้อมูลทางวิชาการที่แสดงถึงสรรพคุณและความปลอดภัย สามารถขึ้นทะเบียนเป็น ยา อาหาร เครื่องสำอาง หรือผลิตภัณฑ์สุขภาพได้ตลอดจนเป็นสมุนไพรที่มีความต้องการของตลาดทั้งในประเทศ ต่างประเทศและกลุ่มประเทศ MCLT

สมุนไพรที่มีความโดดเด่นทั้ง 4 ชนิด (ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้ง และว่านสาวหลง) พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวดังนี้คือ 1) ขมิ้นชัน พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชนบ้านท่าสุด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยสัก (บ้านต้า) อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย 2) ชาอัสสัม พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว บ้านห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย 3) น้ำผึ้ง พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว บ้านห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย และ 4) ว่านสาวหลง พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวบ้านป่าแดง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และวิสาหกิจ

ชุมชนบ้านม่วงคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และ 3) วิสาหกิจชุมชนบ้านต้า อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

คณะผู้วิจัยได้พัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป 4 ผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าของสมุนไพร สำหรับใช้ในการสร้างคุณค่าร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย คือ 1) เจลขมิ้น 2) ลิปปาล์มน้ำมัน 3) ยาหม่องแท่งกลิ่นตะไคร้ และ 4) สบู่ว่านสาวหลง

ผลการศึกษาของวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรแบ่งเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้คือ

1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเพื่อการมีสุขภาพที่ดี (Wellness Tourism) สมุนไพรมีประโยชน์ต่อสุขภาพ มีสรรพคุณที่โดดเด่น เป็นระบบการรักษาแบบองค์รวม (Holistic) ซึ่งสามารถดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้ได้แบ่งสมุนไพรออกเป็น 1) สมุนไพรบำรุงผิวพรรณ และความสวยงามได้แก่ ขมิ้นชัน ว่านสาวหลง และการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในกลุ่มสปาเช่น น้ำมันหอมระเหย น้ำมันนวด ลูกประคบสมุนไพร และ 2) สมุนไพรเพื่อสุขภาพ เครื่องดื่มที่ทำให้ร่างกายสดชื่น กระปรี้กระเปร่า ผ่อนคลาย นอนหลับสนิท ได้แก่ ชาอัสสัม ตะไคร้ เป็นต้น

2) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและการแพทย์แผนไทย (Medical Tourism) การนำสมุนไพรมารักษาโรค สร้างภูมิคุ้มกันและทำให้ร่างกายแข็งแรงขึ้น มีหมอพื้นบ้านเป็นผู้ให้การรักษาก่อนการเจ็บป่วยด้วยโรคและการองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษหลายชั่วอายุคน มีตำราหรือภาษาล้านนาเรียกว่า “ป๊อบ” บันทึกสูตรยาสมุนไพร ทั้งนี้จำแนกตามการรักษาโรคได้ดังนี้คือ 1) กลุ่มสมุนไพรแก้ปวดไข้ ข้อเคล็ด ปวดข้อ เส้นเอ็นพิการได้แก่ ไพล 2) กลุ่มยารักษาโรคผิวหนัง ผื่นคัน กลากเกลื้อนได้แก่ ขมิ้นชัน 3) กลุ่มยาแก้ท้องอืด ท้องเฟ้อได้แก่ ไพล 4) ผลิตภัณฑ์กลุ่มยาแผนโบราณ ยาหอมระเหย ได้แก่ ไพล 5) ยำขางยาฝนยาต้ม และ 6) การนวดแผนไทย

เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้คือ

1) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรโดยเฉพาะ 2) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นในพื้นที่ใกล้เคียง 3) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายที่เชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน (MLCT) และ 4) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ โดยในเส้นทางท่องเที่ยวจะมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 5 กิจกรรม คือ การเรียนรู้ การบริการ การชิม การเยี่ยมชม และการซื้อของ

1) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรโดยเฉพาะ ประกอบด้วย 3 เส้นทาง คือ 1.1) เส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร (วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุด บ้านสันตันกอก อำเภอ

เมืองเชียงราย- บ้านป่าแดงหลวง - บ้านม่วงคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีหมื่นชั้นเป็นสมุนไพรหลัก) 1.2) เส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่ (บ้านห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย มีน้ำผึ้งเป็นสมุนไพรหลัก) และ 1.3) เส้นทางโรงพยาบาลเมืองล้านนา (บ้านห้วยเตือ ตำบลต้า อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย มีว่านสาวหลงเป็นสมุนไพรหลัก) ซึ่งเส้นทางการท่องเที่ยวประเภทนี้เหมาะสำหรับกลุ่มผู้สร้างสรรค์ตนเองและโลกให้ดีกว่าเดิม (Reformer Oriented) (เป็นกลุ่มที่มีแนวคิดสร้างมุมมองใหม่ให้กับโลก ต้องการค้นหาประสบการณ์ ต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ เน้นความมีสุนทรียะ ชอบธรรมชาติ และไม่ยึดกรอบ รักการดูแลสุขภาพและห่วงใยครอบครัว เลือกรับใช้โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม) และกลุ่มครอบครัวที่อบอุ่น มั่งคั่ง (Mainstream Oriented) (เป็นกลุ่มคนในวัยทำงาน มีความมั่นคงในชีวิต ครอบครัวที่อบอุ่น ไม่ชอบเสี่ยงใดๆ เน้นความปลอดภัยของทรัพย์สิน และครอบครัว ให้ความสำคัญกับการใช้จ่ายและราคาสินค้า นิยมใช้สินค้าและบริการที่สังคมยอมรับ)

1.1) เส้นทาง “ความงามตามวิถีสมุนไพร” มีรายการนำเที่ยว 2 คืน 3 วัน เริ่มต้นเส้นทางจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุด บ้านสันตันกอก ตำบลท่าสุด อำเภอเมืองเชียงราย ต่อด้วย บ้านป่าแดงหลวง และบ้านม่วงคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในเส้นทางนี้มีกิจกรรม คือ 1) กิจกรรมการดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพรท้องถิ่น เช่น นวดหน้า นวดตัว ประคบด้วยสมุนไพรหมื่นชั้น การนวดแผนไทย ด้วยสมุนไพรหมื่นชั้น (วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุด บ้านสันตันกอก) และกิจกรรมการนวดรักษา เช่น ย่ำขา ย่ำมัต ดอกเส้น เช็ดใบพลูมะลิ การบำบัดหัวจรดเท้า นวดศีรษะ อบตัว ปอกเข้า แช่เท้า การนวดสปา/ขัดผิว ด้วยสมุนไพรหมื่นชั้น การนวดแผนไทยประยุกต์ และการรับประทานอาหารสุขภาพวิถีถิ่น (กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าสุด) 2) กิจกรรมทำเครื่องตม น้ำมันชั้นเพื่อสุขภาพ 3) กิจกรรมเรียนรู้การทำเจลขมิ้นชัน 4) กิจกรรมเรียนรู้การปลูกขมิ้นชัน 5) กิจกรรมเรียนรู้การเพาะปลูกว่านสาวหลง และสมุนไพรพื้นบ้าน 6) กิจกรรมเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากว่านสาวหลง ได้แก่ การทำสบู่ว่านสาวหลง 7) กิจกรรมการเรียนรู้ การทำธูปหอมไลุ่งจากตะไคร้หอม การทำลูกประคบจากสมุนไพรว่านสาวหลงและสมุนไพรอื่น และ 8) กิจกรรมบำบัดด้วยสมุนไพรว่านสาวหลง ประกอบด้วยกิจกรรมการชงยา (อบตัวด้วยสมุนไพรว่านสาวหลง) กิจกรรมแช่เท้า/นวดเท้า (นวดบำบัดด้วยน้ำมันว่านสาวหลงและสมุนไพรอื่นๆ) กิจกรรมนวดตัวด้วยน้ำมันนวดสมุนไพรพื้นบ้าน กิจกรรมพอกเข้าด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน นอกจากนั้นยังมีบริการการพอกเข้าด้วยดินจอมปลวก การนวดเพื่อสุขภาพ และการอบสมุนไพรจากสมุนไพรใกล้ กิจกรรมนั่งสมาธิ-เดินจงกรมปั่นจักรยานรอบสวนสมุนไพร นอกจากนั้นยังมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรภายในศูนย์ฯ ได้แก่ ยาสมุนไพรสมุนไพรรูปหอม น้ำมันตะไคร้หอม ขี้ผึ้งสระแห่น ขี้ผึ้งตะไคร้หอม/ไพล เทียนหอมไลุ่ง เป็นต้น

1.2) เส้นทาง “สุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่” มีรายการนำเที่ยว 1 คืน 2 วัน ในพื้นที่บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ในเส้นทางนี้มีกิจกรรมการ

ท่องเที่ยว คือ 1) กิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว 2) กิจกรรมเดินป่าศึกษาเส้นทางธรรมชาติเส้นทางป่าต้นน้ำ/ต้นไม้ใหญ่และการเลี้ยงผึ้งโพรงแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน 3) กิจกรรมเรียนรู้กระบวนการทำลิปบาล์มผสมน้ำผึ้ง 4) กิจกรรมเยี่ยมชมสวนผสมผสานวนเกษตร (ชา กาแฟ มะขาม มะแขว่น) 5) กิจกรรมศึกษาเส้นทางทางการปลูกชาอัสสัมแบบชาวปกากะญอเรียนรู้กระบวนการปลูกชาอัสสัมในป่าเรียนรู้กระบวนการเก็บชาอัสสัมวิธีการปลูกชาของชาวปกากะญอ และ 6) กิจกรรมเรียนรู้กระบวนการแปรรูปชาอัสสัมการเก็บใบชา การคั่วชา การชิมชาจากกระบอกไม้ไผ่ การเรียนรู้กระบวนการตากชาก่อนการแปรรูปเดินชมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชนเผ่าปกากะญอ

1.3) เส้นทาง “โรงยาหมอเมืองล้านนา” มีรายการนำเที่ยว 1 คืน 2 วัน พื้นที่บ้านห้วยเตือ ตำบลต้า อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน ในเส้นทางนี้มีกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ 1) กิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว 2) กิจกรรมเรียนรู้สมุนไพรพื้นบ้าน 3) กิจกรรมรับประทานอาหารสุขภาพล้านนา 4) กิจกรรมปั่นจักรยานชมสวนผักปลอดสารพิษ 5) กิจกรรมเรียนรู้พืชสมุนไพรและตำรับยาสมุนไพร เพื่อการรักษาแบบหมอเมือง (หมอนาน้อย) และ 6) กิจกรรมการเรียนรู้การทำสบู่ว่านสาวหลง

2) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดน่านเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นในพื้นที่ใกล้เคียง (ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางเกษตร ทางพระพุทธศาสนา และประวัติศาสตร์) เส้นทางประเภทนี้ประกอบด้วย 3 เส้นทาง คือ 2.1) เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร 2.2) เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางสุขภาพชุมชนและป่าใหญ่ และ 2.3) เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางโรงยาหมอเมืองล้านนา ซึ่งเส้นทางท่องเที่ยวประเภทนี้เหมาะสำหรับกลุ่มครอบครัวที่อบอุ่น มั่งคั่ง (Mainstream Oriented)

2.1) เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร ในพื้นที่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุด บ้านสันตน์กอกอำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน – หมู่บ้านม่วงคำ- บ้านป่าแดงหลวงอำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน ในโปรแกรมการท่องเที่ยว 3 วัน 2 คืน จะเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ คือ 1) ศูนย์วิจัยและพัฒนาชาพันธุ์ดีและพืชสมุนไพร อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน 2) วัดหิรัญญาวาส ตั้งอยู่ที่บ้านเหมืองแดงน้อย ตำบลเกาะช้าง อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน ที่ประดิษฐานพระสิงห์สุทธานนาร เป็นองค์พระที่สานด้วยไม้ไผ่ และ 3) บ้านปางห้า ตำบลเกาะช้าง อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน ท่องเที่ยววิถีชุมชนชาวไทยใหญ่ ที่โดดเด่นด้านวัฒนธรรม “มาสักหน้าไหมทองคำ” และเป็นศูนย์ถ่ายทอดเรื่องราวของกระดาศา

2.2) เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางสุขภาพชุมชนและป่าใหญ่ ในพื้นที่บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน ในโปรแกรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน จะเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ คือ 1) วัดแสงแก้วโพธิญาณ พุทธสถานในนิมิตของครูบาอริยชาติ แผนผังรูปแบบศาสนวัตถุและศาสนะต่าง ๆ ล้วนมีนัยที่สื่อความหมายในเชิงธรรมะ และแฝง

หลัก “พุทธธรรม” อันลึกซึ้งเอาไวโนแทบทุกองค์ประกอบของผังวัดพุทธศิลป์และศิลปะต่างๆ ที่สอดแทรกอยู่ภายในวัดแสงแก้วโพธิญาณ เป็นการผสมผสานงานศิลป์ 3 รูปแบบ คือ ศิลปะล้านนา ศิลปะ ไตไทยใหญ่) และศิลปะพม่า ซึ่งศิลปะแต่ละรูปแบบเหล่านี้มีเอกลักษณ์และความงามที่โดดเด่นแตกต่างกัน และ 2) ลานนาออนเซน ตั้งอยู่ที่ตำบลแม่สรวย แม่สรวยเชียงรายการอาบน้ำแร่ธรรมชาติ/น้ำพุร้อน/น้ำแร่ เป็นน้ำธรรมชาติที่มีแร่ธาตุต่าง ๆ

2.3) เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางโรงพยาบาลเมืองล่านนา ในพื้นที่บ้านห้วยเตือ ตำบลต้า อำเภอนาตาล จังหวัดเชียงราย ในโปรแกรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน จะเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ คือ 1) พิพิธภัณฑ์ลือลายคำ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ศิลปะมรดกกลดลายบนผืนผ้า ที่มีคุณค่าดุจทองคำของชาวไทลื้อ 2) ชุมชนบ้านน้ำม้า ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ชุมชนท่องเที่ยวการเกษตรเพื่อสุขภาพ “ยัง สมาร์ท ฟาร์มเมอร์” ให้ความรู้ด้านการเกษตรแบบรุ่นใหม่ควบคู่กับการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านกิจกรรม การเรียนรู้แบบโฮมสเตย์ในชุมชนและอาหารเพื่อสุขภาพ และ3) เมืองเชียงของ ประตูสู่ประเทศลาว เมืองหน้าด่านสำคัญจากอดีตสู่ปัจจุบัน ดินแดนตำมิละ จากตำนานสู่การฟื้นฟู เต็มไปด้วยเรื่องราวบอกเล่าผ่านสถาปัตยกรรมและชาติพันธุ์ มนต์เสน่ห์แห่งเมืองริมน้ำโขง ที่สงบและงดงาม

3) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรวงจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน (MLC) โดยบูรณาการร่วมกับกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรมีอยู่แล้ว ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวทั้งขาเข้าและขาออกจากประเทศไทย ที่เชื่อมโยงจากเมืองท่องเที่ยวในแต่ละประเทศ ประกอบด้วย 2 เส้นทาง ได้แก่ 3.1) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรวงจังหวัดเชียงราย เชื่อมโยงจังหวัดหลวงน้ำทา ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และเมืองสิบสองปันนา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และ 3.2) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรวงจังหวัดเชียงราย เชื่อมโยงเมืองเชียงตุง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งเส้นทางท่องเที่ยวประเภทนี้เหมาะสำหรับเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ Gen Y ในกลุ่มผู้รังสรรค์ตนเองและโลกให้ดีกว่าเดิม (Reformer Oriented) และกลุ่มครอบครัวที่อบอุ่น มั่งคั่ง (Mainstream Oriented)

3.1) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรวงจังหวัดเชียงราย เชื่อมโยงจังหวัดหลวงน้ำทา ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และเมืองสิบสองปันนา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนี้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวบ้านน้ำม้า อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เชื่อมโยงจังหวัดหลวงน้ำทา ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และเมืองสิบสองปันนา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งในโปรแกรมนำเที่ยว 4 วัน 3 คืน ได้เพิ่มกิจกรรมดังนี้ คือ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จังหวัดหลวงน้ำทา สปป.ลาว (หมู่บ้านน้ำดี ป่าชุมชน และพิพิธภัณฑ์

แลนแต่น (Lantan) และ 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เมืองสิบสองป่านา ประเทศจีน (วัดหลวงเมือง ลื้อ สวนบ้านทิงหรือสวนม่านทิง สวนป่าอรัญญา ถ้ำควายขาว)

3.2) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรรจังหวัดเชียงราย เชื่อมโยงเมืองเชียงตุง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์นี้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวบ้านโป่งแดงหลวง บ้านม่วงคำ อำเภอมะสา จังหวัดเชียงราย เชื่อมโยงเมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ ในโปรแกรมนำเที่ยว 3 วัน 2 คืน ได้เพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงตุง รัฐฉาน ในประเทศเมียนมาร์ (เมืองร้อยวัด 3 จอม 7 เชียง 9 หนอง 12 ประตุ)

4) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรรสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ในโปรแกรมนำเที่ยว 2 คืน 3 วัน ประกอบด้วย 3 พื้นที่ ได้แก่ จุดที่ 1 บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จุดที่ 2 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรรทำสด บ้านสันตน์กอก ตำบลท่าสุดอำเภอมือง จังหวัดเชียงราย และจุดที่ 3 บ้านน้ำม้า ตำบลสถาน อำเภอเวียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งเส้นทางท่องเที่ยวประเภทนี้เหมาะสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ (Silver Age) ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวที่ยึดมั่นในแนวทางดั้งเดิมหรืออุดมการณ์เก่าๆ มีความสุขกับการระลึกถึงสิ่งที่ผ่านมารูปแบบง่ายๆ ทำซ้ำแบบเดิมๆ

ผลการศึกษาของวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรรที่ตรงกับแนวโน้มความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งประกอบแนวทาง 8 ด้าน

1) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านเส้นทางท่องเที่ยว

ควรส่งเสริมและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรรโดยเฉพาะ อาทิ เส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขา และเส้นทางโรงยาหมอมืองล้านนา เป็นเส้นทางที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศ MCLT เป็นกลุ่มผู้รังสรรค์ตนเองและโลกให้ดีกว่าเดิม (Reformer Oriented) (กลุ่มที่อยู่ในวัยทำงานตอนกลาง อายุประมาณ 30 ปีหรือมากกว่า มักจะอยู่ในเมืองหลวงเป็นกลุ่มคนที่ได้รับการศึกษาดีและมีหน้าที่การงานที่ดี ชอบการค้นหาค้นหาประสบการณ์ต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เสมอ) และเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรรที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงอื่น ๆ (อาทิ เส้นทางความงามตามวิถีขมิ้น) และอาจเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวอื่นที่เป็นที่นิยมอยู่เดิมของนักท่องเที่ยว เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัวที่อบอุ่น มั่งคั่ง(Mainstream Oriented) (คือกลุ่มที่มีฐานะอยู่ในระดับปานกลางถึงดี และบางส่วนประกอบอาชีพที่มีหน้ามีตาใน

สังคม มีค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับความมั่นคง ปลอดภัย คำนึงคุณค่าของการใช้เงิน ไม่ชอบความเสี่ยงและไม่ชอบการลองอะไรใหม่ๆ)

2) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

2.1) ควรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่โดดเด่นและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศ MCLT ดังนี้ (1) ชาวไทยควรนำเสนอกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพและการผ่อนคลาย โดยกิจกรรมที่นำเสนอต้องเน้นความปลอดภัยในการทำกิจกรรม รองลงมาคือสถานที่แหล่งท่องเที่ยวควรมีความเป็นสัปปายะ (2) ชาวเมียนมาร์ควรนำเสนอกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพและการผ่อนคลาย ที่มีความน่าเชื่อถือในสรรพคุณและความปลอดภัยของสินค้าสมุนไพร รวมทั้งควรมีความครบรสของกิจกรรม (3) ชาวจีนควรนำเสนอกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพและการผ่อนคลายและด้านส่งเสริมความงาม (นวดและสปา) แต่ต้องมีมาตรฐานการให้บริการที่ดี สะอาด และปลอดภัย รวมถึงสถานที่ที่มีความเป็นสัปปายะ (4) ชาวลาวควรนำเสนอกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพและการผ่อนคลาย และด้านส่งเสริมความงาม โดยคำนึงถึงความปลอดภัยในการทำกิจกรรม และสถานที่แหล่งท่องเที่ยวควรมีความเป็นสัปปายะ และ (5) พัฒนากิจกรรมที่สัมผัสสมุนไพรและสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ในรูปแบบของอาหาร เครื่องดื่ม ขนม เวชภัณฑ์ที่ใช้สำหรับกิจกรรมนวด สปา ยารักษา อาหารเสริม เสริมความงาม แพชั่น เสื้อผ้า หรือเรียนรู้จักสมุนไพร ผ่านศูนย์เรียนรู้

2.2) พัฒนากิจกรรมที่เน้นการสร้างประสบการณ์ร่วมเพื่อสร้างการรับรู้ของนักท่องเที่ยวผ่านสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส

2.3) เสนอผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวโดยเพิ่มความน่าสนใจของสินค้าและกิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ โดยผนวกพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหลัก และจัดดิจิทัลแคมเปญ (Digital Campaign) ในแต่ละฤดูกาล

2.4) ส่งเสริมการเสนอขายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยนำผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้วมาปรับปรุงให้น่าสนใจ ผนวกกับสินค้าพื้นถิ่น เช่น อาหารไทย วิถีไทย โดยเสนอขายแพคเกจการทำอาหารไทยผ่านทัวร์โอเปอเรเตอร์ (Tour Operator)

3) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

ควรเพิ่มหรือจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานด้าน สาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยวให้ตรงกับความต้องการ รสนิยม และวัฒนธรรมของ นักท่องเที่ยวกลุ่ม MCLT ได้แก่ 3.1) มีการปักหมุดแผนที่ในกูเกิล (Google Map) ให้บริการผ่านแท็กซีหรือขนส่งสาธารณะ หรือใช้บริการผ่านตัวแทนบริษัทนำเที่ยว (Tour Agency) 3.2) มีคิวอาร์โค้ด (QR Code) ให้สแกนข้อมูลแนะนำการท่องเที่ยวเป็นภาษาอังกฤษ 3.3) มีป้ายภาษา หรืออธิบายให้ไกด์ทราบข้อมูลแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเมียนมาร์ 3.4) สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน มีเอกสารแนะนำหรือแผนที่บอกทาง วิธีการเดินทาง และ

ป้ายหรือสื่อแนะนำข้อควรปฏิบัติ จุดที่สามารถสูบบุหรี่หรือห้ามสูบบุหรี่ ห้ามส่งเสียงดัง อันตรายห้ามเข้า และ
แนะนำการใช้อุปกรณ์ ที่เป็นภาษาจีน รวมถึงมีการใช้แอปแปลภาษาจีน และ 3.5) ควรมีป้ายภาษา
หรืออธิบายให้ไกด์ทราบข้อมูลแนะนำแก่นักท่องเที่ยวลาว

4) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อการท่องเที่ยว

ควรส่งเสริมและพัฒนาการผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพร ซึ่งมาจากสมุนไพรที่โดดเด่นของจังหวัดเชียงราย คือ ขมิ้นชัน ขมิ้นชัน น้ำผึ้ง และว่านสาวหลง และต้องตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศ MCLT ดังนี้ 4.1) ชาวไทยควรนำเสนอผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ใช้รับประทานเพื่อส่งเสริมสุขภาพ เช่น ผงชูรส ลูกอมแก้เจ็บคอ และเครื่องดื่มผสมสมุนไพร/น้ำผึ้ง โดยผลิตภัณฑ์สมุนไพรนั้นต้องมีคุณภาพ มีประโยชน์ ได้มาตรฐานในราคายุติธรรม 4.2) ชาวเมียนมาร์ควรนำเสนอผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ใช้รับประทานเพื่อส่งเสริมสุขภาพ เช่น เครื่องดื่มผสมน้ำผึ้ง ผงชูรส และลูกอมแก้เจ็บคอ โดยเน้นการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่สะดุดตาดึงดูดใจ และยังคงนำเสนอผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีคุณภาพ มีประโยชน์ ได้มาตรฐาน 4.3) ชาวเมียนมาร์ควรนำเสนอผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ใช้ภายนอกเพื่อการส่งเสริมสุขภาพที่มาจากสมุนไพร โดยผลิตภัณฑ์สมุนไพรนั้นต้องมีคุณภาพ มีประโยชน์ ได้มาตรฐานหรือมีคุณสมบัติและสรรพคุณที่มีความหลากหลายในการใช้งาน และมีราคายุติธรรม 4.4) ชาวลาวควรนำเสนอผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ใช้ภายนอกเพื่อความงามที่มาจากสมุนไพร/น้ำผึ้ง เช่น เครื่องสำอาง โดยผลิตภัณฑ์สมุนไพรนั้นต้องมีราคายุติธรรม มีคุณภาพ มีประโยชน์ ได้มาตรฐาน และมีบรรจุภัณฑ์ที่สะดุดตาดึงดูดใจ และ 4.5) ควรพัฒนาเพิ่มเติม คือ (1) ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้ได้มาตรฐาน ให้มีรูปแบบที่หลากหลาย และพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยใช้แนวคิดสร้างสรรค์ (2) เสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยนำนวัตกรรมมาพัฒนาความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์สมุนไพร (3) บรรจุภัณฑ์ควรมีเอกลักษณ์เฉพาะสื่อถึงความเป็นชุมชนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และมีการเล่าเรื่อง นอกจากนี้ยังอาจแป็คเป็นเซต มีหลายชิ้น แล้วบรรจุอยู่ในบรรจุภัณฑ์เดียวกัน (4) ช่องทางการจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์สมุนไพรควรมีการจำหน่ายผ่านออนไลน์ด้วย

5) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาช่องทางสื่อสาร

ช่องทางการสื่อสารควรสอดคล้องกับช่องทางการรับรู้ข้อมูลการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT ดังนี้ 5.1) ช่องทางการสื่อสารแบบออนไลน์ สำหรับนักท่องเที่ยวไทย เมียนมาร์ และลาว ควรทำบนเฟซบุ๊ก(Facebook) ส่วนจีนควรทำเว็บไซต์ และ โปรแกรมเว่ยปั๋ว (Weibo) 5.2) ช่องทางการสื่อสารในลักษณะสื่อมวลชนสำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT สามารถทำเผยแพร่ผ่านโทรทัศน์ได้ 5.3) ช่องทางการสื่อสารที่เป็นลักษณะป้ายประชาสัมพันธ์สามารถทำได้สำหรับนักท่องเที่ยวไทย 5.4) ช่องทางการสื่อสารที่เป็นลักษณะแผ่นพับสามารถทำได้สำหรับนักท่องเที่ยวลาว 5.5) การประชาสัมพันธ์ผ่านบริษัททัวร์เป็นลักษณะการประชาสัมพันธ์ที่

สามารถทำได้สำหรับนักท่องเที่ยวจีนและลาว ดังนั้นจึงควรประสานความร่วมมือกับทัวร์ ไกด์ เอเจนซี่ 5.6) เนื่องจาก นักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศ MCLT รับข้อมูลด้านการท่องเที่ยวผ่านสื่อบุคคลหรือแบบปากต่อปาก (เพื่อนหรือคนรู้จัก) เป็นอันดับไม่เกิน 3 ลำดับแรก ดังนั้นผู้ประกอบการหรือชุมชนท่องเที่ยวจึงควรพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่ดี มีมาตรฐาน และน่าประทับใจ

6) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านสื่อประชาสัมพันธ์

6.1) สื่อประชาสัมพันธ์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ควรส่งเสริมและพัฒนา ได้แก่ (1) การร่วมออกบูทแนะนำ ในงานเทรดมาร์ค (Trade Mart) ในและต่างประเทศ (2) จัดแฟมทริป (FAM Trip) สำหรับ สื่อบล็อกเกอร์ (Blogger) และตัวแทนบริษัทนำเที่ยว (Tour Agency) ในประเทศไทย และต่างประเทศ ลงพื้นที่เป้าหมายจังหวัดเชียงราย (3) ทำคลิปเป็นภาษาต่างประเทศ อังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส จีน ญี่ปุ่น เกาหลี อาหรับ แนะนำแก่นักท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ ยูทูบ (You tube) (4) มีเว็บไซต์ เพจเฟซบุ๊ก (Facebook Page) คอยแนะนำและให้ข้อมูลสอบถาม หรือผ่านหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (5) จัดรายการเข้ามาถ่ายทำ สารคดี ในพื้นที่ (6) ลงข่าวสาร ลงในนิตยสาร เช่น นิตยสารบนเครื่องบิน หนังสือ เว็บไซต์ทริปแอดไวเซอร์ (Trip Advisor) และ (7) นำคณะเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ท้องถิ่น เข้ามาศึกษาดูงานในพื้นที่

6.2) สื่อประชาสัมพันธ์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวเมียนมาร์ที่ควรส่งเสริมและพัฒนา ได้แก่ (1) การจัด แฟมทริป เชิญตัวแทนททท. จากเมียนมา สื่อและบล็อกเกอร์ ดาราเมียนมาร์ และเอเจนซี่ทัวร์ในและต่างประเทศ เข้ามาทดลองเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรมะพร้าว (2) การทำสื่อหรือคลิปเป็นภาษาเมียนมาร์ โปรโมทแหล่งท่องเที่ยว ธุรกิจสมุนไพรมะพร้าว (3) มีเอกสารแนะนำ หรือมีการอบรมให้มัคคุเทศก์ ได้อธิบายให้กับนักท่องเที่ยวเมียนมาร์ โดยให้ค่าคอมมิชชั่นการขาย (4) การนำกิจกรรมบริการสมุนไพรมะพร้าวไปโปรโมทยังประเทศเมียนมาร์ (5) งานประชุมระหว่างประเทศไทยเมียนมาร์ ในเชียงรายนำคณะไปดูงานและใช้บริการ มอบเป็นของขวัญระลึก และ (6) จัดโปรแกรมตรวจสุขภาพ และพาเที่ยว ร่วมกับโรงพยาบาลภาคเอกชนในจังหวัดเชียงราย

6.3) สื่อประชาสัมพันธ์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีนที่ควรส่งเสริมและพัฒนา ได้แก่ (1) การจัดแฟมทริป เชิญตัวแทนททท. จากต่างจีน สื่อและ บล็อกเกอร์จีน เข้ามาทดลองเที่ยว (2) การทำสื่อหรือคลิปเป็นภาษาจีน โปรโมทแหล่งท่องเที่ยว (3) การนำกิจกรรมบริการสมุนไพรมะพร้าวไปโปรโมทยังประเทศจีน (4) ทำคลิปเป็นภาษาต่างประเทศ จีน แนะนำแก่นักท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์จีน (5) มีการแนะนำหรือให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เพจ โปรแกรมเว่ยปั๋ว โปรแกรมวีแชท (WeChat) ผ่านหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศูนย์ให้ข้อมูลช่วยเหลือนักท่องเที่ยวของททท.จ.ร. เอเจนซี่ทัวร์ไทยจีน หรือผู้ประกอบการโรงแรมร้านอาหาร และ (6) มีเอกสารแนะนำ หรือมีการอบรมให้มัคคุเทศก์ ได้อธิบายให้กับนักท่องเที่ยวจีนโดยให้ค่าคอมมิชชั่นการขาย

6.4) สื่อประชาสัมพันธ์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวลาวที่ควรส่งเสริมและพัฒนา ได้แก่ (1) การจัดแฟ้ม ทริป เชิญตัวแทนททท. จากลาว สื่อและบล็อกเกอร์ ศิลปินลาว และตัวแทนบริษัทนำเที่ยวเข้ามาทดลองเที่ยว (2) การทำสื่อหรือคลิปเป็นภาษาลาว โปรโมทแหล่งท่องเที่ยว (3) มีเอกสารแนะนำ หรือมีการอบรมให้มัคคุเทศก์ ได้อธิบายให้กับนักท่องเที่ยวลาว โดยให้ค่าคอมมิชชั่นการขาย (4) การนำกิจกรรมบริการสมุนไพรไปโปรโมทยังประเทศลาว (5) งานประชุมระหว่างประเทศไทยลาว ในเชิงรายนาคณะไปดูงานและใช้บริการ มอบเป็นของที่ระลึก และ (6) จัดโปรแกรมตรวจสุขภาพและพาเที่ยว ร่วมกับโรงพยาบาลภาคเอกชนในเชียงราย

7) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

การสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ทำโดยการประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ อาทิ 7.1) การจัดกิจกรรมการจัดพาสื่อมวลชนเยี่ยมชมกิจการ (Press visit) กล่าวคือ การจัดทัวร์สื่อมวลชนตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร เพื่อช่วยกันประชาสัมพันธ์ 7.2) การแปรรูปสมุนไพรออกเป็นของที่ระลึกจำหน่าย หรือทำเป็นตัวอย่างแจกให้กับนักท่องเที่ยว 7.3) การใช้สื่อต่างๆ เพื่อเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงผู้บริโภค เช่น เว็บไซต์ บล็อก (Blog) เพจเฟซบุ๊ก และคลิปวิดีโอแนะนำ ในการจัดทำสื่อควรเน้นเนื้อหาความโดดเด่นของสมุนไพร ผสมผสานความเป็นล้านนาซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ 7.4) การจัดทัวร์ของกลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อให้ทดลองประสบการณ์การท่องเที่ยว 7.5) การจัดทำกิจกรรมพิเศษสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร โดยเน้นการสร้างประสบการณ์ผ่านสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียงและสัมผัส และ 7.6) การสร้างฐานของข้อมูลการท่องเที่ยววิถีสมุนไพรในรูปแบบแอปพลิเคชัน (Application) ในมือถือ

8) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาช่องทางทางการตลาด

การจัดทำช่องทางทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ควรทำ 2 รูปแบบหลัก คือ ช่องทางการตลาดทางตรง และช่องทางการตลาดทางอ้อม สำหรับปีแรกของการเริ่มต้นจัดการท่องเที่ยวสุขภาพวิถีสมุนไพร ช่องทางการตลาดที่เหมาะสม จะเน้นช่องทางการตลาดทางตรงเป็นส่วนหลัก และเน้นการทำ การตลาดออนไลน์ (Online Marketing) เพื่อช่วยประหยัดเวลาและต้นทุน ตลอดจนง่ายในการจัดการ

ผลการศึกษาของวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย สำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรไทย (MCLT) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) แนว

ทางการพัฒนาในมิติของพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวนาร่อง และ 2) แนวทางการพัฒนาในลักษณะภาพรวมของจังหวัดเชียงราย

1) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT ในมิติของพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวนาร่อง 5 พื้นที่

1.1) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุด บ้านสันตันกอก ตำบลท่าสุด อำเภอเมืองเชียงราย ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนาสินค้าและบริการ ให้เกิดผลเชิงพาณิชย์ การพัฒนาทรัพยากรบุคคล การพัฒนาด้านการสื่อความหมาย การพัฒนาด้านการตลาด และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของภาคีการท่องเที่ยว

1.2) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร พื้นที่บ้านห้วยเตือ และบ้านห้วยสัก ตำบลต้า อำเภอขุนตาล และบ้านน้ำม้า ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ ประกอบด้วยแนวทางการสร้างเครือข่ายทางการตลาดกับประเทศเพื่อนบ้าน การบริหารจัดการการท่องเที่ยว การจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกชุมชนให้เกิดผลเชิงพาณิชย์ และการจัดการด้านสุขอนามัยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

1.3) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร บ้านป่าแดงหลวง และ บ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย ประกอบด้วยแนวทางการสร้างเครือข่ายทางการตลาดกับประเทศเพื่อนบ้าน การพัฒนาด้านสุขลักษณะ และการพัฒนาสินค้าและบริการ ให้เกิดผลเชิงพาณิชย์

1.4) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร บ้านห้วยทรายขาว บ้านร่องบอน อำเภอพาน และบ้านดงมะดะ อำเภอแม่ลาว ประกอบด้วยแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และการพัฒนาคุณภาพการบริการ

1.5) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาด้านความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว การพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรบุคคล

2) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT ในลักษณะภาพรวมของจังหวัดเชียงราย โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้านดังนี้คือ

2.1) แนวทางการพัฒนาด้านการสถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ (1) พัฒนาสถานที่ของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเป็นสัปปายะ หรือบรรยากาศร่มรื่น สวยงาม สะอาด ปลอดภัย และมีความสุข (2) การดูแลแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะอาดปลอดภัย โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในเชิงบูรณาการ (3) การอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวให้คงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทย

โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในเชิงบูรณาการ และ (4) การพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ

2.2) แนวทางการพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ได้แก่ (1) การสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร (2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวให้น่าสนใจและดึงดูดลูกค้าเฉพาะกลุ่ม และ (3) พัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ

2.3) แนวทางการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ได้แก่ (1) การเพิ่มและจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานด้าน สาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยวให้ตรงกับความต้องการ รสนิยม และวัฒนธรรมของ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ (2) การพัฒนาด้านการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว ที่เอื้อต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ (3) การเพิ่มความรู้ด้านภาษาให้กับผู้ให้บริการ (4) การพัฒนาด้านป้ายบอกทาง ป้ายประชาสัมพันธ์ต่างๆ ให้กับ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ และ (5) พัฒนาแอปพลิเคชันอำนวยความสะดวกด้านการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว

2.4) แนวทางการพัฒนาด้านการตลาด ได้แก่ การสร้างแบรนด์เชิงรายเมืองสมุนไพร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ การพัฒนาช่องทางการการประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่ายทางการตลาดกับประเทศเพื่อนบ้าน

2.5) แนวทางการพัฒนาด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว ได้แก่ สร้างความร่วมมือของเครือข่ายการท่องเที่ยว การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของเครือข่ายการท่องเที่ยว ความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกันของเครือข่ายการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย การเสริมสร้างซึ่งกันและกันของเครือข่ายการท่องเที่ยว การเกื้อหนุนพึ่งพากันของเครือข่ายการท่องเที่ยว และ ปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยนของเครือข่ายการท่องเที่ยว

2.6) แนวทางการพัฒนาด้านผู้ประกอบการ ได้แก่ (1) การเสริมสร้างและพัฒนาความรู้และทักษะด้านการท่องเที่ยว (2) การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติแต่ละประเทศ (3) การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ในการให้บริการ (4) การลดหย่อนผ่อนปรน กฎระเบียบบางประการเพื่อให้เอื้อต่อการประกอบกิจการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการ/ชุมชน (5) การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการได้มีส่วนร่วมกับหน่วยงาน ภาครัฐในการ กำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว

บทคัดย่อ

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาลักษณะ และความโดดเด่นของวิถีสมนไพร ในจังหวัดที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดสำคัญในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสมนไพรของจังหวัด เชียงรายในเชิงการแข่งขันให้เป็นที่รู้จัก 2) เพื่อศึกษารูปแบบ เส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพด้วยวิถีสมนไพรในจังหวัดเชียงรายที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันและเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อน บ้าน 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมนไพรที่ตรงกับ แนวโน้มความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ และ 4) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมนไพรในจังหวัดเชียงราย สำหรับ นักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรไทย (MCLT) ประชากรที่ใช้ศึกษาประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ 1) ภาคการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมนไพรในจังหวัดเชียงราย และ 2) นักท่องเที่ยวในกลุ่ม ประเทศ MCLT เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ แบบมีส่วนร่วม และสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิง อนุมาน และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า

สมนไพรที่มีความโดดเด่นที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดสำคัญในการสร้างการท่องเที่ยวแบบ วิถีสมนไพรของจังหวัดเชียงราย พบว่า มีสมนไพรในแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวแบบ วิถีสมนไพรของจังหวัดเชียงราย ที่มีความโดดเด่นมากที่สุดเป็น 4 ลำดับแรกที่พบในพื้นที่แหล่ง ท่องเที่ยว คือ 1) ขมิ้นชัน 2) ชาอัสสัม 3) น้ำผึ้ง และ 4) ว่านสาวหลง

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมนไพรมี 2 รูปแบบ คือ 1) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีส มนไพรเพื่อการมีสุขภาพที่ดี (Wellness Tourism) และ 2) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมนไพรเพื่อ การรักษาโรคและการแพทย์แผนไทย (Medical Tourism) สำหรับเส้นทางและกิจกรรมการ ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมนไพรแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีส มนไพรโดยเฉพาะ 2) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมนไพรจังหวัดเชียงรายที่เชื่อมโยงแหล่ง ท่องเที่ยวอื่นในพื้นที่ใกล้เคียง 3) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมนไพรจังหวัดเชียงรายที่ เชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน (MCLT) และ 4) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมนไพรสำหรับ นักท่องเที่ยวในกลุ่มผู้สูงอายุ

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมนไพรที่ตรงกับแนวโน้ม ความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเส้นทางท่องเที่ยว 2) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวกทางการท่องเที่ยว 4) ด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพร 5) ด้านช่องทางการสื่อสาร 6) ด้านสื่อประชาสัมพันธ์ 7) ด้านการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และ 8) ด้านช่องทางการตลาด

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย สำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่ม MCLT แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) แนวทางการพัฒนาในมิติของพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวนำร่อง 5 พื้นที่ และ 2) แนวทางการพัฒนาในลักษณะภาพรวมของจังหวัดเชียงราย ซึ่งแบ่งเป็น 6 ด้าน คือ 1) ด้านสถานที่ท่องเที่ยว 2) ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว 4) ด้านการตลาด 5) ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว และ 6) ด้านผู้ประกอบการท่องเที่ยว

Abstract

The objectives of this research are 1) to study characteristics and outstanding features of herbal treatment in Chiang Rai which can be applicable to develop and promote herbal medicine-based tourism; 2) to study current patterns, routes, and activities for herbal medicine-based tourism in Chiang Rai and neighboring countries; 3) to provide recommendations for promoting and developing herbal medicine-based tourism that responds to the demands of domestic and foreign tourists; 4) to provide recommendations for developing herbal medicine-based tourism in Chiang Rai for tourists from Myanmar, China, Laos, and Thailand (MCLT). Population of the study are 1) stakeholders in herbal medicine-based tourism in Chiang Rai and 2) tourists from MCLT countries. Tools for data collection were questionnaire, interviews, participant observation and focus-group interviews. The study applied descriptive and inferential statistical analysis for quantitative data. It employed content analysis for qualitative data.

The study finds four significant herbs that can be developed as main categories for herbal medicine-based tourism in Chiang Rai. The outstanding herbs are 1) turmeric (*Curcuma longa* L.), 2) Assam tea (*Camellia sinensis* var. *Assamica*), 3) honey, and 4) Wan Sao Long (*Amomum biflorum* Jack).

There are two main patterns for herbal medicine-based tourism: 1) herbal medicine-based tourism for wellness, and 2) herbal medicine-based tourism for Thai traditional medical treatment. Routes and activities related to herbal medicine-based tourism can be divided into four categories: 1) specific herbal medicine-base tourism route; 2) herbal medicine-based tourism route in Chiang Rai which link to nearby tourist attractions; 3) herbal medicine-based tourism route in Chiang Rai which link to neighboring countries (MLCT); and 4) herbal medicine-based route for elderly tourists.

Recommendations to support and promote herbal medicine-based tourisms which responds to demands from Thai and foreign tourists comprise eight aspects: 1) tourism route 2) tourism activities 3) tourism facilities 4) herbal medicine products 5)

communication channel 6) public relations media 7) tourism product awareness, and 8) marketing channels.

Recommendations to develop herbal medicine-based tourism in Chiang Rai for tourists from MCLT countries are 1) to develop five communities as a model for tourism and 2) to improve general development for Chiang Rai province in six areas such as 2.1) tourist attractions, 2.2) tourism products, 2.3) tourism facilities, 2.4) marketing, 2.5) tourism networks, and 2.6) tour operators.

กิตติกรรมประกาศ

แผนงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรไทย (MCLT) คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่สนับสนุนเงินอุดหนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2562 และขอขอบคุณคณะผู้ตรวจสอบทางวิชาการ ศ.ดร.ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ ดร.ชูเกียรติ วงศ์เทพเตียน และคุณยุวดี นิรัตน์ตระกูล ที่กรุณาตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัยและวิธีการดำเนินวิจัย พร้อมทั้งให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยและการเขียนรายงานการวิจัย

ขอขอบคุณคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และเครือข่ายผู้ประกอบการด้านสมุนไพรใน 15 พื้นที่ของจังหวัดเชียงราย รวมถึงกลุ่มบุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานเชียงราย สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย ที่ให้คำปรึกษาเชิงพื้นที่และอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานในการดำเนินกิจกรรมตามแผนงานวิจัย

สุดท้ายนี้ คณะผู้วิจัยหวังว่าผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ทั้งในทางปฏิบัติ และเชิงวิชาการ แก่ภาคีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ที่สนใจบ้างตามสมควร

ผศ.ดร.วิรุณศิริ ใจมา และคณะ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ด
กิตติกรรมประกาศ	ถ
สารบัญ	ธ
สารบัญตาราง	บ
สารบัญภาพ	ผ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัย	5
1.3 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	5
1.4 กรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย	7
1.5 ขอบเขตการวิจัย	9
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสมุนไพรมะนาว	13
2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	14
2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยว	17
2.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอุปสงค์การท่องเที่ยว	17
2.5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	20
2.6 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการตลาดเพื่อการท่องเที่ยว	24
2.7 โครงการเมืองสมุนไพรมะนาว	25
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 ประชากร	35
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	35

3.3 วิธีดำเนินการวิจัยของแผนงาน	35
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลของแผนงาน	37
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
4.1 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 1	39
4.2 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 2	62
4.3 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 3	100
4.4 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 4	127
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการศึกษา	146
5.2 อภิปรายผล	152
5.3 ข้อเสนอแนะ	156
บรรณานุกรม	161

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	คุณลักษณะทางจิตวิทยาของนักท่องเที่ยวกลุ่ม MCLT ที่มีศักยภาพสูง
2	พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวจีน เวียดนาม และลาว ที่มีศักยภาพสูง
3	ลักษณะของวิถีสมุนไพรในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว 15 ชุมชนของจังหวัดเชียงราย
4	สมุนไพรในแหล่งท่องเที่ยว 15 ชุมชนที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยววิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย
5	สรุปลักษณะความโดดเด่นของชุมชน ช่างสัสม น้ำผึ้ง และว่านสาวหลงในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย
6	เส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยว “ความงามตามวิถีสมุนไพร”
7	เส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยว “สุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่”
8	เส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยว “โรงพยาบาลเมืองล้านนา”
9	แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในเส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร
10	แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในเส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่
11	แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในเส้นทางโรงพยาบาลเมืองล้านนา
12	เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงประเทศสปป.ลาว – จีน
13	เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงประเทศเวียดนาม
14	เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ
15	การสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าร่วมให้แก่เส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร
16	การสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าร่วมให้แก่เส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่
17	การสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าร่วมให้แก่เส้นทางโรงพยาบาลเมืองล้านนา
18	แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT ในมิติของพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวนำร่อง
19	แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT ในลักษณะภาพรวมของจังหวัด

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย	8
2 เจลขมิ้นชัน	58
3 ลิปปาล์มน้ำผึ้ง	59
4 ยาหม่องแท่งกลิ่นตะไคร้	60
5 สบู่สมุนไพรว่านสาวหลง	61
6 ภาพโบว์ชาร์แสดงเส้นทาง “ความงามตามวิถีสมุนไพร”	70
7 ภาพโบว์ชาร์แสดงเส้นทาง “สุขภาพคู่ชุมชนและป่าใหญ่”	74
8 ภาพโบว์ชาร์แสดงเส้นทาง “โรงยาหม่อเมืองล้านนา”	78
9 โบว์ชาร์การท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับ สปป.ลาว และ จีน (ภาษาไทย/English)	87
10 โบว์ชาร์การท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเมียนมาร์ (ภาษาไทย/English)	90
11 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย	103
12 ผลิตภัณฑ์ตามเส้นทางความงามตามวิถีขมิ้น	105
13 ผลิตภัณฑ์ตามเส้นทางสุขภาพคู่ชุมชน	105
14 ผลิตภัณฑ์ตามเส้นทางโรงยาหม่อเมืองล้านนา	106

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นเป็นภาคเศรษฐกิจหลักที่เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศ ไทย โดยในปี พ.ศ. 2561 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้กับประเทศในสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 20 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) (ประชาชาติธุรกิจ, 2561) และมีแนวโน้มขยายตัว เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทยอยู่ในอันดับ 13 ของ โลก และยังเป็นอันดับ 4 ของเอเชีย รองประเทศจีน ญี่ปุ่น และอินเดีย ประเทศไทยมีจุดแข็งสำหรับ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ การประยุกต์ใช้ทรัพยากรด้านสุขภาพที่มีอยู่อย่างหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สมุนไพรเข้ามาใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

มูลค่าของผลิตภัณฑ์สมุนไพรในตลาดโลก มีมูลค่าสูงถึงปีละ 4.4 ล้านล้านบาท และยังมี แนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง สำหรับในประเทศไทยผลิตภัณฑ์สมุนไพรเป็นที่ยอมรับและมีความ ต้องการมากขึ้น โดยมีการใช้ผลิตภัณฑ์ในลักษณะของอาหารเสริมสุขภาพ เครื่องสำอางสมุนไพร นวด และอบตัวด้วยสมุนไพร ตลอดจนถึง การใช้เครื่องดื่มสุขภาพ ทำให้ธุรกิจสมุนไพรมีรายได้อย่าง มหาศาลและมีโอกาสเติบโตได้อีกมาก ทั้งนี้เห็นได้จากการที่ตลาดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรในประเทศ ขยายตัวปีละไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20-30 และมีการส่งออกสมุนไพรและผลิตภัณฑ์ปีละไม่ต่ำกว่า 100,000 ล้านบาท

ประเทศไทยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้เป็น “ศูนย์กลางสุขภาพของเอเชีย” (Medical Hub of Asia) ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (ธุรกิจบริการ รักษาพยาบาล ธุรกิจส่งเสริมสุขภาพ และธุรกิจผลิตภัณฑ์สุขภาพและสมุนไพรไทย) อีกทั้งธุรกิจ ท่องเที่ยวบริการและสมุนไพรเพื่อสุขภาพยังเป็น 2 ใน 5 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายใหม่ในแผนการ สนับสนุนของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) นอกจากนี้ประเทศไทยได้มีการจัดทำ แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564 โดยมีนโยบายในการ ส่งเสริมการพัฒนา “พืชสมุนไพร” เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างความมั่นคงด้านสุขภาพให้กับ ประชาชน และมีนโยบายให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาเมืองสมุนไพร (Herbal City) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมุนไพรอย่างครบถ้วน ซึ่งโครงการพัฒนาเมืองสมุนไพร (Herbal City) เป็นการพัฒนาสมุนไพรไทยควบคู่ไปกับการขับเคลื่อนนโยบายระดับชาติลงสู่การปฏิบัติในระดับ

จังหวัด และมีการคัดเลือกจังหวัดที่มีความพร้อมนำร่อง ได้แก่ จังหวัดเชียงราย สกลนคร ปราจีนบุรี และสุราษฎร์ธานี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายสมุนไพรแห่งชาติ, 2560)

จากข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) ลงวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2559 มอบหมายให้กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาพืชสมุนไพรไทยให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพรไทยในการเพิ่มขีดความสามารถในแข่งขัน ผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางการค้าสมุนไพรของเอเชียในอนาคต โดยวางยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสมุนไพรไทยให้เป็นผลิตภัณฑ์เศรษฐกิจของชาติ จนเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2559 คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติ “แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564” ถือเป็นการกำหนดนโยบายชัดเจนในการส่งเสริมสมุนไพรไทย ซึ่งประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์หลัก โดยในยุทธศาสตร์ที่ 4 สร้างความเข้มแข็งของการบริหารและนโยบายของภาครัฐเพื่อการขับเคลื่อนสมุนไพรไทยอย่างยั่งยืน มาตราการ 6 การพัฒนาเมืองสมุนไพร (Herbal City) ได้คัดเลือกจังหวัดที่มีความพร้อมทั้งด้านภูมิศาสตร์ ความเป็นอัตลักษณ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่นที่เหมาะสม รวมถึงจุดเด่นทั้งด้านการส่งเสริมการปลูกเพื่อเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบสมุนไพรของประเทศ การจัดบริการด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และการเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรและแหล่งท่องเที่ยวด้านสุขภาพ ให้ครอบคลุมใน 4 ภูมิภาค ได้แก่ 1) จังหวัดเชียงราย 2) จังหวัดปราจีนบุรี 3) จังหวัดสกลนคร และ 4) จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเป็นการถ่ายทอดมาตรการและแผนงานจากแผนแม่บทแห่งชาติฯ ลงไปสู่การพัฒนาในระดับภูมิภาคโดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาสมุนไพรอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นทาง กลางทางและปลายทาง ทั้งการปลูกสมุนไพร การแปรรูป และการทำเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย

โครงการการพัฒนาเมืองสมุนไพร “เชียงรายเมืองสมุนไพร” สอดคล้องกับแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 (พ.ศ. 2561-2564) กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ และน่าน ซึ่งมีการกำหนดวิสัยทัศน์ไว้คือ “ประตูการค้าสากล โดดเด่น วัฒนธรรมล้านนา สินค้าเกษตรปลอดภัย ประชาชนร่วมใจอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ” และกำหนดพันธกิจ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการลงทุน โลจิสติกส์ ด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม และด้านการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มรายได้ และดำรงฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาและสนับสนุนการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและสุขภาพ เพื่อเป็นการสร้างรายได้สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และเชิงสุขภาพ พัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว ทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ เชื่อมโยงกับประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS)

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงราย ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการค้า การลงทุนและบริการโลจิสติกส์เชื่อมโยงกลุ่มจังหวัดกลุ่มอาเซียน +6 และ GMS โดยอาศัยกลยุทธ์ด้านการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP และ SMEs เพื่อเพิ่มมูลค่าการแข่งขัน และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการดำรงฐานวัฒนธรรมล้านนา เพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชิงนิเวศและเชิงสุขภาพ โดยอาศัยกลยุทธ์ด้านการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชิงนิเวศและเชิงสุขภาพเกิดการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน GMS และ ASEAN +6, +3 และส่งเสริมสนับสนุน อนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญา เพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาจังหวัดเชียงรายสู่“เมืองแห่งการค้า การลงทุน การเกษตรและการท่องเที่ยว รุ่งเรืองด้วยวัฒนธรรมล้านนา ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข”

จังหวัดเชียงรายได้กำหนดอัตลักษณ์ของจังหวัดไว้คือ Herb (สมุนไพร) Health (สุขภาพ) Heritage (ศิลปวัฒนธรรม) ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินการนำร่องโครงการพัฒนาเมืองสมุนไพรดังกล่าว ดังนั้นจังหวัดเชียงรายจึงมียุทธศาสตร์และแผนพัฒนาจังหวัดด้านสมุนไพรตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เช่น ส่งเสริมการปลูกสมุนไพร การแปรรูปสมุนไพร และการตลาด ทั้งเพื่อใช้เป็นยา ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เครื่องสำอาง และผลิตภัณฑ์อื่นๆ

ศักยภาพของเชียงรายที่มีความพร้อมตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ต้นน้ำคือส่วนของการผลิต ที่มีความหลากหลาย มีศักยภาพในการผลิตสูงที่เด่นชัดได้แก่ อำเภอพญาเม็งราย อำเภอเทิง อำเภอขุนตาล และอำเภอเวียงป่าเป้า โดยมีป่าสมุนไพร มีภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ดั้งเดิม มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ และมีการพัฒนาองค์ความรู้ กลางน้ำ คือ มีการพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมากมาจากการรวมความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านสู่การจดบันทึกและนำมาสู่การวิจัย อีกทั้งยังมีสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่ทำวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย จนได้รับองค์ความรู้ใหม่ๆ ขึ้นมา และมีโรงพยาบาลเม็งรายเป็นแหล่งผลิตยาสมุนไพรที่สำคัญ คณะการแพทย์แผนไทยมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โรงพยาบาลหมอพื้นบ้านล้านนาจังหวัดเชียงราย เป็นหน่วยงานที่มีผลิตทั้งยาสมุนไพรและผลิตบุคคลากร ส่วนปลายน้ำ คือภาคอุตสาหกรรมบริการต่างๆ มีเครือข่ายโรงแรม อุตสาหกรรมเครื่องสำอาง สปา ยาสมุนไพร และการท่องเที่ยว รวมถึงมีโรงพยาบาลในสังกัดของกระทรวงสาธารณสุขที่ใช้การแพทย์แผนไทยเพื่อการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ การนำสมุนไพรมาใช้ผ่านระบบสาธารณสุข โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ดังนั้นจังหวัดเชียงรายจึงเป็นเมืองที่มีศักยภาพในการเป็นเมืองสมุนไพรที่ครบวงจร จากศักยภาพของการเป็นเมืองสีเขียวอาหารที่ปลอดภัยในวิถีไทยล้านนา และเชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยว โดยการนำสมุนไพรสู่การรักษา การกินอาหารที่เป็นยา และช่วยกระตุ้นการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ และการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่จะสามารถช่วยให้เกษตรกรมีรายได้ที่มากขึ้น และนำไปสู่

การนำสมุนไพรมาใช้ในการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้นักท่องเที่ยวเชื่อมั่นในเรื่องของสมุนไพรประกอบยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมเรื่องการผลิตและพัฒนาเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยวในสุขภาพมากขึ้น (สุรินทร์ สุมนาพันธุ์, 2561)

จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวหลักของภาคเหนือที่ได้รับความนิยมจากทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ เนื่องจากจังหวัดเชียงรายมีภูมิประเทศสวยงาม ภูมิอากาศเย็นสบาย แหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ มีศิลปวัฒนธรรมล้านนาที่งดงามอ่อนช้อย และมีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายไม่เร่งรีบ นอกจากนี้จังหวัดเชียงรายยังมียุทธศาสตร์และแผนพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดที่ให้ความสำคัญด้านการท่องเที่ยว

ดังนั้นในฐานะที่จังหวัดเชียงรายเป็นทั้งเมืองท่องเที่ยวหลักของภาคเหนือ และในขณะเดียวกัน จังหวัดเชียงรายในฐานะเมืองสมุนไพร (Herbal City) ที่มีการนำสมุนไพรท้องถิ่นมาใช้ในวิถีชีวิต ซึ่งมีการนำภูมิปัญญาดั้งเดิมหรือจากปราชญ์ชาวบ้าน มาประยุกต์ใช้และพัฒนาเป็นบริการด้านสมุนไพรเพื่อการส่งเสริมสุขภาพและบำบัดรักษาโรค เช่น การรักโดยการย่ำข้าง การพอกเข้า พอกดวงตา การรอบตัว ยาต้มดื่มรักษาอาการ ดังนั้นจากจุดเด่นของจังหวัดเชียงรายในด้านการเป็นเมืองท่องเที่ยว และในด้านการเป็นเมืองสมุนไพร จึงทำให้หน่วยงานทั้งของภาครัฐ และโดยเฉพาะของภาคเอกชน ซึ่งประกอบสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชียงราย และสมาคมสหพันธ์ท่องเที่ยวภาคเหนือ จังหวัดเชียงราย จึงพยายามผลักดันและขับเคลื่อนให้มีการนำสมุนไพรไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพร และเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไปเชื่อมโยงกับธุรกิจการท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร สปา และนวด ซึ่งจะเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย โดยสหพันธ์ท่องเที่ยวภาคเหนือต้องการผลักดันให้จังหวัดเชียงราย เป็นจังหวัดนำร่องในการส่งเสริมด้านเกษตรปลอดภัย และท่องเที่ยวแบบเมืองสมุนไพร โดยจะเชื่อมโยงกับสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ นำสินค้าเกษตรปลอดภัย และสมุนไพรท้องถิ่น ขายแก่นักท่องเที่ยว ช่วยกระจายรายได้สู่ชุมชน (news.ch3thailand, 2559) ในขณะที่เมืองสมุนไพรที่ได้รับการคัดเลือกที่เหลืออีกใน 3 ภูมิภาค ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดสกลนคร และจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า สมุนไพรที่ผลิตนั้นมีความโดดเด่นในเรื่องของการนำมาใช้เพื่อเป็นสมุนไพรสำหรับรักษาโรคเป็นหลัก

จังหวัดเชียงรายมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักท่องเที่ยวจากประเทศจีน ลาว และเมียนมา ซึ่งประเทศดังกล่าวเป็นประเทศที่มีอาณาเขตติดหรือใกล้กับจังหวัดเชียงราย โดยในปีพ.ศ. 2558 มีสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดเชียงรายจำนวนทั้งสิ้น 2,610,479 คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 2,149,203 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 461,276 คน โดยเป็นนักท่องเที่ยวจากประเทศจีน 70,815 คน เมียนมา 4,912 คน และลาว 3,364 คน ดังนั้นแผนงานวิจัยในครั้งนี้จะสนใจศึกษากลุ่มนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรไทย (MCLT)

จังหวัดเชียงรายจึงเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร เนื่องจากจังหวัดเชียงรายมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมทั้งด้านการท่องเที่ยวและด้านสมุนไพรหลายแห่งที่สามารถพัฒนาต่อให้สามารถแข่งขันให้เป็นที่รู้จักได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ ซึ่งผลการศึกษาของแผนงานวิจัยในครั้งนี้จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงรายเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ที่สามารถสร้างชื่อเสียงและสร้างรายได้ให้กับจังหวัด เชียงรายต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาลักษณะ และความโดดเด่นของวิถีสมุนไพรในจังหวัดที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดสำคัญในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงรายในเชิงการแข่งขันให้เป็นที่รู้จัก

1.2.2 เพื่อศึกษารูปแบบ เส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันและเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

1.2.3 เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรที่ตรงกับแนวโน้มความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

1.2.4 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรไทย (MCLT)

1.3 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

สมุนไพร หมายถึง พืช สัตว์ ธาตุวัตถุ สารสกัด ที่มีการใช้อยู่ในประเทศไทย และให้รวมถึงผลิตภัณฑ์ยาและตำรับยาในคัมภีร์โบราณของไทย อาหาร เครื่องสำอาง ที่มีส่วนผสมของสิ่งดังกล่าว เพื่อการสร้างความมูลค่าเพิ่ม สร้างเสริมสุขภาพ รักษาโรคและสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจประเทศไทย (ระวีวรรณ, 2560)

ความโดดเด่นของวิถีสมุนไพร หมายถึง มีสมุนไพรที่มีอยู่เฉพาะในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งหรือสมุนไพรมีการใช้งานและมีการเพาะปลูกอย่างแพร่หลายในพื้นที่นั้น ๆ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีสมุนไพรเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว และก่อให้เกิดการมีสุขภาพที่ดีทางกาย ใจ และจิต โดยบูรณาการการใช้ประโยชน์จากสรรพคุณสมุนไพรเป็นหลัก จำแนกเป็น 2 รูปแบบ คือ (1) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเพื่อการมีสุขภาพที่ดี (Wellness Tourism) สมุนไพรที่มีสรรพคุณโดดเด่นในการดูแลสุขภาพด้านผิวพรรณและความสวยงามคือ ขมิ้นชัน ว่านสาวหลง ตะไคร้ และน้ำผึ้ง (2) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและการแพทย์แผนไทย (Medical Tourism) เป็นการรักษาตามตำรับแพทย์แผนโบราณ การนวดแผนไทย ยาพื้นบ้านและพิธีกรรมความเชื่อของหมอพื้นบ้าน โดยใช้ภูมิปัญญาการนวดแผนไทย (นวด กด ดึง ย่ำ) เพื่อให้เกิดความผ่อนคลายของกล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ของร่างกายที่เกิดอาการเจ็บปวดทรมาน รวมถึงใช้น้ำมันนวด/ยาหม่องสมุนไพรร่วมด้วย

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร หมายถึง รูปแบบของการออกแบบ/สร้างสรรค์ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรตามสัมผัสทั้งห้า ซึ่งประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมการเรียนรู้ (Learning) กิจกรรมการชิม (Testing) กิจกรรมการเยี่ยมชม (Seeing) และกิจกรรมการซื้อของ (Buying)

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร หมายถึง การบูรณาการประโยชน์หรือสรรพคุณของสมุนไพรที่มีความโดดเด่นและกิจกรรมการดูแลสุขภาพในแต่ละพื้นที่ นำมาออกแบบ/สร้างสรรค์ประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรให้นักท่องเที่ยว จำแนกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเพื่อการมีสุขภาพที่ดี (Wellness Tourism) และ 2) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและการแพทย์แผนไทย (Medical Tourism)

เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร หมายถึง หมายถึง แนวเส้นทางการสัญจรที่กำหนดเป็นวงรอบ (Loop) ขึ้นตามความโดดเด่นของสมุนไพรในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้การเดินทางหรือการตัดสินใจเลือกเดินทางของนักท่องเที่ยว ให้สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้ ความเพลิดเพลิน และได้ใช้บริการกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งจำแนกเส้นทางเป็น 4 ประเภท คือ

- 1) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรโดยเฉพาะ ได้แก่ เส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร เส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่ และเส้นทางโรงพยาบาลเมืองล้านนา
- 2) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่น ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การเกษตร พระพุทธศาสนา และประวัติศาสตร์
- 3) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน (MLC) โดยเป็นนักท่องเที่ยวทั้งขาเข้าและขาออกจากประเทศไทย
- 4) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

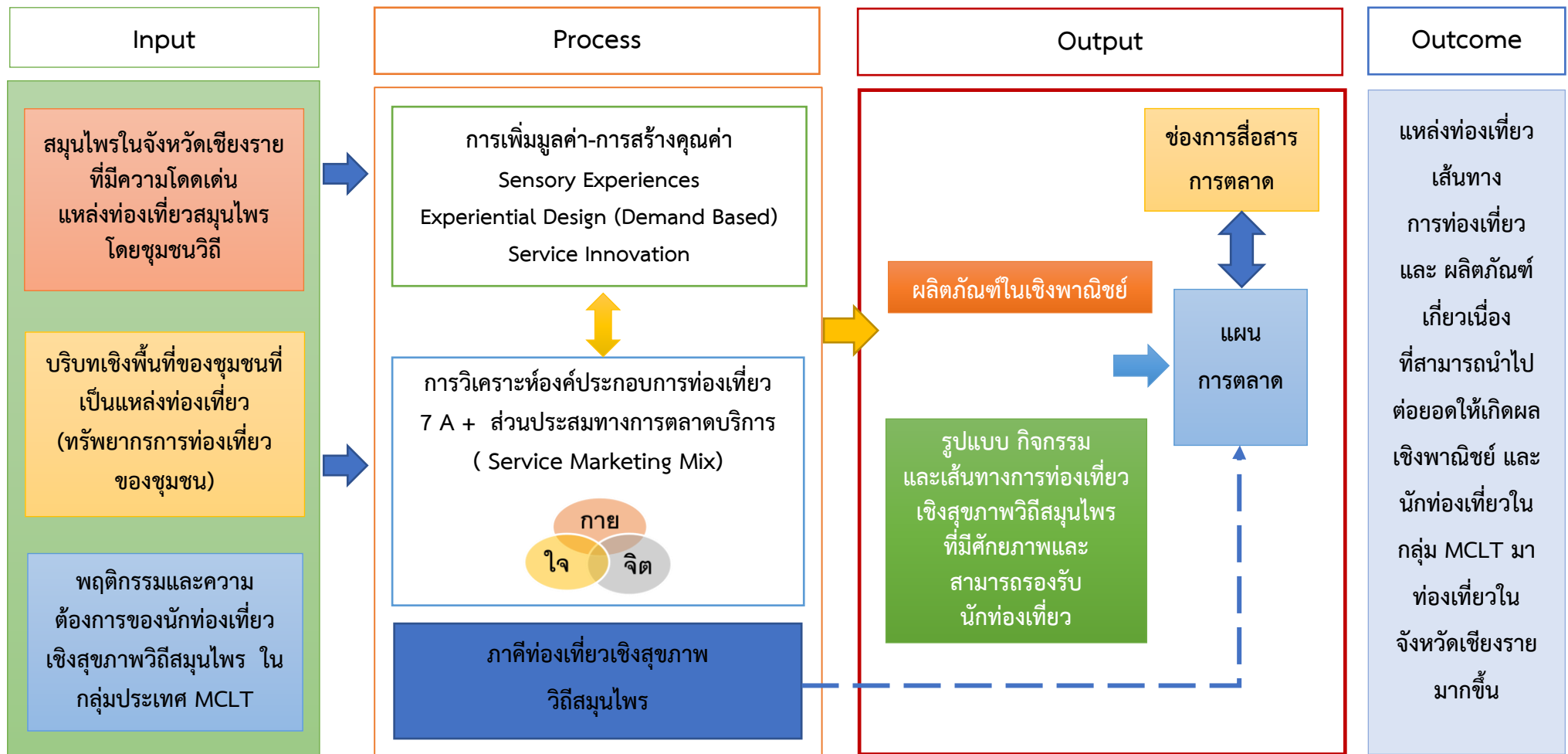
1.4 กรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย

กรอบแนวคิดของแผนงานวิจัยในครั้งนี้ใช้แนวคิดหรือหลักตรรกะความเป็นเหตุเป็นผล (Logical Framework) โดยอธิบายความสัมพันธ์ของ 1) ทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้า (Input) ที่ใช้ 2) กิจกรรมการจัดการ (Process) ที่ใช้หรือเกิดขึ้นในโครงการ 3) เกิดเป็นผลผลิตหรือผลงาน (Output) ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และ 4) การขยายไปสู่การใช้ประโยชน์หรือเป้าหมายสุดท้าย (Outcome) กล่าวคือ 1) (ทรัพยากร) เริ่มจากการศึกษาและค้นหาสมุนไพรที่โดดเด่นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนของจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร และศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในกลุ่มประเทศ MCLT 2) (กิจกรรมการจัดการ) นำทรัพยากรข้างต้นมาวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยว 7A และส่วนประสมทางการตลาดบริการ และนำผลิตภัณฑ์และบริการการท่องเที่ยวมาเพิ่มมูลค่าหรือสร้างคุณค่า โดยอาศัยความร่วมมือจากภาคีท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร 3) (ผลผลิตหรือผลงาน) ทำให้ได้รูปแบบ กิจกรรม และเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่มีศักยภาพและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ และได้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในเชิงพาณิชย์ ซึ่งจะนำมาพัฒนาแผนการตลาดและจัดทำช่องทางการสื่อสารการตลาดเพื่อให้สามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยว และ 4) (การขยายไปสู่เป้าหมายสุดท้าย) จึงส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางการท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์เกี่ยวเนื่องสามารถนำไปต่อยอดให้เกิดผลเชิงพาณิชย์ และมีนักท่องเที่ยวในกลุ่ม MCLT มาเที่ยวในจังหวัดเชียงรายมากขึ้น (ดังแสดงในภาพที่ 1)

โดยแผนงานวิจัยในครั้งนี้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 โครงการวิจัยย่อย คือ โครงการย่อยที่ 1 ศึกษาความโดดเด่นของสมุนไพรและศักยภาพผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อใช้ในธุรกิจบริการเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายที่สามารถตอบสนองตามความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่ม MCLT

โครงการย่อยที่ 2 ศึกษาและพัฒนารูปแบบ เส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่มของวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกับประเทศเพื่อนบ้าน (MCLT) รวมทั้งการเสนอรูปแบบการพัฒนาธุรกิจบริการเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่สามารถเชื่อมโยงกับธุรกิจการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน (MCLT)

โครงการย่อยที่ 3 ศึกษาอุปสงค์ของนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT แล้วนำมาพัฒนาแผนการตลาด กลยุทธ์ และช่องทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรด้วยความร่วมมือของเครือข่ายการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายไปยังกลุ่มประเทศ MCLT และเสนอรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่ม MCLT

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย

1.5 ขอบเขตการวิจัย

แผนงานวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ไว้ดังนี้

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1) รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องด้านลักษณะ ประเภท สรรพคุณ และความโดดเด่นของทรัพยากรสมุนไพรที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยววิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย
- 2) วิเคราะห์ สังเคราะห์ศักยภาพของทรัพยากรสมุนไพรในเชิงการแข่งขันที่เชื่อมโยงกับทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทเดียวกันในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน
- 3) การศึกษารูปแบบ เส้นทาง กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายวิเคราะห์ สังเคราะห์ จากทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ความต้องการของนักท่องเที่ยวและภาคการท่องเที่ยวโดยบูรณาแนวคิดองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว บริการเสริมทางการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 7 ด้าน
- 4) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ในกลุ่มประเทศ MCLT ในครั้งนี้ สำหรับประเด็นด้านการตลาดนั้นทำการศึกษาแผนการตลาด กลยุทธ์การตลาดและการพัฒนาช่องทางทางการตลาดโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหลัก ทั้งนี้ได้พิจารณาความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว 4 ประเทศสำคัญได้แก่ ไทย จีน เมียนมาร์ และลาว

1.5.2 ขอบเขตด้านประชากร

- 1) ภาคการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ กลุ่มบุคลากรภาครัฐ กลุ่มบุคลากรภาคเอกชน กลุ่มสถาบันส่งเสริมวิชาชีพ กลุ่มบุคลากรท้องถิ่น กลุ่มผู้ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร และกลุ่มเครือข่ายผู้ผลิต ผู้ปลูก ผู้แปรรูป ผู้ใช้และผู้ขายสมุนไพร
- 2) นักท่องเที่ยวกลุ่ม MCLT ที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย

1.5.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาการวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดระยะเวลาในการศึกษา รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ ผลการศึกษาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรของเชียงราย ในกลุ่มประเทศ MCLT ในประเด็นการตลาดและกลยุทธ์การตลาด และช่องทางทางการตลาดโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมเป็นระยะเวลา 1 ปี

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ได้ข้อมูลการใช้สมุนไพรในจังหวัดเชียงราย และข้อมูลสมุนไพรที่มีศักยภาพ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อใช้ในธุรกิจบริการเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ในจังหวัดเชียงราย ที่สามารถตอบสนองตามความต้องการของนักท่องเที่ยวภายในประเทศ และกลุ่มประเทศ MCL (เมียนมาร์ จีน และลาว)

1.6.2 ชุมชนและภาคเอกชนได้ รูปแบบ เส้นทาง กิจกรรมการท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่สร้างสรรค์จากภูมิปัญญาสมุนไพรท้องถิ่น ที่เกิดจากการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

1.6.3 หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ได้แนวทางในการจัดทำนโยบายเพื่อส่งเสริมและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายและพื้นที่เชื่อมโยงที่สามารถเชื่อมโยงกับธุรกิจการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน

1.6.4 ได้ข้อมูลอุปสงค์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ของนักท่องเที่ยวไทยและกลุ่มประเทศ MCLT ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ตอบสนองความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศและกลุ่มประเทศ MCL ได้

1.6.5 ได้แผนการตลาดของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงรายในกลุ่มประเทศ MCLT (เมียนมาร์ จีน ลาว และไทย)

1.6.6 ได้กลยุทธ์การตลาดเพื่ออันจะนำไปสู่การพัฒนาการตลาดของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงรายในกลุ่มประเทศ MCLT

1.6.7 ได้ช่องทางการตลาดโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ในจังหวัดเชียงรายไปยังกลุ่มประเทศ MCLT

1.6.8 ได้ตัวอย่างสมุนไพรที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ และมีความโดดเด่นของวิถีสมุนไพรในจังหวัดที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดสำคัญในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงรายในเชิงการแข่งขันให้เป็นที่รู้จักได้

1.6.9 ได้กิจกรรมการท่องเที่ยว รูปแบบกิจกรรม และโปรแกรมการท่องเที่ยว (เส้นทาง) เชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันและเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

1.6.10 ได้แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพร ในจังหวัดเชียงราย ซึ่งประกอบด้วย แผนการตลาด กลยุทธ์การตลาด และช่องทางการตลาดโดยใช้

เทคโนโลยีดิจิทัล ของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย ที่ตรงกับอุปสงค์หรือความต้องการของนักท่องเที่ยวในกลุ่ม MCLT และรูปแบบการพัฒนาความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย

1.6.11 ได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย สำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรไทย (MCLT)

1.6.12 บริษัททัวร์จะได้นำโปรแกรมหรือกิจกรรมที่มีประสบการณ์ด้านสุขภาพวิถีสมุนไพรไปใช้ในการจัดโปรแกรมทัวร์ และขยายตลาดสู่นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการดูแลสุขภาพหรือกลุ่มผู้สูงอายุ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แผนงานวิจัยในครั้งนี้ได้ทบทวนวรรณ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย 8 หัวข้อ ดังนี้คือ

- 1) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสมุนไพร
- 2) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
- 3) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยว
- 4) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอุปสงค์การท่องเที่ยว
- 5) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว
- 6) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการตลาดเพื่อการท่องเที่ยว
- 7) โครงการเมืองสมุนไพร
- 8) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสมุนไพร

ความหมายของสมุนไพร 1) ตามพระราชบัญญัติยา ป พ.ศ.2510 หมายถึง ยาที่ได้จากพืช สัตว์ และแร่ธาตุ โดยยังมีได้มีการแปรรูป ดังนั้นพืชที่นำมาใช้เป็นยาจึงเรียกว่า พืชสมุนไพร 2) หมายถึง สมุนไพรที่มีอยู่เฉพาะในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งหรือสมุนไพรมีการใช้งานและมีการเพาะปลูกอย่างแพร่หลายในพื้นที่นั้น ๆ และ 3) หมายถึง พืช สัตว์ ธาตุวัตถุ สารสกัด ที่มีการใช้ในประเทศไทย และให้รวมถึงผลิตภัณฑ์ยาและตำรับยาในคัมภีร์โบราณของไทย อาหาร เครื่องสำอาง ที่มีส่วนผสมของสิ่งดังกล่าว เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างเสริมสุขภาพ รักษาโรคและสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจประเทศไทย (ระวีวรรณ, 2560)

สมุนไพรไทย หมายถึง พืช สัตว์ ธาตุวัตถุ สารสกัด ที่มีการใช้ในประเทศไทย และให้รวมถึงผลิตภัณฑ์ยาและตำรับยาในคัมภีร์โบราณของไทย อาหาร เครื่องสำอาง ที่มีส่วนผสมของสิ่งดังกล่าว เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างเสริมสุขภาพ รักษาโรคและสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจประเทศไทย (ระวีวรรณ, 2560)

ผลิตภัณฑ์สุขภาพ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีวัตถุประสงค์การใช้เพื่อสุขภาพอนามัย รวมถึงเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพด้าน

การแพทย์และสาธารณสุขตลอดจนผลิตภัณฑ์ที่อาจมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย (อาทิพย์ พันธุ์เดช, 2557)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพร หมายถึง ผลิตภัณฑ์ ที่ได้จากพืช สัตว์ จุลชีพหรือธาตุวัตถุ หรือที่มี ส่วนประกอบสำคัญที่เป็นหรือได้จากพืช สัตว์ หรือแร่ หรือจุลชีพ ซึ่งพร้อมที่จะนำไปใช้แก่มนุษย์ได้ โดยมุ่งหมายดังนี้ (พรบ.ผลิตภัณฑ์สมุนไพร, 2562) 1) ให้เกิดผลต่อสุขภาพหรือการทำงานของ ร่างกายดีขึ้น หรือเสริมสร้างโครงสร้างหรือการทำงานของร่างกาย 2) ลดปัจจัยเสี่ยงของการเกิดโรค 3) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้เป็นส่วนผสม ในการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร และ 4) วัตถุอื่นที่กำหนดให้ เป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรตามที่รัฐมนตรีประกาศ

ยาสมุนไพร หมายถึง ยาแผนไทยหรือยาตามองค์ความรู้การแพทย์ทางเลือกอื่นและให้ หมายความว่าความรวมถึงยาแผนโบราณที่ใช้กับมนุษย์ตามกฎหมายว่าด้วยยา เพื่อการรักษา บำบัด บรรเทา หรือป้องกันโรค ความเจ็บป่วยของมนุษย์

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

2.2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและการทำ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดี รวมถึงการบำบัด รักษา และฟื้นฟูร่างกายและจิตใจผ่านกิจกรรมจากรายการ ท่องเที่ยวรวมถึงการเดินทางเพื่อตรวจร่างกายและแบ่งเวลาเพื่อการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ อยู่ใกล้เคียงหรืออยู่ในเส้นทางการเดินทาง ดัง คมสัน รัตนสิมากุลและคณะ (2556) และปาริชาติ วิ สุทธิสมาจาร (2553) ได้อธิบายถึง**ความหมายและประเภทของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ** (Health Tourism) ไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่ สวยสดงดงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต และพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยว เพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและการ บำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ เช่น การรับคำปรึกษาแนะนำด้านสุขภาพ การออกกำลังกายอย่างถูกวิธี การนวด/ อบ/ ประคบสมุนไพร การฝึกปฏิบัติสมาธิ ตลอดจน การตรวจร่างกาย การรักษาพยาบาล และอื่น ๆ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึกต่อการส่งเสริมและรักษาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม โดยทั่วไปการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (health tourism) จะมีการจัดรายการท่องเที่ยวพักผ่อนท่ามกลาง ธรรมชาติ เพื่อเรียนรู้วิถีใช้พลังงานจากธรรมชาติมาบำบัดรักษา และสร้างเสริมสุขภาพกายและ สุขภาพจิตให้สดชื่นผ่อนคลาย เป็นการเพิ่มพูนพลังกำลังให้สมบูรณ์แข็งแรง ปรับสภาพจิตใจและร่างกาย ให้สมดุล

2.2.2 ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ประเภทการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยังสามารถแบ่งตามจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1) การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ด้วยการเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ

2) การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมบำบัดรักษาโรคหรือฟื้นฟูสุขภาพต่าง ๆ ที่หลากหลาย ตามหลักวิชาการและมีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริง เช่น การตรวจร่างกาย

จุดประสงค์หลักของการท่องเที่ยวทั้ง 2 ประเภทนี้ คือ การส่งเสริมบำรุงรักษาสุขภาพกายและสุขภาพจิต การบำบัดรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ ตลอดจนการได้มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างสรรค์ทางสังคมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพที่ดีกับผู้อื่นในระหว่างการท่องเที่ยว

2.2.3 รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

รูปแบบบริการการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในประเทศไทยได้มีการจัดรูปแบบกิจกรรมการให้บริการส่งเสริมสุขภาพที่แตกต่างหลากหลายบรรจุไว้ในโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพที่บริษัทนำเที่ยวเสนอขายให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้แก่ การนวดแผนไทย ถือเป็นวิธีบำบัดรักษาโรคของไทยที่มีมาแต่ดั้งเดิม เริ่มต้นมาจากการพยายามในการบรรเทาอาการปวดเมื่อย ฟกช้ำ ด้วยการสัมผัสจับต้อง หรือกดบริเวณที่เจ็บเพื่อช่วยเหลือตนเองและสังคม ประสบการณ์มาเป็นการนวด เริ่มจาก การนวดตนเอง นวดเพื่อช่วยเหลือบุคคลในครอบครัวและกระจายกว้างขวางออกไปในชุมชน ประโยชน์ของการนวดแผนไทยคือ (1) ช่วยทำให้ระบบหมุนเวียนของโลหิตดี สุขภาพแข็งแรง (2) ช่วยทำให้การเคลื่อนไหวของสรีระ คล่องแคล่วอย่างธรรมชาติ (3) สามารถบรรเทาโรค และอาการปวดต่างๆ ของข้อต่อและกล้ามเนื้อ (4) เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และถ่ายทอดความเอื้ออาทรต่อผู้ถูกนวด (คมสัน รัตนะสีมากุล และคณะ, 2556) ในประเทศไทย การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีรูปแบบการจัดโปรแกรมทัวร์ที่มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่แตกต่างหลากหลาย ได้แก่

1) ทัวร์แพทย์แผนไทย เยี่ยมชมวัดโพธิ์ที่มีประวัติความเป็นมาที่มีชื่อเสียงเก่าแก่ ซึ่งได้รับยกย่องว่าเป็นมหาวิทยาลัยเปิดแห่งแรกของประเทศไทย รับฟังการบรรยายสรุปและชมการสาธิตการนวดไทยแผนโบราณเพื่อการรักษาโรคและการส่งเสริมสุขภาพ ตลอดจนเรียนรู้และฝึกปฏิบัติวิธีการนวดไทยแผนโบราณจากผู้ที่มีความสามารถเปรียบเทียบกับวิธีการนวดแผนโบราณของประเทศไทยกับการนวดของประเทศอื่นๆ ของโลก

2) ทวีร์อาหารสมุนไพร เยี่ยมชมศูนย์เกษตรสมุนไพร สวนพฤกษศาสตร์ สมุนไพร และศึกษาเรียนรู้ความมหัศจรรย์แห่งภูมิปัญญาไทยที่สร้างสรรค์วงจรวัฒนธรรมทางด้านอาหารสมุนไพรไร้พิษที่มีแคลอรีต่ำและเครื่องดื่มสมุนไพรที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ การนวดแพทย์แผนไทย และอบสมุนไพรเพื่อบำบัดรักษาโรคและบำรุงรักษาสุขภาพ รวมทั้งการฝึกปฏิบัติสมาธิแนวพุทธศาสนา / ฝึกโยคะ / ฝึกกายบริหารท่าฤๅษีดัดตน และชมการสาธิตกระบวนการผลิตอาหารและเครื่องดื่มสมุนไพร

3) ทวีร์สมุนไพรชนบท เยี่ยมชมทัศนศึกษาการปฏิบัติงานของกลุ่ม ชมรม สมาคม และผู้สนใจสมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและบำรุงร่างกายในชนบทต่างจังหวัดที่ยังอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและหมอพื้นบ้านโดยจัดให้มีการเยี่ยมชมสวนสมุนไพรในสถานที่จริงและรับฟังการบรรยายสรรพคุณ รวมทั้งการสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับหมอพื้นบ้านและชาวบ้านสมาชิกกลุ่มชมรมหรือสมาคมสมุนไพร

4) ทวีร์เกษตรธรรมชาติ เยี่ยมชมแหล่งการทำเกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริและการเรียนรู้ปลูกผักพื้นบ้านปลอดสารพิษ ด้วยการฝึกฝนวิธีการปลูกผักพื้นบ้านสำหรับบริโภคได้เอง การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยในการทำเกษตรยั่งยืนแผนใหม่ ไร้ปุ๋ย ไร้ยาฆ่าแมลง โดยมีการทัศนศึกษาและพบปะสนทนาและพูดคุย กับนักวิชาการพื้นบ้านเกษตรกรรมไทย

5) ทวีร์น้ำพุร้อนและอาบน้ำแร่ เยี่ยมชมทัศนศึกษาแหล่ง น้ำพุร้อนและบ่อน้ำแร่ ที่มีอยู่ในหลายจังหวัดทั้ง 4 ภูมิภาคของประเทศไทย และพักในโรงแรมและรีสอร์ทที่ตั้งอยู่ในหรือใกล้สถานที่ให้บริการอาบน้ำแร่เพื่อบำบัดสุขภาพ โดยมีการท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจไปในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สวยงามในจังหวัดอันเป็นที่ตั้งของน้ำพุร้อนและบ่อน้ำแร่

6) ทวีร์ฝึกสมาธิและบำเพ็ญภาวนา เยี่ยมชมวัดป่ากลางธรรมชาติอันสวยงามสดดงาม และสงบสุข ทำการฝึกปฏิบัติแนวสมาธิพุทธศาสนา เพื่อสร้างความสงบเยือกเย็นของจิตใจท่ามกลางสภาพธรรมชาติที่ร่มรื่นงดงาม หรือนั่งวิปัสสนาบำเพ็ญภาวนาขั้นสูงในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้ใน วัดป่าธรรมชาติ โดยมีการให้คำปรึกษาแนะนำวิธีปฏิบัติสมาธิอย่างถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อการคลายเครียดในชีวิตประจำวัน รวมทั้งศึกษาเรียนรู้ปรัชญาชีวิตและจิตวิญญาณตะวันออก

7) ทวีร์แหล่งธรรมชาติ เยี่ยมชมแหล่งธรรมชาติและเรียนรู้ความหลากหลายทางชีวภาพที่สวยงาม โดยการเดินป่าสมุนไพรหรือขี่จักรยานเสือภูเขาชมธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพในอุทยานแห่งชาติและป่าธรรมชาติ รวมทั้งกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างหลากหลายในสถานที่พักแรมประเภทโรงแรมและรีสอร์ทที่มีสถานบริการส่งเสริมสุขภาพแบบสปาให้ เลือกใช้บริการได้

2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยว

เส้นทางการท่องเที่ยว หมายถึง ระบบโครงข่ายที่เชื่อมส่วนต่างๆ ของเมืองเข้าไว้ด้วยกันเพื่อใช้เป็นเส้นทางสัญจรของสถานที่ท่องเที่ยวประกอบด้วยเส้นทางสายหลักและเส้นทางสายรองเส้นทางดังกล่าวจัดทำขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นหรือเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้ง่าย สะดวกปลอดภัย และเพลิดเพลินกับเส้นทางท่องเที่ยวต่างๆ โดยเส้นทางท่องเที่ยวอาจเป็นเส้นทางปกติที่คนท้องถิ่นใช้ในชีวิตประจำวันหรืออาจเป็นการกำหนดเส้นทางขึ้นมาใหม่เพื่อการท่องเที่ยว (กุลวรา สุวรรณพิมล, 2548) โดยเส้นทางท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนา และการจัดทำขึ้นใหม่ควรใช้เกณฑ์การพิจารณาดังประเด็นต่อไปนี้

1) การพิจารณากำหนดเส้นทางท่องเที่ยวต้องมีการสำรวจ สังเกตการณ์พฤติกรรมนักท่องเที่ยว และแนวโน้มของการจัดเส้นทาง โดยพิจารณาจากที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ การจัดลำดับความสำคัญและความน่าสนใจ และความสามารถในการเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ตามลำดับ

2) การจัดเส้นทางในลักษณะวงบรรจบ เส้นทางส่วนใหญ่นิยมจัดในรูปแบบดังกล่าวด้วยเหตุปัจจัยด้านการประหยัดเวลาของนักท่องเที่ยวที่ไม่ต้องเดินทางย้อนกลับไปเส้นทางท่องเที่ยวเดิม ทำให้การเดินทางท่องเที่ยวมีความเพลิดเพลินมากยิ่งขึ้น

ปัจจัยที่ควรพิจารณาในการจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยว ดังนี้ (กุลวรา สุวรรณพิมล, 2548) คือ (1) เส้นทางการท่องเที่ยวต้องเป็นที่นิยมในขณะนั้น เนื่องจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (2) เส้นทางการท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก และมีมาตรฐานดังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ (3) เส้นทางการท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดกับนักท่องเที่ยวหลายกลุ่ม เช่น เพศ อายุ รายได้ เป็นต้น (4) เส้นทางการท่องเที่ยวต้องมีระยะทางไกลพอควรรวมถึงทรัพยากรที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว และ (5) เส้นทางการท่องเที่ยวต้องมีอากาศที่ดี และปลอดภัยตลอดเวลา

2.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอุปสงค์การท่องเที่ยว

อุปสงค์การท่องเที่ยว คือ “ปริมาณความต้องการของนักท่องเที่ยวในการเดินทางไปใช้บริการรวมถึงไปซื้อสินค้าในสถานที่ท่องเที่ยวหรือจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวมีความต้องการ ความสามารถและความเต็มใจจ่ายซื้อสินค้าและบริการที่กำหนดไว้ในเวลานั้น” (ชลดา แสนคำเรือง และ กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ, 2556) หรือหมายถึง “ปริมาณความต้องการในการซื้อสินค้าและบริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและเดินทางไปท่องเที่ยวโดยผู้

เลือกเดินทางหรือเป็นนักท่องเที่ยวนั้นต้องมีอำนาจซื้อ ทั้งมีความเต็มใจที่จะจ่ายสินค้าและบริการ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว” (พัชรศร กนิษฐะสุนทร, 2559)

ปัจจัยที่มีผลอุปสงค์การท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 12 ปัจจัย ดังนี้ (พัชรศร กนิษฐะสุนทร, 2559) ได้แก่ ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ปัจจัยเศรษฐกิจ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยทางวัฒนธรรม ปัจจัยทางการเมืองและกฎหมาย ปัจจัยทางสื่อมวลชน ปัจจัยทางการเปรียบเทียบราคา ปัจจัยทางการเคลื่อนย้ายส่วนบุคคล ปัจจัยทางเทคโนโลยีการสื่อสารและคมนาคมขนส่ง ปัจจัยการศึกษา ปัจจัยด้านกิจกรรมพิเศษหรือกิจกรรมเฉพาะด้าน และปัจจัยความเป็นฤดูกาลการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์ดังจะอธิบายต่อไปนี้ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์ทั้งหมดมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม ส่วนที่ 3 ข้อที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรรในเชียงราย

2.4.1 ความหลงใหลในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมาย (Destination Fascination) (Liu, C. R., Wang, Y. C., Huang, W. S., & Chen, S. P.ม 2017) การเดินทางท่องเที่ยวไปยังจุดหมาย และองค์ประกอบของความหลงใหลในจุดหมาย ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่

- 1) Mystique มนต์ขลัง เรื่องราวลึกลับ ความน่าฉงนในเรื่องราว
- 2) Richness ความครบรสและหลากหลายทั้ง รูป รส กลิ่น เสียงและสัมผัส
- 3) Attractiveness การดึงดูดใจให้เข้ามาด้วยอารมณ์ความรู้สึกการยากใช้เวลาาร่วม และแรงจูงใจ
- 4) Uniqueness ความเป็นเอกลักษณ์ ความไม่เหมือนใคร หาใครเปรียบไม่ได้ ความเป็นหนึ่ง
- 5) Fitness ความเหมาะสมต่อความต้องการ เป็นความไฝ่หามาตลอดชีวิต ความรู้สึกที่อยากเป็นเจ้าของ
- 6) Friendliness ความเป็นมิตร ความจริงใจซื่อสัตย์ service mind เสน่ห์ความเป็นชุมชน

ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับ “ความหลงใหลในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมาย” มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม ส่วนที่ 3 ข้อที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรรในเชียงราย

2.4.2 ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว (Destination Image) (Echtner & Ritchie 2003)

ซึ่งเป็นองค์รวมหรือภาพรวมของความประทับใจหรือการรับรู้ที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ จะมีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกเดินทางของนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ

สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่นักท่องเที่ยวจีนชื่นชอบสปาไทย (สุชาติ เลียงแสงทอง, 2558) สปาไทยที่มีชื่อเสียงในสายตาคนจีนนักท่องเที่ยว คนจีนยกย่องให้เมืองไทยเป็นสวรรค์สำหรับคนรักสปา ด้วยเหตุผลหลักสองข้อจากสามข้อ คือ 1) สได้ผลการตกแต่งและบรรยากาศของสถานที่สปาไทยร่มรื่น มีเสียงเพลง สงบเงียบ สวยงาม และ 2) ความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์และการดูแลเอาใจใส่ ผลิตภัณฑ์สปาส่วนใหญ่ของไทย ล้วนทำมาจากพืชสมุนไพรและดอกไม้ธูปเทียนพันธุ์ ซึ่งชาวจีนนิยมใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากธรรมชาติ

ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม ส่วนที่ 3 ข้อที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในเชียงราย

2.4.3 การออกแบบประสบการณ์ (Experiential Design) (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ,

มปป.) ประสบสัมผัสทั้งห้า รูป รส กลิ่น เสียงและสัมผัส (Sensory experiences) หมายถึง การสร้างบรรยากาศและความรู้สึกให้ผู้บริโภคเกิดความประทับใจในตัวแบรนด์และตัวสินค้า ตั้งแต่ขณะซื้อ ระหว่างใช้ รวมไปถึงหลังการใช้สินค้า หรือบริการนั้นๆ ด้วย Experiential Design นำศาสตร์ของประสบสัมผัสทั้งห้าของมนุษย์ ซึ่งก็คือ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัสมาเป็นตัวแปรในการสร้างสรรค์ประสบการณ์ที่ดีเพื่อมัดใจผู้บริโภค โดยเฉพาะกับกลุ่มสินค้าที่เกี่ยวข้องกับงานบริการ นักออกแบบและนักการตลาดในปัจจุบันต่างพยายามออกแบบ "ประสบการณ์ที่ดี" ผ่านเครื่องมือทางการตลาดหลากหลายรูปแบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความผูกพันให้เกิดขึ้นระหว่างแบรนด์กับผู้บริโภคในระยะยาว

สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่นักท่องเที่ยวจีนชื่นชอบสปาไทย (สุชาติ เลียงแสงทอง, 2558) สปานับว่าเป็นหนึ่งในสิบ (Top 10) ที่ชาวจีนชื่นชอบมากเป็นพิเศษในประเทศไทย และเหตุผลหลักหนึ่งในสามข้อ คือ ความครบรส สปาไทยไปที่เดียวได้ครบทั้งรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ไม่ว่าจะเป็นความหอมสดชื่นจากสมุนไพรไทย ความงดงามของรอยยิ้มที่ออกมาจากภายใน

ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบประสบการณ์มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม ส่วนที่ 3 ข้อที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในเชียงราย

2.4.4 แผนที่ของกูเกิล (Google map) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้เล็งเห็นความสำคัญของเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital EconomyX ตามนโยบายรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการวางแผนเดินทางท่องเที่ยว โดยได้รับความร่วมมือจาก บริษัท กูเกิล ประเทศไทย ในการเพิ่มข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวและที่พักลงบนแผนที่ของกูเกิล หรือ "Google Maps" นักท่องเที่ยวที่ใช้งาน Google Maps จะพบสถานที่ท่องเที่ยว 383 แห่ง ที่พัก 1,348 แห่ง รวมสถานที่ใน 12 เมืองต้องห้ามพลาต ทั้งสิ้น 1,731 แห่ง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558)

ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับแผนที่กูเกิลมาใช้ในการ ส่วนที่ 3 ข้อที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีชุมชนไพร่ในเชิงราย

2.5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

พฤติกรรมนักท่องเที่ยว เป็นการกระทำทุกอย่างของนักท่องเที่ยวไม่ว่าการกระทำนั้น นักท่องเที่ยวจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม และบุคคลอื่นจะสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตามก็เพื่อมุ่งตอบสนองสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่ง โดยพฤติกรรมภายนอกของนักท่องเที่ยว (Tourist's Overt Behaviour) เป็นพฤติกรรมที่ผู้อื่นสังเกตได้โดยอาศัยประสาทสัมผัส ส่วนพฤติกรรมภายในของนักท่องเที่ยว (Tourist's Covert Behaviour) เป็นการทำงานของอวัยวะต่างๆ ภายในร่างกายรวมทั้งความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ที่ถูกควบคุมอยู่ภายในจะมีความสัมพันธ์กัน โดยพฤติกรรมภายในจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมภายนอกเป็นส่วนใหญ่

องค์ประกอบของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวนั้นมีองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ คือ 1) เป้าหมาย หมายถึง พฤติกรรมนักท่องเที่ยวทุก พฤติกรรมจะต้องมีเป้าหมายในการกระทำ 2) ความพร้อม หมายถึง ความมีวุฒิภาวะและความสามารถในการทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ 3) สถานการณ์ หมายถึง เหตุการณ์หรือโอกาสที่เอื้ออำนวยให้เลือกกระทำ กิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการ 4) การแปลความหมาย หมายถึง วิธีการคิดแบบต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่พอใจมากที่สุด สถานการณ์หนึ่งๆ 5) การตอบสนอง คือ การตัดสินใจกระทำกิจกรรมตามที่ตนได้ตัดสินใจเลือกสรรแล้วเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ 6) ผลลัพธ์ที่ตามมา คือ ผลจากการกระทำหนึ่งๆ อาจได้ผลตามที่คาดหวังไว้หรือตรงกันข้ามกับความคาดหวังที่ตั้งใจไว้ และ 7) ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง คือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อสิ่งที่กระทำลงไปไม่บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ จึงต้องกลับมาแปลความหมาย ไตร่ตรอง เพื่อเลือกหาวิธีใหม่ๆ มาตอบสนองความต้องการ หรืออาจจะเลิกความต้องการไป

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวน พบการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจิตวิทยาของนักท่องเที่ยวกกลุ่ม MCLT ที่มีศักยภาพสูง ดังแสดงในตารางที่ 1 และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวนชาวจีน เมียนมาร์ และลาว ดังมีรายละเอียดสรุปไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 คุณลักษณะทางจิตวิทยาของนักท่องเที่ยวกกลุ่ม MCLT ที่มีศักยภาพสูง

นักท่องเที่ยวน	Succeder Oriented	Reformer Oriented	Mainstream Oriented
ชาวจีน *	■ ให้ความสนใจกับภาพลักษณ์ของตน โดยเฉพาะการแต่งกาย และแฟชั่นตามสมัย ■ เชื่อมั่นตนเองสูง เชื่อว่าฉลาดกว่า ■ เก่งกว่า ■ ชอบคิด แสวงหาความท้าทายรูปแบบใหม่ๆ ■ ต้องการเกียรติ ศักดิ์ศรีผ่านอภิสิทธิ์ที่แตกต่าง	■ ดำเนินชีวิตอย่างเป็นระบบ ■ ให้ความสนใจกับความเป็นไป และ ■ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ■ คิดอย่างพิถีพิถัน มีจินตนาการกว้างไกล ■ ยังคงต้องการความโดดเด่น/แตกต่าง ■ ที่สามารถยืนยันความส าเร็จของตน	■ ขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติเดิมๆ ■ ส่งผลสำคัญต่อรูปแบบการดำรงชีวิต ■ ส่วนใหญ่นิยมแสดงความส าเร็จผ่าน ■ การแต่งกาย และเครื่องประดับ ■ ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น ต้องคุ้มค่างับ ■ ความสะดวกสบาย/ปลอดภัยกว่า หรือหรูหรากว่า
ชาวไทย ชาวเมียนมาร์ และ ชาวลาว **	มีแกนกลางของแนวคิดเป็นความเชื่อมั่นต่อความสามารถในการควบคุมผู้อื่น ต้องการความโดดเด่นแตกต่างจาก	มีลักษณะแนวคิดของการต้องการค้นหาประสบการณ์ต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่เน้นไปทางการปรับปรุงจิตใจ และสังคม มีความเป็นมืออาชีพ มีความสุนทรีย์	มีค่านิยมที่ให้มีความสำคัญกับความมั่นคงปลอดภัย ผูกพันโอนอ่อนผ่อนตาม

นักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว	Succeeder Oriented	Reformer Oriented	Mainstream Oriented
	คนทั่วไป ต้องการมีรากฐานชีวิตที่มั่นคง ให้มีความสำคัญกับครอบครัว หวังความสำเร็จในชีวิตจึงทำงานหนัก เชื่อมั่นในตนเองว่าจะก้าวสู่ความสำเร็จ แต่ก็ต้องการที่จะหาความสุขใส่ตัวเพื่อเป็นรางวัลให้กับชีวิตด้วยการกินดีอยู่ดี	ชอบธรรมชาติ และไม่ยึดติดกับกรอบ รวมทั้งให้ความสำคัญกับแก่นแท้ภายในมากกว่าเปลือกนอก	คนหนุ่มมาก และคนในครอบครัว มีกิจกรรมประจำวันซ้ำเดิม คำนึงถึงคุณค่าของเงิน และการใช้เงิน ไม่ชอบความเสี่ยง และไม่ชอบการลองอะไรใหม่ๆ มักจะใช้สินค้า และบริการที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับ ใช้จ่ายกับของที่
			ต้องคุ้มค่าคุ้มราคา

ที่มา: * การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2558). รายงานสรุปฉบับผู้บริหาร โครงการศึกษาตลาดนักท่องเที่ยวศักยภาพสูง จีน อินเดีย รัสเซีย อินทซ์ รีเสิร์ช แอนด์ คอนซัลแทนซี.

** การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (มปป.). บทสรุปผู้บริหาร โครงการศึกษาตลาดท่องเที่ยวกลุ่มประเทศอาเซียน ปี 2556. อินทซ์ รีเสิร์ช แอนด์ คอนซัลแทนซี.

จากตารางที่ 1 แสดงคุณลักษณะทางจิตวิทยาของนักท่องเที่ยวกลุ่ม MCLT ที่มีศักยภาพสูง โดยได้แบ่งกลุ่มตามคุณลักษณะทางจิตวิทยาภายใต้โมเดล 4Cs Statement ซึ่งสามารถจำแนกนักท่องเที่ยวออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้คือ 1) กลุ่ม Succeeder Oriented คือ กลุ่มที่มีไลฟ์สไตล์ และวิถีคิดแบบผู้คว้าชัย นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 35 ปีหรือน้อยกว่า 2) กลุ่ม Reformer Oriented คือ กลุ่มที่มีไลฟ์สไตล์ และวิถีคิดแบบผู้ปรับปรุง นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีอายุมากกว่า นักท่องเที่ยวศักยภาพสูงในกลุ่ม Succeeder อยู่บ้าง กล่าวคืออายุ 40 ปีหรือมากกว่า และ 3) กลุ่ม Mainstream Oriented คือ กลุ่มที่มีไลฟ์สไตล์ และวิถีคิดแบบคนธรรมดาในโลกธรรมดา

ตารางที่ 2 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวจีน เมียนมาร์ และลาว ที่มีศักยภาพสูง

ประเด็น	ชาวจีน*	ชาวมียนมาร์**	ชาวลาว**
ช่วงวัย/อายุ	วัยทำงานตอนกลาง 35-54 ปี	วัยทำงาน อายุ 25-44 ปี	วัยทำงาน อายุ 25-39 ปี
อาชีพ	นักธุรกิจ เจ้าของกิจการ ทำงานบริษัทเอกชน/ ภาครัฐ และกลุ่มวิชาชีพ	ผู้เชี่ยวชาญ /กลุ่มวิชาชีพ	พนักงานเอกชน
การเดินทาง	เครื่องบิน	เครื่องบิน	รถยนต์
รูปแบบการเดินทาง	เดินทางเอง	เดินทางเอง	เดินทางเอง
ช่วงเวลาท่องเที่ยว		พ.ย.-ธ.ค.	มิ.ย.-ก.ค.
ระยะเวลาท่องเที่ยว;	เฉลี่ย 6 วัน	2-5 วัน	1 วัน – 2 สัปดาห์
ทัศนคติต่อประเทศไทย	ความเป็นมิตรของคน ท้องถิ่น	ทันสมัย หรูหรา	แหล่งท่องเที่ยว หลากหลาย
ภาพแรกที่น่าดึงดูดถึงประเทศไทย	อาหารไทย/ผลไม้ไทย	ทะเลและชายหาด	ช้อปปิ้ง
กิจกรรมใช้จ่าย	ช้อปปิ้ง	ช้อปปิ้ง	ช้อปปิ้ง
สื่อการรับรู้	1 หนังสือแนะนำการเดินทาง 2 เว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต (Desktop/PC website) 3 ข้อมูล ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 4 แอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือ	1 นิตยสารท่องเที่ยว 2 นิตยสารท่องเที่ยว 3 วิทยู 4 บริษัททัวร์ 5 หนังสือพิมพ์	1 วิทยู 2 นิตยสารท่องเที่ยว 3 นิตยสารทั่วไป 4 โบว์ชัวร์ 5 เฟสบุค
ปัจจัยที่ใช้เลือกเป้าหมาย	1 ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว	1 ความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว	1 ความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว

ประเด็น	ชาวจีน*	ชาวเมียนมาร์**	ชาวลาว**
เดินทาง ของ นักท่องเที่ยว ชาวอาเซียน	2 คำบอกเล่า/แนะนำจาก เพื่อนหรือคน รู้จัก 3 การมีสถานที่ท่องเที่ยว สุดพิเศษที่มีชื่อเสียงระดับโลก 4 สิ่งอำนวยความสะดวกสบายที่ดี	2 เกิดความรู้สึกว่า “คุ้มค่า” 3 สิ่งอำนวยความสะดวก ในประเทศ เช่น ที่พัก 4 ได้รับการแนะนำจาก เพื่อน /เพื่อนร่วมงาน 5 วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ น่าสนใจ/วิถีชีวิตของผู้คน	2 เกิดความรู้สึกว่า “คุ้มค่า” 3 สิ่งอำนวยความสะดวก ในประเทศ เช่น ที่พัก 4 ได้รับการแนะนำจาก เพื่อน /เพื่อนร่วมงาน 5 วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ น่าสนใจ/วิถีชีวิตของ ผู้คน
ผู้ร่วมเดินทาง	เพื่อน	-	-
ประเภทที่พัก	โรงแรม 4 ดาว	-	-
สินค้าที่นิยม	ของกิน/ของฝาก	-	-

ที่มา: * การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2558). รายงานสรุปฉบับผู้บริหาร โครงการศึกษาตลาดนักท่องเที่ยว
ศักยภาพสูง จีน อินเดีย รัสเซีย. อินทซ์ รีเสิร์ช แอนด์ คอนซัลแทนซี.

** การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (มปป.). บทสรุปผู้บริหาร โครงการศึกษาตลาดท่องเที่ยวกลุ่มประเทศ
อาเซียน ปี 2556. อินทซ์ รีเสิร์ช แอนด์ คอนซัลแทนซี.

2.6 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการตลาดเพื่อการท่องเที่ยว

Middletop (1990) และ Kurtz and Clow (2001) ได้กล่าวถึง ส่วนประสมทางการตลาด
การท่องเที่ยว นั้น ประกอบด้วย สินค้าและบริการท่องเที่ยว (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัด
จำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) บุคลากร หรือบุคคลที่ให้บริการแก่
นักท่องเที่ยว (People) ลักษณะทางกายภาพของบริษัทที่ซื้อขายสินค้าบริการให้กับนักท่องเที่ยว และ
บรรยากาศในการซื้อขาย (Physical) การรวมผลผลิตภัณฑ์ (Packaging) การนำสินค้าและบริการการ
ท่องเที่ยวมารวมจัดรวมกัน และ ความร่วมมือธุรกิจของเครือข่ายเพื่อตอบสนองความต้องการของ
นักท่องเที่ยว (Partnership) การตลาดเพื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวมุ่งเน้นประเด็นที่สำคัญๆ คือ
ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แนวความคิดเกี่ยวกับวงจรชีวิตของทรัพยากรการ
ท่องเที่ยว ความชอบของนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลมากต่อการนำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบาย
ของธุรกิจ

สำหรับการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว (อุปสงค์) และการจัดองค์ประกอบที่สำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (อุปทาน) ให้สอดคล้องกับอุปสงค์โดยให้ความสำคัญของส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด และการตลาดเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวใช้ในการจัดอุปทานและกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังนั้นการพัฒนาการตลาดเพื่อการท่องเที่ยว ไม่ที่จะเป็นการกำหนดแผนการตลาด การสร้างกลยุทธ์การตลาด ตลอดจนการสร้างช่องทางการทางการตลาดโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ในจังหวัดเชียงราย ไปยังกลุ่มประเทศ MCLT นั้น ควรต้องตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว (อุปสงค์) และการจัดองค์ประกอบที่สำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (อุปทาน) ให้สอดคล้องกับอุปสงค์โดยให้ความสำคัญของส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) และมีการร่วมกันสร้าง การสร้างชุมชนนิยม และการสร้างบุคลิกลักษณะเฉพาะเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่น

2.7 โครงการเมืองสมุนไพร

โครงการเมืองสมุนไพร (HERBAL CITY) เกิดขึ้นสืบเนื่องจาก รัฐบาลได้น้อมรำลึกถึงพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในด้านการสาธารณสุขรวมถึงสมุนไพรไทย โดยทรงตระหนักถึงการส่งเสริมการใช้และการพัฒนาสมุนไพรให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน และสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพรไทย ซึ่งในอดีตนั้นสมุนไพรไทยนับว่าเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตและสังคมไทย โดยภูมิปัญญาไทยเหล่านี้ได้รับการสั่งสม สืบทอด และพัฒนาต่อเนื่อง ยาวนาน เนื่องจากประเทศไทยเป็นเขตร้อนชื้น มีพันธุ์พืชไม่น้อยกว่า 20,000 ชนิดซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นสมุนไพรกว่า 1,800 ชนิด รวมไปถึงความพร้อมของปัจจัยขั้นพื้นฐานด้านอุตสาหกรรม และการขนส่งสินค้า มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวนมากที่ทำงานเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาสมุนไพร ซึ่งเป็นจุดแข็งและโอกาสในการแข่งขันด้านการค้าสมุนไพรในตลาดโลกได้เป็นอย่างดี ทำให้ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2558 นายกรัฐมนตรีมีข้อสั่งการให้กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนาพืชสมุนไพรให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพรไทย กระทรวงสาธารณสุขจึงร่วมกับ 8 กระทรวงหลักจัดทำแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560 – 2564 เพื่อใช้เป็นแผนการพัฒนาที่เป็นระบบอย่างยั่งยืนมีเป้าหมายให้ประเทศไทยส่งออกวัตถุดิบสมุนไพรคุณภาพและผลิตภัณฑ์สมุนไพรชั้นนำของ ASEAN เพิ่มมูลค่าของวัตถุดิบสมุนไพรตลอดจนผลิตภัณฑ์สมุนไพรภายในประเทศขึ้นอย่างน้อย 1 เท่าตัว โดยขับเคลื่อนผ่านยุทธศาสตร์ 4 ยุทธศาสตร์ คือ

1) ยุทธศาสตร์ส่งเสริมผลิตผลของสมุนไพรไทยที่มีศักยภาพตามความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ด้วยการส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพร แปรรูปเบื้องต้นอย่างมีคุณภาพ ปริมาณวัตถุดิบสมุนไพรมีคุณภาพมีความเพียงพอใกล้เคียงต่อความต้องการใช้ของผู้ประกอบการอุตสาหกรรม และอนุรักษ์สมุนไพรไทยให้คงไว้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

2) พัฒนาอุตสาหกรรมและการตลาดสมุนไพรให้มีคุณภาพระดับสากล โดยมีเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์นี้ คือ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดทั้งในและต่างประเทศ

3) ส่งเสริมการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและการสร้างเสริมสุขภาพ โดยมุ่งหวังเพิ่มการใช้สมุนไพรในระบบสุขภาพในการรักษาโรค และเสริมสร้างสุขภาพ และเสริมสร้างพื้นฐานการพัฒนาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทยให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบสุขภาพของประเทศในระยะยาว

4) สร้างความเข้มแข็งของการบริหารและนโยบายภาครัฐเพื่อการขับเคลื่อนสมุนไพรไทยอย่างยั่งยืน

โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ที่ 4 ได้ใช้กลไกประชารัฐ เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบายสำคัญของรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน โดยผ่านโครงการพัฒนาเมืองสมุนไพร ซึ่งเป็นภาพจำลอง (Model) ของแผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทยฯ ซึ่งถ่ายทอดนโยบายระดับชาติลงสู่การปฏิบัติในระดับจังหวัด และนำร่องในพื้นที่ 4 จังหวัดของประเทศ ครอบคลุม 4 ภูมิภาค ได้แก่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดสกลนคร จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จุดเริ่มต้นสู่โครงการเมืองสมุนไพร สืบเนื่องจากไทยเป็นประเทศที่มีอัตราการเติบโตของอุตสาหกรรมยา และเวชภัณฑ์แบบก้าวหน้า มูลค่าการตลาดปีที่ผ่านมา มีสัดส่วนตลาดกลุ่ม รพ.และคลินิกมูลค่า 1 แสนล้านบาท กลุ่มร้านขายยา 4 หมื่นล้าน นำเข้ามากกว่าครึ่ง โดยกลุ่มยาจำเป็นพื้นฐานที่ต้องสั่งจ่ายโดยแพทย์ จะเป็นกลุ่ม ยาเบาหวาน ยาความดัน ยาโรคหัวใจ ยาลดไขมันในเส้นเลือด เป็นต้น ส่วนใหญ่นำเข้า ดังนั้นเพื่อลดอัตราการใช้จ่ายยาในประเทศ ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายสมุนไพรแห่งชาติ เพื่อกำกับดูแลแผนแม่บท ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ.2560-2564 มุ่งพัฒนาแต่ละจังหวัดให้เป็นเมืองสมุนไพร

จึงได้มีการคัดเลือกจังหวัดที่มีความพร้อมทั้งด้านภูมิรัฐศาสตร์ความเป็นอัตลักษณ์วิถีชีวิตวัฒนธรรม ท้องถิ่นที่เหมาะสม รวมถึงจุดเด่นทั้งด้านการส่งเสริมการปลูกเพื่อเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบสมุนไพรของประเทศ, การจัดการบริการด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และการเป็นแหล่งจำหน่าย ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและแหล่งท่องเที่ยวด้านสุขภาพให้ครอบคลุมใน 4 ภูมิภาค ได้แก่ จังหวัดเชียงราย ปราจีนบุรี สกลนคร และสุราษฎร์ธานีเพื่อพัฒนาให้เป็นเมืองสมุนไพร (Herbal City) (แผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560 – 2564)

เชียงรายเมืองสมุนไพร (Chiang rai Herbal City) จากการที่จังหวัดเชียงรายได้ประกาศ วาระการเป็นเมืองเกษตรสีเขียว สมุนไพรส่งออกวิถีไทยล้านนา ทำให้ตอบสนองต่อนโยบายรัฐบาลใน การที่เป็นครัวโลก จังหวัดเชียงรายมีศักยภาพทางด้านเกษตร อาหารท้องถิ่นและพืชสมุนไพร มีองค์ ความรู้ทางด้านแพทย์แผนไทย ทำให้จังหวัดเชียงรายได้รับการคัดเลือกให้เป็นพื้นที่รูปแบบหนึ่งในสี่ จังหวัดของประเทศไทยในการดำเนินงานโครงการเมืองสมุนไพรครบวงจร นอกจากนี้ จังหวัดเชียงราย มีความพร้อมในการขับเคลื่อนโมเดลประเทศไทย 4.0 และนโยบายประชารัฐ เนื่องจากจังหวัดทำงาน แบบเครือข่ายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาสังคม และองค์กรชุมชนในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ การแพทย์พื้นบ้านล้านนา ชนเผ่าพื้นเมือง และ การแพทย์แผนไทย มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ทำงานเชื่อมประสานในรูปแบบประชารัฐ มี มหาวิทยาลัยที่เปิดการเรียนการสอนด้านการแพทย์แผนไทย และการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ทั้งยัง ทำการศึกษาวิจัยพัฒนาศาสตร์องค์ความรู้เพื่อให้ได้รับการยอมรับ

จังหวัดเชียงราย ส่งเสริมเมืองสมุนไพรให้เป็นเมืองแห่งสมุนไพรล้านนาด้วยเป็นนโยบายของ สหพันธ์ท่องเที่ยวภาคเหนือเลยก็ว่าได้ โดยจะให้จังหวัดเชียงราย เป็นจังหวัดนำร่องในการส่งเสริม ด้านเกษตรปลอดภัย และท่องเที่ยวแบบเมืองสมุนไพร โดยจะเชื่อมโยงกับสถานประกอบการด้านการ ท่องเที่ยวต่าง ๆ นำสินค้าเกษตรปลอดภัย และสมุนไพรท้องถิ่น ขายแก่นักท่องเที่ยว ช่วยกระจาย รายได้สู่ชุมชน (news.ch3thailand, 2559)

ปราจีนบุรีเมืองสมุนไพร (Prachin Buri Herbal City) จังหวัดปราจีนบุรี มีแนวทางการ ดำเนินงานนั้น โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของรัชกาลที่ 9 มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ โดยมีรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาเมืองสมุนไพรที่มีกิจกรรมหลากหลาย ตั้งแต่ปลูกสมุนไพร วิจัย และพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ การท่องเที่ยว การฝึกอบรมและสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนใน การดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพร ซึ่งได้นำมามาพัฒนาเป็นโครงการต่าง ๆ ที่หลากหลายเพื่อมุ่งสู่การ พัฒนาที่ยั่งยืนของเมืองสมุนไพร ทั้งนี้เมืองสมุนไพรปราจีนบุรี จะสร้างให้เกิดผลตอบแทนต่อทั้งใน ระดับประเทศและในระดับจังหวัด โดยในระดับประเทศนั้นจะมีรูปแบบ การพัฒนาสมุนไพรและ การแพทย์แผนไทยครบวงจร ตัวอย่างเช่น โรงพยาบาลอภัยภูเบศ และจะขยายให้กว้างขึ้นเป็นระดับ จังหวัดที่ทุกคนสามารถมาเรียนรู้ได้ต่อไป (ฐานเศรษฐกิจ, 2016)

สกลนครเมืองสมุนไพร (Sakon Nakhon Herbal City) จังหวัดสกลนคร เป็นจังหวัดที่มีการ ดำเนินการจัดการด้านสมุนไพร ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยมีการปลูกสมุนไพรอินทรีย์ ปลอดภัย การแปรรูปที่ได้มาตรฐานที่โรงพยาบาลพระอาจารย์ฝั้นฯ และการจัดจำหน่ายอย่าง เป็นระบบ โดยผู้ว่าราชการจังหวัด ได้ตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมุนไพร อย่างครบวงจรด้วยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน (มติชนออนไลน์,

2559) สมุนไพรโดดเด่น ได้แก่ หมากร่อม ซึ่งเป็นพืชประจำถิ่น และหมาน้อย ซึ่งน้ำที่ถูkcั้นจากใบเมื่อวางทิ้งไว้ในอุณหภูมิปกติจะจับตัวแข็งลักษณะคล้ายกับเจลหรือวุ้น

สุราษฎร์ธานีเมืองสมุนไพร (Suratthani Herbal City) จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดำเนินโครงการ “สุราษฎร์ธานีเมืองสมุนไพร” (Suratthani Herbal City) ปี 2560 ในการพัฒนาสมุนไพรอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง ปลายทางของจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยอาศัยกลไกประชารัฐ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในจังหวัด ทั้งภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐ (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2561) สมุนไพรโดดเด่น ได้แก่ ขมิ้นชัน

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยพบการศึกษาที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร โดยตรง คืองานวิจัยของ ปิยาภรณ์ ศิริภาณุมาศ และคณะ (2550) และพบการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของ จุฑาทิพย์ สุจริตกุล (2560) วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และ ปิยะพร ธรรมชาติ (2559) ชนัญชิตา อนุชาติ (2558) และสิทธิธา กองสาสนะ (2552) และพบการศึกษาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านการแพทย์ของ Thinakorn Noree, Johanna Hanefeldb & Richard Smithc (2016) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ปิยาภรณ์ ศิริภาณุมาศ และคณะ (2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือเพื่อศึกษาประเภทของผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ศึกษาการจัดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และเพื่อหายุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนา และการจัดการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ โดยมีพื้นที่ในการทำวิจัยคือ 6 จังหวัดในอีสานใต้ สำหรับผลการวิจัยในประเด็นที่ 1 ประเภทผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ พบว่ามี 4 ประเภทคือ การใช้ยาสมุนไพร การนวดจับเส้นการประคบและอบสมุนไพร การผลิตอาหารธรรมชาติเพื่อสุขภาพ และการใช้มนต์คาถาเสกเป่าการต่อกระดูกและการรักษาพิษงู และประเด็นที่ 2 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ พบว่ามี 2 รูปแบบคือ 1) การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้าน และ 2) การจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ให้มีการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ

จุฑาทิพย์ สุจริตกุล (2560) ศึกษา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นในจังหวัดภูเก็ต มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นที่มาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดภูเก็ต 2) ศึกษา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูล คือ นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นจำนวน 15 คน ผลการวิจัยพบว่า 1.ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยว คือ ประสบการณ์การใช้บริการเชิงสุขภาพจากที่ญี่ปุ่น การที่เคยเดินทางมาประเทศไทยและภูเก็ต การได้รับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากเว็บไซต์ การที่มีเพื่อนหรือคนรู้จักที่เคยใช้บริการ และบริษัทนำเที่ยว การที่มีเป้าหมายที่ใช้บริการ และค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ 2.รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่นิยม คือ รูปแบบที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก และรูปแบบที่เน้นภูมิปัญญาพื้นบ้าน รูปแบบที่นิยม คือ กีฬาทางน้ำ ดำน้ำ ว่ายน้ำ สปา นวดแผนไทยโบราณ อาหารเพื่อสุขภาพ ยาสมุนไพร เป็นต้น ซึ่งปัจจัย

ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งสองรูปแบบคือ ปัจจัยด้านระยะเวลาในการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านราคา และ ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ 3. แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวในอนาคต คือ รูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่ควรเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างมูลค่าเพิ่ม ควรส่งเสริมและการเจาะกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น อาทิ กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น

วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และ ปิยะพร ธรรมชาติ (2559) ได้ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของธุรกิจการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ ในการพัฒนาเครือข่ายชุมชนของจังหวัดปราจีนบุรี และศึกษาระดับการสนับสนุนของภาครัฐและภาคเอกชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเครือข่ายชุมชนด้านการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ รวมทั้งศึกษาและเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีที่ส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยว เป็น การวิจัยแบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วยผู้แทน หน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยว ตัวแทนกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชน ตัวแทนชุมชนจำนวน 11 คน และนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวและร่วมทำกิจกรรมเชิงสุขภาพกับชุมชน ในจังหวัด จำนวน 22 คน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชุมชนและตัวแทนชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ กลุ่มปลูกและแปรรูปสมุนไพรไทย มีความสนใจและเข้าใจในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นอย่างดี มีความรู้ด้านสมุนไพรและการบำบัดเพื่อสุขภาพ รวมถึงชุมชนเองก็มีศักยภาพเพียงพอต่อการรวมกลุ่มในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ด้านการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและเอกชน โดยทำหน้าที่สนับสนุนตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มแข็งด้านเครือข่าย และทำให้เกิดศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชุมชนรวมถึงการเชื่อมโยงเครือข่ายของธุรกิจชุมชน อันนำมาซึ่งการพัฒนาเครือข่ายชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

ชนัญชิตา อนุชาติ (2558) จากการศึกษา องค์ประกอบเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยสกลนคร หลวงปู่แป๊ะ สุภโท พบว่าโรงพยาบาลการแพทย์ แผนไทยสกลนคร หลวงปู่แป๊ะ สุภโท มีการให้บริการด้านการแพทย์แผนไทยที่หลากหลาย และมีองค์ประกอบภายในโรงพยาบาลที่เอื้อต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ แต่การดำเนินงานของ โรงพยาบาลในส่วนที่ส่งเสริมในด้านการท่องเที่ยวยังมีน้อย จึงต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ระดับองค์กร เพื่อเจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พัฒนาตลาด และพัฒนาการให้บริการ ให้สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในปัจจุบัน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ของจังหวัด สกลนครได้ เพื่อศึกษาองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวและการดำเนินงานของโรงพยาบาลที่มีความ สอดคล้องต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สามารถสรุปได้ตามทฤษฎี องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 5A วิเคราะห์กลยุทธ์ระดับองค์กรโดยใช้เครื่องมือ BCG (The

Growth and Share Marix) และ กลยุทธ์ระดับองค์กรที่ควรเลือกใช้ คือ กลยุทธ์มุ่งเน้นการเจริญเติบโตแบบเข้มข้น (Intensive Growth) เพื่อเป็นการสร้างการเจริญเติบโตทางการตลาด

ลัทธา กองสาสนะ (2552) ได้ทำการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดขอนแก่น โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 306 คน และกลุ่มผู้ประกอบการจำนวน 50 คน พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทสปาและการนวดสุขภาพ เป็นรูปแบบกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การฝึกจิต สมาธิ และการเสริมสุขภาพ ความงาม ตามลำดับ โดยนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความสะดวก ถูกต้องตามหลักอนามัย การบริการที่มีความเชี่ยวชาญได้มาตรฐาน การเข้าถึงที่สะดวก มีราคาค่าบริการที่เหมาะสม รวมทั้งการมีบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่ตื่นตาตื่นใจ โดยปัจจัยเหล่านั้นสอดคล้องกับผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการซึ่งมองว่าการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นธุรกิจที่เป็นประโยชน์ต่อผู้คนในชุมชน และเป็นมิตรกับสภาพแวดล้อม การศึกษายังพบว่าพื้นที่ในเขตตัวเมืองขอนแก่นจะมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพครบทุกประเภทตามที่แยกหมวดหมู่ไว้ ซึ่งต่างจากพื้นที่ภายนอกเขตตัวเมืองที่มีเพียงบางประเภทเท่านั้น แสดงให้เห็นศักยภาพในการให้บริการกิจกรรมเชิงสุขภาพในพื้นที่ตัวเมืองซึ่งจะมีมากกว่าพื้นที่ภายนอกเขตเมือง ในส่วนของผู้ประกอบการนั้นผลการศึกษสามารถชี้ให้เห็นได้ว่ากิจกรรมเชิงสุขภาพส่วนใหญ่นั้นจะเน้นไปในด้านการส่งเสริมสุขภาพกายเป็นสำคัญ ซึ่งมีจำนวนมากกว่าประเภทการฝึกจิตสมาธิอย่างชัดเจน จากสภาพการณ์ดังกล่าวอาจทำให้ไม่สามารถจัดรูปแบบกิจกรรมหรือสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันที่มีความต้องการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพใจที่เพิ่มขึ้นมากได้อย่างเพียงพอ

Thinakorn Noree, Johanna Hanefeldb & Richard Smithc (2016) ศึกษาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านการแพทย์ที่เดินทางเข้ามารักษาตัวในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีความต้องการการรักษาปัญหาสุขภาพทั้งรุนแรงและไม่รุนแรงควบคู่ไปกับการพักผ่อน โดยมีโรงพยาบาลเอกชน 5 แห่ง มีผู้ป่วยชาวต่างชาติ 63% เดินทางไปประเทศไทยโดยมีอีก 37% กระจายอยู่ทั่ว 50 โรงพยาบาลที่สำรวจทั่วประเทศ โรงพยาบาลที่ทำการสำรวจ 3 แห่งอยู่ในกรุงเทพฯ และอีก 2 แห่งอยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ๆ ของจังหวัดชลบุรีและภูเก็ต โรงพยาบาลที่ทำการศึกษาแต่ละแห่งจะให้บริการผู้ป่วยต่างชาติจำนวนมากที่มีความชำนาญด้านการดูแล โดย 44.3 % เป็นชาวต่างชาติ โดยจำนวนนักท่องเที่ยวทางการแพทย์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยในปี 2553 มาจากสหรัฐอเมริกา รองลงมาคือ บังคลาเทศ สหรัฐอเมริกา และเมียนมาร์

จิรัฐ ขวนชม และ นงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร (2557) ได้ศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จในการบริหารธุรกิจนันทนาการศึกษา ธุรกิจนันทนาการในเขตกรุงเทพมหานครใช้การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารธุรกิจ ประกอบไปด้วยทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และขีดความสามารถทางการตลาดสำหรับแนวทางการพัฒนาการ

บริหารธุรกิจการท่องเที่ยวของธุรกิจนำเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ (1) บริษัทนำเที่ยวต้องสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ในเส้นทางการท่องเที่ยว (2) มีการดำเนินงาน โดยการสร้างเครือข่ายกับผู้ประกอบการประเภทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจนำเที่ยว และ (3) ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับมัคคุเทศก์โดยการอบรมให้มีความชำนาญในเรื่องของพื้นที่ที่จะพานักท่องเที่ยวไปและให้เข้าใจถึงหลักของการบริการ

พิศรา เสริมรัตนวิศิษฐ์ (2560) ได้ศึกษาแผนธุรกิจนำเที่ยวไทยแบบ Private Tour สำหรับนักท่องเที่ยวญี่ปุ่น ภายใต้แบรนด์ IKITAI สำหรับนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นกลุ่ม Repeater ที่เป็นผู้หญิง ซึ่งมี pain point ในการท่องเที่ยวและต้องการการเตรียมตัวในการเดินทางท่องเที่ยวที่มากกว่าผู้ชาย โดย IKITAI จะให้คำแนะนำและจัดการโปรแกรมการท่องเที่ยวเมืองไทย ในลักษณะการเป็น Personal Guide เสมือนเพื่อนที่จะพาไปเรียนรู้และสัมผัสประสบการณ์ต่างๆ ในเมืองไทย Customize ตามความต้องการของลูกค้าแต่ละกลุ่ม โดยจะเน้นที่สร้างความแตกต่างในการบริการและสร้างความเชื่อมั่นเรื่องความปลอดภัยและไว้วางใจได้ให้กับนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นผู้หญิง

ลลิตา กองสาสนะ (2552) ได้ศึกษาเพื่อสำรวจค้นหาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและจัดหมวดหมู่ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พร้อมทั้งสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการเพื่อนำไปสู่การเสนอแนะตัวอย่างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทสปาและการนวดสุขภาพเป็นรูปแบบกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การฝึกจิตสมาธิและการเสริมสุขภาพความงาม ตามลำดับ โดยนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความสะดวกต้องตามหลักอนามัย การบริการที่มีความเชี่ยวชาญได้มาตรฐาน การเข้าถึงที่สะดวก มีราคาค่าบริการที่เหมาะสม รวมทั้งการมีบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดใจ โดยปัจจัยเหล่านี้สอดคล้องกับผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการซึ่งมองว่าการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นธุรกิจที่เป็นประโยชน์ต่อผู้คนในชุมชนและเป็นมิตรกับสภาพแวดล้อม การศึกษายังพบว่าพื้นที่ในเขตตัวเมืองขอนแก่นจะมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพครบทุกประเภทตามที่แยกหมวดหมู่ไว้ ซึ่งต่างจากพื้นที่ภายนอกเขตตัวเมืองที่มีเพียงบางประเภทเท่านั้นแสดงให้เห็นศักยภาพในการให้บริการกิจกรรมเชิงสุขภาพในพื้นที่ตัวเมืองซึ่งจะมีมากกว่าพื้นที่ภายนอกเขตเมืองจาก ผลการศึกษาสามารถนำไปกำหนดเส้นทางและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดขอนแก่นได้เป็น 2 ลักษณะคือ 1) เส้นทางและรูปแบบกิจกรรมเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 2) เส้นทางและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทอื่น

ภาวินี ศรีสันต์และคณะ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศในจังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยสนใจรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับปานกลาง ($x = 2.93$) โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาที่สนใจ คือ การตรวจสุขภาพทันตกรรมและการเสริมความงามและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพที่สนใจ คือ การฝึกสมาธิแนวพุทธศาสตร์ การนวดแผนไทยและการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติสนใจกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในระดับปานกลาง ($x = 2.90$) โดยสนใจในกิจกรรมการนวดแผนไทยการนวดสปาเท้าและการบริการอาหารและเครื่องดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพและสนใจการท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาในระดับน้อย ($x = 2.32$)

2. สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดอุบลราชธานี ในปัจจุบันยังพบน้อยแต่จะมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการให้ความสำคัญด้านสุขภาพและความนิยมในการท่องเที่ยวมากขึ้น

3. เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประกอบด้วยกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจกิจกรรมการเที่ยวชมแหล่งธรรมชาติและปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา โดยมีระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 2-3 วัน

4. การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้น ผู้ประกอบการธุรกิจควรมีการรวมตัวกันเพื่อเพิ่มศักยภาพของการให้บริการโดยจัดเป็นศูนย์รวมการบริการเชิงสุขภาพสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับบริษัทนำเที่ยวในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างต่อเนื่อง และประชาสัมพันธ์ข้อมูลการให้บริการเชิงสุขภาพผ่านช่องทางที่หลากหลาย เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบข้อมูลอย่างทั่วถึงและสามารถเข้าถึงการบริการได้

สำหรับการทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับอุปสงค์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในประเทศไทย พบว่า **ยังไม่พบ**การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวโดยตรง แต่พบงานที่ศึกษาเกี่ยวกับอุปสงค์การท่องเที่ยวในลักษณะอื่น ได้แก่ 1) **ภาณี ทิพย์วงศ์** (2558) การศึกษาอุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีนในจังหวัดเชียงใหม่ 2) **ชุตินา อู่ประเสริฐ** (2556) ศึกษาแบบจำลองสมการโครงสร้างของอุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติในภาคเหนือของประเทศไทย 3) **อารียา ไชยทิพย์** (2553) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติในจังหวัดเชียงใหม่ 4) **ศศิธร ภูมิวารินทร์** (2553) อุปสงค์ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย: กรณีศึกษากลุ่มประเทศ BRIC

จากการทบทวนวรรณกรรม พบการศึกษาเกี่ยวกับ**แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ** ของ **ปิยาภรณ์ ศิริภาณุมาศ และคณะ (2550)** ที่ศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือเพื่อศึกษาประเภทของผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ศึกษาการจัดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และเพื่อหายุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ โดยมีพื้นที่ในการทำวิจัยคือ 6 จังหวัดในอีสานใต้ สำหรับผลการวิจัยของประเด็นที่ 3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านสามารถพัฒนาการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ บริษัทนำเที่ยว และมีคฤศก์ดังนี้คือ 1) เชื่อมโยงการท่องเที่ยวสุขภาพแบบพื้นบ้านอีสานใต้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่ใกล้เคียงเพื่อให้เกิดความประทับใจจากความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว และ 2) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ด้วยการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวโดยปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้เต็มศักยภาพและชัดเจน และประเด็นที่ 4 ยุทธศาสตร์ที่พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดอีสานใต้มี 4 ประการคือ 1) การพัฒนาองค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้านร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง 2) การพัฒนาความเป็นผู้นำด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ให้เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แหล่งอารยธรรมขอมโบราณที่เป็นมรดกโลก 3) การพึ่งพาประเทศเพื่อนบ้านเขมรและลาวในฐานะที่เป็นแหล่งสมุนไพรและผลิตภัณฑ์ธรรมชาติต่างๆ เพื่อนำมาเสริมสร้างสุขภาพ และ 4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เสริมสร้างสุขภาพร่วมกันระหว่างประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้เป็นสินค้าส่งออกและใช้ร่วมกัน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

แผนงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย สำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรไทย (MCLT) ได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ประชากร

ประชากรที่ศึกษาในแผนงานวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้คือ

3.1.1 ภาคการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ กลุ่มบุคลากรภาครัฐ กลุ่มบุคลากรภาคเอกชน กลุ่มสถาบันส่งเสริมวิชาชีพ กลุ่มบุคลากรท้องถิ่น กลุ่มผู้ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร และกลุ่มเครือข่ายผู้ผลิต ผู้ปลูก ผู้แปรรูป ผู้ใช้ และผู้ขายสมุนไพร

3.1.2 นักท่องเที่ยวกลุ่ม MCLT ที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในแผนงานวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และสนทนากลุ่ม

3.3 วิธีการดำเนินการวิจัยของแผนงาน

แผนงานวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย 3 โครงการวิจัยย่อย เริ่มจากการร่วมกันกำหนดกรอบแนวคิดของแผนการดำเนินงานก่อนแล้วจึงนำไปแยกเขียนวิธีการดำเนินการวิจัยของแต่ละโครงการวิจัยย่อย ซึ่งแต่ละโครงการวิจัยย่อยจะมีขั้นตอนและช่วงระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยใกล้เคียงกัน จึงทำให้สามารถเชื่อมโยงขั้นตอนการทำการวิจัยในระดับแผนงานวิจัย

ระหว่างดำเนินการวิจัย (12 เดือน) มีกระบวนการโดยเริ่มจากการประชุมวางแผนร่วมกัน หลังจากนั้นมีการประชุมเพื่อติดตามความก้าวหน้าของโครงการเป็นระยะๆ ได้แก่ 1) หลังการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อนำมาพัฒนาเครื่องมือในการเก็บข้อมูล 2) หลังการการพัฒนาและทดสอบแบบสอบถาม 3) หลังการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อวางแผนร่วมกัน และ 4) ประชุมเพื่อสรุปผลการวิจัยของโครงการวิจัยย่อยและผลการสังเคราะห์ของแผนงานวิจัย

โครงการวิจัยย่อยที่ 1 เรื่อง การศึกษาความโดดเด่นของสมุนไพรและศักยภาพผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการเลือกกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ประเภทที่ 1 บุคคลทั่วไป ได้แก่ เกษตรกร ประชาชนทั่วไปในชุมชน ที่มีการใช้พืชสมุนไพรในชีวิตประจำวัน ประเภทที่ 2 ผู้นำหมู่บ้าน / ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพืชสมุนไพรในชุมชน ได้แก่ หมอพื้นบ้าน (ถ้ามี), ผู้ใหญ่บ้าน หรืออื่น ๆ ที่สามารถให้ข้อมูลด้านพืชสมุนไพร หรือสามารถแนะนำบุคคลที่มีความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรได้ และประเภทที่ 3 ผู้ประกอบการด้านสมุนไพร กลุ่มเกษตรกร หรือผู้นำกลุ่มวิสาหกิจของชุมชน 2) ขั้นตอนการสำรวจภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลพืชสมุนไพรที่มีในแต่ละชุมชน โดยใช้แบบเก็บข้อมูลพืชสมุนไพร (เพื่อเก็บข้อมูลดิบมาเพื่อพิจารณาระหว่างการสัมภาษณ์บุคคลหรือประชุมย่อย) และ 3) ขั้นตอนการจัดกิจกรรมอภิปรายกลุ่มย่อย โดยจัดกิจกรรมการประชุมอย่างมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาองค์ความรู้ของสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย และการทำประชาพิจารณ์/เสนอแนะสมุนไพรที่มีศักยภาพ เพื่อการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคการท่องเที่ยว ประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 ประเภท (บุคคลทั่วไป, ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการใช้สมุนไพร, ผู้ประกอบการด้านสมุนไพร)

โครงการวิจัยย่อยที่ 2 เรื่อง การพัฒนารูปแบบ เส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่มของวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกับประเทศเพื่อนบ้าน (MCLT) ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนก่อนการดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยมีการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ติดต่อประสานงานและแนะนำตัวคณะนักวิจัยกับเจ้าของพื้นที่ชุมชน การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง และสร้างเครื่องมือในการวิจัย 2) ขั้นตอนระหว่างดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่วิจัย โดยใช้แบบประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร แบบสำรวจภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร แบบสัมภาษณ์ความต้องการของนักท่องเที่ยวและภาคการท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร แบบฟอร์มการสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อให้เกิดการสร้างคุณค่าร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัด

เชียงราย แบบประเมินการทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร จังหวัดเชียงราย รวมถึงการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมอภิปรายกลุ่มย่อย และการจัดกิจกรรมการประชุมอย่างมีส่วนร่วม (PRA) และการทำประชาพิจารณ์ และ 3) ขั้นตอนหลังดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมอภิปรายกลุ่มย่อย การจัดกิจกรรมการประชุมอย่างมีส่วนร่วม (PRA) และการทำประชาพิจารณ์ นำมาจัดหมวดหมู่เพื่อตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้าน และนำมาสรุปผล อภิปรายผล และเสนอข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยย่อยที่ 3 เรื่อง แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสำหรับนักท่องเที่ยวภายในประเทศและระหว่างประเทศ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 1) การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและประสานความร่วมมือจากหน่วยงาน 2) นำข้อมูลทุติยภูมิมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาแบบสอบถาม 3) ทดลองเก็บแบบสอบถาม 30 ชุด แล้วนำมาปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ 4) เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวไทย 400 ชุด และกลุ่มประเทศ MCL 400 ชุด 5) นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาอุปสงค์พฤติกรรมและความต้องการด้านการท่องเที่ยว 6) การพัฒนาแบบสัมภาษณ์ 7) นำข้อมูลโครงการย่อยที่ 1 - 2 ข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และข้อมูลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และพัฒนาแผนการตลาด กลยุทธ์ และช่องทางการตลาด 8) การสนทนากลุ่มภาครัฐ ภาคเอกชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 9) การจัดทำ Application เพื่อเป็นช่องทางการตลาด 2 ระบบ (ios และ android) 10) การสนทนากลุ่มภาคีการท่องเที่ยว ภาครัฐ ภาคเอกชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 11) สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลของแผนงาน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics)

การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และเทคนิควิธีพรรณนา (description statistic) แล้วนำมาจัดหมวดหมู่และนำเสนอผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ได้มีการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มมาตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านการรวบรวมข้อมูลเพื่อความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูล

เนื่องจากแผนงานวิจัยในครั้งนี้นำประกอบด้วย 3 โครงการย่อย โดยแต่ละโครงการย่อยมีวัตถุประสงค์การวิจัยหลายข้อ ดังนั้นการดำเนินการวิจัยของโครงการวิจัยย่อยจึงมีการเชื่อมโยงหรือนำข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อยอื่นมาประกอบการพิจารณาเพื่อดำเนินการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัย มีดังนี้

3.4.1 การตอบวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาลักษณะ และความโดดเด่นของวิถีสมุนไพรในจังหวัดที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดสำคัญในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงรายในเชิงการแข่งขันให้เป็นที่รู้จัก ได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยของโครงการวิจัยย่อยที่ 1 และ 2

3.4.2 การตอบวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบ เส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันและเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยของโครงการวิจัยย่อยที่ 2

3.4.3 การตอบวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรที่ตรงกับแนวโน้มความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยของโครงการวิจัยย่อยที่ 3

3.4.4 การตอบวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 4 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย สำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรไทย (MCLT) ได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยของโครงการวิจัยย่อยที่ 2 และ 3 และจากการสัมภาษณ์ภาคีการท่องเที่ยว

บทที่ 4

ผลการศึกษา

สำหรับผลการศึกษาของแผนงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรไทย (MCLT) ได้แบ่งการนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยดังนี้ 1) ผลการศึกษาลักษณะ และความโดดเด่นของวิถีสมุนไพรในจังหวัดที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดสำคัญในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงรายในเชิงการแข่งขันให้เป็นที่รู้จัก 2) ผลการศึกษารูปแบบ เส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันและเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน 3) ผลการศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรที่ตรงกับแนวโน้มความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ และ 4) ผลการศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย สำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรไทย (MCLT) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 1

ผลการศึกษาลักษณะของวิถีสมุนไพรในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย จำนวน 15 ชุมชน ใน 9 อำเภอของจังหวัดเชียงราย ได้แสดงรายละเอียดไว้ในตารางที่ 3 ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่คณะผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจ ได้แก่ ชุมชนที่ 1 บ้านห้วยทรายขาว อำเภอพาน ชุมชนที่ 2 บ้านโป่งแดง อำเภอพาน ชุมชนที่ 3 บ้านร่องบอน อำเภอพาน ชุมชนที่ 4 บ้านดงมะดะ อำเภอแม่ลาว ชุมชนที่ 5 บ้านท่ามะโอ อำเภอแม่ลาว ชุมชนที่ 6 วิสาหกิจชุมชน ตำบลท่าสุต อำเภอเมืองเชียงราย ชุมชนที่ 7 บ้านป่าแดง อำเภอแม่สาย ชุมชนที่ 8 วิสาหกิจชุมชนบ้านม่วงคำ อำเภอแม่สาย ชุมชนที่ 9 วิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยสัก อำเภอขุนตาล ชุมชนที่ 10 บ้านแสนใจพัฒนา อำเภอแม่ฟ้าหลวง ชุมชนที่ 11 บ้านห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า ชุมชนที่ 12 บ้านห้วยเตี๋ย (บ้านต้า อำเภอขุนตาล) ชุมชนที่ 13 วิสาหกิจชุมชนบ้านน้ำม้า-เชียงคาน-บ้านแต่น ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ ชุมชนที่ 14 บ้านร่มฟ้าไทย (ภูชี้ฟ้า) อำเภอเทิง และชุมชนที่ 15 วิสาหกิจชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน อำเภอเมืองเชียงราย

ตารางที่ 3 ลักษณะของวิธีสมุนไพรในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว 15 ชุมชนของจังหวัดเชียงราย

ชุมชน	สมุนไพรในชุมชน	ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรในชุมชน
ชุมชนที่ 1 บ้านห้วยทรายขาว อำเภอพาน	ตะไคร้หอม มะรุม หญ้าเอ็นยืด ใบเตย ถั่วดาวอินคา	น้ำมันนวด ยาต้มสมุนไพร มะขามป้อมอบน้ำผึ้ง สมุนไพรอบแห้ง ขี้ผึ้งนวด
ชุมชนที่ 2 บ้านโป่งแดง อำเภอพาน	ไพล ตะไคร้ สะระแหน่ ขมิ้น	น้ำมันตะไคร้หอม ขี้ผึ้งสะระแหน่/ตะไคร้หอม/ไพล เทียนหอมไฉ่ยุง
ชุมชนที่ 3 บ้านร่องบอน อำเภอพาน	เชียงดา หญ้าหวาน	ชาเชียงดา น้ำมันตะไคร้หอม เทียนหอมไฉ่ยุง
ชุมชนที่ 4 บ้านดงมะตะ อำเภอแม่ลาว	กาแฟมะข่า	
ชุมชนที่ 5 บ้านท่ามะโอ อำเภอแม่ลาว	ผักเชียงดา	ผงปรุงรสสมุนไพร (ผงชูรส)
ชุมชนที่ 6 วิสาหกิจชุมชน ตำบลท่าสุด อำเภอเมือง เชียงราย	ไพล ขมิ้นชัน ผักเชียงดา	เกลือสปา ลูกประคบ น้ำมันนวด ยาต้มสมุนไพร
ชุมชนที่ 7 บ้านป่าแดง อำเภอแม่สาย	ว่านสาวหลง	ยาต้มสมุนไพร (ยาต้มเฉพาะราย) ยาดอกชูกำลัง
ชุมชนที่ 8 วิสาหกิจชุมชน บ้านม่วงคำ อำเภอแม่สาย	ผักเชียงดา	ยาพอกเข้า รูปหอม ยาสระผม-สบูสมุนไพร น้ำมันนวดและลูกประคบ

ชุมชน	สมุนไพรในชุมชน	ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรในชุมชน
ชุมชนที่ 9 วิสาหกิจชุมชน บ้านห้วยสัก อำเภอขุนตาล	ไพล ขมิ้นชัน ฮ่อสะพายควาย	ลูกประคบสมุนไพร ชาผักเชียงดา สมุนไพรแช่เท้า ชาชงสมุนไพรมะรุ้ม สมุนไพรนพคุณ
ชุมชนที่ 10 บ้านแสนใจ พัฒนา อำเภอแม่ฟ้าหลวง	-	-
ชุมชนที่ 11 บ้านห้วยหิน ลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า	ชาอัสสัม พญาเสือโคร่ง เสือโคร่ง ตะราหลวง มะเขือพวง	น้ำผึ้งป่า สบู่ น้ำผึ้งป่า ลิปบาล์ม น้ำผึ้งป่า ชาแห้งอัสสัม
ชุมชนที่ 12 บ้านห้วยเตือ (บ้านต้า อำเภอขุนตาล)	รางแดง	สบู่รางแดง – ว่านมหาเมฆ แชมพูรางแดง แชมพูว่านมหาเมฆ-ขมิ้นชัน
ชุมชนที่ 13 วิสาหกิจชุมชน บ้านน้ำม้า-เชียงคาน- บ้านแต่น ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ	ผักเชียงดา	สบู่ น้ำผึ้งผสมสมุนไพร สบู่รังนก ชาชงสมุนไพร ได้แก่ -ชาตะไคร้หอม ใบเตย -ชา 3 ฟีน้อง -ชาใบฝรั่งกิมจู ชาใบหม่อน กล้วยฉาบ 4 รส
ชุมชนที่ 14 บ้านร่มฟ้าไทย (ภูชี้ฟ้า) อำเภอเทิง	-	ยาต้มสมุนไพร / ยาแคปซูล
ชุมชนที่ 15 วิสาหกิจชุมชน บ้านโป่งน้ำร้อน อำเภอเมือง	ขมิ้น ตะไคร้บ้าน	

คณะผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์จำนวน 13 ข้อในการพิจารณาคัดเลือกสมุนไพรที่มีความโดดเด่น และสามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560 – 2562 และไม่ขัดต่อ พรบ.สมุนไพรแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ดังนี้คือ

- 1) สมุนไพรที่แสดงถึงเอกลักษณ์ หรืออัตลักษณ์ของชุมชน
- 2) สมุนไพรที่มีการใช้ในตามวิถีชีวิตของคนในชุมชน (มีการใช้รับประทาน การใช้เป็นยารักษาโรค หรือการใช้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนในชุมชน)
- 3) สมุนไพรที่สามารถเพาะปลูก หรือเก็บเกี่ยวได้จากในพื้นที่ชุมชนหรือพื้นที่ใกล้เคียง
- 4) สมุนไพรที่สามารถส่งเสริมให้คนในชุมชน ผลิต/ปลูกอย่างมีศักยภาพ เช่น เป็นพืชที่มีระยะเวลาเจริญเติบโตสั้น มีวิธีการปลูกง่าย
- 5) สมุนไพรที่มีสรรพคุณรักษาโรค เป็นส่วนผสมในผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพ เช่น เวชสำอาง และผสมในเครื่องดื่มให้เป็นเครื่องดื่มดูแลสุขภาพ เป็นต้น
- 6) สมุนไพรที่มีข้อมูลทางวิชาการหรือหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ในการยืนยันสรรพคุณ (มีรายงานวิจัย หรือหลักฐานข้อมูลการใช้งานที่น่าเชื่อถือมากกว่า 10 ปี)
- 7) สมุนไพรที่มีข้อมูลความปลอดภัย
- 8) สมุนไพรที่เป็นที่ต้องการของตลาดไทย หรือตลาดโลก
- 9) สมุนไพรที่เป็นที่ต้องการในกลุ่มประเทศ MCLT
- 10) สมุนไพรที่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้มีมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจได้
- 11) สมุนไพรที่มีความโดดเด่น และสามารถตอบโจทย์ ต่อนักท่องเที่ยวได้หลายกลุ่ม หลายประเภท (WTO: WORLD TOURISM ORGANIZATION)
- 12) สมุนไพรที่สามารถส่งเสริม ศักยภาพธุรกิจชุมชนได้ใน 3 กลุ่ม คือกลุ่มผู้ปลูกสมุนไพร กลุ่มแปรรูป และกลุ่มผู้จำหน่าย
- 13) สมุนไพรที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนเป็น ยา อาหาร เครื่องสำอาง หรือผลิตภัณฑ์สุขภาพได้

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาลักษณะ และความโดดเด่นของวิถีสมุนไพรในจังหวัดที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดสำคัญในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงรายในเชิงการแข่งขันให้เป็นที่รู้จัก แบ่งนำเสนอออกเป็น 5 ประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) ผลการพิจารณาคัดเลือกสมุนไพรที่มีความโดดเด่นและสามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย ตามหลักเกณฑ์ 13 ข้อ

2) ผลการเปรียบเทียบศักยภาพของสมุนไพร 4 ชนิดของจังหวัดเชียงรายกับจังหวัดภาคเหนือตอนบน

3) ลักษณะความโดดเด่นของสมุนไพร 4 ชนิดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย

4) วิถีสมุนไพรในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย

5) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สมุนไพร เพื่อใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่ม MCLT

1) ผลการพิจารณาคัดเลือกสมุนไพรที่มีความโดดเด่นและสามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย ตามหลักเกณฑ์ 13 ข้อ

ผลการศึกษาสมุนไพรที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย โดยใช้หลักเกณฑ์ 13 ข้อดังกล่าวข้างต้น พบว่า มีสมุนไพรในแหล่งท่องเที่ยว 15 ชุมชนที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย ดังแสดงไว้ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สมุนไพรในแหล่งท่องเที่ยว 15 ชุมชนที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยววิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย

ลำดับที่	หลักเกณฑ์การพิจารณา	รายชื่อสมุนไพร ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	
1	สมุนไพรที่แสดงถึงเอกลักษณ์ หรือ อัตลักษณ์ของชุมชน	ชาอัสสัม น้ำผึ้ง ว่านสาวหลง	ฮ่อสะพายควาย กวาวเครือขาว หญ้าเอ็นยืด
2	สมุนไพรที่มีการใช้ในตามวิถีชีวิต ของคนในชุมชน (มีการใช้ รับประทาน, การใช้เป็นยารักษาโรค หรือการใช้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต คนในชุมชน)	ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้ง ว่านสาวหลง ตะไคร้หอม ฮ่อสะพายควาย	ผักเชียงดา ไพล กวาวเครือขาว หญ้าเอ็นยืด มะเขือพวง

ลำดับที่	หลักเกณฑ์การพิจารณา	รายชื่อสมุนไพร ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	
3	สมุนไพรที่สามารถเพาะปลูก หรือ เก็บเกี่ยวได้จากใน พื้นที่ชุมชนหรือ พื้นที่ใกล้เคียง	ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้ง ว่านสาวหลง ตะไคร้หอม ฮ่อสะพายควาย ผักเชียงดา รางแดง	ข่อย ไพล กวาวเครือขาว หญ้าเอ็นยืด มะเขือพวง พญาเสือโคร่ง กาแฟ
4	สมุนไพรที่สามารถส่งเสริมให้คนใน ชุมชน ผลิต/ปลูกอย่างมีศักยภาพ เช่น เป็นพืชที่มีระยะการ เจริญเติบโตสั้น มีวิธีการปลูกง่าย	ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้ง ว่านสาวหลง ตะไคร้หอม	ผักเชียงดา ไพล มะเขือพวง กาแฟ
5	สมุนไพรที่มีสรรพคุณรักษาโรค เป็น ส่วนผสมในผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพ เช่น เวชสำอาง และผสมใน เครื่องดื่มให้เป็นเครื่องดื่มดูแลสุขภาพ เป็นต้น	ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้ง ว่านสาวหลง ตะไคร้หอม ผักเชียงดา รางแดง	ข่อย ไพล กวาวเครือขาว หญ้าเอ็นยืด มะเขือพวง กาแฟ
6	สมุนไพรที่มีข้อมูลทางวิชาการหรือ หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ในการ ยืนยันสรรพคุณ (มีรายงานวิจัย หรือ หลักฐานข้อมูลการใช้งานที่ น่าเชื่อถือมากกว่า 10 ปี)	ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้ง ว่านสาวหลง ตะไคร้หอม ฮ่อสะพายควาย ผักเชียงดา	รางแดง ข่อย ไพล กวาวเครือขาว หญ้าเอ็นยืด มะเขือพวง กาแฟ

ลำดับที่	หลักเกณฑ์การพิจารณา	รายชื่อสมุนไพร ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	
7	สมุนไพรที่มีข้อมูลความปลอดภัย	ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้ง ว่านสาวหลง ตะไคร้หอม ฮ่อสะพายควาย	รางแดง ข่อย ไพล กวาวเครือขาว หญ้าเอ็นยืด กาแฟ
8	สมุนไพรที่เป็นที่ต้องการของตลาด ไทย หรือตลาดโลก	ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้ง	ไพล กาแฟ
9	สมุนไพรที่เป็นที่ต้องการในกลุ่ม ประเทศ MCLT	ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้ง	ไพล กาแฟ
10	สมุนไพรที่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้มีมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจได้	ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้ง ว่านสาวหลง ตะไคร้หอม	ข่อย ไพล หญ้าเอ็นยืด กาแฟ
11	สมุนไพรที่มีความโดดเด่น และ สามารถตอบโจทย์ ต่อนักท่องเที่ยว ได้หลายกลุ่ม หลายประเภท (WTO: WORLD TOURISM ORGANIZATION)	ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้ง ว่านสาวหลง	ตะไคร้หอม ผักเชียงดา ไพล กาแฟ
12	สมุนไพรที่สามารถส่งเสริม ศักยภาพธุรกิจชุมชนได้ใน 3 กลุ่ม คือกลุ่มผู้ปลูกสมุนไพร กลุ่มแปรรูป และกลุ่มผู้จำหน่าย	ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้ง ว่านสาวหลง	ตะไคร้หอม ไพล กาแฟ
13	สมุนไพรที่สำนักงานคณะกรรมการ อาหารและยาอนุญาตให้ขึ้นทะเบียน	ขมิ้นชัน ชาอัสสัม	ข่อย ไพล

ลำดับที่	หลักเกณฑ์การพิจารณา	รายชื่อสมุนไพร ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	
	เป็น ยา อาหาร เครื่องสำอาง หรือ ผลิตภัณฑ์สุขภาพได้	น้ำผึ้ง ว่านสาวหลง ตะไคร้หอม ผักเชียงดา รางแดง	กวาวเครือขาว หญ้าเอ็นยืด มะเขือพวง กาแฟ

จากผลการศึกษาสมุนไพรที่มีความโดดเด่นที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย (ตารางที่ 4) ซึ่งใช้หลักเกณฑ์ 13 ข้อดังกล่าว พบว่าสมุนไพรที่มีความโดดเด่นมากที่สุดเป็น 4 ลำดับแรกที่พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว คือ 1) ขมิ้นชัน 2) ชาอัสสัม 3) น้ำผึ้ง และ 4) ว่านสาวหลง

2) ผลการเปรียบเทียบสมุนไพร 4 ชนิดของจังหวัดเชียงราย กับกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน

เมื่อนำศักยภาพของสมุนไพร 4 ชนิด (ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้ง และว่านสาวหลง) ของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายมาเปรียบเทียบกับกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน (พะเยา แพร่ และน่าน) จะได้ข้อสรุปดังนี้คือ

ขมิ้นชัน ในพื้นที่ของตำบลท่าสุต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย (พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนในงานวิจัยครั้งนี้) เป็นสายพันธุ์ที่มีสารสำคัญ Curcuminoid ในปริมาณสูง สำหรับใช้ในการผลิตยาสมุนไพรและอุตสาหกรรมความงาม (เพ็ญพิชญา เตียว, 2561) ส่วนจังหวัดพะเยามีการเพาะปลูกขมิ้นชันตามครัวเรือน และนำมาใช้ในการผลิตลูกประคบสำหรับส่งขายตามร้านนวดและสปาในจังหวัด (ข้าวเชียงใหม่, 2561) สำหรับจังหวัดแพร่ ผลผลิตขมิ้นชัน 90% ที่ปลูกเกษตรกรจะจำหน่ายให้กลุ่มวิสาหกิจสมุนไพร เพื่อจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลางพื้นที่ และส่งต่อไปที่โรงพยาบาลสองโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเพื่อผลิตยาแผนโบราณรักษาโรค (โพสดีทุเดช, 2562) และจังหวัดน่าน ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับกลาพันธุ์ของขมิ้นชันเพราะมีการปลูกเพื่อไว้ใช้ประกอบอาหารอยู่แล้ว ทั้งนี้ได้มีการสนับสนุนการเพาะปลูกขมิ้นทดแทนการปลูกข้าวโพดและทำไร่เลื่อนลอย เพื่อนำมาแปรรูปเป็นขมิ้นชันแห้งสำหรับส่งขายเป็นวัตถุดิบ แต่พบว่ามีปัญหาเรื่องการขนส่งและเรื่องการตลาด (ผู้จัดการออนไลน์, 2562) ดังนั้นจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าขมิ้นชันในพื้นที่ของตำบลท่าสุต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีความโดดเด่นกว่าพื้นที่ของจังหวัดภาคเหนือตอนบน

ชาอัสสัม นับว่าเป็นชาที่มีแหล่งกำเนิดมาจากประเทศอินเดีย หรือเป็นสายพันธุ์ที่มาจากอินเดีย มีลักษณะใบใหญ่กว่าสายพันธุ์จีน โดยชาอัสสัมในพื้นที่บ้านห้วยหินลาดโน อำเภอเวียงป่าเป้า **จังหวัดเชียงราย** (พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนในงานวิจัยครั้งนี้) มีข้อได้เปรียบคือ มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกชาเพื่อการผลิตชาคุณภาพ ซึ่งมีความสูงตั้งแต่ 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเลขึ้นไป เนื่องจากมีสภาพอากาศที่หนาวเย็นมีอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อภาวะปัจจัยของสะสมสารอาหารภายในใบชาที่ทำให้ชาามีคุณภาพดีกว่าการปลูกบนที่ราบทั่วไป สำหรับ**จังหวัดพะเยา** พบข้อมูลว่า จังหวัดพะเยามีชาอัสสัม ซึ่งเป็นชาที่มีรสชาติกลมกล่อมและเข้มข้น เป็นชาที่ปลอดสารพิษ 100% เนื่องจากปลูกขึ้นในป่า และยังใช้วิธีการนวดและตากแห้งแบบดั้งเดิม ไม่ใช้เครื่องจักร (คุณากร ธิวงค์ษา, 2562) ส่วนใน**จังหวัดแพร่** ในปี พ.ศ.2550 มีพื้นที่ปลูกเมือง 1,665 ไร่ ปริมาณการผลิต 1,776,290 ต้น/ปี และใน**จังหวัดน่าน** พบข้อมูลว่าในปีพ.ศ.2550 มีพื้นที่ปลูกเมือง 8,339 ไร่ ปริมาณการผลิต 9,765,915 ต้น/ปี (สถาบันชาและกาแฟ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, มปป) ดังนั้นจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าชาอัสสัมในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่วิจัยครั้งนี้ มีความโดดเด่นกว่าพื้นที่ของจังหวัดภาคเหนือตอนบน ในเชิงของพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกชาคุณภาพ

น้ำผึ้ง ในพื้นที่บ้านห้วยหินลาดโน อำเภอเวียงป่าเป้า **จังหวัดเชียงราย** (พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนในงานวิจัยครั้งนี้) มีข้อได้เปรียบคือ เป็นน้ำผึ้งป่าที่ได้จากป่าเบญจพรรณที่สมบูรณ์ ไม่มีการเผาป่า เป็นการเก็บจากธรรมชาติ มาจากผึ้งหลายสายพันธุ์ซึ่งมีพฤติกรรมและขอบเขตการบินต่างกัน (และเกสรที่เก็บก็มาจากผืนป่าหลากหลายแบบ) น้ำผึ้งจากป่าเบญจพรรณนี้จะมีรสชาติที่ต่างจากป่าดงดิบ ลักษณะเด่นคือ น้ำผึ้งโพรง น้ำผึ้งที่หา กินยากในท้องตลาด (ส่วนใหญ่ที่ขายกันคือน้ำผึ้งหลวง) เป็นน้ำผึ้งที่เข้มข้น สีออกดำ เพราะผึ้งชนิดนี้หา กินระดับพื้นดิน เกสรที่เก็บมาทำน้ำผึ้งจึงหลากหลายเป็นพิเศษ (ธารริน อุดุลยานนท์, 2560) ซึ่งเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคอย่างมาก สำหรับ**จังหวัดพะเยา** น้ำผึ้งที่ได้มาจากการเลี้ยงผึ้งโพรง โดยการนำโพรงไปวางในป่าเพื่อให้ผึ้งทำรัง แล้วปล่อยให้ผึ้งหาน้ำหวานจากป่าและสวนของชาวบ้าน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา, 2561) ส่วน**จังหวัดแพร่** น้ำผึ้งโดยทั่วไปจะมี 2 ชนิด คือ น้ำผึ้งจากดอกลำไย และ ดอกไม้ป่า โดยลักษณะน้ำผึ้งจากดอกลำไย จะมีกลิ่นหอมธรรมชาติ รสชาติหวาน มีสีเหลืองอ่อน ส่วนลักษณะน้ำผึ้งจากดอกไม้ป่า จะมีรสชาติเปรี้ยวเล็กน้อย มีกลิ่นหอม มีสีเหลืองทอง (บริษัท อาร์เอส จำกัด, 2560) และใน**จังหวัดน่าน** น้ำผึ้งที่ได้เป็นน้ำผึ้งจากผึ้งหลวง ซึ่งเป็นผึ้งที่ทำรังอยู่ตามป่าธรรมชาติ อาศัยน้ำหวานจากเกสรของดอกไม้ป่า (มูลนิธิ อดิเทพพิมาย, 2560) ดังนั้นจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าน้ำผึ้งในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่วิจัยครั้งนี้ มีความโดดเด่นกว่าน้ำผึ้งในพื้นที่ของจังหวัดภาคเหนือตอนบน

ว่านสาวหลง ใน**จังหวัดเชียงราย**พบแหล่งปลูกกระจายอยู่ทั่วจังหวัด และรวมถึงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในงานวิจัยครั้งนี้ คือ 1) ชุมชนบ้านป่าแดง อำเภอมะสา 2) วิสาหกิจชุมชน บ้านม่วงคำ อำเภอมะสา และ 3) วิสาหกิจชุมชนบ้านด้า อำเภอนาน้อย ว่านสาวหลงเป็นเสมือนอัตลักษณ์ที่

แสดงถึงความเป็นล้านนา มีกลิ่นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีการนำว่านนี้มาปรุงในตำรับยาแพทย์พื้นบ้าน และยังมีความเชื่อถือว่าว่านสาวหลงเป็นว่านเมตตามหานิยม ทาตามตัวให้เป็นเสน่ห์ ซึ่งน้ำมันหอมระเหยที่สกัดมาจากว่านสาวหลงจะนำไปใช้กับผลิตภัณฑ์น้ำมันนวด สปา และเครื่องสำอาง ในขณะที่ในจังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน ไม่พบข้อมูลการศึกษาความโดดเด่นหรือศักยภาพของทรัพยากรสมุนไพรพืชชนิดนี้ ดังนั้นจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจึงอาจกล่าวได้ว่าว่านสาวหลงในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่วิจัยครั้งนี้มีความโดดเด่นกว่าพื้นที่ของจังหวัดภาคเหนือตอนบน

3) ลักษณะความโดดเด่นของสมุนไพร 4 ชนิดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย

ลักษณะความโดดเด่นของสมุนไพร 4 ชนิดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสามารถสรุปศักยภาพและแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสรรพคุณไว้ในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 สรุปลักษณะความโดดเด่นของขมิ้นชัน ขมิ้นชัน น้ำผึ้ง และว่านสาวหลง ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย

สมุนไพร	เหตุผลประกอบ
1. ขมิ้นชัน พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว 1) วิสาหกิจชุมชนบ้านท่าสุด อ.เมือง จ.เชียงราย และ 2) วิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยสัก (บ้านต้า) อ.ขุนตาล จ.เชียงราย	1) รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์: ขมิ้นชัน สามารถนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้แบบครบวงจร โดยนำไปใช้เป็นส่วนผสมในเครื่องสำอาง, เป็นยารักษาโรค และเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพได้ 2) สรรพคุณ: 2.1) ทางด้านยารักษาโรค มีรายงานวิจัยฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของขมิ้นชันดังต่อไปนี้ 2.1.1 <u>ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาต้านอนุมูลอิสระ</u> (Anti-oxidant) (Gounder, D. K. and Lingamallu, J., 2012) 2.1.2 <u>ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาต้านโรคความจำเสื่อม</u> (Alzheimer's disease) Park และ Kim (2002) ได้ศึกษาอนุพันธ์ของสารที่แยกได้จากสารสกัดจากขมิ้นชัน พบว่ามีสารที่ออกฤทธิ์ต้านสาร Beta-amyloid จากการทำลายเซลล์ PC12 ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งทางพยาธิวิทยาของการเกิดโรคความจำเสื่อมที่ปริมาณ (ED50 = 0.5-10 µg/mL) โดยเปรียบเทียบกับสารมาตรฐาน Congo red (ED50= 37-39 µg/mL)

สมุนไพร	เหตุผลประกอบ
	2.1.3 <u>ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาต้านเชื้อแบคทีเรีย Staphylococcus aureus strain Newman</u> ในปี ค.ศ.2005 Park และคณะ ได้ศึกษาสารที่แยกได้จากสารสกัดขมิ้นชันซึ่งเป็นสารกลุ่ม Curcuminoids พบว่ามีสารที่ออกฤทธิ์ด้านการเจริญเติบโตของเชื้อแบคทีเรีย <i>Staphylococcus aureus</i> strain Newman ที่ค่าการยับยั้งการเกิดเชื้อแบคทีเรียหรือ inhibitory concentrations (MICs) มากกว่า 200 µg/mL 2.1.4 <u>ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาต้านการอักเสบ (Anti-inflammation)</u> (Jurenka, J. S., 2009) 2.2) ทางด้านเวชสำอาง 2.2.1) <u>Curcuminoid</u> เป็นสารออกฤทธิ์ที่สำคัญ สามารถนำมาทำเป็นสบู่ออกฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรียที่ใช้ล้างหน้าและฟอกตัวได้ คุณสมบัติทำให้ผิวผ่อง ป้องกันหรือลดกระ ฝ้า ลดรอยเหี่ยวย่น ทำให้อ่อนวัย มีความชุ่มชื้น 2.2.2) <u>THC</u> เตตระไฮโดรเคอร์คูมินอยด์ ซึ่งมีคุณสมบัติออกฤทธิ์สูงกว่าเคอร์คูมินอยด์ เมื่อนำไปผสมในครีมจะสามารถช่วยลดริ้วรอย ทำให้อ่อนวัย ลดกระ ฝ้า ทำให้ผิวผ่องได้ดี ให้ความชุ่มชื้น ยับยั้งเชื้อจุลินทรีย์ และกันแดดได้ 2.3) การรับประทาน ขมิ้นชันนิยม นำไปประกอบอาหาร ประเภทแกง / ต้ม มีสรรพคุณช่วยลดอาหารท้องอืดทางเฟื้อได้เป็นอย่างดี 2.4) ทางด้านการเกษตร สารสกัดขมิ้นชันไปผสมในอาหารสัตว์น้ำ (กุ้ง ปลา) และสัตว์บก (สุกร ไก่) ซึ่งสามารถช่วยทดแทนสารปฏิชีวนะ เพิ่มภูมิคุ้มกันและลดต้นทุน มีความปลอดภัยสูง 3) ด้านความต้องการของตลาด : ข้อมูลรายงาน ในปี 2559 ประเทศจีนมีการนำเข้าผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากไทย 4 ประเภท มูลค่ารวม 186 ล้านบาท (สมุนไพร 137 ล้านบาท และสารสกัด 49 ล้านบาท) ได้แก่ ขมิ้นชัน, ไพล, บัวบก และกระชายดำ
2. ชาอัสสัม พบในพื้นที่แหล่ง	1) ด้านประวัติความเป็นมา 1.1) แหล่งกำเนิดของชาตามธรรมชาติ มีจุดศูนย์กลางอยู่ทางตะวันตกเฉียง

สมุนไพร	เหตุผลประกอบ
ทองเทียว บ้านห้วยหินลาดใน อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย	ได้ของเงินใกล้เคียงน้ำอรวดี แพร์กระจายไปรัฐอัสสัมของอินเดีย ประเทศเมียนมาร์ ตอนเหนือของไทยและไปสิ้นสุดที่ประเทศเวียดนาม (สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน), 2562) 1.2) ข้อได้เปรียบ พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกชาเพื่อการผลิตชาคุณภาพ ควรมีความสูงตั้งแต่ 1,000 เมตร จากระดับน้ำทะเลขึ้นไป จากการที่มีสภาพอากาศที่หนาวเย็นมีอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อภาวะปัจจัยของสะสมสารอาหารภายในใบชาที่ทำให้ชาามีคุณภาพดีกว่าการปลูกบนที่ราบทั่ว ๆ ไป 2) รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์: สามารถนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้แบบครบวงจร โดยนำไปใช้เป็นส่วนผสมในเครื่องสำอาง, เป็นยารักษาโรค และเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพได้ 3) ด้านสรรพคุณ (สถาบันชาและกาแฟ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2562) 3.1) ด้านโภชนาการ เครื่องดื่มที่มีสารต้านอนุมูลอิสระสูงโดยเฉพาะคาเทชินและโพลีฟีน ช่วยลดการทำงานของอนุมูลอิสระป้องกันการแก่ก่อนวัย 3.2) ด้านการรักษาโรค 3.2.1 รักษาสุขภาพช่องปาก โดยสารโพลีฟีนอล (Polyphenols) ในชา ช่วยยับยั้งการเจริญเติบโตของแบคทีเรียในช่องปากซึ่งมีทั้งแบคทีเรียที่ก่อโรคในช่องปาก <i>Porphyromonas gingivitis</i> และแบคทีเรียที่ทำให้ฟันผุ <i>Streptococcus mutans</i> คาเทชินช่วยยับยั้งการทำงานของเอนไซม์อะไมเลส ในน้ำลาย ทำให้มีปริมาณกลูโคสและมอลโตสน้อยลง ซึ่งเป็นผลลดปริมาณอาหารของแบคทีเรียที่ทำให้เกิดฟันผุ นอกจากนี้คาเทซินยังช่วยเคลือบฟันให้แข็งแรงป้องกันฟันผุ 3.2.2 รักษาโรคอุจจาระร่วง Polyphenols มีคุณสมบัติในการต้านเชื้อแบคทีเรีย เชื่อกันว่า Polyphenols ทำลายเยื่อหุ้มเซลล์ของแบคทีเรีย การดื่มชาสามารถใช้รักษาโรคอุจจาระร่วงได้ และสามารถฆ่าสปอร์ของ <i>Clostridium botulinum</i> ซึ่งเป็นสาเหตุของโรคอาหารเป็นพิษ และยังสามารถฆ่าแบคทีเรียที่ทนความร้อน เช่น <i>Bacillus subtilis</i>, <i>B. cereus</i>, <i>Vibrio parahaemolyticus</i> และ <i>C. perfringens</i> 3.2.3 ผลต่อระบบประสาท L-Theanine เป็นสารสำคัญในชา ออกฤทธิ์กับระบบประสาทส่วนกลาง ช่วยให้สมองปลดปล่อยคลื่นสมองอัลฟา (Alpha Brain Wave) มากขึ้น และลดการปลดปล่อยคลื่นสมองเบต้า (Beta

สมุนไพร	เหตุผลประกอบ
	Brain Wave)ลง ทำให้ช่วยผ่อนคลาย (Relaxation) และลดความเครียด เป็นการส่งเสริมให้มีจิตใจที่สงบ มีสมาธิมากขึ้น ไม่หงุดหงิดง่าย ลำดับความคิดเป็นระบบระเบียบมากขึ้น ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานดีขึ้น 3.2.4 <u>รักษาโรคเบาหวาน</u> สารโพลีฟีนอล (Polyphenols) ในชาช่วยลดระดับน้ำตาลในเลือด โดยยับยั้งการทำงานของเอนไซม์อะไมเลส ซึ่งเป็นเอนไซม์ย่อยแป้ง คาเทชินช่วยยับยั้งการทำงานของเอนไซม์อะไมเลสทั้งในน้ำลายและลำไส้ ทำให้แป้งถูกย่อยได้ช้าลง ช่วยให้การเพิ่มขึ้นของน้ำตาลในเลือดเป็นไปอย่างช้าๆ นอกจากนั้นชาเขียวยังลดการดูดซึมของกลูโคสที่ลำไส้ 3.2.5 <u>รักษาโรคมะเร็ง</u> ลดอัตราการเกิดมะเร็งที่อวัยวะต่างๆได้ เช่น มะเร็งกระเพาะอาหาร มะเร็งหลอดอาหาร มะเร็งลำไส้เล็ก มะเร็งปอด มะเร็งผิวหนัง มะเร็งลำไส้ใหญ่ มะเร็งตับอ่อน และมะเร็งเต้านม สารคาเทชิน (Catechins) ในชามีผลยับยั้งมะเร็งด้วยกลไกที่หลากหลาย คาเทชินที่ออกฤทธิ์ต้านมะเร็งที่สำคัญคือ Epigallocatechin gallate (EGCG) 4) ด้านความต้องการของตลาด : ชาเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของไทย กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ จึงให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์และติดตามความพร้อมของเกษตรกรและผู้ประกอบการชา และผลิตภัณฑ์ชาของไทยในการเปิดตลาดภายใต้ FTA ในปี 2560 ไทยยังส่งออกผลิตภัณฑ์ชาเป็นอันดับที่ 4 ของโลก รองจากแคนาดา สหรัฐอเมริกา และจีน โดยส่งออกเป็นปริมาณ 10,775 ตัน คิดเป็นมูลค่า 958 ล้านบาท ปี 2561 ประเทศไทยมีผลผลิตชาสด 93,309 ตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2560 ร้อยละ 27.45 แบ่งเป็นชาอัสสัม 84,231 ตัน คิดเป็นร้อยละ 90.27 ของชาทั้งหมด และมีแนวโน้มความต้องการมากขึ้นในทุกปี (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2561) โดยส่งออกไปยังเมียนมาร์ร้อยละ 46 และ สหรัฐอเมริการ้อยละ 27 และลาวร้อยละ 7
3. น้ำผึ้ง พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว บ้านห้วยหินลาดใน	1) ด้านความเป็นมาและเอกลักษณ์ น้ำผึ้งป่านี้ เป็นน้ำผึ้งป่าที่ได้จากป่าเบญจพรรณที่สมบูรณ์ เป็นการเก็บจากธรรมชาติ มาจากผึ้งหลายสายพันธุ์ซึ่งมีพฤติกรรมและขอบเขตการบินต่างกัน (และเกสรที่เก็บก็มาจากผืนป่าหลากหลายแบบ) น้ำผึ้งจากป่าเบญจพรรณนี้จะมีรสชาติที่ต่างจากป่าดงดิบ

สมุนไพร	เหตุผลประกอบ
อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย	<u>ลักษณะเด่น</u>คือ น้ำผึ้งโพรง น้ำผึ้งที่หาากินยากในท้องตลาด (ส่วนใหญ่ที่ขายกันคือน้ำผึ้งหลวง) เป็นน้ำผึ้งที่เข้มข้น สีออกดำ เพราะผึ้งชนิดนี้หาากินระดับพื้นดิน เกสรที่เก็บมาทำน้ำผึ้งจึงหลากหลายเป็นพิเศษ 2) รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์: สามารถนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้แบบครบวงจร โดยนำไปใช้เป็นส่วนผสมในเครื่องสำอางๆ, เป็นยารักษาโรค และเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพได้ 3) ด้านสรรพคุณ 3.1) ด้านยารักษาโรค ตามตำราเภสัชกรรมไทย น้ำผึ้ง มีรสหวาน สรรพคุณบำรุงกำลัง แก้สะอึก แก้ไข้ เป็นยาอายุวัฒนะและช่วยสมานแผล น้ำผึ้งเป็นส่วนประกอบในตำรับยาไทยหรือพิภคยาไทยหลายขนาน เช่น ตริมธุรส บำรุงธาตุ ช่วยเจริญอาหาร (มีส่วนผสมของ น้ำผึ้ง น้ำตาล น้ำมันเนย) และยาที่ใช้ในการบำรุงร่างกาย ตำรับต่าง ๆ จะมีส่วนผสมของน้ำผึ้ง ซึ่งแพทย์แผนไทยใช้น้ำผึ้งในการแตงรสรยา เพื่อให้ยารับประทานง่ายขึ้น นอกจากนี้ น้ำผึ้งเป็นสารยัดเกาะ ประสานผงยาลูกกลอนให้จับก้อน 3.2) ด้านเวชสำอาง จากข้อมูลการศึกษาวิจัย พบว่า น้ำผึ้งบริสุทธิ์มีฤทธิ์ยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อแบคทีเรีย ช่วยสมานแผล ลดอาการอักเสบ ดับกลิ่นของแผล ช่วยให้แผลหายเร็วขึ้น 3.3) ด้านเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ สามารถนำมาผสมในเครื่องดื่ม เพื่อเพิ่มความหวานจากธรรมชาติ ทำให้ชุ่มคอ โดยน้ำผึ้งประกอบด้วยน้ำตาลฟรุคโทส (fructose) เป็นหลัก เป็นน้ำหวานโมเลกุลคู่ที่ได้จากดอกไม้หรือผลไม้ มีความหวานมากกว่าน้ำตาลกลูโคส ถึง 1.4 เท่า น้ำผึ้งที่ดีจะมีลักษณะข้นหนืด มีความใส โปร่งแสง สะอาด ไม่มีตะกอนหรือสิ่งเจือปน ไม่มีไขผึ้ง ไม่มีฟอง ไม่มีกลิ่นบูดเปรี้ยว มีกลิ่นหอมเฉพาะของเกสรดอกไม้ที่ผึ้งดูดน้ำหวานมา ในน้ำผึ้ง 100 กรัม ให้พลังงาน 303 แคลลอรี่ ร่างกายสามารถดูดซึมไปใช้ประโยชน์ได้ง่าย
4. ว่านสาวหลง พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว 1) ชุมชนบ้านป่า	1) ด้านความเป็นมาและเอกลักษณ์ : ว่านสาวหลง เป็นเสมือนอัตลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นล้านนา ด้วยกลิ่นของว่านชนิดนี้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทางด้านความเชื่อและศาสตร์การแพทย์พื้นบ้าน นอกจากการนำว่านชนิดนี้มาปรุงในตำรับยา ยังมีความเชื่อถือว่า เป็นว่านเมตตามหานิยม ทาตามตัวให้เป็น

สมุนไพร	เหตุผลประกอบ
แดง อ.แม่สาย จ.เชียงราย 2) วิสาหกิจชุมชน บ้านม่วงคำ อ.แม่สาย จ.เชียงราย 3) วิสาหกิจชุมชน บ้านต้า อ.ขุนตาล จ.เชียงราย	เสน่ห์ 2) รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์: สามารถนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ โดยนำไปใช้เป็นส่วนผสมในเครื่องสำอางฯ และเป็นยารักษาโรค ตามศาสตร์การแพทย์พื้นบ้าน 3) สรรพคุณ 3.1 ทางด้านยารักษาโรค : ราก ใบและลำต้น ต้มน้ำดื่มแก้ร้อนใน ขับลมในกระเพาะ 3.2 ทางด้านเวชสำอาง : คนสมัยก่อนนำใบมาขยี้ใส่ผมเพื่อให้มีกลิ่นหอม และน้ำมันหอมระเหยที่ใช้สปา

4) วิถีสมุนไพรในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย

สมุนไพรที่มีความโดดเด่นทั้ง 4 ชนิด (ขมิ้นชัน ขมิ้นชัน น้ำผึ้ง และว่านสาวหลง) ที่พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนต่อไปนี้ มีวิถีสมุนไพรในชุมชนที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้คือ

ขมิ้นชัน พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว 1) วิสาหกิจชุมชนบ้านท่าสุด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และ 2) วิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยสัก (บ้านต้า) อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

ขมิ้นชัน พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว บ้านห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

น้ำผึ้ง พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว บ้านห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ว่านสาวหลง พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว 1) บ้านป่าแดง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย 2) วิสาหกิจชุมชนบ้านม่วงคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และ 3) วิสาหกิจชุมชนบ้านต้า อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่พบสมุนไพรโดดเด่นข้างต้นมีความเป็นวิถีสมุนไพร ดังนี้

บ้านท่าสุด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ชุมชนนี้ได้รับการส่งเสริมการปลูกสมุนไพร เช่น ขมิ้น โพล ตะไคร้หอม เป็นต้น และมีการรวมเป็นกลุ่มปลูกสมุนไพร มีสมาชิก 20 คน แล้วนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อจำหน่ายภายในชุมชน ชุมชนมีหมอเมือง (หมอพื้นบ้าน) ที่สามารถรักษาโรคด้วยสมุนไพร ซึ่งมีการสืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษมาสู่รุ่นลูกหลานในปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังมีการรวมตัวกันของหมอเมืองร่วมกับแพทย์แผนไทยในชุมชนก่อตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน ตำบลท่าสุด มีสมาชิก 47 คน เพื่อดูแลสุขภาพคนในชุมชนให้มีสุขภาพดีและยั่งยืน โดยมีการจัด โครงการนวดรักษา ย่ำขา ประคบสมุนไพร และการตำยาสมุนไพร เดือนละ 2 ครั้งในโรงเรียน ผู้สูงอายุ (วัดสันตันทกอก) ชุมชนยังมีศูนย์บริการ นวด แห้เท้า ย่ำขา พอกเขา พอกตา พอกเท้า และ อบตัวด้วยสมุนไพร และมีศูนย์แหล่งอนุรักษ์ต้นกล้าสมุนไพร และผลิตกล้าสมุนไพรจำหน่าย ชุมชน ท่าสุดเป็นแหล่งปลูกสมุนไพรแบบปลอดภัย ภายใต้มาตรฐาน GAP และ PGS มีการแปรรูปสมุนไพรเพื่อ อุปโภคและบริโภค ภายใต้ชื่อ “ท่าสุดเฮิร์บ” (TASUD HERB) โดยมีแนวคิดที่ว่า “ปรับก่อนป่วย รวย สุขภาพ” มีวัตถุประสงค์เพื่อแปรรูปสมุนไพรเป็น ยา ชา เครื่องดื่ม สำหรับการส่งเสริมสุขภาพและ การบำบัดรักษา ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าสมุนไพรและสร้างการกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน สมุนไพรที่พบในชุมชนประกอบด้วย ขมิ้นชัน ไพล และผักเชียงดา ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรในชุมชน ได้แก่ 1) ลูกประคบ 2) น้ำมันนวด และ 3) ยาตำสมุนไพร

บ้านห้วยสัก (บ้านต้า) อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย เป็นชุมชนที่มีการสืบสานภูมิ ปัญญาพื้นบ้านมาหลายชั่วอายุคน มีการถ่ายทอดการบำบัดรักษาด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน มีหมอเมือง (หมอพื้นบ้าน) ที่รักษา วินิจฉัยโรค และปรุงยาจากสมุนไพรได้ และมีบริการการรักษาแบบทางเลือก โดยสมุนไพรที่มีการดูแลโดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ซึ่งทำให้การบริการด้านการ บำบัดรักษามีคุณภาพและได้มาตรฐาน ในชุมชนมีการรวมตัวกันของพ่อหมอแม่หมอหรือหมอเมือง ซึ่งก่อตั้งมานานกว่า 10 ปี มีสมาชิก 30 คน ซึ่งรวมตัวกันเพื่อปลูก แปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร และจัด กิจกรรมทางการแพทย์แผนไทย เช่น การนวดเพื่อสุขภาพ การอบรมทำผลิตภัณฑ์สุขภาพ, การศึกษา สมุนไพรในสวน เพื่อดูแลสุขภาพคนในชุมชนและเพื่อต้อนรับแขกผู้มาเยือน โดยภายในกลุ่มจะรับซื้อ สมุนไพรจากสมาชิกกลุ่ม นำมาล้าง หั่น สับ ที่โรงเรียนสมุนไพรบ้านห้วยสัก (เป็นโรงเรียนที่ได้รับ ความเชื่อถือและมีชื่อเสียง ทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้เรื่องสมุนไพรให้แก่บุคคลทั่วไปและคนใน ชุมชน) และนำไปอบแห้งที่ศูนย์การแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลขุนตาล จากนั้นจะนำมาแปรรูปเป็น ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยสัก ได้แก่ ลูกประคบสมุนไพร ชา ผักเชียงดา สมุนไพรแห้เท้า ชาสมุนไพรมะรุ้ม และสมุนไพรนพคุณ เป็นต้น

บ้านห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เป็นชุมชนชาวปกาเกอญอที่ตั้งอยู่บนผืนป่า 10,000 ไร่ ในเขตอนุรักษ์ ชาวปกาเกอญอเป็นชนเผ่าที่มีความหวงแหนป่าและ พยายามรักษาป่าไว้เป็นอย่างดีที่สุดและบริสุทธิ์ที่สุด มีวิถีชีวิต ความเชื่อ พิธีกรรม และวัฒนธรรมที่ สอดคล้องกับการดูแลป่าและมีวิถีเกษตรแบบผสมผสานโดยไม่ใช้สารเคมี และสามารถสร้างความ มั่นคงทางอาหารได้ เป็นการสืบทอดอุดมการณ์ให้คนรุ่นใหม่ดำรงวิถีชีวิตดั้งเดิมของชนเผ่าควบคู่กับ การอนุรักษ์ ชุมชนนี้จึงถูกเรียกว่า “ชุมชน คน ผึ่ง ป่า” ซึ่งแสดงออกถึงวิถีชีวิตที่แท้จริงซึ่งทั้งน้ำ อาหาร และยารักษาโรค ล้วนมาจากป่าทั้งสิ้น ความเป็นอยู่ที่กลมกลืนกับธรรมชาติเป็นจุดเด่น

หนึ่งที่ทำให้บ้านห้วยหินลาดใน ได้รับรางวัล “ลูกโลกสีเขียว” ครั้งที่ 1 ปี 2542 (ประเภทชุมชน) เป็นต้นน้ำของลำห้วยเล็กๆ มากกว่า 14 สายไหลมารวมกันที่ห้วยหินลาดใน นอกจากอาหารจากป่าทั่วไปแล้ว ห้วยหินลาดในมีความโดดเด่นเรื่องน้ำผึ้ง และได้รับการขนานนามว่า “HONEY JOURNEY” น้ำผึ้งของห้วยหินลาดในนับได้ว่าเป็นน้ำผึ้งที่มีความพิเศษเฉพาะตัว เนื่องจากป่าของชุมชนแห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์และมีพืชพรรณต่างๆ นานาชนิดให้ผึ้งได้ไปดูดกินเกสร รวมทั้งมีความหลากหลายของผึ้ง ซึ่งมีทั้งผึ้งหลวง ผึ้งโพรง และผึ้งชันโรง ผึ้งหลวง คือผึ้งที่อยู่บนต้นไม้ จะบินออกไปหาน้ำผึ้งได้ไกล และได้เกสรจากพืชในระดับที่สูงกว่าผึ้งชนิดอื่นๆ ต่างจากผึ้งโพรงที่จะบินหาเกสรในระดับพื้นดิน ทำให้น้ำผึ้งของทั้งสองชนิดนี้มีรสชาติที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ส่วนผึ้งชันโรงจะมีความพิเศษ คือรังผึ้งจะถูกซ่อนอยู่ในโพรงไม้หรือใต้ดิน และเป็นรังที่มีระบบปิด ทำให้น้ำผึ้งเกิดการหมักตัวในรังของมันเองตามธรรมชาติ อีกทั้งผึ้งชันโรงยัง ใช้เวลาดูดกินเกสรยาวนานถึง 12 เดือน ในขณะที่ผึ้งหลวงใช้เวลาเพียง 3 เดือน และผึ้งโพรงใช้เวลา 4 เดือน นอกจากนี้ น้ำผึ้งในแต่ละปีของห้วยหินลาดในจะมีรสที่ต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมในปีนั้นๆ รายได้ของชุมชนเกิดจากการขายน้ำผึ้งป่า และการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น สบู่และลิปบาล์มน้ำผึ้งป่า เป็นต้น อาชีพหลักของชาวบ้าน คือการทำสวนชาพันธุ์พื้นเมืองหรือชาอัสสัม (ต้นเมี่ยง) ปลูกตามธรรมชาติในบริเวณริมลำธาร เป็นชาไม่ใช้สารเคมีและไม่ต้องใช้น้ำมาก ปลูกผสมผสานไปกับผืนป่าอย่างกลมกลืน ใบแก่ของชาอัสสัมสามารถนำมาปรุงเป็นอาหารได้ ส่วนยอดชานั้นชาวบ้านเก็บมาเพื่อจำหน่ายเป็นใบชา โดยมีการแปรรูปทุกขั้นตอนตามวิถีดั้งเดิมของชุมชนชาวปากาเกอญอที่ทำมาหลายชั่วอายุคน และความโดดเด่นของการดื่มชาอัสสัม คือ การดื่มชาที่ชงด้วยน้ำจากห้วยหินลาดใน ดังที่เซฟก้องแห่งร้าน Locus ได้กล่าวไว้ว่า “ถ้าได้ใช้น้ำจากแหล่งที่ปลูกชามาชงชามันจะดึงความพิเศษของชาออกมาได้ดีกว่า” ป่าที่นี่เป็นป่าต้นน้ำ ทำให้น้ำที่ไหลจากป่าไปสู่หมู่บ้านเป็นน้ำที่สะอาดบริสุทธิ์ ซึ่งเคยได้รับการตรวจสอบโดยชาวญี่ปุ่นท่านหนึ่งแล้ว ผลออกมาว่าสะอาดและบริสุทธิ์มาก

บ้านป่าแดง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลเกาะช้างซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ล้านนา มีแกนนำหลักของชุมชนคือ พ่อหม่ออินเหลา ไร่พุทธา ซึ่งสามารถวินิจฉัยอาการของโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ พร้อมกับรักษาแบบผสมผสานระหว่างศาสตร์ของหมอเมืองและการใช้คาถาอาคมตามความเชื่อแบบโบราณที่มีการสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษของครอบครัว พ่อหม่อมีพื้นที่ 20 ไร่ เป็นพื้นที่สำหรับปลูกข้าวอินทรีย์และทำเกษตรแบบผสมผสาน ปลูกพืชผลและสมุนไพรจำนวนกว่า 100 ชนิด โดยมีกิจกรรมที่สามารถทำในไร่ได้หลายกิจกรรม เช่น การเก็บผักปลอดสารพิษ และทำอาหารพื้นเมือง และการตกปลาในบ่อสำหรับทำอาหารรับประทานสมุนไพรที่พบในชุมชนคือ ว่านสาวหลง ส่วนผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรในชุมชน ได้แก่ ยาต้มสมุนไพร ซึ่งจะปรุงยาต้มให้กับผู้มารับบริการเฉพาะราย และยาต้องชูกำลัง

บ้านม่วงคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีศูนย์สมุนไพรบำบัด ให้บริการด้านบำบัด และส่งเสริมสุขภาพด้วยสมุนไพร ได้แก่ การพอกเข้า การแช่เท้า การนวดเพื่อสุขภาพ และการอบสมุนไพร (ดัดแปลงจากเล้าไก่) รวมทั้งมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรจำหน่าย ได้แก่ ผงพอกเข้า ยาสระผม สบู่สมุนไพร น้ำมันนวด ลูกประคบ และรูปหอม โดยมีพนักงานนวดที่ผ่านการอบรมจากสาธารณสุขจำนวน 3 คน ในศูนย์มีการปลูกสมุนไพรและรับซื้อจากชาวบ้านในชุมชนตามคำสั่งซื้อจากลูกค้า ทั้งนี้บ้านม่วงคำมีการเชื่อมกับบ้านป่าแดง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในด้านท่องเที่ยวและสมุนไพร นอกจากนี้ในชุมชนยังมีสมุนไพรคือ ผักเชียงดา

บ้านต้า (ห้วยเตือ) อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย มีการรวมกลุ่มของหมู่บ้าน แพทย์แผนไทยและชาวบ้านในชุมชน เดิมมีพื้นที่ป่า 1,000 ไร่ มีปัญหาการเผาป่า พืชแย่งพื้นที่ป่ากับกลุ่มนายทุน ต่อมา ได้มีปลัดอำเภอเข้ามายุติการแย่งพื้นที่ป่า มีการแยกส่วนสำหรับชาวบ้านได้ใช้ทำกิน ใช้ประโยชน์จากป่าได้ ปัจจุบัน มีพื้นที่ป่าที่อยู่ในการดูแลของชุมชนประมาณ 500 ไร่ บ้านต้าเป็นชุมชนที่มีการสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้านมาหลายชั่วอายุคน มีการถ่ายทอดการบำบัดรักษาด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน มีหมอเมืองที่รักษา วินิจฉัยโรค และปรุงยาจากสมุนไพรได้ และมีบริการการรักษาแบบทางเลือกโดยสมุนไพรที่มีการดูแลโดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลทำให้บริการมีคุณภาพและได้มาตรฐาน รวมถึง มีโรงเรียนสมุนไพรห้วยสัก (หมอสนั่น) ที่ได้รับความเชื่อถือและมีชื่อเสียงโด่งดัง เป็นศูนย์การเรียนรู้เรื่องสมุนไพรแก่บุคคลทั่วไปและคนในชุมชน มีมีการนำสมุนไพรมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งใช้ดื่มเพื่อผ่อนคลาย กินเป็นอาหาร ดื่มเพื่อบำรุงรักษา อบและแช่เพื่อส่งเสริมการมีสุขภาพที่ดีและผ่อนคลาย ชุมชนมีสมุนไพรคือ รวงแดง ซึ่งได้แปรรูปเป็นสินค้าสมุนไพรเพื่อสุขภาพ ได้แก่ สบู่รวงแดง-ว่านมหาเมฆ แชมพูรวงแดง และแชมพูว่านมหาเมฆ-ขมิ้นชัน

5) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สมุนไพรเพื่อใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่ม MCLT

การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสมุนไพร (เชื่อมโยงระหว่างโครงการย่อยที่ 1 และโครงการย่อยที่ 2) ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์นวัตกรรมสมุนไพรครบวงจรมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยได้นำสมุนไพรมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ทางสุขภาพที่มีสรรพคุณด้านการฟื้นฟูและบำรุงสุขภาพกาย ใจ และจิต ซึ่งสมุนไพรบางชนิดจะต้องได้รับรองมาตรฐาน เพื่อความน่าเชื่อถือและการทำการตลาด การจัดจำหน่ายที่จะขยายตัวขึ้นในอนาคต

ศักยภาพของสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายมีความได้เปรียบในการสร้างมูลค่าเพิ่ม เนื่องจาก

- 1) ด้านพื้นที่ จังหวัดเชียงรายมีพื้นที่เพียงพอในการปลูกพืชสมุนไพรตามที่ราบและที่ราบเชิงเขาสมุนไพรสามารถเจริญเติบโตได้ดี
- 2) ด้านการท่องเที่ยวที่มีแหล่งท่องเที่ยวหลักที่มีชื่อเสียงและเป็นที่

รู้จักอยู่แล้ว สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ 3) ด้านพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ เมียนมาร์ ลาวและจีน ทำให้มีช่องทางการจัดจำหน่ายที่กว้างขวางขึ้น และ 4) ด้านความหลากหลายของกลุ่มผู้ผลิต ผู้แปรรูปและผู้จำหน่าย ทำให้เกิดวงจรการผลิตที่ต่อเนื่อง

จากการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่ม MCLT พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยว ได้แก่ อันดับหนึ่งคือ ราคาที่ยุติธรรม อันดับสอง คือ สินค้ามีคุณภาพ มีประโยชน์ ได้มาตรฐาน อันดับสาม คือลักษณะบรรจุภัณฑ์ที่ดึงดูด อันดับสี่ คือการบอกเล่าเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ และอันดับห้าที่ห้า คือสถานที่จัดจำหน่ายที่น่าเชื่อถือ (ข้อมูลจากโครงการย่อยที่ 3)

ในขณะที่ความต้องการของด้านผู้ผลิต หรือชุมชน ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีปัจจัยในการผลิตผลิตภัณฑ์ฯ ได้แก่ อันดับหนึ่ง คือ ราคาต้นทุนการผลิต อันดับสองคือทรัพยากรในพื้นที่ อันดับสามคือ ความต้องการของตลาด อันดับสี่ คือ แหล่งที่จำหน่าย อันดับห้าคือ ลักษณะบรรจุภัณฑ์ที่ดึงดูด อันดับหก คือ ความยากง่ายในกระบวนการผลิต (โครงการย่อยที่ 1) นอกจากนี้วัตถุประสงค์หลักที่ชุมชนต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปคือ ผลิตเพื่อใช้เอง ผลิตเพื่อเป็นสินค้าที่ระลึก และผลิตเพื่อจำหน่าย ตามลำดับ ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนเองและเป็นจำหน่ายเป็นสินค้าของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ส่งเสริมสุขภาพ ความงาม และการเรียนรู้ โดยอาศัยการทำตลาดในกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ กลุ่มลูกค้าในจังหวัดเชียงราย/นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่เดินทางหรืออาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงรายอยู่แล้ว และเป้าหมายรอง คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ ได้แก่ นักท่องเที่ยวจากเมียนมาร์ สปป.ลาวและจีน ที่ได้มีการเพิ่มช่องทางการรับรู้ผ่านบริษัททัวร์ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้บริโภคผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปได้ตามที่ต้องการ โดยนักท่องเที่ยวชาวไทย ลาวและชาวเมียนมาร์ให้ความสนใจผลิตภัณฑ์เป็นอาหารและเครื่องดื่ม และนักท่องเที่ยวชาวจีนที่สนใจสมุนไพรเพื่อส่งเสริมสุขภาพและความงาม ประเภทครีมสมุนไพร ที่มีราคายุติธรรม บรรจุภัณฑ์สวยงามและคุณภาพมาตรฐานของสินค้าเป็นหลัก

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร ความต้องการฝ่ายผู้ผลิต (ชุมชน) และความต้องการฝ่ายผู้บริโภค (นักท่องเที่ยว) นั้นสิ่งต้องคำนึงมากที่สุดคือเรื่อง ราคา (Price) และ ทรัพยากรสมุนไพรที่มีสรรพคุณที่ดีและมีความปลอดภัยในการการใช้ (Source) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทางฝ่ายผู้ผลิต (ชุมชน) และฝ่ายผู้บริโภค (นักท่องเที่ยว) ให้ความสำคัญมากที่สุด

ดังนั้นหลักในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่สามารถตอบสนองตามความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่ม MCLT มีดังต่อไปนี้

(1) การเลือกทรัพยากรสมุนไพรที่มีความโดดเด่นและมีศักยภาพที่จะพัฒนาต่อเป็นผลิตภัณฑ์ฯได้

(2) การกำหนดราคาที่ยุติธรรม โดยฝ่ายผลิต(ชุมชน) จะต้องสามารถสร้างรายได้จากการปลูก และแปรรูปวัตถุดิบทรัพยากรสมุนไพร และฝ่ายผู้บริโภค(นักท่องเที่ยว) จะต้องได้ซื้อผลิตภัณฑ์ที่ราคาเหมาะสม ไม่แพงจนเกินไป

(3) ทรัพยากรสมุนไพรที่มีสรรพคุณที่ดีและมีความปลอดภัยในการการใช้ โดยทรัพยากรที่คัดเลือกมาเพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ฯ จะต้องมีการศึกษาเป็นอย่างดี เกี่ยวกับคุณภาพ มาตรฐาน ประสิทธิภาพ และความปลอดภัยของสมุนไพร เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป 4 ผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าของสมุนไพร สำหรับใช้ในการสร้างคุณค่าร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ในจังหวัดเชียงราย คือ เจลขมิ้น ลิปปาล์มน้ำผึ้ง ยาหม่องแท่งกลิ่นตะไคร้ และสบู่วานสาลิหวา (โครงการย่อยที่ 2) มีรายละเอียดดังนี้

(1) **เจลขมิ้นชัน** สถานภาพการตลาดและอุตสาหกรรมของสารสกัดขมิ้นชันปี 2560 พบว่ามีปริมาณการผลิตภายในประเทศ 5,305 กิโลกรัม มีมูลค่ารวม 49,010,000 บาท โดยมีปริมาณการผลิตเพื่อส่งออกจำนวน 1,806 กิโลกรัม มีมูลค่า 17,586,000 บาท และการผลิต เพื่อใช้เองจำนวน 3,499 กิโลกรัม มีมูลค่า 31,343,000 บาท ปริมาณการนำเข้าขมิ้นชัน 1,595 กิโลกรัม มีมูลค่า 8,390,000 บาท จากการสำรวจพื้นที่ พบว่ามีการเพาะปลูกใน 2 แหล่ง คือ พื้นที่เพาะปลูกวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยสัก (บ้านต้า) อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงรายจำนวนพื้นที่ปลูก 50 ตารางเมตรและพื้นที่เพาะปลูกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุดบ้านสันต้นกอก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่นำร่องในการปลูก โดยได้รับกล้าพันธุ์ขมิ้นชันสายพันธุ์ตรงจากศูนย์วิจัยพืชสวนจังหวัดเชียงรายพื้นที่ปลูก 400 ตารางเมตร โดยการปลูกพืชในระบบ Substrate culture ซึ่งทำให้ได้หัวพันธุ์ขมิ้นชันที่มีคุณภาพ สะอาด ปลอดภัยและสารพิษตกค้าง ทั้งนี้ทางชุมชนฯ ร่วมกับ ศูนย์นวัตกรรมสมุนไพรครบวงจร มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ได้พัฒนาเจลขมิ้นชันสำหรับลดอาการผดผื่น ในรูปแบบกะทัดรด พกพาสะดวก และยังเป็นการเพิ่มมูลค่าสมุนไพร

ภาพที่ 2 เจลขมิ้นชัน

(2) **ลิปบาล์มน้ำผึ้ง** น้ำผึ้งไทยมีแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แพร่ อุดรดิตถ์ ลำปาง พะเยา พิชณุโลก น่าน พิจิตร และเพชรบูรณ์ ในปี 2559 ประเทศที่ส่งออกน้ำผึ้งมากที่สุด คือ สหรัฐอเมริกา ร้อยละ 42.52 รองลงมาคือ ไต้หวัน ร้อยละ 35.08% จีน ร้อยละ 6.96 มาเลเซีย ร้อยละ 4.92 อินโดนีเซีย ร้อยละ 4.70 และประเทศอื่น ร้อยละ 5.82 ส่วน"น้ำผึ้งโพรง" จากชุมชนบ้านห้วยหินลาดโน เป็นน้ำผึ้งที่เข้มข้น สีออกดำ เพราะผึ้งชนิดนี้หา กินระดับพื้นดิน เกสรที่เก็บมาทำน้ำผึ้งจึงหลากหลายเป็นพิเศษ นอกจากคุณค่าทางอาหารแล้วน้ำผึ้ง ยังให้ความชุ่มชื้น ดังนั้นชุมชนฯ จึงร่วมกับศูนย์นวัตกรรมสมุนไพรครบวงจร มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบลิปบาล์มน้ำผึ้ง โดยการนำขี้ผึ้งจากรังผึ้งที่เหลือจากการเก็บน้ำผึ้งมาใช้ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในรูปแบบที่ทันสมัย พกพาสะดวก อีกทั้งยังมีกลิ่นหอมอ่อนๆ ของขี้ผึ้งที่เป็นเอกลักษณ์อีกด้วย

ภาพที่ 3 ลิปบาล์มน้ำผึ้ง

(3) **ยาหม่องแท่งกลั่นตะไคร้** ชุมชนบ้านน้ำม้าได้ปลูกตะไคร้หอมกันอย่างแพร่หลาย ได้นำตะไคร้มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สเปรย์ไล่ยุงเพื่อใช้ในครัวเรือนและให้กับนักท่องเที่ยวที่มาพักผ่อนใช้ ป้องกันยุงจากนั้นชุมชนฯ ร่วมกับศูนย์นวัตกรรมสมุนไพรครบวงจรมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ได้ระดมความคิดเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากตะไคร้หอมให้มีความทันสมัย ใช้งานง่าย พกพาสะดวก ในรูปแบบของยาหม่องแท่ง สำหรับใช้แต้ม แก้วงเวียน หน้ามืด ช่วยให้สดชื่น สามารถใช้ทาบริเวณที่ถูกแมลงสัตว์ กัดต่อยและบริเวณที่มีอาการบวม ฟกช้ำได้อีกด้วย

ภาพที่ 4 ยาหม่องเต่งกลิ่นตะไคร้

(4) **สบู่สมุนไพรว่านสาวหลง** ว่านสาวหลงเป็นว่านมหาเสน่ห์ที่คนนิยมนำมาปลูกในบริเวณบ้าน เพื่อความเป็นสิริมงคล มีชีวิตที่เจริญรุ่งเรือง ค่าขายดี มีฐานะร่ำรวย เมื่อนำว่านสาวหลงมากลั่นแยกเป็นน้ำมันหอมระเหย จะมีกลิ่นหอมเฉพาะตัว แบบกลิ่นดอกไม้โบราณ นอกจากนั้นน้ำมันหอมระเหยที่ได้จากว่านสาวหลงจะถูกนำไปใช้งานในส่วนของน้ำหอม น้ำอบ น้ำปรุง เครื่องประพรมผิว ต่างๆการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากว่านสาวหลงขึ้นเป็นสบู่สมุนไพรว่านสาวหลงซึ่งเป็นพืชสมุนไพรที่มีสรรพคุณ ช่วยแก้อาการผื่นคัน รักษาโรคผิวหนัง หรือนำดอกมาต้มดื่ม แก้ท้องเสีย แก้ไอ ขับเสมหะ บรรเทาอาการไข้หวัด เป็นต้น อีกทั้งน้ำมันหอมระเหยว่านสาวหลงสามารถต่อยอดผลิตภัณฑ์ได้อีกมากมาย เช่น เครื่องสำอาง น้ำหอม น้ำมันนวดสปา ผลิตภัณฑ์ในครัวเรือนประเภท ครีมบำรุงผิว สบู่ ยาสระผม เป็นต้น

ภาพที่ 5 สบู่สมุนไพรว่านสาวหลง

สรุปลักษณะและความโดดเด่นของวิถีสบู่สมุนไพรในจังหวัดเชียงรายที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสบู่สมุนไพรของจังหวัดเชียงราย

จาก 1) ผลการพิจารณาคัดเลือกสบู่สมุนไพรที่มีความโดดเด่นและสามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสบู่สมุนไพรของจังหวัดเชียงราย ตามหลักเกณฑ์ 13 ข้อ 2) ผลการเปรียบเทียบศักยภาพของสบู่สมุนไพร 4 ชนิดของจังหวัดเชียงรายกับจังหวัดภาคเหนือตอนบน 3) ลักษณะความโดดเด่นของสบู่สมุนไพร 4 ชนิดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสบู่สมุนไพรในจังหวัดเชียงราย 4) วิถีสบู่สมุนไพรในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสบู่สมุนไพรในจังหวัดเชียงราย และ 5) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สบู่สมุนไพร เพื่อใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสบู่สมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่ม MCLT จึงทำให้สามารถสรุปได้ว่า สบู่สมุนไพรและวิถีสบู่สมุนไพรในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่นและมีศักยภาพในการนำไปพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสบู่สมุนไพรในจังหวัดเชียงราย เนื่องจากสบู่สมุนไพรและวิถีสบู่สมุนไพรของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสบู่สมุนไพรในจังหวัดเชียงราย แสดงถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน ประกอบกับมีการใช้ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน สามารถเพาะปลูกหรือหาได้ในชุมชน มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์หรือข้อมูลทางวิชาการที่แสดงถึงสรรพคุณและความปลอดภัยที่สามารถขึ้นทะเบียนเป็นยา อาหาร เครื่องสำอาง หรือผลิตภัณฑ์สุขภาพได้ ตลอดจนเป็นสบู่สมุนไพรที่มีความต้องการของตลาดกลุ่มประเทศ MCLT

4.2 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 2

วัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบ เส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันและเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน มีรายละเอียดของผลการศึกษา ดังนี้

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 2 ได้พัฒนามาจากผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งพบว่าสมุนไพรที่มีความโดดเด่น 4 ชนิด คือ ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้ง และว่านสาวหลง ซึ่งพบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวคือ 1) ขมิ้นชัน พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว บ้านท่าสุด อำเภอมือ และบ้านห้วยสัก (บ้านต้า) อำเภอบ้านดง 2) ชาอัสสัม พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว บ้านห้วยหินลาดใน อำเภอบ้านดง จังหวัดเชียงราย 3) น้ำผึ้ง พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวบ้านห้วยหินลาดใน อำเภอบ้านดง จังหวัดเชียงราย และ 4) ว่านสาวหลง พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวบ้านป่าแดง อำเภอมือ บ้านม่วงคำ อำเภอมือ และบ้านต้า อำเภอบ้านดง จังหวัดเชียงราย ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเพื่อหารูปแบบ เส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันและเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยยึดตามความโดดเด่นของสมุนไพรทั้ง 4 ชนิด ซึ่งอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายนี้อย่างกว้าง

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรสามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้คือ

1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเพื่อการมีสุขภาพที่ดี (Wellness Tourism) พืชผักสมุนไพรพื้นบ้านต่างๆ ล้วนมีประโยชน์ที่ดีต่อสุขภาพอย่างมาก และที่สำคัญสามารถหาทานได้ง่าย การปลูกไว้ทานเองในครอบครัวหรือปลูกไว้สำหรับเป็นรายได้เสริม มีสรรพคุณที่ดี ไม่มีโทษต่อร่างกายหากไม่ใช้สมุนไพรที่ใช้เฉพาะทางซึ่งต้องอยู่ในการควบคุมดูแลอีกทั้งเป็นระบบการรักษาแบบองค์รวม (Holistic) คำนึงถึง ความเชื่อและจิตวิญญาณ สรรพคุณที่โดดเด่นและสามารถดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการมีสุขภาพดี จากสรรพคุณ ดังนี้คือ 1) สมุนไพรบำรุงผิวพรรณและความสวยงามได้แก่ ขมิ้นชัน ว่านสาวหลง และการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในกลุ่มสปาเช่น น้ำมันหอมระเหย น้ำมันนวด ลูกประคบสมุนไพร และ 2) สมุนไพรเพื่อสุขภาพ เครื่องดื่มที่ทำให้อารมณ์สดชื่น กระปรี้กระเปร่า ผ่อนคลาย นอนหลับสนิท ได้แก่ ชาอัสสัม ตะไคร้ เป็นต้น

2) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและการแพทย์แผนไทย (Medical Tourism) สมุนไพรเป็นวิธีการรักษาโรคที่รู้จักกันทั่วไป ช่วยให้หายจากโรค ร่างกายมีภูมิคุ้มกันและแข็งแรงขึ้น ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาอาศัยสมุนไพรในการดูแลสุขภาพในขั้นต้น พืชบางชนิดเป็นสมุนไพรที่ใช้กันมาตั้งแต่โบราณซึ่งมีคุณสมบัติในการบำบัดรักษาอย่างเดียวกับที่ใช้กัน

ในปัจจุบัน โดยมีหมอเมืองหรือหมอพื้นบ้านเป็นผู้ให้การรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยวิชาการองค์ความรู้ และภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษหลายชั่วอายุคน เป็นการรักษาตามประเพณีที่สืบทอดกันมา มีตำราหรือภาษาล้านนาเรียกว่า “ปั๊บ” บันทึกลงสู่ตราสมุนไพรร โดยจำแนกตามการรักษาโรคได้ ดังนี้คือ 1) กลุ่มสมุนไพรรักษาไข้ ไอ เจ็บคอ ปวดข้อ เส้นเอ็นพิการ ได้แก่ ไพล 2) กลุ่มยารักษาโรค ผิวหนัง ผื่นคัน กลากเกลื้อน ได้แก่ ขมิ้นชัน 3) กลุ่มยาแก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ ได้แก่ ไพล 4) ผลิตภัณฑ์ กลุ่มยาแผนโบราณ ยาหอมระเหย ได้แก่ ไพล 5) ยาชงยาฝนยาต้ม และ 6) การนวดแผนไทย

การพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรร

จากบริบททั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความต้องการของนักท่องเที่ยว และความโดดเด่นของสรรพคุณสมุนไพรรที่ค้นพบในพื้นที่จังหวัดเชียงราย จึงได้เชื่อมโยงพื้นที่ท่องเที่ยวในแต่ละแห่งเป็นวงรอบ (Loop) ขึ้นตามความโดดเด่นของสมุนไพรรในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้การเดินทางหรือการตัดสินใจเลือกเดินทางของนักท่องเที่ยวสามารถพบเห็นหรือเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆได้อย่างสะดวกปลอดภัย ได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน

หลักเกณฑ์การจัดเส้นทางท่องเที่ยวโดยการศึกษาจากปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดใจ กิจกรรม สิ่งอำนวยความสะดวก ระยะทางการเข้าถึง การจัดจำหน่าย และราคา รวมถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ตามเพศ อายุ รายได้ ระยะเวลาของการท่องเที่ยวการรวมกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยว กระบวนการบริหารจัดการและความเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวโดยที่เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรรจะต้องสร้างสรรค์ประสบการณ์การท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย จึงทำให้ในเส้นทางท่องเที่ยวมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 5 กิจกรรม คือ 1) การเรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมเรียนรู้การปลูกพืชสมุนไพรร กิจกรรมเรียนรู้ตำรายาสมุนไพรรจากหมอพื้นบ้าน กิจกรรมการเรียนรู้วิถีชีวิตชาติพันธุ์ กิจกรรมการเรียนรู้การแปรรูปสมุนไพรร กิจกรรมการเรียนรู้อาหารพื้นถิ่น 2) การบริการ ได้แก่ บริการแพทย์แผนไทย (นวด กด ดึง ย่ำ) การปรับสมดุลร่างกาย การอบตัว ประคบสมุนไพรร การแช่เท้า 3) การชิม ได้แก่ การชิมอาหารพื้นบ้าน การดื่มเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ อาหารออร์แกนิก การดื่มยาต้มพื้นบ้าน 4) การเยี่ยมชม ได้แก่ กิจกรรมเยี่ยมชมสวนเกษตร ออร์แกนิก สถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาและประวัติศาสตร์ และ 5) การซื้อของ ได้แก่ กิจกรรมเลือกซื้อของฝากของที่ระลึกจากชุมชน ผลิตภัณฑ์สมุนไพรรแปรรูปต่างๆ

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรร

คณะผู้วิจัยได้จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรรที่สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภทตามนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

1) *เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรโดยเฉพาะ* ประกอบด้วย 3 เส้นทาง คือ 1.1) *เส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร* 1.2) *เส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่* และ 1.3) *เส้นทางโรงพยาบาลเมืองล้านนา* ซึ่งเส้นทางการท่องเที่ยวประเภทนี้เหมาะสำหรับกลุ่มผู้รังสรรค์ตนเองและโลกให้ดีกว่าเดิม (Reformer Oriented) (เป็นกลุ่มที่มีแนวคิดสร้างมุมมองใหม่ให้กับโลก ต้องการค้นหาประสบการณ์ ต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ เน้นความมีสุนทรียะ ชอบธรรมชาติ และไม่ยึดกรอบ รักการดูแลสุขภาพและห่วงใยครอบครัว เลือกริโภคโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม) และกลุ่มครอบครัวที่อบอุ่น มั่งคั่ง (Mainstream Oriented) (เป็นกลุ่มคนในวัยทำงาน มีความมั่นคงในชีวิต ครอบครัวที่อบอุ่น ไม่ชอบเสี่ยงใดๆ เน้นความปลอดภัยของทรัพย์สินและครอบครัว ให้ความสำคัญกับการใช้จ่ายและราคาสินค้า นิยมใช้สินค้าและบริการที่สังคมยอมรับ)

2) *เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นในพื้นที่ใกล้เคียง* (ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางเกษตร ทางพระพุทธศาสนา และประวัติศาสตร์) ประกอบด้วย 3 เส้นทาง คือ 2.1) *เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร* 2.2) *เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่* และ 2.3) *เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางโรงพยาบาลเมืองล้านนา* ซึ่งเส้นทางการท่องเที่ยวประเภทนี้เหมาะสำหรับกลุ่มครอบครัวที่อบอุ่น มั่งคั่ง (Mainstream Oriented)

3) *เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน (MLCT)* โดยบูรณาการร่วมกับกิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่มีอยู่แล้ว ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวทั้งขาเข้าและขาออกจากประเทศไทย ที่เชื่อมโยงจากเมืองท่องเที่ยวในแต่ละประเทศ ประกอบด้วย 2 เส้นทาง ได้แก่ 3.1) *เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยง จังหวัดหลวงน้ำทา ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และเมืองสิบสองปันทา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน* และ 3.2) *เส้นทางที่เชื่อมโยง เมืองเชียงตุง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์* ซึ่งเส้นทางการท่องเที่ยวประเภทนี้เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ (Gen Y) (ชอบแสวงหาความเข้าใจใหม่ มีพลังงานในการแสวงหาสิ่งใหม่ การทดลองเก็บเกี่ยวประสบการณ์ใหม่ๆ ซึ่งเป็นเป้าหมายของชีวิต) ที่อยู่ในกลุ่มผู้รังสรรค์ตนเองและโลกให้ดีกว่าเดิม (Reformer Oriented) และกลุ่มครอบครัวที่อบอุ่น มั่งคั่ง (Mainstream Oriented)

4) *เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ (Silver Age)* เส้นทางนี้เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มที่สนใจในสุขภาพ ยึดมั่นในแนวทางดั้งเดิมหรืออุดมการณ์เก่าๆ มีความสุขกับการระลึกถึงสิ่งที่ผ่านมา รูปแบบง่ายๆ ทำซ้ำแบบเดิมๆ

รายละเอียดของเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร

ทั้งนี้กิจกรรมและบริการที่เกี่ยวข้องกับการใช้สมุนไพรที่ปรากฏในแต่ละเส้นทางท่องเที่ยวนี้ สามารถเชื่อมโยงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ เมียนมาร์ ลาว และ จีน ที่มีความต้องการที่แตกต่างกันคือ นักท่องเที่ยวชาวลาวและพม่าต้องการสมุนไพรที่เกี่ยวข้องกับการทำอาหารและเครื่องดื่ม และต้องการการส่งเสริมเรียนรู้ด้านสมุนไพร เช่น กิจกรรมการเรียนรู้การทำอาหารพื้นถิ่นจากสมุนไพร เป็นต้น ส่วนนักท่องเที่ยวชาวจีนต้องการสมุนไพรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพและความงาม ประเภทผลิตภัณฑ์ครีมสมุนไพร เช่น เจลขมิ้นชัน ลิปปาล์มน้ำผึ้ง ยาหม่องแท่งกลิ่นตะไคร้ รวมถึงกิจกรรมการนวด การอบตัว เป็นต้น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรโดยเฉพาะ

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรโดยเฉพาะประกอบด้วย 3 เส้นทาง คือ 1.1) เส้นทาง “ความงามตามวิถีสมุนไพร” (วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุด บ้านสันตันกอก อำเภอเมืองเชียงราย- บ้านป่าแดงหลวง - บ้านม่วงคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย) 1.2) เส้นทาง “สุขภาพคู่ชุมชนเขาและป่าใหญ่” (บ้านห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย) และ 1.3) เส้นทาง “โรงยาหม่องเมืองล้านนา” (บ้านห้วยเตือ ตำบลต้า อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย)

1.1) เส้นทาง “ความงามตามวิถีสมุนไพร”

เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร “ความงามตามวิถีสมุนไพร” รายการนำเที่ยว 2 คืน 3 วัน เริ่มต้นเส้นทางจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุด บ้านสันตันกอก ตำบลท่าสุด อำเภอเมืองเชียงราย ต่อด้วย บ้านป่าแดงหลวง และบ้านม่วงคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ตามลำดับ โดยมีกิจกรรมและบริการเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ ความผ่อนคลาย และความงาม ที่เกิดจากสรรพคุณของสมุนไพรขมิ้นชัน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 6 และภาพที่ 6) ทั้งนี้ขมิ้นชันมีสรรพคุณและประโยชน์ดังนี้

(1) ยารักษาโรค มีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาด้านการต้านอนุมูลอิสระ ต้านโรคความจำเสื่อม ด้านเชื้อแบคทีเรีย และด้านการอักเสบ

(2) เวชสำอาง มีสารเคอคูมินอยด์ (Curcuminoid) คุณสมบัติทำให้ผิวผ่องพรรณ ป้องกันหรือลดกระ ฝ้า ลดรอยเหี่ยวย่น ทำให้อ่อนวัย มีความชุ่มชื้น และสาร Tetrahydrocurcumin ซึ่งมีคุณสมบัติสูงกว่าสารเคอคูมินอยด์ สามารถช่วยลดริ้วรอย ทำให้อ่อนวัย ลดกระ ฝ้า ทำให้ผิวผ่องชุ่มชื้น ยับยั้งเชื้อจุลินทรีย์ และป้องกันแดด

(3) การประกอบอาหาร นำมาประกอบอาหารประเภทแกง ต้ม มีสรรพคุณช่วยลดกรดในกระเพาะอาหาร ท้องอืด ท้องเฟ้อ

(4) ทำการเกษตร สารสกัดในหมันชั้นนำไปผสมในอาหารสัตว์น้ำ (กุ้ง ปลา) สัตว์บก (สุกร ไก่) ช่วยทดแทนสารปฏิชีวนะและเพิ่มภูมิคุ้มกัน

ตารางที่ 6 เส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยว “ความงามตามวิถีสมุนไพร”

เวลา	วันที่ 1	วันที่ 2	วันที่ 3
เช้า	- เริ่มต้นจากวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปสมุนไพรทำสบู่ บ้านสันตันกอก ตำบลท่าสุด อำเภอเมืองเชียงราย - กิจกรรมท่องเที่ยววิถีสมุนไพร เช่น การนวดแผนไทย การแช่เท้ากรวย การนวดตัว การพอกเข้า การพอกตา	- ออกเดินทางไปยังบ้านป่าแดง หลวง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย - กิจกรรมเรียนรู้การเพาะปลูก ว่านสาวหลง และสมุนไพรพื้นบ้าน ณ สวนสมุนไพรพ่ออินเหลา	- ออกเดินทางสู่แหล่งท่องเที่ยว บ้านม่วงคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย - กิจกรรมการเรียนรู้วิถีสมุนไพร เช่นการทำรูปหอมไฉ่ยุง การทำลูกประคบจากสมุนไพรว่านสาวหลง ณ ศูนย์สมุนไพรบำบัด บ้านม่วงคำ
เที่ยง	รับประทานอาหารสุขภาพ วิถีถิ่น ณ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปสมุนไพรทำสบู่	รับประทานอาหารพื้นถิ่นปรุงรสด้วยว่านสาวหลง (อาหารชาติพันธุ์-อาหารชนเผ่า)	รับประทานอาหารสุขภาพสมุนไพร วิถีถิ่น /ดื่มชาสมุนไพรว่านสาวหลง ณ บ้านม่วงคำ
บ่าย	- กิจกรรมเรียนรู้ทำอาหารและเครื่องดื่มหมันชั้น ณ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรทำสบู่ - เรียนรู้กิจกรรมการทำเจลหมันชั้น - เรียนรู้กิจกรรมการปลูกสมุนไพรหมันชั้น	- เรียนรู้กิจกรรมการทำสบู่จากว่านสาวหลง	- กิจกรรมบำบัดด้วยสมุนไพร ได้แก่ การชงยา (อบตัวด้วยสมุนไพรว่านสาวหลง) การแช่เท้า/นวดเท้า (นวดบำบัดด้วยน้ำมันว่านสาวหลง และ สมุนไพร) การนวดตัวด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน การพอกเข้าด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน
เย็น	รับประทานอาหารสุขภาพวิถีถิ่น ณ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรทำสบู่	รับประทานอาหารพื้นถิ่นเพื่อสุขภาพ (อาหารชาติพันธุ์-อาหารชนเผ่า)	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

เวลา	วันที่ 1	วันที่ 2	วันที่ 3
	กลับเข้าสู่ที่พักโฮมสเตย์บ้าน ถ้ำผาตอง ตำบลท่าสุต	เข้าพักโฮมสเตย์ ณ บ้านป่า แดงหลวง	

รายละเอียดของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ในเส้นทาง “ความงามตามวิถีสมุนไพร” มีดังต่อไปนี้

1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ณ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุต บ้านสันต้นกอก ที่เป็นการดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพรท้องถิ่น เช่น นวดหน้า นวดตัว ประคบด้วยสมุนไพรขมิ้นชัน การนวดแผนไทย ด้วยสมุนไพรขมิ้นชัน จุดเริ่มต้นการรวมกลุ่มกันของหมอเมืองภายในพื้นที่ชุมชน (หมอพื้นบ้าน) ร่วมกับแพทย์แผนไทยในชุมชนเพื่อดูแลสุขภาพคนในชุมชนให้มีสุขภาพดีและยั่งยืน กิจกรรมการท่องเที่ยวอื่น ได้แก่ การนวดรักษา เช่น ย่ำขา ย่ำมิด ตอกเส้น เช็ดใบพลูมะลิ, การบำบัดหัวจรดเท้า นวดศีรษะ อบตัว พอกเข้า แขนเท้า, การนวดสปา/ขัดผิว ด้วยสมุนไพรขมิ้นชัน, การนวดแผนไทยประยุกต์ และการรับประทานอาหารสุขภาพวิถีถิ่น ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลท่าสุต

2) กิจกรรมทำเครื่องดื่มน้ำขมิ้นชันเพื่อสุขภาพ ณ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุต สรรพคุณทางยาของขมิ้นชันที่สามารถใช้เป็นยาภายนอกและรับประทานได้ เช่น เป็นยาอายุวัฒนะ บำรุงร่างกาย บำรุงธาตุ แก้อท้องอืด ท้องเฟ้อ รักษาโรคกระเพาะ รักษาเมื่เร็ง มีฤทธิ์ในการลดการอักเสบ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อโรคที่เกิดจากการอักเสบหลายชนิด เช่น โรคข้อเข่าเสื่อม โรคข้ออักเสบรูมาตอยด์ มีฤทธิ์ช่วยขับน้ำดี ซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดนิ่วในถุงน้ำดี แต่ไม่ควรใช้ในผู้ป่วยที่มีท่อน้ำดีอุดตัน แก้อักเสบหลังคลอด รักษาแผล สิว ฝี หรือทำให้ผิวสวย ฯลฯ และสำหรับสูตรการทำน้ำขมิ้นชัน หรือชาขมิ้นชันแบบง่าย ๆ และสามารถดื่มได้ทุกวันเพื่อสุขภาพที่แข็งแรง คือ นำขมิ้นชัน 45 กรัม ผสมกับชะเอม 30 กรัม ต้มในน้ำร้อนประมาณ 5 - 6 ลิตร ก็ได้ น้ำขมิ้นชันไว้ดื่มเพื่อสุขภาพที่ดี

3) กิจกรรมเรียนรู้การทำเจลขมิ้นชัน ณ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุต นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้กระบวนการแปรรูปผงขมิ้นชัน ซึ่งการใช้ผงขมิ้นเป็นภูมิปัญญาของคนไทยในสมัยก่อนข้อควรระวังของการใช้ผงขมิ้นคือการใส่ผงขมิ้นในปริมาณที่เหมาะสม หากใส่มากเกินไปจะทำให้ผิวเหลืองนอกจากนี้ยังสามารถเรียนรู้กระบวนการทำยาสระผมบำรุงรักษารากผม รักษาอาการผมร่วง บำรุงเส้นผม และบำรุงหนังศีรษะให้แข็งแรงและสามารถนำผลิตภัณฑ์จากการเรียนรู้ไปใช้ได้จริง

4) กิจกรรมเรียนรู้การปลูกขมิ้นชัน ณ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุต เรียนรู้กระบวนการเก็บเกี่ยวสมุนไพรขมิ้นชันดินชมแปลงสมุนไพรขมิ้นชัน ขมิ้นชันเป็นพืชที่คนไทยรู้จักกันมาแต่โบราณโดยนำมาใช้แต่งสี แต่งกลิ่น และรสของอาหาร เช่น แกงเหลือง แกงไตปลา การใช้ใน

ผลิตภัณฑ์อาหาร ขมิ้นผงเป็นแหล่งสีธรรมชาติให้ความปลอดภัยมากกว่าสีสังเคราะห์ ตลอดจนเป็นสมุนไพรรักษาโรคต่างๆ เช่น แผลในกระเพาะอาหาร อาการท้องอืดท้องเฟ้อ ขับลม เกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกขมิ้นชันเป็นพืชสวนครัวหลังบ้านในปริมาณไม่มากนัก โดยเริ่มปลูกกันในช่วงต้นฤดูฝน ประมาณปลายเดือนเมษายน ถึงต้นเดือนพฤษภาคมของทุกๆ ปี และจะเก็บเกี่ยวหัวขมิ้นในช่วงฤดูหนาวหรือประมาณปลายเดือนธันวาคมถึงมกราคม ซึ่งเป็นช่วงที่หัวขมิ้นชันจะแห้งสนิท

5) กิจกรรมเรียนรู้การเพาะปลูกว่านสาวหลง และสมุนไพรพื้นบ้าน ณ สวนสมุนไพรพออินเหลา บ้านป่าแดงหลวง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จากภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาว่านสาวหลง เป็นชื่อที่มีความหมายที่ดี ก่อให้เกิดเมตตามหานิยม และมีกลิ่นหอมเป็นที่พึงพอใจ ธรรมชาติของพืชที่มีกลิ่นหอมทั้งส่วนใบและเหง้า จะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยสวนสมุนไพรพออินเหลา มีการปลูกพืชสมุนไพรชนิดนี้เพื่อให้ความรู้และนำไปประกอบอาหาร นักท่องเที่ยวสามารถเก็บสมุนไพรเพื่อประกอบอาหารที่มีว่านสาวหลงเป็นวัตถุดิบในการปรุงแต่งอาหาร (อาหารชาติพันธุ์-อาหารชนเผ่า) และรับประทานอาหารพื้นถิ่น นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการตกปลารอบบ่อน้ำ การเก็บไข่เป็ด-ไข่ไก่ เดินชมสวนสมุนไพร และเป็นสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรพื้นบ้าน

6) กิจกรรมเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากว่านสาวหลง ได้แก่ การทำสบู่ว่านสาวหลง บ้านป่าแดงหลวง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายว่านสาวหลงได้รับการยอมรับตั้งแต่สมัยโบราณ เรื่องเสริมเสน่ห์เมตตามหานิยม คนรักคนหลงและเรียกทรัพย์ให้แก่ผู้ที่เป็นเจ้าของ จากกลิ่นและความลึกกลับของว่านสาวหลง จึงได้นำมาผ่านกรรมวิธีสกัดน้ำมันหอมระเหย เพื่อนำมาผสมลงในสบู่ โลชั่น ทาผิวเพื่อเพิ่มเสน่ห์ให้กับผู้ใช้

7) กิจกรรมการเรียนรู้วิถีสมุนไพร ณ ศูนย์สมุนไพรบำบัดบ้านม่วงคำอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยกิจกรรม การทำธูปหอมไฉยจากตะไคร้หอม การทำลูกประคบจากสมุนไพรว่านสาวหลง ซึ่งการทำลูกประคบว่านสาวหลงยังประกอบด้วยสมุนไพรอื่นอีกหลายชนิด ได้แก่ ไพล ขมิ้นชัน ตะไคร้ ผิวมะกรูด ใบมะขามใบส้มป่อย เกลือ การบูร ฯลฯ โดยมีกระบวนการทำความสะอาดและนำมาหั่นหรือสับให้มีขนาดตามความต้องการ หากใช้สดให้ตำหรือทุบพอแตก หากใช้แห้งให้อบหรือตากแห้งแล้วบดหยาบ นำมาห่อรวมกันด้วยผ้า ให้ได้รูปทรงต่างๆ เช่น ทรงกลม รูปหมอน ฯลฯ สำหรับนวดหรือกดประคบตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เพื่อทำให้กล้ามเนื้อผ่อนคลาย ลดอาการกล้ามเนื้อเกร็ง ช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อย ทำให้ระบบไหลเวียนของโลหิตดีขึ้น สบายตัว ซึ่งมักใช้ควบคู่กับการนวดแผนไทย โดยใช้ประคบหลังการนวด

8) กิจกรรมบำบัดด้วยสมุนไพรว่านสาวหลง ณ ศูนย์สมุนไพรบำบัด บ้านม่วงคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายประกอบด้วยกิจกรรมการหมยา (อบตัวด้วยสมุนไพรว่านสาวหลง) กิจกรรมแช่เท้า/นวดเท้า (นวดบำบัดด้วยน้ำมันว่านสาวหลงและสมุนไพรอื่นๆ) กิจกรรมนวดตัวด้วยน้ำมันนวดสมุนไพรพื้นบ้าน กิจกรรมพอกเข้าด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน นอกจากนี้ยังมีบริการการพอกเข้าด้วยดิน

จอมพลวก การนวดเพื่อสุขภาพ และการอบสมุนไพรจากสมุนไพร กิจกรรมนั่งสมาธิ-เดินจงกรมปั่นจักรยานรอบสวนสมุนไพร ระยะทาง 3 กิโลเมตร ซึ่งศูนย์สมุนไพรบำบัดแห่งนี้ เป็นสถานประกอบการทางเลือกในการดูแลสุขภาพเป็นแหล่งสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนเป็นแหล่งแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร และแหล่งจำหน่าย การเรียนรู้ร่วมกันการทำเกษตรอินทรีย์แบบครบวงจร และรับซื้อสมุนไพรจากชาวบ้านในชุมชนเป็นจำนวนหนึ่งขึ้นอยู่กับคำสั่งซื้อจากลูกค้า อีกทั้งภายในศูนย์ฯ มีบุคลากรประกอบด้วย พนักงานนวด พนักงานเตรียมยา พนักงานสถานที่ และพนักงานชั่วคราว นอกจากนั้นยังมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรภายในศูนย์ฯ ได้แก่ ยาสระผมสมุนไพรธูปหอม น้ำมันตะไคร้หอม ขี้ผึ้งสระผม ขี้ผึ้งตะไคร้หอม/ไพล เทียนหอมไฉยุง เป็นต้น

1.2) เส้นทาง “สุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่”

เส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยว “สุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่” รายการนำเที่ยว 1 คืน 2 วัน ในพื้นที่บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้กว้างใหญ่ เป็นแหล่งวัตถุดิบทางธรรมชาติที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการประกอบอาหารพื้นบ้านตามวิถีชาวปกาเกอญอได้ และเป็นแหล่งสมุนไพรธรรมชาติที่สำคัญ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 7 และภาพที่ 7) ทั้งนี้ น้ำผึ้งป่าที่มีสรรพคุณโดดเด่น ดังนี้

(1) ด้านยารักษาโรค รสหวานช่วยในการบำรุงกำลัง แก้สะอึก แก้ไข้ เป็นยาอายุวัฒนะและช่วยสมานแผล เป็นส่วนประกอบในตำรับยาไทย เป็นสารยัดเกาะประสานผงยาลูกกรอนให้จับก้อน

(2) เวชสำอาง น้ำผึ้งบริสุทธิ์มีฤทธิ์ยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อแบคทีเรีย ช่วยสมานแผล ลดอาการอักเสบ ดับกลิ่นแผล ช่วยให้แผลหายเร็วขึ้น

(3) เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ผสมในเครื่องดื่มเพื่อเพิ่มความหวานจากธรรมชาติ ทำให้ชุ่มคอ ให้พลังงานที่ร่างกายสามารถดูดซึมไปใช้ประโยชน์ได้ง่าย

ตารางที่ 7 เส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยว “สุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่”

เวลา	วันที่ 1	วันที่ 2
เช้า	- เริ่มต้นเดินทางจากอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย - เดินทางถึงศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวบ้านห้วยหินลาดใน กล่าวต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยตัวแทนเยาวชนบ้านห้วยหินลาดใน - กิจกรรมเดินป่าศึกษาเส้นทางธรรมชาติ ได้แก่ เส้นทางป่าต้นน้ำ/ต้นไม้ใหญ่/การเลี้ยงผึ้งโพรงแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน	กิจกรรมศึกษาเส้นทางปลูกชาอัสสัมแบบชาวปกาเกอญอ - เรียนรู้กระบวนการปลูกชาอัสสัมในป่า - เรียนรู้กระบวนการเก็บชาอัสสัม
เที่ยง	รับประทานอาหารสุขภาพวิถีถิ่นจากป่า-เครื่องดื่มจากน้ำผึ้งป่า	รับประทานอาหารสุขภาพวิถีถิ่นจากใบชาอัสสัม
บ่าย	- กิจกรรมเรียนรู้กระบวนการทำลิปบาล์ม ผสมน้ำผึ้ง ณ โรงเรียนบ้านห้วยหินลาดใน - กิจกรรมเยี่ยมชมสวนผสมผสานวนเกษตร (ชา กาแฟ มะขาม มะแขว่น)	- กิจกรรมเรียนรู้กระบวนการแปรรูปชาอัสสัม : การเก็บใบชา การคั่วใบชา การชิมชาจากกระบอกไม้ไผ่ - กิจกรรมเยี่ยมชมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชนเผ่า

เวลา	วันที่ 1	วันที่ 2
		ปกาเกอญอ: การทอผ้า - การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากชุมชน เช่น น้ำผึ้ง ชา กาแฟ ผ้าทอ
เย็น	รับประทานอาหารสุขภาพวิถีถิ่น ณ ศูนย์ ต้อนรับนักท่องเที่ยวบ้านห้วยหินลาดใน	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ
	กลับเข้าสู่ที่พักโฮมสเตย์บ้านห้วยหินลาดใน	

รายละเอียดของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ในเส้นทาง “สุขภาพคู่ชุมชนและป่าใหญ่” (บ้านห้วยหินลาด) ในมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) กิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยชาวบ้านห้วยหินลาดใน ณ ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวบ้านห้วยหินลาดในการแนะนำเล่าประวัติของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอญอ มีจำนวน 22 ครัวเรือน ที่อดีตเป็นคนจีนอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่กลางภูเขาสลับซับซ้อนเป็นระยะเวลานานกว่าร้อยปี เป็นเขตพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A แหล่งต้นน้ำที่กำเนิดของลำห้วยเล็กๆ มากกว่า 14 สาย ที่ไหลมารวมกันเป็นห้วยหินลาด แล้วจึงไหลลงสู่ลำน้ำแม่ฉางข้าว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของน้ำแม่ลาว นอกจากนั้น พื้นที่ป่าไม้บ้านห้วยหินลาดในยังอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ของอุทยานแห่งชาติดอยขุนแจการเลี้ยงชีพด้วยการทำไร่หมุนเวียนเพื่อปลูกข้าวและพืชผักอื่นๆ ทำนาขั้นบันได สวนชา เก็บของป่า และปลูกพืชเศรษฐกิจบางส่วน มีนโยบายรัฐเข้ามาคุกคามชีวิตและนิเวศของชาวปกาเกอญอบ้านห้วยหินลาดใน อีกทั้งการขับไล่ชุมชนบนดอยลงมาอยู่พื้นราบ ชาวบ้านห้วยหินลาดจึงได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรมภาคเหนือในปี พ.ศ.2535 และเริ่มแสวงหาวิถีทางรวมถึงบทเรียนจากแห่งอื่น ๆ เพื่อให้รัฐได้เข้าใจและยอมรับวิถีการดำรงชีพและการอยู่อาศัยแบบเคารพเกื้อกูลกับธรรมชาติของตน

2) กิจกรรมเดินป่าศึกษาเส้นทางธรรมชาติเส้นทางป่าต้นน้ำ/ต้นไม้ใหญ่และการเลี้ยงผึ้งโพรงแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน เดิมที่ชาวบ้านห้วยหินลาดในมีวิธีการหลากหลายในการหาน้ำผึ้ง ทั้งหาจากผึ้งหลวง ผึ้งโพรง ผึ้งชันฉนรงค์ผึ้งหลวงนั้นอยู่ตามต้นไม้สูงและใช้เวลาเพียง 3 เดือนในการดูแลเกสรดอกไม้ ผึ้งโพรงอยู่ตามโพรงไม้ และใช้เวลา 4 เดือนในการดูแลเกสรดอกไม้ ส่วนผึ้งชันฉนรงค์จะใช้เวลาดูแลเกสรดอกไม้มากกว่าผึ้งชนิดอื่นคือยาวถึง 12 เดือน ภูมิปัญญาของชาวบ้าน คือการเลือกเก็บเฉพาะน้ำผึ้ง นำน้ำผึ้งมาใช้ประโยชน์โดยไม่ทำลายตัวอ่อน ปลอ่ยให้ผึ้งอ่อนเจริญเติบโตต่อไปในปี พ.ศ. 2551 นักวิชาการชาวญี่ปุ่นได้มองเห็นคุณค่าภูมิปัญญาชาวปกาเกอญอห้วยหินลาดในจึงสนับสนุนให้ชาวบ้านหารายได้จากผึ้งโพรงด้วยการนำดอกไม้มาทำเป็นโพรงให้ผึ้งอาศัย ชาวบ้านได้เลือกพื้นที่ได้ต้นไม้ใหญ่และได้ขีดหินเป็นที่เลี้ยงผึ้ง และใส่ขี้ผึ้งในโพรงไม้เป็นเชื้อล่อให้ผึ้งมาอาศัยอยู่ การประยุกต์

วิธีการเลี้ยงฝังบานใต้ระบบนิเวศนี้ทำให้น้ำฝังบานของบ้านห้วยหินลาดในเป็นที่นิยมทั้งในประเทศและต่างประเทศจนกลายเป็นแหล่งรายได้สำคัญแหล่งหนึ่งของชุมชน

3) กิจกรรมเรียนรู้กระบวนการทำลิบปาล์มผสมน้ำฝังบาน ณ โรงเรียนหินลาดในได้แก่ เรียนรู้กระบวนการเก็บน้ำฝังบานและบรรจุภัณฑ์การเก็บน้ำฝังบานเรียนรู้การทำสบู่ฝังบานการทำพืชมัสสบู่ฝังบาน-แกะสลักสบู่ฝังบานการทำลิบปาล์มและการทำสบู่สูตรน้ำฝังบานของตัวเอง

4) กิจกรรมเยี่ยมชมสวนผสมผสานวนเกษตร (ชา กาแฟ มะขาม มะแขว่น) ซึ่งชาวปกากะญอ นักวิชาการและนักพัฒนาจำนวนมากล้วนยืนยันว่าการทำไร่หมุนเวียนคือภูมิปัญญาปกากะญอ ในการดำรงชีพและอนุรักษ์ธรรมชาติ ที่ถ่ายทอดและพิสูจน์ตนเองมาแล้วเป็นเวลายาวนานชาวปกากะญอบ้านห้วยหินลาดดำรงชีพด้วยการทำไร่หมุนเวียนเป็นหลักมาแต่ดั้งเดิม โดยในไร่ไม่ได้มีเพียงข้าวหากยังมีพืชผักนานาอกราว 40 ชนิดที่ปลูกไว้เป็นอาหาร เช่น พัก แดง ถั่วชนิดต่าง ๆ ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของนิเวศบ้านห้วยหินลาดใน คือข้อพิสูจน์ว่าชาวบ้านสามารถใช้ประโยชน์และดูแลรักษาป่าได้ด้วยวิถีของตนตามหลักการ “สิทธิชุมชน” ที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปีพ.ศ. 2540 และ พ.ศ.2550 ชาวบ้านห้วยหินลาดในได้ใช้หลักการดำเนินชีวิตของชาวปกากะญอที่ว่า “ผู้อยู่กับป่าต้องรักษาป่า ผู้อยู่กับน้ำต้องรักษาน้ำ” ในการรักษาความมั่นคงทางอาหาร ด้วยการจัดแบ่งพื้นที่ทำกินและอยู่อาศัย รวมถึงกำหนดกฎเกณฑ์ในการอนุรักษ์ธรรมชาติไว้

5) กิจกรรมศึกษาเส้นทางการปลูกชาอัสสัมแบบชาวปกากะญอเรียนรู้กระบวนการปลูกชาอัสสัมในป่า เรียนรู้กระบวนการเก็บชาอัสสัมวิธีการปลูกชาของชาวปกากะญอบ้านห้วยหินลาดในนั้นต่างจากพื้นที่อื่นที่แยกไร่ชาออกมาต่างหากชาวบ้านห้วยหินลาดในปลูกชาในที่ทำกิน ป่าชุมชน และป่าใช้สอยของตน โดยเรียกบริเวณนี้ว่าสวนชา ทุกหลังคาเรือนมีสวนชาของตนเอง การเก็บชาแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ เก็บชาใบอ่อนในเดือนพฤษภาคมถึงกรกฎาคมและเก็บชาใบแก่ตั้งแต่เดือนธันวาคมถึงกุมภาพันธ์ ในช่วงเวลาอื่นที่ใบชาเริ่มมีน้ำหนักรับ ชาวบ้านจะปล่อยให้ใบชาอยู่กับต้นเพื่อสังเคราะห์แสงและเจริญเติบโตรอคอยการเก็บในฤดูกาลหน้าที่จะมาถึง นอกจากนี้เจ้าของสวนชาจะคอยเฝ้าสังเกตคุณภาพชาของตนด้วย ว่าต้นใดมีรสขมและทำสัญลักษณ์ไว้เพื่อจะได้ไม่เก็บใบอ่อนเพียงรอเก็บใบแก่เท่านั้น

6) กิจกรรมเรียนรู้กระบวนการแปรรูปชาอัสสัมการเก็บใบชา การคั่วชา การชิมชาจากกระบอกไม้ไผ่ การเรียนรู้กระบวนการตากชาก่อนการแปรรูปเดินชมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชนเผ่าปกากะญอ ซึ่งชุมชนบ้านห้วยหินลาดในให้ความสำคัญกับการรักษาสมดุลของธรรมชาติด้วยการรู้จักใช้และรักษา โดยปฏิบัติตามพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่สืบทอดต่อกันมาอย่างเคร่งครัดเสมอเพื่อรักษาความสมดุลของธรรมชาติ จนทำให้หมู่บ้านห้วยหินลาดในได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเรื่อยมา และเป็นชุมชนชาติพันธุ์ที่มีความเข้มแข็ง

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีอีสานไพร่จังหวัดเชียงราย เส้นทาง “สุขภาพคู่ขุนเขาสูง”

เกร็ดความรู้

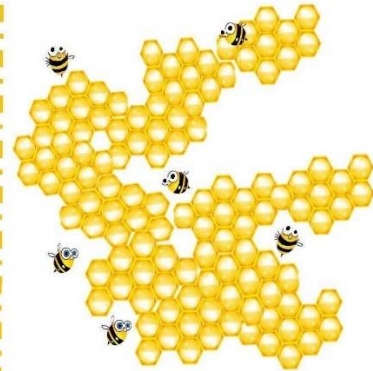
น้ำผึ้ง ขุมชนบ้านห้วยหินลาดโนน เป็นชุมชนชาติพันธุ์ปากกาเกอญอ ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ป่าอันอุดมสมบูรณ์กว่า 22,000 ไร่ ท่ามกลางกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลง ชุมชนแห่งนี้ยังคงเข้มแข็งในการรักษาภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ องค์ความรู้ในการทำการเกษตร และความรู้เรื่องการรักษาป่าซึ่งมีงูในธรรมชาติด้วย ชาวบ้านได้เลือกพื้นที่ป่าซึ่งมีไม้ใหญ่ และได้ใช้ที่ดินเป็นพื้นที่เลี้ยงผึ้ง การประยุกต์วิถีการเลี้ยงผึ้ง ภายใต้ป่าผืนใหญ่ ทำให้น้ำผึ้งของบ้านห้วยหินลาดโนนเป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ลิปบาล์มน้ำผึ้ง “น้ำผึ้ง” จากชุมชนบ้านห้วยหินลาดโนน เป็นน้ำผึ้งที่เข้มข้น สีดำ มีคุณค่าทางอาหาร ให้ความชุ่มชื้น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงได้นำซึ่งมาแปรรูปเป็น “ลิปบาล์มน้ำผึ้ง” ในรูปแบบที่สมัย ทันตาสะดวก กลิ่นหอมอ่อนๆ ของผึ้งเป็นเอกลักษณ์อีกด้วย

โปรแกรมการท่องเที่ยว 1 คืน 2 วัน
บ้านห้วยหินลาดโนน หมู่ 7 ตำบลบ้านโป่ง
อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
Facebook: Pribit sir
โทร: 085-0335366
E-mail: Silb25@gmail.com

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีอีสานไพร่
จังหวัดเชียงราย
เส้นทาง “สุขภาพคู่ขุนเขาสูง”

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีอีสานไพร่จังหวัดเชียงราย เส้นทาง “สุขภาพคู่ขุนเขาสูง”

หมู่บ้านห้วยหินลาดโนน

การต้อนรับนักท่องเที่ยว ณ ศูนย์การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมบ้านห้วยหินลาดโนน

กิจกรรมเรียนรู้ทางธรรมชาติ

สังเกตความเปลี่ยนแปลงเส้นทางป่าต้นน้ำ และผืนดิน จากภูมิปัญญาของชาวกาเกอญอ

เก็บน้ำผึ้งจากผึ้งในวงตามหาไม้ใหญ่ที่ขึ้นเป็น

เส้นทางธรรมชาติในสวนผสม (ชาวกาเกอญอและชนเผ่า)

เส้นทางวิถีชีวิตไปประกอบน้ำผึ้งได้เป็นอย่างดี

วิถีวิถีชีวิตของบ้านห้วยหินลาดโนน

ปลูกชาอัสสัมตามชาวปากกาเกอญอ

ปลูกชาอัสสัมในป่า

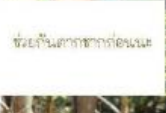
สัมผัสกับอากาศที่เย็น และอาหารที่ทำจากใบชา

กิจกรรมแปรรูปเปลี่ยนส่วนผสมชาอัสสัม

สาเกิบชาอัสสัมกับเกลือ

เพิ่มความสดชื่นด้วยการจิบชาจากกระบอกไม้ไผ่

กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชนเผ่าปากกาเกอญอ

ผู้จัดทำโดยชุมชนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชนเผ่าปากกาเกอญอ

ผลิตภัณฑ์จากชุมชน

ที่อาศัยอยู่ด้วยวิถีจาก

ธรรมชาติ

ผลิตภัณฑ์จากชุมชน

เส้นทางท่องเที่ยว “สุขภาพคู่ขุนเขาสูง”

ภาพที่ 7 ภาพโบว์ชาร์แสดงเส้นทาง “สุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่”

1.3) เส้นทาง “โรงยาหมอมือเมืองล้านนา”

เส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยว “โรงยาหมอมือเมืองล้านนา” รายการนำเที่ยว 1 คืน 2 วัน พื้นที่บ้านห้วยเตี๋ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ การดูแลและรักษาโรคด้วยสมุนไพรพื้นบ้านและพิธีกรรมความเชื่อของคนล้านนาจากหมอมือเมือง (หมอมือพื้นบ้าน) ที่สืบทอดและสะสมความรู้มาอย่างยาวนาน ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้ (ตารางที่ 8 และภาพที่ 8) ทั้งนี้สมุนไพรว่านสาวหลงที่มีสรรพคุณโดดเด่นด้านการรักษาโรค ราก ใบและลำต้น สามารถนำมาต้มแก้ร้อนใน ขับลมในกระเพาะ ด้านเวชสำอาง คนสมัยโบราณนิยมนำใบมาขยี้ใส่ผมเพื่อให้มีกลิ่นหอมและน้ำมันหอมระเหยในสเปา

ตารางที่ 8 เส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยว “โรงยาหมอมือเมืองล้านนา”

เวลา	วันที่ 1	วันที่ 2
เช้า	- เริ่มต้นจากบ้านห้วยเตี๋ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน - กิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว ณ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบ้านห้วยเตี๋ - ออกเดินทางด้วยเรือสู่แหล่งท่องเที่ยวป่าชุมชนน้ำหนองปลาโอ	- กิจกรรมเรียนรู้พืชสมุนไพรและตำรับยาสมุนไพรหมอมือเมือง (หนานโทะ) - กิจกรรมการเรียนรู้การปลูก สมุนไพรขึ้นชัน
เที่ยง	รับประทานอาหารกลางวัน ณ หาดน้ำอิง	รับประทานอาหารกลางวันสมุนไพรวิถีถิ่น ณ บ้านห้วยเตี๋
บ่าย	- กิจกรรมปั่นจักรยานชมสวนผักของแม่	- กิจกรรมการเรียนรู้การทำสบู่ว่านสาวหลง
เย็น	รับประทานอาหารกลางวันสมุนไพร วิถีถิ่น ณ บ้านห้วยเตี๋ เข้าที่พักโฮมสเตย์ ณ บ้านห้วยเตี๋	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

รายละเอียดของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ในเส้นทาง “โรงยาหมอมือเมือง” มีดังต่อไปนี้

1) กิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว ณ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบ้านห้วยเตี๋ เป็นสถานที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว ที่มีแกนนำชุมชนมาให้อาหารและแนะนำแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ของหมู่บ้านห้วยเตี๋ แนะนำสรรพคุณผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้านห้วยเตี๋ นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้พืช

สมุนไพรและตำรับยาสมุนไพร เพื่อการรักษาแบบการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยหมอพื้นบ้านหรือหมอเมือง ผู้ที่มีบทบาทในการใช้ยาสรรพคุณและวิธีการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน ภายใต้ภูมิปัญญาด้านสุขภาพของท้องถิ่นที่สืบทอดผ่านประสบการณ์และสะสมเรียนรู้จากชุมชนเชื่อมโยงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันออกไป

2) กิจกรรมเรียนรู้ป่าชุมชนน้ำหนองปลาโอ ออกเดินทางด้วยเรือสู่แหล่งท่องเที่ยวป่าชุมชนน้ำหนองปลาโอ เพื่อเรียนรู้สมุนไพรแม่น้ำอิง นั่งเรือเรียนรู้ป่าชุมชนน้ำหนองปลาโอ ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าที่อยู่ในการรักษาของชุมชนมีพื้นที่จำนวนกว่า 600 ไร่ โดยพื้นที่ป่าเชื่อมกับพื้นที่ป่าชุมชนในความดูแลของอำเภอพญาเม็งราย อีกประมาณ 200 ไร่ ประโยชน์จากป่าชุมชนในการอนุรักษ์ การฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติในป่าชุมชนให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน เกิดความหลากหลายทางชีวภาพโดยการปลูกทดแทน ส่งผลทำให้การเพาะหรือขยายพันธุ์ของพืชสมุนไพรมีค่าหรือหายากมีจำนวนมากยิ่งขึ้น พืชสมุนไพรมีความหลากหลายและหนาแน่น ได้อีกทั้งเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมการสร้างเสริมกิจกรรมและสร้างแหล่งเรียนรู้และการสร้างกติกาชุมชนในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าสมุนไพร กิจกรรมความร่วมมือกับชุมชน ได้แก่ การนั่งเรือล่องน้ำอิงศึกษาแหล่งสมุนไพรในป่าชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทราบถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าชุมชน และกิจกรรมเดินป่าสมุนไพร-ศึกษาสรรพคุณของสมุนไพรพื้นเมืองที่ขึ้นตามธรรมชาติ

3) กิจกรรมรับประทานอาหารบุฟเฟต์อาหารสุขภาพล้านนา ณ หาดน้ำอิงบ้านห้วยเตี๋ยการรับประทานอาหารกลางวันในบรรยากาศกลางแจ้ง โดยมีเมนูเด็ด เช่น เมนูปลาเผา พร้อมน้ำจิ้มรสเด็ด ซึ่งเป็นปลาจากบ่อน้ำธรรมชาติ และจากลำน้ำอิงเมนูน้ำพริกหนุ่ม-น้ำพริกอ่อง-น้ำพริกปลาแห้ง พร้อมผักสดสะอาดปลอดภัยจากรั้วบ้านชนมเงินน้ำเงี้ยวรสชาติจัดจ้าน เมี่ยงใบหม่อน และของกินเล่นพื้นบ้านมากมาย ระหว่างรับประทานอาหารมีดนตรีพื้นเมือง และการแสดง จากกลุ่มแม่บ้าน และนักเรียน

4) กิจกรรมปั่นจักรยานชมสวนผักของแม่มั่น กิจกรรมปั่นจักรยานเพื่อสุขภาพโดยการปั่นจักรยานชมทุ่ง เสน่ห์ของท้องทุ่ง ในทุกช่วงของฤดูกาล เส้นทางและจุดหมายปลายทางสำหรับการปั่นที่สวนผักของแม่มั่น ซึ่งปลูกผักปลอดสารพิษหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามฤดูกาล นักท่องเที่ยวสามารถเลือกเก็บเพื่อนำมาประกอบอาหาร เลือกซื้อผักสดๆ จากแปลงได้ตามใจชอบ นอกจากนั้น ที่นี่ยังเป็นแหล่งปลูกขมิ้นชันที่นำมาจำหน่ายในหมู่บ้าน และตึมน้ำสมุนไพรจากขมิ้นชันและว่านสาวหลง-ผลไม้ปลอดสารพิษตามฤดูกาล

5) กิจกรรมเรียนรู้พืชสมุนไพรและตำรับยาสมุนไพร เพื่อการรักษาแบบหมอเมือง (หนานโทะะ) เล่าประวัติความเป็นมาและความเชื่อของสมุนไพรว่านสาวหลง หรือ “แห่ง” ในภาษาล้านนา เรียนรู้สรรพคุณพืชสมุนไพรเพื่อการรักษา เรียนรู้ความเป็นมาของสมุนไพรดั้งเดิมล้านนาเรียนรู้การปลูกพืชสมุนไพรในครัวเรือน การทำสปาพื้นบ้านล้านนา มีบริการ นวด อบ ประคบ และแช่น้ำ

สมุนไพร ตามตำรับโบราณการศึกษาการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรประทีนผิว (สบู่ แชมพู) ที่บ้านห้วยเตือ เป็นการนำสมุนไพรในป่าชุมชน ได้แก่ รางแดง และว่านนางคำ เป็นสมุนไพรตัวหลักในการแปรรูป และทางชุมชนได้รณรงค์ให้สมาชิกในกลุ่มขยายพื้นที่ปลูกสมุนไพร รางแดงและว่านนางคำในบ้านสมาชิก เพื่อรองรับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ของชุมชน อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์สมุนไพรในป่าไปพร้อมกัน

6) กิจกรรมการเรียนรู้การทำสบู่ว่านสาวหลง ว่านสาวหลงเป็นพืชสมุนไพรที่ใช้กันมาแต่โบราณปลูกได้ง่าย โตไวมีสรรพคุณช่วยแก้อาการผื่นคัน รักษาโรคผิวหนัง หรือนำดอกมาต้มดื่ม แก้อาการท้องเสีย แก้ไอ ขับเสมหะ บรรเทาอาการไข้หวัด หากนำว่านสาวหลงมาสกัดเป็นน้ำมันหอมระเหยแล้วจะมีกลิ่นหอมเฉพาะตัว แบบกลั่นดอกไม้โบราณ และมีความเชื่อเกี่ยวกับเมตตามหานิยม มีเสน่ห์ดึงดูดต่อเพศตรงข้ามน้ำมันหอมระเหยจึงถูกนำไปเป็นส่วนประกอบของน้ำหอม น้ำอบ น้ำปรุงเครื่องประทีนผิวเสริมความงามต่างๆ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงราย เส้นทาง “โรงยาหมอมือเมืองล้านนา”

แผนผังชุมชนบ้านห้วยเตี๋ย

เกร็ดความรู้

“หมอมือ” หมายถึง หมอแผนโบราณ ทำการรักษาโรคภัยไข้เจ็บด้วยวิธีการที่สืบทอดมาจากปู่ย่าตายาย เป็นการรักษาตามประเพณีที่สืบทอดกันมา มีตำราหรือภาษาถิ่นนาเรียก “ปื๊บ” ตัวอักษรพื้นเมืองเป็นคำๆ บอกสูตรยาสมุนไพร และเป็นเครื่องมือในการรักษาความรู้

โปรแกรมการท่องเที่ยว 1 คืน 2 วัน
บ้านห้วยเตี๋ย ตำบลต้า อำเภอขุนตาล
จังหวัดเชียงราย

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร
เส้นทาง
“โรงยาหมอมือเมืองล้านนา”

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงราย เส้นทาง “โรงยาหมอมือเมืองล้านนา”

วิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยเตี๋ย

ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบ้านห้วยเตี๋ย
กิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว

เป็นจักรยานชมและขี่ทางทุ่งมู่งดู่
พระอาทิตย์ตก

เข้าโฮมสเตย์บ้านห้วยเตี๋ย

ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรแปรรูป

กล้วยฉาบ มะลิต่างานเชื่อมแอมเฟ้ง
ผักแว่น ผักขี้เหล็ก
น้ำสมุนไพร

ตำรายาสมุนไพรแบบหมอมือ

ตั้งป่าอาหารสุขภาพ
ปลูกสมุนไพรไว้ในสวนชุมชน
ส่งเสริมการทำสมุนไพร

ทำความรู้จักกับสมุนไพร
เพื่อการรักษาและ
สมุนไพรล้านนา

แปรรูปเปลี่ยนร่างสมุนไพร
ให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์
ชุมชน

เข้าสู่ป่าล้านนา นวด
อบ ประคบสมุนไพร

ล่องเรือเที่ยวป่าชุมชนน้ำตอง
ปล่อง

เดินลัดเลาะรอบป่าชุมชนสมุนไพร
ธรรมชาติ

ออวยกับบุปผาไฟล้านนา

เดินเท้าผ่านในสวนเกษตร
อินทรีย์อินทรีย์

ภาพที่ 8 ภาพโบว์ชาร์แสดงเส้นทาง “โรงยาหมอมือเมืองล้านนา”

2) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นในพื้นที่ใกล้เคียง

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การเกษตร พระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ ประกอบด้วย 3 เส้นทาง คือ 2.1) เส้นทาง แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร (วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุด บ้านสันตันกอก อำเภอเมืองเชียงราย - บ้านป่าแดงหลวง - บ้านม่วงคำ อำเภอแม่สายจังหวัดเชียงราย) 2.2) เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่ (บ้านห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย) และ 2.3) เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางโรงพยาบาลเมืองล้านนา (บ้านห้วยเตือ ตำบลต้า อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย)

2.1) เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร

แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพรในพื้นที่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุด บ้านสันตันกอกอำเภอเมืองเชียงราย - หมู่บ้านม่วงคำ- บ้านป่าแดงหลวง อำเภอแม่สายจังหวัดเชียงรายประกอบด้วยโปรแกรมการท่องเที่ยว 3 วัน 2 คืน ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในเส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร

เวลา	วันที่ 1	วันที่ 2	วันที่ 3
เช้า	09.00 น. กิจกรรมท่องเที่ยวสมุนไพรบ้านท่าสุดขนาดหน้า วัดตัวบวบตัวประกบด้วย สมุนไพรชั้นฉนวนวิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่า สุด บ้านสันตันกอก ตำบลท่า สุด	07.30 น. รับประทานอาหารเช้า 08.30 น. ออกเดินทางสู่อำเภอ แม่สาย จังหวัดเชียงราย 09.30 น. เยี่ยมชมศูนย์วิจัยและ พัฒนาชาสมุนไพรและพืชสมุนไพร 10.30 น. ออกเดินทางไปยัง บ้านป่าแดงหลวง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย กิจกรรมเรียนรู้การเพาะปลูก ชาสมุนไพรและสมุนไพรพื้นบ้าน ณ สวนสมุนไพรพ้ออินเลา	07.30 น. ทานอาหารเช้า 08.30 น. เที่ยวชมวัดหิรัญญา วาสกราบพระสิงห์สานชนะมาร 09.30 น. กิจกรรมบำบัดด้วย สมุนไพรกิจกรรมหมยา (อบตัว ด้วยสมุนไพรว่านสาวหลง) กิจกรรมแช่เท้า/นวดเท้า/นวด ตัว (นวดบำบัดด้วยน้ำมันว่าน สาวหลงและสมุนไพร) และ พอกเข้าด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน

เวลา	วันที่ 1	วันที่ 2	วันที่ 3
เที่ยง	12.00 น. รับประทานอาหาร สุขภาพวิถีถิ่น ณ วิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรทำ สุด	12.00 น. รับประทานอาหารพื้น ถิ่นปรุงสุกด้วยว่านสาวหลง (อาหารชาติพันธุ์-อาหารชนเผ่า)	12.00 น. รับประทานอาหาร สุขภาพสมุนไพรวิถีถิ่น /ดื่ม สมุนไพรว่านสาวหลง
บ่าย	13.00 น. กิจกรรมเรียนรู้ กิจกรรมการทำผัดขี้มิวเจด ขมิ้นชัน และแช่มพูนขมิ้นชัน เรียนรู้กิจกรรมการปลูก ขมิ้นชัน	13.00 น. เรียนรู้กิจกรรมการทำ สบู่จากว่านสาวหลงเรียนรู้ กิจกรรมการทำโลชั่นและน้ำมัน นวดจากว่านสาวหลง	13.00 น. กิจกรรมการเรียนรู้ วิถีสมุนไพรเช่นการทำรูปหอม ไต้ยุงการทำลูกประคบ จากสมุนไพรว่านสาวหลง ณ ศูนย์สมุนไพรบำบัดบ้าน ม่วง คำ
เย็น	17.00 น. เรียนทำอาหารและ เครื่องดื่มขมิ้นชัน ณ วิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรทำ สุด 18.30 น. รับประทานอาหาร สุขภาพวิถีถิ่น 19.30 น. กลับเข้าสู่ที่พักโฮมส เตย์บ้านถ้ำผาตอง	18.30 น. รับประทานอาหารพื้น ถิ่นเพื่อสุขภาพ (อาหารชาติ พันธุ์-อาหารชนเผ่า) 19.30 น. เข้าที่พักโฮมสเตย์ ณ บ้านป่าแดงหลวง	14.30 น. เยี่ยมชมหมู่บ้านปาง หั่ว ชมพิพิธภัณฑ์กระดาศา และนวัตกรรมสินค้าการมาส์ก หน้าใยไหมทองคำ 15.30 น. เดินทางกลับโดย สวัสดิภาพ

จากตารางที่ 9 มีรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในเส้นทางความงามตามวิถี
สมุนไพร ดังนี้คือ

1) ศูนย์วิจัยและพัฒนาชาวน้ำมันและพืชมัน ตั้งอยู่บนถนนพหลโยธิน ตำบลเวียงพางคำ
อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โรงงานผลิตน้ำมันจากเมล็ดชาและพืชน้ำมันอื่น ๆ เพื่อผลิตน้ำมัน
คุณภาพสูงสำหรับการบริโภค นำไปเป็นส่วนผสมในเครื่องสำอาง รวมทั้งนำกากวัตถุดิบที่เหลือจาก
กระบวนการผลิตมาใช้ประโยชน์ เพื่อเป็นการใช้ประโยชน์สูงสุดจากทุกส่วนของพืชนั้น ๆ ต่อมา
พระราชดำริให้จัดสร้างโรงงานผลิตน้ำมันเมล็ดชาต้นแบบ มีขั้นตอนที่เข้าใจง่าย สะอาด คำนึงถึง
ระบบสิ่งแวดล้อมแบบธรรมชาติ มีระบบควบคุมการใช้พลังงาน และมีรูปแบบทันสมัยสวยงามและมี
สีสัน สามารถมองเห็นกระบวนการต่างๆ ได้ผ่านผนังกระจก

2) วัดหิรัญญาวาส ตั้งอยู่ที่บ้านเหมืองแดงน้อย ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัด
เชียงราย ศิลปะจากพลังศรัทธาของมวลชน ภายในอุทยานเวฬุวันพระเจ้าสานซึ่งอยู่ในวัดหิรัญญาวาส
ได้ประดิษฐานพระสิงห์สานชนะมาร หรือที่นิยมเรียกสั้นๆว่า “พระสิงห์สาน” เป็นองค์พระที่สาน
ด้วยไม้ไผ่ พระสิงห์สานชนะมารสร้างขึ้นตามแบบศิลปะสิงห์หนึ่ง เชียงแสน ในปางชนะมารหรือปาง

มารวิชัยที่ได้แนวคิดในการสร้างองค์พระมาจาก “พระเจ้าอินทร์สาณ” ที่เป็นพระพุทธรูปสานด้วย ไม้ไผ่ของชาวไทเขินในเมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ จึงเกิดเป็นพระพุทธรูปที่สานขึ้นจากไม้มุง ไม้ไผ่ชนิดพิเศษ

3) บ้านปางห้า ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ท่องเที่ยววิถีชุมชนชาวไทยใหญ่ ที่โดดเด่นด้านนวัตกรรม “มาสก์หน้าใยไหมทองคำ” โดยนำตัวไหมมาเลี้ยงด้วยใบหม่อนเป็นจำนวนมาก ก่อนจะให้ตัวไหมออกใยตามกระบวนการที่กำหนดให้เป็นกระดาษสาสีทองผืนใหญ่อย่างงดงาม ซึ่งใช้ในกระบวนการดูแลรักษาผิวหน้า หรือมาสก์หน้า อีกทั้งเป็นศูนย์ ถ่ายทอดเรื่องราวของ กระดาษสา

2.2) เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่

แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่ พื้นที่บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยโปรแกรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในเส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่

เวลา	วันที่ 1	วันที่ 2
เช้า	09.30 น. เดินทางถึงบ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่งอำเภอเวียงป่าเป้า นำเสนอหมู่บ้านและกิจกรรมเรียนรู้กระบวนการแปรรูปน้ำผึ้งป่าตามวิถีคน ผึ้ง ป่า	07.30 น. รับประทานอาหารเช้า 08.30 น. กิจกรรมศึกษาเส้นทางปลูกชาอัสสัมแบบชาวปกากะญอ เรียนรู้กระบวนการปลูกชาอัสสัมในป่ากระบวนการเก็บชาอัสสัม การแปรรูปชาอัสสัมและชิมชาจากกระบอกไม้ไผ่ และเยี่ยมชมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชนเผ่าปกากะญอ
เที่ยง	12.00 น. รับประทานอาหารสุขภาพวิถีถิ่น และเครื่องดื่มจากน้ำผึ้งป่า	12.00 น. รับประทานอาหารสุขภาพวิถีถิ่นจากใบชาอัสสัม
บ่าย	13.00 น. กิจกรรมเยี่ยมชมสวนผสมผสานวนเกษตร (ชา กาแฟ มะขาม มะแขว่น)	13.00 น. ออกเดินทางสู่วัดแสงแก้วโพธิญาณ 14.00 น. เที่ยวชมวัดแสงแก้วโพธิญาณ
เย็น	18.30 น. รับประทานอาหารปกากะญอ 19.30 น. กลับเข้าสู่ที่พักโฮมสเตย์บ้านห้วยหินลาดใน	15.30 น. แช่ออนเซนผ่อนคลายความเมื่อยล้าที่ลานนาออนเซน 16.00 น. เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

จากตารางที่ 10 มีรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในเส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่ ดังนี้คือ

1) วัดแสงแก้วโพธิญาณ ตั้งอยู่ที่บ้านป่าตึง ตำบลเจดีย์หลวง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย พุทธสถานในนิมิตของครูบาอริยชาติ จากนิมิตนี้เองจึงเป็นที่มาของชื่อ วัดแสงแก้วโพธิญาณ โดยแสงแก้วมาจากแสงอันสว่างไสว รวากับดวงแก้วที่เปล่งประกายออกจากดอกบัว และสัญลักษณ์ดอกบัวที่พบในนิมิตก็อุปมาได้ดังพระโพธิญาณ อันเป็นความรู้แจ้งสูงสุด หรือความรู้ในการตรัสรู้พุทธธรรมในโครงสร้าง แผนผังรูปแบบศาสนวัตถุและเสนาสนะต่าง ๆ ล้วนมีนัยที่สื่อความหมายในเชิงธรรมะ และแฝงหลัก “พุทธธรรม” อันลึกซึ้งเอาไว้ในแทบทุกองค์ประกอบของผังวัดพุทธศิลป์และศิลปะต่างๆ ที่สอดแทรกอยู่ภายในวัดแสงแก้วโพธิญาณ เป็นการผสมผสานงานศิลป์ 3 รูปแบบ นั่นคือ ศิลปะล้านนา ศิลปะ ไทไทยใหญ่) และศิลปะเมียนมาร์ ซึ่งศิลปะแต่ละรูปแบบเหล่านี้มีเอกลักษณ์และความงามที่โดดเด่นแตกต่างกัน

2) ลานนาออนเซน ตั้งอยู่ที่ตำบลแม่สรวย แม่สรวยเชียงรายการอาบน้ำแร่ธรรมชาติ/น้ำพุร้อน/น้ำแร่ เป็นน้ำธรรมชาติที่มีแร่ธาตุต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย เช่น โซเดียม แคลเซียม ฟลูออไรด์ โปแตสเซียม น้ำแร่แบ่งเป็นทั้งชนิดเย็น (Cold) มีอุณหภูมิต่ำกว่า 20 องศาเซลเซียส ชนิดอุ่น ชนิดร้อน และชนิดร้อนจัด (Hyper Thermal) ซึ่งอุณหภูมิมากกว่า 42 องศาเซลเซียสขึ้นไป น้ำแร่ชนิดร้อนนั้นเรียกว่า “น้ำพุร้อน” (Natural Hot Springs) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ ธรรมชาติที่มีน้ำร้อนไหลขึ้นมาจากชั้นใต้ดินของ โลกที่ยังคงมีความร้อนอยู่การอาบน้ำแร่ร้อนจากน้ำพุร้อนจะทำให้สุขภาพดีขึ้นสามารถรักษาและบรรเทาอาการบางอย่างที่เป็นสาเหตุของโรคต่างๆ และทำให้รู้สึกผ่อนคลาย

2.3) เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางโรงพยาบาลเมืองล้านนา

แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางโรงพยาบาลเมืองล้านนาพื้นที่บ้านห้วยเตือ ตำบลตำอำเภอบุณฑล จังหวัดเชียงราย โปรแกรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในเส้นทางโรงยาหมอเมืองล้านนา

เวลา	วันที่ 1	วันที่ 2
เช้า	09.00 น. เดินทางถึงบ้านห้วยเตือ อำเภอลำปาง จังหวัดเชียงใหม่ กิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว ณ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบ้านห้วยเตือ ออกเดินทางด้วยเรือสู่แหล่งท่องเที่ยวป่าชุมชนน้ำหนองปลาโอ	07.30 น. ทานอาหารเช้า 08.30 น. กิจกรรมเรียนรู้พืชสมุนไพรและตำรายาสมุนไพรเพื่อการรักษาแบบหมอเมือง (หนานโทะ๊ะ) 10.00 น. เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ลือลายคำ วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนศรีดอนชัย
เที่ยง	12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน ณ หาดน้ำอิง	12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันสมุนไพรวิถีถิ่นบ้านน้ำม้าชุมชนเกษตรสมุนไพร
บ่าย	13.00 น. กิจกรรมปั่นจักรยานชมสวนผักของแม่บ้านเรียนรู้การปลูกสมุนไพรขึ้นชัน การทำสบู่ว่านสาวหลง	13.00 น. เยี่ยมชมวิถีชุมชนเมืองเชียงของเมืองหน้าด่านสู่ประเทศลาว 14.00 น. เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ
เย็น	18.30 น. รับประทานอาหารเย็น ณ บ้านห้วยเตือ 19.30 น. เข้าที่พักโฮมสเตย์บ้านห้วยเตือ	

จากตารางที่ 11 มีรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในเส้นทางโรงยาหมอเมืองล้านนา ดังนี้คือ

1) พิพิธภัณฑ์ลือลายคำ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอลำปาง จังหวัดเชียงใหม่ ศิลปะมรดก ลวดลายบนผืนผ้า ที่มีคุณค่าของของชาวไทลื้อ บ้านศรีดอนชัย ถูกเก็บรักษาผ้าทอไทลื้อไว้สืบทอดให้เป็นมรดกของลูก หลานสืบไป บอกเล่าเรื่องราวการเดินทางของบรรพบุรุษผ่านลายผ้าทอ อันงดงามให้ใครที่ผ่านไปมาได้ชื่นชม พิพิธภัณฑ์ลือลายคำเป็นอีกหนึ่ง สถานที่ที่สำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนอำเภอลำปางของรวมถึง สามารถเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวสู่หมู่บ้านและชุมชนได้

2) ชุมชนบ้านน้ำม้า ตำบลสถาน อำเภอลำปาง จังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนท่องเที่ยว การเกษตรเพื่อสุขภาพ ที่เติบโตจากการสนับสนุน “ยัง สมาร์ท ฟาร์มเมอร์” (Young Smart Farmer) ถือเป็นการเริ่มเสริมสร้าง ความรู้ด้านการเกษตรแบบรุ่นใหม่ให้กับเยาวชนด้านการเกษตรตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ การเก็บเกี่ยวการแปรรูป การตลาดให้ครบวงจร เพื่อสร้างเยาวชนเหล่านี้เป็นผู้ประกอบการเกษตร รุ่นใหม่ในอนาคต และควบคู่กับการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านกิจกรรม การเรียนรู้แบบโฮมสเตย์ในชุมชนและอาหารเพื่อสุขภาพ

3) เมืองเชียงของประตูสู่ประเทศลาว เมืองหน้าด่านสำคัญจากอดีตสู่ปัจจุบัน ดินแดนตำมิละ จากตำนานสู่การฟื้นฟู เต็มไปด้วยเรื่องราวบอกเล่าผ่านสถาปัตยกรรมและชาติพันธุ์ มนต์เสน่ห์แห่งเมืองริมน้ำโขง ที่สงบและงดงาม เมืองที่เต็มไปด้วยความหลากหลายของวิถีชีวิต และชาติพันธุ์ มีเรื่องราวมากมายจากยุคในตำนานเล่าขานมาจนถึงปัจจุบัน การเดินทางในอดีตถูกถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องราว เชียงของจึงเป็นเสน่ห์หนึ่งที่ต้องไปสัมผัส

3) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน (MLCT)

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน (MLCT) โดยบูรณาการร่วมกับกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่มีอยู่แล้ว ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวทั้งขาเข้าและขาออกจากประเทศไทย ที่เชื่อมโยงจากเมืองท่องเที่ยวในแต่ละประเทศ ประกอบด้วย 2 เส้นทาง ได้แก่ 3.1) *เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงราย เชื่อมโยงประเทศ สปป.ลาว – จีน* (เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรบ้านน้ำม้า อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เชื่อมโยงจังหวัดหลวงน้ำทา ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และเมืองสิบสองปันนา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน) และ 3.2) *เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงประเทศเมียนมาร์* (เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรบ้านโป่งแดงหลวง บ้านม่วงคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เชื่อมโยงเมืองเชียงตุง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์)

3.1) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงประเทศ สปป.ลาว – จีน

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงประเทศ สปป.ลาว – จีนนี้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวบ้านน้ำม้า อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เชื่อมโยงจังหวัดหลวงน้ำทา ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และเมืองสิบสองปันนา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีรายการนำเที่ยว 4 วัน 3 คืน ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงประเทศ
สปป.ลาว – จีน

	วันที่ 1	วันที่ 2	วันที่ 3	วันที่ 4
เช้า	: ออกเดินทางไปยัง บ้านน้ำม้า อำเภอ เชียงของ : กิจกรรม และ เครื่องดื่มต้อนรับ นักท่องเที่ยว (น้ำ ตะไคร้และเอแคล์ ตะไคร้) : กิจกรรมปรับสมดุล ร่างกาย	: รับประทานอาหาร เช้า ณ โฮมสเตย์ : วัดพระธาตุแม่ย่า ม่อน : ทำเรือเชียงของ เพื่อนั่งเรือข้ามไปยัง สปป.ลาว สู่หลวงน้ำ ทา	: รับประทานอาหาร สุขภาพ ณ โฮมสเตย์ : ออกเดินทางจาก หลวงน้ำทาไปยังด่าน พรมแดนลาว-จีน ณ ด่านบ่อเต็น (ลาว) - โม ฮาน (จีน)	: รับประทานอาหาร ณ ตลาดเช้าไทลื้อ : ออกเดินทางไปยัง เชียงรุ่ง สิบสองปัน นา : ชมสวนป่าวรณัญญา : ล่องเรือ เชื่อน่วน เทียน (แม่น้ำ Nanla)
เที่ยง	รับประทานอาหาร สุขภาพสมุนไพรวิถี ถิ่น เรียนรู้การ ประกอบอาหารพื้น ถิ่น	รับประทานอาหาร กลางวัน	รับประทานอาหาร กลางวัน	รับประทานอาหาร กลางวันท้องถิ่น
บ่าย	: สวนเกษตรออร์แกนิก ณ ไร่ภูไทล้านนา เรียนรู้การทำยาหม่อง แท่งกลิ้งตะไคร้	: หมู่บ้านน้ำดี เรียนรู้ การทำกระดาษจาก เยื่อไม้ไผ่ การทอผ้า ฝ้ายย้อม การเรียนรู้	: วัดหลวงเมืองลื้อ สิบ สองปันนา : สวนบ้านทิ้ง ชมศาล เจ้า 8 เหลี่ยม"	: ถ้าควายขาว ชมหิน งอกหินย้อย และ ลำ ธารใต้ดิน : หมู่บ้านไทลื้อเมือง หยวง
ค่ำ	รับประทานอาหาร เย็น เมนูจากตะไคร้ หอม เข้าที่พักโฮมส เตย์ บ้านน้ำม้า	พืชสมุนไพร : พิพิธภัณฑ์แลนด์ และสินค้าหัตถกรรม	สถาปัตยกรรมที่ ผสมผสานวัฒนธรรม ระหว่างไทย-ไทใหญ่	: เดินทางกลับโดย สวัสดิภาพ

จากตารางที่ 12 มีรายละเอียดของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงจังหวัด
เชียงรายกับ สปป.ลาว และจีน ดังนี้คือ

3.1.1) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จังหวัดหลวงน้ำทา สปป.ลาว

เสน่ห์หลวงน้ำทา คือวัฒนธรรมของชนเผ่าแลนแต่น นอกจากนี้ยังมีธรรมชาติที่สวยงามท่ามกลางภูเขาเขียวชะอุ่ม วิถีชีวิต ระบบนิเวศและวัฒนธรรม เนื่องจากหลวงน้ำทามีหลายเชื้อชาติทำให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม จุดเด่นประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

หมู่บ้านน้ำดี เรียนรู้กระบวนการทำกระดาษจากเยื่อไม้ไผ่ (ขึ้นอยู่กับฤดูกาล) และการทอผ้าฝ้ายย้อมในท้องถิ่น หลังจากนั้นไกด์ท้องถิ่นจะพานักท่องเที่ยวไปเรียนรู้คุณสมบัติพืชสมุนไพรท้องถิ่นในป่าชุมชน โดยใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง

พิพิธภัณฑ์แลนแต่น (Lantan) และ สินค้าหัตถกรรมภายในชุมชน จากนั้นขับรถไปเยี่ยมชมหมู่บ้านต่าง ๆ เรียนรู้วิถีชีวิตหลายชนเผ่า ก่อนจะเดินทางกลับไปพักในตัวเมืองหลวงน้ำทา

3.1.2) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เมืองสิบสองปันนา ประเทศจีน

เมืองเชียงรุ้ง (สิบสองปันนา) มีเสน่ห์ในด้านวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งเชื้อชาติ สถาปัตยกรรม ภาษา และ วัฒนธรรม วิถีชีวิต จะมีความใกล้เคียงกับชนเผ่าไทใหญ่ ชาวไทและไต ซึ่งรวมถึงคนไทยและคนลาวด้วย ในอดีตสิบสองปันนา หรือสิบสองพันนา หมายถึงอาณาจักรที่เกิดขึ้นจากการรวมพื้นที่นาของชาวไทลื้อหลายๆ หมู่บ้านรวมกันทั้งสิ้น 12 พันนา จึงเท่ากับ 12 เมือง เมืองหลวงคือ เชียงรุ้ง มีแม่น้ำโขงไหลผ่าน เป็นศูนย์กลางของอาณาจักร ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

วัดหลวงเมืองลื้อ สิบสองปันนา เป็นวัดนิกายหินยานหรือเถรวาท เป็นที่ตั้งของวิทยาลัยศาสนาพุทธสิบสองปันนา เพื่อใช้เป็นที่ศึกษาวิจัยศาสนาพุทธนิกายเถรวาท และเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมศาสนาพุทธนิกายเถรวาท อีกทั้งยังเป็นสถานที่ที่ชาวไต หรือไทลื้อในแถบเอเชียอาคเนย์ได้สืบค้นเรื่องราวบรรพบุรุษของตนเองได้

สวนบ้านทิง หรือ สวนม่านทิง หรือสวนบ้านถิ่นในคำไทลื้อ เมืองเชียงรุ้ง ซึ่งเป็นสวนที่สวยงามมากแห่งหนึ่ง มีเนื้อที่ 1.54 หนึ่งตารางเมตร เป็นสวนที่มีอายุเก่าแก่ประมาณ 1,300 ปี อดีตเป็นสวนดอกไม้ของเจ้าผู้ปกครองแคว้นสิบสองปันนา ภายในสวนมีต้นโพธิ์สองต้นซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของมิตรภาพระหว่างไทย – จีน ที่สมเด็จพระเทพฯ ได้ทรงปลูกไว้ นอกจากนั้น ในสวนป่าซึ่งมีต้นขี้เหล็กและต้นไม้ใหญ่มากมาย สระน้ำ กรงนกยูง และศาลาสำหรับพักผ่อน

สวนป่าอรัญญา เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ มีต้นไม้ที่มีอายุหลายร้อยปีอยู่เป็นจำนวนมาก จุดที่น่าสนใจ คือ ต้นวังเทียนสู้ หรือต้นไม้ชี้ฟ้า ซึ่งมีความสูงประมาณ 80 เมตร มีกิจกรรมเดินชมสวนป่าที่มีแนวทางเดินอยู่บนกิ่งไม้สามารถเดินไปมาโดยมีแนวสะพานเชือกแขวนที่มีความสูงประมาณ 30 เมตร และกิจกรรมล่องเรือเขื่อนว๋านเทียน (แม่น้ำ Nanla ซึ่งอยู่ในสวนป่าอรัญญา)

ถ้าควายขาว (BAO JIAO CATTLE DONG) มีความยาวรวมเท่ากับ 3,360 เมตร ประกอบด้วยถ้ำหินงอกหินย้อย และลำธารใต้ดิน

3.2) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงประเทศเมียนมาร์

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงประเทศเมียนมาร์นี้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวบ้านโป่งแดงหลวง บ้านม่วงคำ อำเภอมะแมร์ จังหวัดเชียงราย เชื่อมโยงเมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ ซึ่งมีรายการนำเที่ยว 3 วัน 2 คืน ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงประเทศเมียนมาร์

	วันที่ 1	วันที่ 2	วันที่ 3
เช้า	: ออกเดินทางสู่ อำเภอมะแมร์ : ชมวัดหิรัญญาวาส กราบพระสิงห์สานชนะมาร : บ้านม่วงคำ อำเภอมะแมร์ : กิจกรรมบำบัดด้วยสมุนไพร	: รับประทานอาหารพื้นถิ่นเพื่อสุขภาพ (อาหารชาติพันธุ์-อาหารชนเผ่า) : กิจกรรมเรียนรู้การเพาะปลูกว่านสาวหลงและสมุนไพรพื้นบ้าน ณ สวนสมุนไพรพ่ออินเหลา/เรียนรู้กิจกรรม การทำสบู่ การทำโลชั่น และน้ำมันนวด จากว่านสาวหลง : ออกเดินทางสู่ ด่านพรมแดนแม่สาย เพื่อข้ามไปยัง อำเภอท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์	เที่ยวย้อนยุคตามรอยอารยธรรมเมืองร้อยวัด 3 จอม 7 เชียง 9 หนอง 12 ประตุมือง ณ เมืองเชียงตุง
เที่ยง	รับประทานอาหารสุขภาพสมุนไพร วิถีถิ่น/ดื่มน้ำสมุนไพรว่านสาวหลง	รับประทานอาหารพื้นถิ่นเพื่อสุขภาพ (อาหารชาติพันธุ์-ชาวดไต)	
บ่าย	: กิจกรรมการเรียนรู้วิถีสมุนไพร เช่นการทำรูปหอมไฉ่ยุง การทำลูกประคบ จากสมุนไพรว่านสาวหลง - ณ ศูนย์สมุนไพรบำบัดบ้านม่วงคำ : บ้านป่าแดงหลวง กิจกรรม	ออกเดินทางจากท่าขี้เหล็ก ผ่านเมืองยอง ไปยังเมือง เชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์	

	วันที่ 1	วันที่ 2	วันที่ 3
	เรียนรู้การเพาะปลูกว่านสาวหลง และสมุนไพรพื้นบ้าน ณ สวน สมุนไพรอินเเหลา		
เย็น	: รับประทานอาหารพื้นถิ่นปรุง สุกด้วยว่านสาวหลง (อาหารชาติ พันธุ์-อาหารชนเผ่า) : เข้าที่พักโฮมสเตย์ ณ บ้านป่า แดงหลวง	รับประทานอาหารพื้นถิ่นเพื่อ สุขภาพ (อาหารพื้นบ้านชาว ไท) เข้าพักโฮมสเตย์ ณ เมือง เชียงตุง	

จากตารางที่ 13 มีรายละเอียดของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเมืองเชียงตุง รัฐฉาน ในประเทศเมียนมาร์ ซึ่งเป็นบ้านพี่เมืองน้องติดชายแดนไทย ตรงข้ามกับอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นจังหวัดเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์มายาวนานร่วม 700 ปี จนได้ขึ้นชื่อว่า เมืองร้อยวัด, 3 จอม, 7 เชียง, 9 หนอง, 12 ประตู่

- เมืองร้อยวัด ได้แก่ วัดพระแก้ว วัดพระเจ้าหลวง วัดพระพุทธรูปยืนขึ้นนิ้ว วัดพระธาตุจอมคำ วัดอินทรวาส วัดยางกวง เป็นต้น
- 3 จอม หมายถึง ภูเขา 3 ลูกที่โอบล้อมเมืองเชียงตุงไว้ และยังมีหนองน้ำหล่อเลี้ยงให้ความอุดมสมบูรณ์อยู่ 7 หนอง และมีประตูเมืองทั้งหมด 12 ประตู
- มีชุมชนชาวไทยจีนดั้งเดิม ที่ขึ้นต้นชื่อด้วย “เชียง” อยู่ 7 เชียง

ภาพที่ 10 โบชัวร์การท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเมียนมาร์ (ภาษาไทย/English)

4) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ รายการนำเที่ยว 2 คืน 3 วัน ประกอบด้วย 3 พื้นที่ ได้แก่ จุดที่ 1 บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จุดที่ 2 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุด บ้านสันต้นกอก ตำบลท่าสุดอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และจุดที่ 3 บ้านน้ำม้า ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ดังมีรายละเอียดในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

	วันที่ 1	วันที่ 2	วันที่ 3
เช้า	09.15 น. รับเครื่องดื่มและ แนะนำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิง สุขภาพวิถีสมุนไพรที่ร้านกาแฟ Zion Drip Coffee อำเภอ เมืองเชียงราย 10.00 น. ออกเดินทางสู่บ้าน ห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า	07.30 น. รับประทานอาหาร เช้า (อาหารเช้าจากที่พัก) 08.30 น. ออกเดินทางสู่ หมู่บ้านสันต้นกอก ตำบลท่าสุด อำเภอเมืองเชียงราย 09.30 น. เดินทางถึงหมู่บ้านสัน ต้นกอก ร่วมกิจกรรมกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป สมุนไพรท่าสุด	07:30 น. รับประทานอาหาร เช้าณบ้านโฮมสเตย์ (Homestay) 08:30 น. ไหว้พระธาตุน้ำม้า กราบขอพรพระเจ้าทันใจ ณ วัดน้ำม้า 09:00 น. ชมฐานเรียนรู้ไม้ กวาดดอกหญ้าบ้านน้ำม้า 09:30 น. ชมฐานเรียนรู้ผ้าทอ มือบ้านน้ำม้า 10:00 น. เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ ไร่ภูไทล้านนา บ้านเด่น อำเภอ เชียงของ
เที่ยง	12.00 น. เดินทางถึงหมู่บ้าน ห้วยหินลาดในรับประทาน อาหารกลางวันอาหารพื้นถิ่น ชาวปกาเกอญอ	12.30 น. ทานอาหารเที่ยงที่ ร้านสวรรค์บนดิน ฟาร์มออร์ แกนิก ตำบลริมกก อำเภอ เมืองเชียงราย	11:30 น. ทานอาหารเที่ยง ณ ไร่ภูไทล้านนา
บ่าย	13.00 น. กิจกรรมนำเสนอวิถี ชุมชน “คนผึ่งป่า” (ชาวปกาเกอญอ) 15.30 น. ออกเดินทางสู่เขื่อน ชมจันทร์เมืงลัดพันธุ์พบดิน	14.00 น. ออกเดินทางสู่บ้าน น้ำม้า ตำบลสถาน อำเภอ เชียงของ 16.00 น. เดินทางถึงหมู่บ้าน น้ำม้า	12.30 น. เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ ลือลายคำอำเภอเชียงของ 13.00 น. รับเครื่องดื่มชา กาแฟ 14.00 น. ออกเดินทางกลับสู่

	วันที่ 1	วันที่ 2	วันที่ 3
	อำเภอแม่ลาว	17.00 น. เข้าเช็คอินบ้านโฮมสเตย์ของบ้านน้ำม้า ผ่อนคลาย อริยาบพ	อำเภอเมืองเชียงราย
เย็น	18.30 น. เดินทางเข้าที่พักใน อำเภอเมืองเชียงราย	18.00 น. พิธีบายศรีสู่ขวัญและ รับประทานอาหารเย็น ที่ร้านฮิมดอย 20.00 น. กลับเข้าที่พัก	

จากตารางที่ 14 มีรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ดังนี้คือ

1) ร้านกาแฟ Zion Drip Coffee บ้านป่าอ้อ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ร้านกาแฟกลางป่า สโตร์โมเดิร์นล้านนา เงียบสงบ บรรยากาศร่มรื่นท่ามกลางต้นไม้ใหญ่ สามารถถ่ายรูปได้ทุกมุม ทางร้านมีบริการทั้งอาหารและเครื่องดื่ม คั่วเมล็ดกาแฟด้วยตนเอง มีกาแฟเอธิโอเปีย เบเกอรี่ อาหารทานเล่น เหมาะสำหรับพาครอบครัวมาพักผ่อน

2) สวรรค์บนดิน ฟาร์มแอนดโฮมสเตย์ บ้านสันตาลเหลือง ตำบลริมกก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จุดศูนย์กลางที่เป็นสื่อ นำพาวัตถุดิบชั้นดีจากชุมชนต้นน้ำต่าง ๆ มาพบกับปลายน้ำ ผู้บริโภค เรื่องราวต่าง ๆ ของหมู่บ้านที่มีความอุดมสมบูรณ์ ที่ให้ความสำคัญอยู่ร่วมและดูแลธรรมชาติ ได้อย่าง เข้าใจไปด้วยกันในเชียงรายถูกเฟ้นหาและนำมารังสรรค์เป็นเมนูอาหารและเครื่องดื่มไว้ต้อนรับทุกท่าน จากความตั้งใจของทุก คนในทุกกระบวนการผลิต ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ

3) เอือนชมจันทร์เมล็ดพันธ์พุดดิน บ้านป่าแดง ตำบลจอมหมอกแก้ว อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย เอือนสืบศิลป์แผ่นดินล้านนาแหล่งเรียนรู้ศิลปะการฟ้อนรำ ดนตรีพื้นเมืองและ เรื่องราวของศิลปะที่ถูกถ่ายทอดผ่านสถาปัตยกรรม ดนตรี การแสดงฟ้อนรำ และอาหารพื้นถิ่นที่ปรุง แต่งด้วยสมุนไพรพื้นบ้านคงไว้ซึ่งความงามในรอยอารยธรรมล้านนา

4) ไร่ภูไทล้านนา บ้านเด่น ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย สวน ทำ มะ เกษตร เป็นสวนเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามรอยในหลวงรัชกาลที่ 9 ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตและ ครอบครั้ว ด้วยการมองเห็นความสำคัญของสุขภาพที่เป็นปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิต เป็นการ ถ่ายทอดเรื่องราวของเกษตรและธรรมชาติ ผ่านเมนูอาหารเพื่อสุขภาพเพื่อสื่อสารแก่ผู้บริโภค

5) พิพิธภัณฑ์ลือลายคำ บ้านศรีดอนชัย ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ศิลปะมรดกกลดลายบนผืนผ้าที่มีคุณค่าสูงของชาวไทยลื้อบ้านศรีดอนชัย ถูกเก็บรักษาผ้าทอไทลื้อไว้สืบทอดให้เป็นมรดกของลูกหลานสืบไปบอกเล่าเรื่องราวการเดินทางของบรรพบุรุษผ่านลายผ้าทออันงดงามให้ใครที่ผ่านไปมาได้ชื่นชม พิพิธภัณฑ์ลือลายคำเป็นอีกหนึ่งสถานที่สำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนอำเภอเชียงของ รวมถึงสามารถ เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวสู่หมู่บ้านและชุมชนได้

6) บ้านน้ำม้า ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ชุมชนท่องเที่ยวการเกษตรเพื่อสุขภาพ ที่ได้จากการสนับสนุนของ “ยัง สมาร์ท ฟาร์มเมอร์” (Young Smart Farmer) ถือเป็นการเริ่มเสริมสร้างความรู้ด้านการเกษตรแบบรุ่นใหม่ให้กับเยาวชนด้านการเกษตร ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ การเก็บเกี่ยว การแปรรูป การตลาดให้ครบวงจร เพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ในอนาคต และควบคู่กับการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบโฮมสเตย์ในชุมชนและอาหารเพื่อสุขภาพ

การสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าร่วมแก่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร

สำหรับการสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อใช้ในการสร้างคุณค่าร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายนั้น ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ 1) การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สมุนไพรพื้นบ้าน (ดังอธิบายแล้วในข้อ 9.1) และ 2) การสร้างมูลค่าเพิ่มแก่การบริการและกิจกรรมการท่องเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร

การสร้างมูลค่าเพิ่มแก่การบริการและกิจกรรมการท่องเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร เพื่อให้เกิดสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์และบริการให้ดีขึ้นกว่าเดิมนี้ ได้อาศัยแนวคิด “นวัตกรรมบริการ” ซึ่งมีดัชนีชี้วัดนวัตกรรมบริการ ดังนี้

1) ดัชนีชี้วัดนวัตกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ ได้แก่

- (1) *การนำเสนอสิ่งใหม่
- (2) **การปรับปรุงใหม่
- (3) ***การสร้างหลากหลาย

2) ดัชนีชี้วัดนวัตกรรมกระบวนการได้แก่

- (1) ❖ การปฏิบัติใหม่ๆ
- (2) ❖❖ การปรับปรุงกระบวนการและขั้นตอนการทำงานใหม่

ดังนั้น การสร้างนวัตกรรมบริการจะก่อให้เกิดการสร้างคุณค่าร่วม 3 ประการ คือ คุณค่าเชิงการใช้ประโยชน์ คุณค่าเชิงการศึกษา และคุณค่าเชิงเศรษฐกิจ ให้กับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย

ทั้งนี้มีรายละเอียดของการสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าร่วมให้แก่ (1) เส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร (2) เส้นทางสุขภาพคู่ชุมชนเขาและป่าใหญ่ และ (3) เส้นทางโรงพยาบาลเมืองล้านนา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) การสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าร่วมให้แก่เส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สมุนไพร เพื่อก่อให้เกิดการสร้างคุณค่าร่วมให้กับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรตามเส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร พื้นที่บ้านสันต้นกอก อำเภอเมืองเชียงราย – บ้านโป่งแดงหลวง – บ้านม่วงคำ อำเภอแม่สาย ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 การสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าร่วมให้แก่เส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร

ผลิตภัณฑ์สมุนไพร/ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพ	นวัตกรรมบริการ	ประโยชน์การสร้างคุณค่าร่วม		
		การใช้ ประโยชน์	การ ศึกษา	เศรษฐกิจ
1) กิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบล ท่าสุด	❖❖ การปรับปรุงกระบวนการ ขั้นตอนการทำงาน โดยการพัฒนา ทักษะความรู้ของพนักงานนวดให้มี มากขึ้น *การนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น การ ใช้น้ำมันนวดสกัดจากสมุนไพร ธรรมชาติ 100%ไม่ปนเปื้อนสารเคมี ใดๆ ** การปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบริการ ให้มีการระบุสรรพคุณของน้ำมันหรือ สมุนไพรแต่ละชนิด	✓	-	✓
2) กิจกรรมทำเครื่องดื่มน้ำ ขมิ้นชันเพื่อสุขภาพ และ กิจกรรมเรียนทำอาหารพื้น ถิ่น	***การสร้างหลากหลายให้ นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมค้นหาวัตถุดิบ ส่วนประกอบในการทำอาหารและ เครื่องดื่มหสุขภาพจากขมิ้นชัน ** การปรับปรุงรูปลักษณ์ ตกแต่ง	✓	✓	✓

ผลิตภัณฑ์สมุนไพร/ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพ	นวัตกรรมบริการ	ประโยชน์การสร้างคุณค่าร่วม		
		การใช้ ประโยชน์	การ ศึกษา	เศรษฐกิจ
	ความสวยงามให้แก่ภาชนะใส่อาหาร การจัดตกแต่งอาหารให้มีสีสันความน่า รับประทาน **การปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบริการ ให้มีการระบุสรรพคุณ ข้อแนะนำและ ประโยชน์ของเครื่องดื่มจากขมิ้นชัน			
3) กิจกรรมเรียนรู้การทำผง ขัดผิว และ ยาสระผมจาก สมุนไพรขมิ้นชัน ณ หมู่บ้าน ท่าสุด อำเภอเมืองเชียงราย	** การปรับปรุงผลิตภัณฑ์แปรรูปจาก สมุนไพร โดยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ มีรูปลักษณ์ที่โดดเด่น สวยงามและ แปลกตา	✓	-	✓
4) กิจกรรมเรียนรู้การปลูก ขมิ้นชัน ณ หมู่บ้านท่าสุด อำเภอเมืองเชียงราย	* การเสนอให้ขมิ้นชันมีความโดดเด่น ในพื้นที่ โดยการจดทะเบียนให้ขมิ้นชัน เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	✓	-	✓
5) กิจกรรมเรียนรู้การ เพาะปลูกว่านสาวหลง และ สมุนไพรพื้นบ้าน ณ สวน สมุนไพรอินเเหลา บ้าน ป่าแดงหลวงอำเภอมะสา	❖ การสนับสนุนการดำเนินงานให้เกิด เครือข่ายหรือชมรมหมอยาพื้นบ้านใน จังหวัดเชียงราย	✓	✓	✓
6) กิจกรรมบำบัดด้วย สมุนไพรว่านสาวหลงณ ศูนย์สมุนไพรบำบัด บ้าน ม่วงคำ อำเภอมะสา	** การปรับปรุงสถานที่ สิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์และบรรยากาศให้เหมาะสม	✓	-	✓
7) กิจกรรมการเรียนรู้วิถี สมุนไพร ณ ศูนย์สมุนไพร บำบัด บ้านม่วงคำอำเภอมะ สา	*** การสร้างวิธีการ ความหลากหลาย ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ให้เป็นที่รู้จัก เช่น การใช้สื่อสังคม ออนไลน์ ❖ การสนับสนุนการดำเนินงานให้เกิด เครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนา ธุรกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย	✓	✓	✓

ผลิตภัณฑ์สมุนไพร/ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพ	นวัตกรรมบริการ	ประโยชน์การสร้างคุณค่าร่วม		
		การใช้ ประโยชน์	การ ศึกษา	เศรษฐกิจ
8) กิจกรรมเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากว่านสาวหลง ได้แก่ การทำสบู่ โลชั่นทาผิวและน้ำมันนวด	*** การขยายช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากว่านสาวหลงให้หลากหลายขึ้น เช่น การขายส่ง การขายออนไลน์ เป็นต้น ***การสร้างควมหลากหลายให้นักท่องเที่ยวได้มีกิจกรรมการมีส่วนร่วมค้นหาวัตถุดิบ การทดลอง รุป รส กลิ่น สรรพคุณของว่านสาวหลง ** การปรับปรุงผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพร โดยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีรูปลักษณ์ที่โดดเด่น สวยงาม แปลกตาและเหมาะสม	✓	✓	✓

หมายเหตุ : *การนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ **การปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ***การสร้างควมหลากหลายของผลิตภัณฑ์และบริการ ❖ การปฏิบัติใหม่ๆเพื่อสนับสนุนสินค้าและบริการ ❖❖ การปรับปรุงกระบวนการและขั้นตอนการทำงาน

2) การสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าร่วมให้แก่เส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่ เพื่อก่อให้เกิดการสร้างคุณค่าร่วมให้กับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร พื้นที่บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 การสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าร่วมให้แก่เส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่

ผลิตภัณฑ์สมุนไพร/ กิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพ	นวัตกรรมบริการ	ประโยชน์การสร้างคุณค่าร่วม		
		การใช้ ประโยชน์	การ ศึกษา	เศรษฐกิจ
(1) กิจกรรมต้อนรับ นักท่องเที่ยวโดย ชาวบ้านห้วยหินลาดใน	* การนำเสนอการแต่งกายชุดประจำถิ่น ที่มีอัตลักษณ์ของชาวปกากะญอ * การนำเสนอการบริการที่น่าประทับใจ แก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ การให้การต้อนรับ ด้วยเครื่องดื่มสมุนไพร (Welcome Drink)	✓	-	-
(2) กิจกรรมศึกษา เส้นทางธรรมชาติ	** การปรับปรุงการสื่อความหมาย ข้อกำหนด หรือข้อห้ามสำหรับ นักท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ พิธีกรรมของชุมชน เพื่อการเป็น นักท่องเที่ยวที่ดี ***การนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยว ใหม่ที่หลากหลายขึ้น ได้แก่ การประกวด ถ่ายรูปธรรมชาติ บันทึกเทปวิดีโอ เทป เสียงธรรมชาติกิจกรรมส่องรังผึ้ง	-	✓	-
(3) กิจกรรมเรียนรู้ กระบวนการร่อนน้ำผึ้ง ป่า	* การนำเสนอความน่าเชื่อถือแก่น้ำผึ้งป่า โดยการกำหนดเครื่องหมายรับรอง “น้ำผึ้งแท้ 100%” ** การปรับปรุงรูปแบบของผลิตภัณฑ์ แปรรูปจากน้ำผึ้ง *** การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายทั้ง ทางตรงและทางอ้อม วิธีการชำระสินค้า แบบออนไลน์	-	-	✓
(4) กิจกรรมเยี่ยมชม สวนผสมผสานวน เกษตร	*** การสร้างความหลากหลายใน กิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้ ประสบการณ์ร่วมกันด้วย (Co-Creation)	✓	✓	-

ผลิตภัณฑ์สมุนไพร/ กิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพ	นวัตกรรมบริการ	ประโยชน์การสร้างคุณค่าร่วม		
		การใช้ ประโยชน์	การ ศึกษา	เศรษฐกิจ
(5) กิจกรรมศึกษา เส้นทางการปลูก ชาอัสสัมแบบชาวปกาส เกอญอ	* การนำเสนอเรื่องราว (Story) ให้กับ แหล่งท่องเที่ยวปลูกชา	-	✓	✓
(6) กิจกรรมเรียนรู้ กระบวนการแปรรูป ชาอัสสัม	** การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ชาที่สร้างสรรค์ สามารถเก็บรักษาคุณภาพชาได้ยาวนาน * การรับรองมาตรฐานสินค้าทาง การเกษตร	✓	-	✓

หมายเหตุ : *การนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ **การปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ***การสร้างควม
หลากหลายของผลิตภัณฑ์และบริการ ❖ การปฏิบัติใหม่ๆเพื่อสนับสนุนสินค้าและบริการ ❖❖ การปรับปรุง
กระบวนการและขั้นตอนการทำงาน

3) การสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าร่วมให้แก่เส้นทางโรยหมอเมืองล้านนา

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เส้นทางโรยหมอเมืองล้านนา เพื่อก่อให้เกิดการสร้างคุณค่า
ร่วมให้กับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรพื้นที่บ้านห้วย
เตือ ตำบลต้า อำเภอนาตาล จังหวัดเชียงรายดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 การสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าร่วมให้แก่เส้นทางโรยหมอเมืองล้านนา

ผลิตภัณฑ์ สมุนไพร/ กิจกรรมการ ท่องเที่ยวเชิง สุขภาพ	นวัตกรรมบริการ	ประโยชน์การสร้างคุณค่าร่วม		
		การใช้ ประโยชน์	การศึกษา	เศรษฐกิจ
1) กิจกรรมต้อนรับ นักท่องเที่ยว ณ ศูนย์บริการ นักท่องเที่ยวบ้าน ห้วยเตือ	* การนำเสนอการบริการที่น่าประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ การให้การต้อนรับด้วยเครื่องดื่มสมุนไพร (Welcome Drink) น้ำสมุนไพรต้ม	✓		

ผลิตภัณฑ์ สมุนไพร/ กิจกรรมการ ท่องเที่ยวเชิง สุขภาพ	นวัตกรรมบริการ	ประโยชน์การสร้างคุณค่าร่วม		
		การใช้ ประโยชน์	การศึกษา	เศรษฐกิจ
2) กิจกรรมเรียนรู้ ป่าชุมชนน้ำหนอง ปลาโอ	*** การสร้างความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมการเล่าเรื่องราวสมุนไพรการสร้างเส้นทาง การเดินป่าที่หลากหลายเส้นทางการเพิ่มจุดถ่ายรูป เช็คอินกิจกรรมการถ่ายรูปพืชสมุนไพรธรรมชาติประกวด แข่งขัน ซึ่งรางวัลกิจกรรมปลูกป่าชุมชน	-	✓	-
3) กิจกรรม รับประทานบุฟเฟต์ อาหารสุขภาพ ล้านนา ณ หาดน้ำ อิงบ้านห้วยเตือ	*** การสร้างความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมค้นหาวัตถุดิบด้วยตนเอง สรรพคุณส่วนประกอบอาหารปรุงอาหารพื้นถิ่น ***การสร้างสรรค์สูตรอาหารเพื่อสุขภาพ	✓	✓	✓
4) กิจกรรมปั่น จักรยานชมสวนผัก ของแม่มีน	***การเพิ่มคำแนะนำ การเตรียมความพร้อมสำหรับการปั่น จักรยาน	✓	✓	-
5) กิจกรรมเรียนรู้ พืชสมุนไพรและ ตำรับยาสมุนไพร เพื่อการรักษาแบบ หมอเมือง (หนาน โทะ๊ะ)	* การให้นักท่องเที่ยวทุกคนได้ตรวจเช็คสุขภาพโดยหมอ เมืองการปรับธาตุในร่างกาย ** การเพิ่มเติมความรู้เกี่ยวกับหมอเมืองและภูมิปัญญา การบำบัดรักษาโรคให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ	✓	✓	-
6) กิจกรรมการ เรียนรู้การทำสบู่ ว่านสาวหลง	*** การสร้างความหลากหลายในช่องทางการจำหน่าย สินค้าการจัดโปรโมชั่นสินค้าและงานหัตถกรรมเป็นชุด	-	-	✓

หมายเหตุ : *การนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ **การปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ***การสร้างความ
หลากหลายของผลิตภัณฑ์และบริการ ❖ การปฏิบัติใหม่ๆ เพื่อสนับสนุนสินค้าและบริการ ❖❖ การปรับปรุง
กระบวนการและขั้นตอนการทำงาน

4.3 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 3

การศึกษาตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรที่ตรงกับแนวโน้มความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศนั้น คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลทางด้านอุปทาน ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายที่โดดเด่น (โครงการวิจัยย่อย 1) และรูปแบบ เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย (โครงการวิจัยย่อย 2) นำข้อมูลทางด้านอุปสงค์ ได้แก่ พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศ MCLT และนำข้อมูลจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย มาใช้เป็นแนวทางและนำมาจัดทำเป็นแผนการตลาด กลยุทธ์การตลาด และช่องทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย (โครงการวิจัยย่อย 3) หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวข้างต้นมาวิเคราะห์และสรุปเป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรที่ตรงกับแนวโน้มความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาจากโครงการวิจัยย่อยที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวกลุ่ม MCLT ที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย เป็นกลุ่มที่ไม่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ร้อยละ 85.60 และ เคยเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ร้อยละ 14.40 อย่างไรก็ตามมีความสนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายร้อยละ 92.80 และ ไม่มีความสนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายร้อยละ 7.30 เหตุผลสำหรับผู้ไม่สนใจ ไม่อยากเปลี่ยนประสบการณ์การท่องเที่ยวหรือรสนิยมการท่องเที่ยวเดิม เวลาในการท่องเที่ยวจำกัด และมากับบริษัททัวร์ โปรแกรมเป็นไปตามที่บริษัทกำหนด หากจำแนกนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวหากจำแนกตามกลุ่มไลฟ์สไตล์ พบว่ามี 2 ประเภทหลัก ได้แก่ กลุ่ม reformer oriented มีแนวคิดต้องการค้นหาประสบการณ์ ต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ เน้นความมีสุนทรียะ ชอบธรรมชาติ และไม่ยึดกรอบ เลือกบริโภคโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และกลุ่ม mainstream oriented เป็นกลุ่มคำนึงถึงคุณค่าของเงิน และใช้เงิน ไม่ชอบลองอะไรใหม่ๆ สำหรับความสนใจในบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มเหมือนกัน คือ อันดับที่ 1 ด้านส่งเสริมสุขภาพและเพื่อการผ่อนคลาย อันดับที่ 2 ด้านส่งเสริมความงาม อันดับที่ 3 ด้านส่งเสริมความรู้และสาธิต ในส่วนความต้องการของสินค้าที่ผลิตจากสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ อันดับที่ 1 สินค้าที่รับประทานเพื่อส่งเสริมสุขภาพ อันดับ 2 สินค้าที่ใช้ภายนอก

เพื่อการส่งเสริมสุขภาพที่มาจากสมุนไพร และอันดับที่ 3 สินค้าที่ใช้ภายนอกเพื่อความงามที่มาจากสมุนไพร/น้ำผึ้ง และวัตถุประสงค์ในการซื้อ ได้แก่ ซื้อเพื่อไปใช้เอง ซื้อเพื่อนำไปเป็นของฝาก ของที่ระลึก และ ซื้อเพื่อช่วยเหลือสังคม

สำหรับพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย มีช่องทางการรับรู้ด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ เพื่อน โทรศัพท์ Facebook และ ป้ายประชาสัมพันธ์ ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร อันดับที่ 1 ความปลอดภัยในการทำกิจกรรม อันดับที่ 2 สถานที่ของแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นสัปปายะ และความน่าเชื่อถือในสรรพคุณและความปลอดภัยของสินค้าสมุนไพร อันดับที่ 3 ผู้ให้บริการท่องเที่ยว มีความเป็นมิตรและมีจิตบริการที่ดี ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อและใช้บริการ อันดับที่ 1 ราคายุติธรรม อันดับที่ 2 สินค้ามีคุณภาพ มีประโยชน์ ได้มาตรฐาน และอันดับที่ 3 บรรจุภัณฑ์มีรูปแบบที่สะดุดตา ดึงดูดใจ

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ มีช่องทางการรับรู้ด้านการท่องเที่ยว ผ่านเพื่อน และคนรู้จัก โทรศัพท์ Facebook และ Viber ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร อันดับที่ 1 ความน่าเชื่อถือในสรรพคุณและความปลอดภัยของสินค้าสมุนไพร อันดับที่ 2 ความครบรสของกิจกรรม ที่มีทั้ง รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ความหอมสดชื่นจากสมุนไพรและการได้ดื่มด่ำกับวัฒนธรรม การไหว้ต้อนรับและบรรยากาศ อันดับที่ 3 สถานที่ของแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นสัปปายะ (บรรยากาศร่มรื่น สวยงาม สะอาด ปลอดภัย และมีความสุข) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อและใช้บริการ อันดับที่ 1 บรรจุภัณฑ์มีรูปแบบที่สะดุดตา ดึงดูดใจ อันดับที่ 2 สินค้ามีคุณภาพ มีประโยชน์ ได้มาตรฐาน และอันดับที่ 3 สินค้ามีการบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมา

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน มีช่องทางการรับรู้ด้านการท่องเที่ยวผ่านทาง เพื่อน โทรศัพท์ สื่อออนไลน์เช่น weibo และสันท่าย บริษัททัวร์ ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ได้แก่ อันดับที่ 1 สถานที่ของแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นสัปปายะ อันดับที่ 2 ความครบรสของกิจกรรม ที่มีทั้ง รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ความหอมสดชื่นจากสมุนไพรและการได้ดื่มด่ำกับวัฒนธรรม การไหว้ต้อนรับและบรรยากาศ อีกทั้งต้องมีความน่าเชื่อถือในสรรพคุณและความปลอดภัยของสินค้าสมุนไพร และ ความปลอดภัยในการทำกิจกรรม อันดับที่ 3 ผู้ให้บริการสามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารได้ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อและใช้บริการ อันดับที่ 1 สินค้ามีคุณภาพ มีประโยชน์ ได้มาตรฐาน อันดับที่ 2 ราคายุติธรรม และอันดับที่ 3 สินค้ามีการบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมา

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีช่องทางการรับรู้ด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ เพื่อน โทรศัพท์ Facebook และ YouTube แผ่นพับและบริษัททัวร์ ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ได้แก่ อันดับที่ 1 ความปลอดภัยในการทำกิจกรรม อันดับที่ 2 สถานที่ของแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นสัปปายะ และความน่าเชื่อถือใน

สรรพคุณและความปลอดภัยของสินค้าสมุนไพร อันดับที่ 3 ผู้ให้บริการท่องเที่ยว มีความเป็นมิตรและมีจิตบริการที่ดี และผู้ให้บริการสามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารได้ ความสนใจในผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรฯ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อและใช้บริการ ได้แก่ อันดับที่ 1 ราคายุติธรรม อันดับที่ 2 สินค้ามีคุณภาพ มีประโยชน์ ได้มาตรฐาน และอันดับที่ 3 บรรจุภัณฑ์มีรูปแบบที่สะดุดตา ดึงดูดใจ

เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาความโดดเด่นของวิถีสมุนไพร รูปแบบ กิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร และพฤติกรรมและลักษณะของนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT ที่สนใจมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ซึ่งมี 2 กลุ่มหลัก คือ *กลุ่มผู้รังสรรค์ตนเองและโลกให้ดีกว่าเดิม (Reformer Oriented)* (เป็นกลุ่มที่มีแนวคิดสร้างมุมมองใหม่ให้กับโลก ต้องการค้นหาประสบการณ์ ต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ เน้นความมีสุนทรียะ ชอบธรรมชาติ และไม่ยึดกรอบ รักการดูแลสุขภาพและห่วงใยครอบครัว เลือกบริโภคโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม) และ *กลุ่มครอบครัวที่อบอุ่น มั่งคั่ง (Mainstream Oriented)* (เป็นกลุ่มคนในวัยทำงาน มีความมั่นคงในชีวิต ครอบครัวที่อบอุ่น ไม่ชอบเสี่ยงใดๆ เน้นความปลอดภัยของทรัพย์สินและครอบครัว ให้ความสำคัญกับการใช้จ่ายและราคาสินค้า นิยมใช้สินค้าและบริการที่สังคมยอมรับ) จึงทำให้ได้เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย 4 เส้นทางหลัก คือ เส้นทางที่ 1 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรโดยเฉพาะ เส้นทางที่ 2 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นในพื้นที่ใกล้เคียงในจังหวัด เส้นทางที่ 3 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายที่เชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน (MCLT) และเส้นทางที่ 4 เป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ดังมีรายละเอียดในภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 11 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรรของจังหวัดเชียงราย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1) **เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรโดยเฉพาะ** ประกอบด้วย 3 เส้นทาง คือ 1.1) เส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร (วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุด บ้านสันตันกอก อำเภอเมืองเชียงราย- บ้านป่าแดงหลวง - บ้านม่วงคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีหมั่นขันเป็นสมุนไพรหลัก) 1.2) เส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่ (บ้านห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย มีน้ำผึ้งเป็นสมุนไพรหลัก) และ 1.3) เส้นทางโรงพยาบาลเมืองล้านนา (บ้านห้วยเตือ ตำบลต้า อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย มีว่านสาวหลงเป็นสมุนไพรหลัก)

2) **เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นในพื้นที่ใกล้เคียง** (ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร ทางพระพุทธศาสนา และประวัติศาสตร์) เส้นทางประเภทนี้ประกอบด้วย 3 เส้นทาง คือ 2.1) เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร 2.2) เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่ และ 2.3) เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางโรงพยาบาลเมืองล้านนา

3) **เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน (MLC)** โดยบูรณาการร่วมกับกิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่มีอยู่แล้ว ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวทั้งขาเข้าและขาออกจากประเทศไทย ที่เชื่อมโยงจากเมืองท่องเที่ยวในแต่ละประเทศ ประกอบด้วย 2 เส้นทาง ได้แก่ 3.1) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงราย เชื่อมโยงจังหวัดหลวงน้ำทา ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และเมืองสิบสองปันทา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และ 3.2) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงราย เชื่อมโยงเมืองเชียงตุง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

4) **เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ** ในโปรแกรมนำเที่ยว 2 คืน 3 วัน ประกอบด้วย 3 พื้นที่ ได้แก่ จุดที่ 1 บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จุดที่ 2 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุด บ้านสันตันกอก ตำบลท่าสุดอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และจุดที่ 3 บ้านน้ำม้า ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

การเพิ่มมูลค่าหรือการแปรรูปสมุนไพรที่โดดเด่น

จากการศึกษาความโดดเด่นของวิถีสมุนไพร และพฤติกรรมและลักษณะของนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT จึงทำให้เกิดการแปรรูปสมุนไพรเพื่อเพิ่มมูลค่าสมุนไพรที่โดดเด่นเป็นของระลึกของนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดภาพจำเชียงรายในรูปแบบ “เชียงรายเมืองท่องเที่ยวสุขภาพวิถีสมุนไพร” โดยในแผนงานวิจัยนี้ได้แปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร ซึ่งหลักการในการพิจารณาการแปรรูปนั้นพิจารณาจากความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งความต้องการสินค้าที่ใช้

ภายนอกเพื่อการส่งเสริมสุขภาพที่มาจากสมุนไพร เช่น ยาหม่อง ครีมทาแก้อาการปวดเมื่อย และยา
 ดม และเป็นสินค้าที่ใช้ภายนอกเพื่อความงามที่มาจากสมุนไพร/น้ำผึ้ง เช่น ครีมบำรุงผิว และ Mask
 หน้า และความสามารถกับศักยภาพตลอดจนทรัพยากรด้านสมุนไพรที่โดดเด่นในพื้นที่ ซึ่งสมุนไพรที่
 โดดเด่นได้แก่ ขมิ้นชัน 1ชาอัสสัม น้ำผึ้ง ว่านสาวหลง เพื่อทำให้เป็นของฝากและของที่ระลึกให้กับ
 นักท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1) เจลขมิ้นชัน สำหรับลดอาการผดผื่น ในรูปแบบกะทัดรัด พกพาสะดวก และยังเป็นการเพิ่ม
 มูลค่าสมุนไพร

ภาพที่ 12 ผลิตภัณฑ์ตามเส้นทางความงามตามวิถีขมิ้น

2) ลิปปาล์มน้ำผึ้ง โดยการนำขี้ผึ้งจากรังผึ้งที่เหลือจากการเก็บน้ำผึ้ง มาใช้ให้เกิดประโยชน์
 สูงสุด ในรูปแบบที่ทันสมัย พกพาสะดวก อีกทั้งยังมีกลิ่นหอมอ่อนๆ ของขี้ผึ้งที่เป็นเอกลักษณ์
 นอกจากนี้ได้นำลายผ้าปาเกะญอมาทำเป็นโลโก้ของบ้านห้วยหินลาดใน

ภาพที่ 13 ผลิตภัณฑ์ตามเส้นทางสุขภาพคู่ชุมชน

3) สบู่ 3 ว่าน ได้แก่ ว่านสาวหลง ว่านนางคำ และว่านมหาเมฆ ซึ่งสรรพคุณมีดังนี้ คือ ว่านสาวหลง สมัยก่อนมีความเชื่อที่ว่าว่านสาวหลงเป็นพืชมงคลทำให้คนนิยมชมชอบ และนำทำน้ำอบนำมาทาเพื่อบำรุงผิวพรรณ ว่านนางคำ ในสมัยโบราณนิยมใช้ว่านนางคำ แก้อาการปวดท้อง แก้อาการท้องอืดท้องเฟ้อ และยังใช้ในการบำรุงผิวพรรณ แก้ผดผื่นคันอีกด้วย และว่านมหาเมฆ สมัยก่อนมีความเชื่อที่ว่าว่านมหาเมฆมีความหมายเกี่ยวกับการอยู่ยงคงกระพัน นอกจากนี้ยังนำมาใช้เป็นยาภายนอกรักษาอาการผด ผื่นคันอีกด้วย

ภาพที่ 14 ผลิตภัณฑ์ตามเส้นทางโรงพยาบาลเมืองลำานา

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT) ของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย

1) จุดแข็ง

1.1) จังหวัดเชียงรายมีสมุนไพรที่โดดเด่นและสามารถนำไปเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปที่สามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว

1.2) ในชุมชนท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย มีกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ สำหรับดูแลสุขภาพและบำบัดสุขภาพในพื้นที่

1.3) ในชุมชนท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงรายมีการกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรโดยเฉพาะ

1.4) การกำหนดราคาในการให้บริการและราคาของผลิตภัณฑ์ไม่สูงจนเกินไป

2) จุดอ่อน

2.1) ลักษณะการตลาดเน้นการขายแบบบอกต่อ ทำให้อาจไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง และขาดการตลาดแบบออนไลน์

2.2) รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปขาดความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ

2.3) บรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ในชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวยังไม่สะอาดตา

2.4) ทักษะด้านภาษาในคนในชุมชนเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศ MCLT

2.5) ยังขาดแคลนบุคลากรที่ขาดความรู้และทักษะด้านการประยุกต์ใช้การดูแลสุขภาพด้านสมุนไพรมาใช้ในการกิจกรรมการท่องเที่ยว

3) โอกาส

3.1) นักท่องเที่ยวมีความนิยมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และเน้นประสบการณ์จากการท่องเที่ยว

3.2) จังหวัดเชียงราย มียุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองสมุนไพร (Herbal City)

3.3) นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น นโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง นโยบายการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกันเป็นคลัสเตอร์ในประเทศและเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน

3.4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั้งทางบก ทางเรือและอากาศเพื่อรองรับนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และเป็นประตูการค้าเชื่อมโยงประเทศในกลุ่ม GMS และ ประชาคมอาเซียน (AEC)

4) อุปสรรค (ประเด็นท้าทาย)

4.1) ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดแผนการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ วิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายอย่างครบวงจร

4.2) ปัญหาหมอกควันไฟป่าและฝุ่นละอองในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

4.3) ขาดแนวทางการบริหารจัดการผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่จะตามมาจากการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ข้างต้นสามารถนำมาจัดทำเป็นกลยุทธ์ TOWS Matrix ได้ดังนี้คือ

กลยุทธ์ SO – Strategy

1) ผูกติดผลิตภัณฑ์สมุนไพรไปกับการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย โดยนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวใหม่ เป็นการท่องเที่ยววิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย

2) สร้างกระแสของการรักสุขภาพให้สอดคล้องกับความสุนทรีย์ในการมาท่องเที่ยวเมืองเชียงราย

กลยุทธ์ SW – Strategy

1) เพิ่ม Product Line และแปรรูปผลิตภัณฑ์และพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์

2) เพิ่มช่องทางการตลาดที่หลากหลาย

3) จัดทำแผนการตลาดในชุมชนการท่องเที่ยววิถีสมุนไพร

4) ส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ คุณภาพและบริการการดูแลสุขภาพด้านสมุนไพร

กลยุทธ์ ST - WT

ST : นำความโดดเด่นของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์ กิจกรรมการท่องเที่ยว มาสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการเพื่อขยายกลุ่มนักท่องเที่ยว Diversify Product

- 1) นำเสนอสมุนไพรที่โดดเด่นมาพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นของระลึกให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยว
- 2) พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร

WT : แผนการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายอย่างครบวงจร

การเชื่อมโยงธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรกับประเทศเพื่อนบ้าน

จากจุดแข็ง (S) และโอกาส (O) ข้างต้น จึงทำให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงราย สามารถเชื่อมโยงธุรกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (MCL) ได้ (โครงการย่อยที่ 2) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) การเชื่อมโยงธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ไทย – สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

ประชาชนเมียนมาร์ที่มีศักยภาพสูงในการเดินทางท่องเที่ยวยังต่างประเทศ ส่วนใหญ่มีฐานะร่ำรวย เป็นเศรษฐี นักธุรกิจ และชนชั้นนำ ที่แสวงหาสถานที่ท่องเที่ยวที่หรูหรา สะดวกสบาย สร้างคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเฉพาะในเรื่องของสุขภาพและความงาม ในขณะที่การสาธารณสุขในประเทศไทยยังไม่พัฒนา จึงเกิดทางเลือกของประชาชนเมียนมาร์ที่ออกไปรับการรักษาพยาบาลนอกประเทศและประเทศที่ชาวเมียนมาร์นิยมเดินทางไปรับการรักษาพยาบาลมากที่สุด คือ ประเทศไทย ในฐานะที่ไทยเป็นทั้งประเทศที่มีพรมแดนใกล้ชิดกัน เดินทางไปมาสะดวก และไทยยังเป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับโลก ด้วยมาตรฐานการแพทย์ที่สูง แต่ราคาต่ำและบริการประทับใจคนทุกชาติ

การเชื่อมโยงธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของไทยและเมียนมาร์ ได้ดำเนินการผ่านเครือข่ายสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวทำขึ้นหลัก โดยมีตัวแทนบริษัทนำเที่ยว คือ บริษัทสายน้ำโขงการท่องเที่ยวทำขึ้นหลัก เมียนมาร์ (CY Nam Khong Travels & Tour) ที่จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงจากเชียงราย-ทำขึ้นหลัก-เมืองยอง-เชียงใหม่ เกิดการท่องเที่ยวทั้งขาเข้าและออกจากเชียงราย ณ จุดผ่านแดนแม่สาย ออกไปท่องเที่ยวประเทศเมียนมาร์ ดังนั้น ที่ตั้งของศูนย์สมุนไพรบำบัดบ้านม่วงคำ อำเภอแม่สาย และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรทำสุด อำเภอเมืองเชียงราย เส้นทางผ่านของถนนพหลโยธิน จึงเป็นเส้นทางหลักที่สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยว

เชิงสุขภาพกับเมียนมาร์ นักท่องเที่ยวสามารถแวะทำกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีตัวเลือกในการดูแลสุขภาพเพิ่มมากขึ้น ภายในระยะเวลาสั้นๆ ได้แก่ การนวดผ่อนคลาย ใช้ภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย รวมถึงการแช่เท้า การประคบเช่า การย่ำตามร่างกาย การดูแลรักษาสุขภาพเสริมความงามให้กับผิวพรรณและใบหน้า ด้วยกรรมวิธีการทาผิว การพอกผิว การขัดผิว การอบสมุนไพร ณ ศูนย์สมุนไพรบำบัดบ้านม่วงคำ อำเภอแม่สาย โดยใช้สมุนไพรหลัก คือ ว่านสาวหลง และสมุนไพรพื้นถิ่นอีกจำนวนมาก และการมาร์คหน้าไผ่หอมทองคำ บ้านปางห้า ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย เป็นหนึ่งเดียวในประเทศไทย ที่สามารถนำตัวหมอนมาทอเป็นไหมให้เป็นกระดาดตามที่ต้องการ จากนั้นนำมาสู่การมาสก์หน้า และทำเครื่องสำอางจากไผ่หอม ที่มีคุณค่าต่อผิวหนัง คือ น้ำลายจากตัวไหมสามารถปรับสภาพผิวให้ดีขึ้น

2) การเชื่อมโยงธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายกับสาธารณรัฐประชาชนจีน

การเชื่อมโยงธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงราย - จีน ดำเนินการผ่านเครือข่ายความร่วมมือของสมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงราย และภาคีการท่องเที่ยวภาคเอกชนจีน คือบริษัท Discover China Tours ตั้งอยู่ที่เมืองสิบสองปันนา หรือ เชียงรุ้ง มณฑลยูนนานประเทศจีนเมืองสิบสองปันนาเป็นชุมชนไทลื้อ อยู่ทางตอนใต้ของจีนติดกับชายแดนลาว การเดินทางระหว่าง สปป.ลาวและจีนจึงใช้เส้นทาง R3A ที่เชื่อมโยงมาถึงประเทศไทยได้ (เชียงรุ้ง-เมืองหล้า - โมฮาน/บ่อเต็น-หลวงน้ำทา - ห้วยทราย - เชียงของ) นอกจากนั้นมีการเดินทางทางอากาศ (สนามบินนานาชาติแม่ฟ้าหลวง-เชียงรุ้ง) โดยการบริการด้านการท่องเที่ยวสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน โดยเฉพาะผู้สูงอายุชาวจีนจะเข้ารับบริการด้านการนวดแผนไทยการดูแลสุขภาพและการฟื้นฟูสุขภาพที่นำภูมิปัญญาไทยที่ได้รับการสืบทอดมายาวนานมาให้บริการ รวมถึงการทำสมุนไพรลูกประคบ และจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้านความงาม เครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรไทย ที่มีความได้เปรียบในเรื่องของคุณภาพ มาตรฐานและความน่าเชื่อถือ

3) การเชื่อมโยงธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงราย - สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

การเชื่อมโยงธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรและผลิตภัณฑ์เชื่อมโยงการท่องเที่ยวของไทย-สปป.ลาว ดำเนินการผ่านเครือข่ายความร่วมมือของสมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงราย (ประกอบด้วย ชมรมมัคคุเทศก์เดินป่าจังหวัดเชียงราย สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย) และสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดหลวงน้ำทา สปป.ลาว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวให้เกิดผลเชิงพาณิชย์อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งในขั้นต้น ในปี พ.ศ. 2562 ได้จัดกิจกรรม

แลกเปลี่ยนเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวและสร้างความร่วมมือกับภาคการท่องเที่ยว และกำหนดแนวทางการร่วมมือ ด้านการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนและผลิตภัณฑ์เกี่ยวเนื่อง

สำหรับการดำเนินธุรกิจที่ผ่านเครือข่ายความร่วมมือของไทยและ สปป.ลาว ทำให้เกิดนักท่องเที่ยวขาออก (Outbound Tourism) และนักท่องเที่ยวขาเข้า (Inbound Tourism) ทั้งที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ลาว จีน และต่างชาติอื่นๆ โดยนักท่องเที่ยวจะเดินทางผ่านจุดผ่านแดนไทย-ลาว ณ ด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงของ โดยใช้เส้นทางอาร์สามเอ (R3A) ข้ามแม่น้ำโขงที่สะพานมิตรภาพไทยลาวแห่งที่ 4 เชื่อมต่อระหว่างประเทศไทยที่อำเภอเชียงของจังหวัดเชียงรายกับ เมืองห้วยทรายแขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว โดยสะพานแห่งนี้ เป็นสะพานที่เชื่อมต่อจากกรุงเทพ - คุณหมิง เพื่อเป็นการรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เริ่มต้นเส้นทางจากอำเภอเชียงของประเทศไทย-บ่อแก้ว-หลวงน้ำทา-บ่อเต็น ของประเทศลาว-บ่อหาน-เชียงรุ่งหรือจิ่งหง ในเมืองสิบสองปันนา-นครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ของจีนซึ่งบ้านน้ำม้า อำเภอเชียงของ ตั้งอยู่บนเส้นทางผ่านของถนน R3A ดังกล่าว ดังนั้นเส้นทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นนักท่องเที่ยวขาออกและขาเข้าประเทศไทย ณ ด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงของ มีช่องทางเลือกในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบ้านน้ำม้าได้

บ้านน้ำม้า สามารถเชื่อมโยงเข้ากับเส้นทางท่องเที่ยวของบริษัทนำเที่ยวในเครือข่ายสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดหลวงน้ำทา นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้า-ออกจังหวัดเชียงราย ณ จุดผ่านแดนเชียงของมีช่องทางเลือกทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่บ้านน้ำม้าในบางกิจกรรมที่สนใจ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพกายและใจ ในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ได้แก่ การบำบัดด้วยอาหารสุขภาพ (Food Therapy) กิจกรรมบายศรีสู่ขวัญเพื่อต้อนรับแขกผู้มาเยือนจากต่างถิ่น โดยเป็นกิจกรรมของผู้สูงอายุบ้านน้ำม้าการต้อนรับแบบล้านนาของกลุ่มแม่บ้านและกลุ่มเยาวชนบ้านน้ำม้า และการเข้าพักโฮมสเตย์บ้านน้ำม้า ทางเลือกนักท่องเที่ยวในการพักอาศัยและได้เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนไปพร้อมกัน มีบ้านพักจำนวน 11 หลัง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 60 คน

แนวทางการจัดทำแผนการตลาด กลยุทธ์ และช่องทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร

คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลทางด้านอุปทาน ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายที่โดดเด่น (โครงการวิจัยย่อย 1) และรูปแบบ เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย (โครงการวิจัยย่อย 2) นำข้อมูลทางด้านอุปสงค์ ได้แก่ พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศ MCLT และนำข้อมูลจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ทำให้ได้แนวทางการจัดทำแผนการตลาด กลยุทธ์ และช่องทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรดังนี้

แนวทางการจัดทำแผนการตลาด ประกอบด้วย 7 ข้อ ดังนี้

1) การนำเสนอความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร โดยนำสมุนไพร 4 ชนิด (ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้งและว่านสาวหลง) ของจังหวัดเชียงราย มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว ได้แก่ เส้นทาง กิจกรรม และของที่ระลึกด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนสร้าง Story Telling ให้ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเพื่อสร้างการรับรู้และดึงดูดนักท่องเที่ยว รายละเอียดดังนี้

1.1) เส้นทางท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ (จากการพัฒนาในโครงการวิจัยย่อยที่ 2) ประกอบด้วย

1.1.1) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรโดยเฉพาะ ซึ่งเส้นทางท่องเที่ยวประเภทนี้เหมาะสำหรับกลุ่มผู้สร้างสรรค์ตนเองและโลกให้ดีกว่าเดิม (Reformer Oriented) (เป็นกลุ่มที่มีแนวคิดสร้างมุมมองใหม่ให้กับโลก ต้องการค้นหาประสบการณ์ ต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ เน้นความมีสุนทรียะ ชอบธรรมชาติ และไม่ยึดกรอบ รักการดูแลสุขภาพและห่วงใยครอบครัว เลือกบริโภคโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม) และกลุ่มครอบครัวที่อบอุ่น มั่งคั่ง (Mainstream Oriented) (เป็นกลุ่มคนในวัยทำงาน มีความมั่นคงในชีวิต ครอบครัวที่อบอุ่น ไม่ชอบสุมเสี่ยงใดๆ เน้นความปลอดภัยของทรัพย์สินและครอบครัว ให้ความสำคัญกับการใช้จ่ายและราคาสินค้า นิยมใช้สินค้าและบริการที่สังคมยอมรับ)

1.1.2) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นในพื้นที่ใกล้เคียง เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ยังคงอยากท่องเที่ยวแบบเดิม ไม่ชอบสุมเสี่ยงใดๆ กลุ่มคำนึงถึงคุณค่าของเงิน และใช้เงิน ไม่ชอบลองอะไรใหม่ๆ มักจะใช้สินค้า และบริการที่สังคมยอมรับ จึงได้มีสอดแทรกการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเข้าไปในกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในจังหวัด กล่าวคือเหมาะสำหรับกลุ่มครอบครัวที่อบอุ่น มั่งคั่ง (Mainstream Oriented)

1.1.3) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายที่เชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เส้นทางนี้ส่วนใหญ่เป็นการเดินทางทางบกเป็นหลัก ซึ่งโดยทั่วไปกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจจะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวอายุ 20-37 ปี หรือกลุ่ม Gen Y ที่มักจะชอบสัมผัสประสบการณ์ชุมชน ทั้งนี้อาจจะมีทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวตามกระแสหลัก คำนึงถึงงบประมาณในการท่องเที่ยว และอาจจะเป็นกลุ่มที่ต้องการค้นหาประสบการณ์ ต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ เน้นความมีสุนทรียะ ชอบธรรมชาติก็เป็นได้ กล่าวคือ เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ Gen Y ในกลุ่มผู้สร้างสรรค์ตนเองและโลกให้ดีกว่าเดิม (Reformer Oriented) และกลุ่มครอบครัวที่อบอุ่น มั่งคั่ง (Mainstream Oriented)

1.1.4) เส้นทางทอ้งเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นกลุ่มอายุ 55-70 ปีซึ่งเป็นกลุ่มที่ชื่นชอบการเดินทางมาท่องเที่ยวในภาคเหนือที่อากาศเย็นสบาย และเป็นผู้รักและใส่ใจกับสุขภาพอยู่แล้ว ดังนั้นจึงมีการจัดทำเส้นทางทอ้งเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร เป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการเดินทางมาทอ้งเที่ยว

1.2) การเพิ่มมูลค่าหรือการแปรรูปสมุนไพรที่โดดเด่นเป็นของที่ระลึกของนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดภาพจำเชิงรายได้ในรูปแบบ “เชียงรายเมืองทอ้งเที่ยวสุขภาพวิถีสมุนไพร” โดยในแผนงานวิจัยนี้ได้แปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร คือ 1) เจลขมิ้นชัน 2) ลิปปาล์ม และ 3) สบู่ 3 อย่าง ได้แก่ ว่านสาวหลง ว่านนางคำ และว่านมหาเมฆ

กล่าวโดยสรุปคือ นำเสนอความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์การทอ้งเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ของสมุนไพร 4 ชนิด (ขมิ้นชัน ขมิ้นชัน น้ำผึ้งและว่านสาวหลง ของจังหวัดเชียงราย และการสร้างการเล่าเรื่อง (Story Telling) กับผลิตภัณฑ์ ใน 3 รูปแบบ ได้แก่ เส้นทางทอ้งเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่เชื่อมโยงไปแหล่งทอ้งเที่ยวอื่นๆ เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวที่ยังคงอยากทอ้งเที่ยวแบบเดิม จึงได้มีสอดแทรกการทอ้งเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเข้าไปในรูปแบบของกิจกรรมการทอ้งเที่ยวซึ่งอาจจะใช้เวลาไม่นาน เส้นทางทอ้งเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรวิถีล้านนา เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาทอ้งเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรอย่างแท้จริง เหมาะกับนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสชีวิตท่ามกลางธรรมชาติ และพืชผักปลอดภัย และได้สัมผัสประสบการณ์กับกิจกรรมตามวิถีสมุนไพรที่ส่งเสริมสุขภาพ บำรุงความงาม และการเชื่อมโยงการทอ้งเที่ยววิถีสมุนไพรกับการทอ้งเที่ยวอื่นที่เป็นนิยมของนักท่องเที่ยว ในกลุ่ม MCLT ที่เดินทางมาทอ้งเที่ยวเชียงราย ได้แก่ การทอ้งเที่ยวชาและกาแฟ การทอ้งเที่ยวชุมชน และการทอ้งเที่ยวเชิงกีฬา เป็นต้น เพื่อให้การทอ้งเที่ยววิถีสมุนไพรเป็นที่รู้จัก การแปรรูปสมุนไพรที่โดดเด่นเป็นของที่ระลึกของนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดภาพจำเชิงรายได้ในรูปแบบ “เชียงรายเมืองทอ้งเที่ยวสุขภาพวิถีสมุนไพร”

2) การนำความแตกต่างของพฤติกรรมทอ้งเที่ยวมากำหนดกลยุทธ์การตลาดที่แตกต่าง

3) การนำเสนอผ่านช่องทางการสื่อสารการตลาดที่หลากหลายและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักท่องเที่ยวในกลุ่ม MCLT

4) ชูกิจกรรมการทอ้งเที่ยววิถีสมุนไพรที่โดดเด่นเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ได้แก่ การนวดสปา การนวดรักษา การย่ำขา ซึ่งเป็นวิธีการบำบัดรักษาโรคภัยไข้เจ็บแบบพื้นบ้านล้านนา

5) การจัดทำฐานข้อมูลการทอ้งเที่ยววิถีสมุนไพร ที่แสดงถึงความแตกต่างของการทอ้งเที่ยววิถีสมุนไพรในแต่ละชุมชน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาทอ้งเที่ยว

6) การจัดทำกิจกรรมพิเศษ เพื่อเป็นกิจกรรมการตลาดเพื่อสื่อสารการท่องเที่ยววิถีสมุนไพร โดยเน้นการสร้างประสบการณ์ร่วมเพื่อสร้างการรับรู้ของนักท่องเที่ยว ผ่านสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียงและสัมผัส

7) ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในจังหวัดเชียงรายให้เป็นคนที่อยู่กับธรรมชาติ อยู่กับวิถีสมุนไพรในชีวิตประจำวัน หรือ เป็นหรือเป็นพวก Herb lover ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถซึมซับ และสัมผัสกับวิถีชีวิตการท่องเที่ยววิถีสมุนไพรเมื่อมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

แผนการตลาด

จากการนำข้อมูลด้านอุปสงค์ได้แก่ พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ข้อมูลด้านอุปทานได้แก่ข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพรที่โดดเด่น กิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยว ตลอดจนวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงสมุนไพรวิถีสมุนไพร การวิเคราะห์ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย การวิเคราะห์คู่แข่ง มาเป็นข้อมูลพื้นฐาน โดยการวางแผนการตลาดของเส้นทาง กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร และผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากสมุนไพรเป็นของที่ระลึก โดยเน้นการทำตลาดกับนักท่องเที่ยวตามไลฟ์สไตล์ ได้แก่ กลุ่ม reformer oriented ซึ่งเป็นกลุ่มที่เน้นการค้นหาประสบการณ์ ต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ เน้นความมีสุนทรีย์ะ ชอบธรรมชาติ และรักษาสีเขียวและอีกกลุ่ม mainstream oriented เป็นกลุ่มที่คำนึงถึงคุณค่าของเงิน และใช้เงิน ไม่ชอบลองอะไรใหม่ๆ มักจะใช้สินค้า และบริการที่สังคมยอมรับ นอกจากนั้นผสมผสานกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อหรือเลือกใช้มาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในแต่ละกลุ่มของนักท่องเที่ยว MCLT จากนั้นนำมาประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่หลากหลายตามความนิยมของนักท่องเที่ยว โดยเนื้อหาควรเน้นการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ รู้จักการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร โดยสร้างการรับรู้ (Perception) ถึงความโดดเด่นของสมุนไพรและความโดดเด่นของแต่ละเส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์การตลาด การวางเป้าหมายในการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรและการกำหนดข้อความสื่อสาร (Key Message) ไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว รายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ในการทำตลาด จากการวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร วัตถุประสงค์ในการทำตลาดในการครั้งนี้คือ “การเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว” ที่มาท่องเที่ยวหรือสัมผัสประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร โดยผ่าน 2 เส้นทางหลัก คือ 1) เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงอื่นๆ และ 2) เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรล้านนา และการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวสุขภาพวิถีสมุนไพรกับการท่องเที่ยวอื่นที่เป็นที่นิยมของจังหวัดเชียงราย

กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย จากการที่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเพิ่งจะเริ่มต้น ดังนั้นแผนการตลาดที่จัดทำขึ้นได้แบ่งลูกค้าเป้าหมายออกเป็น 1) เป้าหมายหลัก : กลุ่มลูกค้าเชียงราย / นักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่เดินทางหรืออาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงรายอยู่แล้ว โดยเป็นกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่ดูแลและรักษาสุขภาพ และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการค้นหาประสบการณ์ ต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ เน้นความมีสุนทรียะ ชอบธรรมชาติ และรักษาสิ่งแวดล้อม และ 2) เป้าหมายรอง : กลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ ได้แก่ นักท่องเที่ยวจากจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและ สาธารณรัฐประชาชนจีน สำหรับกลุ่มเป้าหมายรองได้มีการเพิ่มการรับรู้ของท่องเที่ยวผ่านบริษัททัวร์ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัสประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร

เป้าหมายตำแหน่งทางการตลาด (Positioning) จากการระดมสมองกับชุมชนท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรและผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีการวางเป้าหมายตำแหน่งทางการตลาด คือ **“แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามวิถีวิถีสมุนไพรชุมชน ให้ประสบการณ์ที่น่าจดจำและประทับใจ”** โดยเป้าหมายทางการตลาดที่กำหนดไว้ เป็นถึงความโดดเด่นของสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย มาผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างเอกลักษณ์การเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร

กลยุทธ์การตลาด

1) กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์

1.1) ขูความโดดเด่นของเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร โดยแบ่งเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร เป็น 2 เส้นทางหลัก คือ 1) เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงอื่นๆ และ 2) เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรโดยเฉพาะ และ 3) เส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยววิถีสมุนไพรกับการท่องเที่ยวอื่นที่เป็นนิยมของนักท่องเที่ยว ในกลุ่ม MCLT ที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชียงราย รายละเอียดดังนี้

1.1.1) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรโดยเฉพาะ สำหรับเส้นทางนี้เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ยังคงอยากท่องเที่ยวแบบเดิมหรือกลุ่มของ mainstream oriented และกลุ่มreformer oriented ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสชีวิตท่ามกลางธรรมชาติ ต้องการค้นหาประสบการณ์ ต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ เน้นความมีสุนทรียะ ชอบธรรมชาติทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวจะเลือกเส้นทางการท่องเที่ยวย่อย รายละเอียดดังนี้

(1) เส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร เหมาะกับนักท่องเที่ยวที่ยังคงอยากท่องเที่ยวแบบเดิมหรือกลุ่มของ mainstream oriented กลุ่มคำนึงถึงคุณค่าของเงิน และใช้เงิน ไม่

ชอบลองอะไรใหม่ๆ มักจะใช้สินค้า และบริการที่สังคมยอมรับ ได้แก่ เส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพรเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวหมู่บ้านท่าสุด อำเภอเมืองเชียงราย – หมู่บ้านม่วงคำ - บ้านป่าแดงหลวง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เส้นทางท่องเที่ยวนี้ นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพและเพื่อการผ่อนคลาย โดยจะเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีสมุนไพรบำบัด นวด อบ ประคบ พอก แช่เท้า มีกิจกรรมเกี่ยวกับสมุนไพรเด่นได้แก่ ขมิ้นชัน และสมุนไพรว่านสาวหลงเป็นตัวดำเนินเรื่อง โดยกิจกรรมพิเศษของเส้นทางนี้ได้แก่ กิจกรรมเรียนรู้การทำผงขัดผิว และ ยาสระผมจากสมุนไพรขมิ้นชัน ณ หมู่บ้านท่าสุด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้กระบวนการแปรรูปผงขัดผิวจากสมุนไพรขมิ้นชัน ซึ่งการใช้ขมิ้นขัดผิวนี้นี้ และทำยาสระผมถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของคนไทยในสมัยก่อน ที่ดีและน่าสนใจมาก และกิจกรรมการฮมยา (อบตัวด้วยสมุนไพรว่านสาวหลง)

(2) เส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่ และเส้นทางโรงพยาบาลเมืองเหมาะสมนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรอย่างแท้จริง เหมาะกับนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสชีวิตท่ามกลางธรรมชาติ ต้องการค้นหาประสบการณ์ ต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ เน้นความมีสุนทรีย์ ชอบธรรมชาติ ต้องการสัมผัสประสบการณ์กับกิจกรรมตามวิถีสมุนไพรที่ส่งเสริมสุขภาพ บำรุงความงาม หรือกลุ่ม reformer oriented ได้แก่ 2 เส้นทางท่องเที่ยวอยู่ประกอบด้วย

เส้นทางการท่องเที่ยว เส้นทาง 1 เส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขา เป็นเส้นทางภายในหมู่บ้านหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย มีสมุนไพรเด่น ได้แก่ น้ำผึ้ง และชาอัสสัมเป็นตัวดำเนินเรื่อง สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่เข้าไปสัมผัสกับวิถีชีวิตชาวปกากะญอ มีกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าไปใช้ชีวิตกับธรรมชาติ และไปเรียนรู้วิธีการเลี้ยงผึ้งโพรงแบบภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีเอกลักษณ์เฉพาะโดยภูมิปัญญาของชาวบ้าน คือการเลือกเก็บเฉพาะน้ำผึ้ง น้ำน้ำผึ้งมาใช้ประโยชน์โดยไม่ทำลายตัวอ่อน ปลอ่ยให้ผึ้งอ่อนเจริญเติบโตต่อไป ชาวบ้านได้เลือกพื้นที่ไต้ต้นไม้ใหญ่และไต้โคดหินเป็นที่เลี้ยงผึ้ง และใส่ขี้ผึ้งในโพรงไม้เป็นเชื้อล่อให้ผึ้งมาอาศัยอยู่ การประยุกต์วิธีการเลี้ยงผึ้งภายใต้ระบบนิเวศนี้ทำให้น้ำผึ้งของบ้านห้วยหินลาดในเป็นที่นิยมทั้งในประเทศและต่างประเทศจนกลายเป็นแหล่งรายได้สำคัญแหล่งหนึ่งของชุมชน ดังที่มีชาวบ้านกล่าวไว้ว่าแท้จริงแล้วผึ้งเลี้ยงคนมิใช่คนเลี้ยงผึ้ง

นอกจากการเลี้ยงผึ้งแล้วในเส้นทางการท่องเที่ยวนี้ทำให้สัมผัสกับการปลูกชาอัสสัมแบบชาวปกากะญอ เรียนรู้กระบวนการปลูกชาอัสสัมในป่า การชิมชาจากกระบอกไม้ไผ่ การเรียนรู้กระบวนการตากชาก่อนการแปรรูป เติมน้ำขมิ้นชันและวัฒนธรรมชนเผ่าปกากะญอสำหรับการเรียนรู้กระบวนการเก็บชาอัสสัมวิธีการปลูกชาของชาวปกากะญอบ้านห้วยหินลาดในนั้น

ต่างจากพื้นที่อื่นที่แยกไร่ชาออกมาต่างหากชาวบ้านห้วยหินลาดในปลูกชาในที่ทำกิน ป่าชุมชนและป่าใช้สอยของตน โดยเรียกบริเวณนี้ว่าสวนชา ทุกหลังคาเรือนมีสวนชาของตนเองอีกด้วย

เส้นทางการท่องเที่ยว เส้นที่ 2 เส้นทางโรงพยาบาลเมืองลำนานา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวภายในบ้านห้วยเดื่อ ตำบลบ้านด้า อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย เส้นทางท่องเที่ยวนี้ที่โดดเด่นเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวที่เน้นการรักษาด้วยสมุนไพร รักษาอาการเจ็บป่วย ด้วยหมอเมืองยาสมุนไพร และควบคุมดูแลโดยอนามัย เส้นทางนี้ นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้พืชสมุนไพรและตำรับยาสมุนไพร เพื่อการรักษาแบบการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยหมอพื้นบ้านหรือหมอเมือง ผู้ที่มีบทบาทในการใช้ยาสรรพคุณและวิธีการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน ภายใต้ภูมิปัญญาด้านสุขภาพของท้องถิ่นที่สืบทอดผ่านประสบการณ์และสะสมเรียนรู้จากชุมชนเชื่อมโยงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนี้มีกิจกรรมเด่น ได้แก่ การเรียนรู้พืชสมุนไพรและตำรับยาสมุนไพร เพื่อการรักษาแบบหมอเมือง (หนานโทะ) เล่าประวัติความเป็นมาและความเชื่อของสมุนไพรว่านสาวหลง หรือ “แห่นาง” ในภาษาล้านนา เรียนรู้สรรพคุณพืชสมุนไพรเพื่อการรักษา เรียนรู้ความเป็นมาของสมุนไพรดั้งเดิมล้านนา เรียนรู้การปลูกพืชสมุนไพรในครัวเรือน การทำสปาพื้นบ้านล้านนามีบริการ นวด อบ ประคบ และแช่น้ำสมุนไพร ตามตำรับโบราณ

1.1.2) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นในพื้นที่ใกล้เคียง เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ยังคงอยากท่องเที่ยวแบบเดิมไม่ชอบสัมผัสสิ่งใดๆ กลุ่มคำนึงถึงคุณค่าของเงิน และใช้เงิน ไม่ชอบลองอะไรใหม่ๆ มักจะใช้สินค้าและบริการที่สังคมยอมรับ หรือกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบ mainstream oriented โดยจะทำการสอดแทรกการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเข้าไปในกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในจังหวัดเชียงราย ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวคุ้มค่าที่มาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

1.1.3) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายที่เชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เส้นทางนี้ส่วนใหญ่เป็นการเดินทางทางบกเป็นหลัก ซึ่งโดยทั่วไปกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจจะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวอายุ 20-37 ปี หรือกลุ่ม Gen Y ที่มักจะชอบสัมผัสประสบการณ์ชุมชน มีสุขภาพและร่างกายที่เหมาะสมกับการเดินทางหลากหลายช่วง อีกทั้งต้องการแสวงหาความเข้าใจใหม่ (Explorer) มีพลังงานในการแสวงหาสิ่งใหม่ การทดลองเก็บเกี่ยวประสบการณ์ใหม่ๆ ทั้งนี้อาจจะมีทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวตามกระแสหลัก ซึ่งคำนึงถึงงบประมาณในการท่องเที่ยว หรือกลุ่ม mainstream oriented และอาจจะเป็นกลุ่มที่ต้องการต้องการค้นหาประสบการณ์ ต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ เน้นความมีสุนทรียะ ชอบธรรมชาติ หรือกลุ่ม reformer oriented ก็เป็นไปได้

1.1.4) **เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ หรือ Silver Age** เป็นกลุ่มอายุ 55-70 ปีซึ่งเป็นกลุ่มที่ชื่นชอบการเดินทางมาท่องเที่ยวในภาคเหนือที่อากาศเย็นสบาย และเป็นผู้รักและใส่ใจกับสุขภาพอยู่แล้ว ดังนั้นจึงมีการจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการเดินทางมาท่องเที่ยว โดยเน้นไปที่กิจกรรมรูปแบบการสร้างความสุขกับการระลึกถึงสิ่งที่ผ่านมา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรแบบง่ายๆ และเป็นแบบเดิมที่เคยทำมาในอดีต

1.2) การแปรรูปสมุนไพรออกเป็นของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างการรับรู้การท่องเที่ยววิถีสมุนไพรผ่านผลิตภัณฑ์แปรรูปจาก ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้ง และว่านสาวหลง ซึ่งเป็นการแปรรูปสมุนไพรออกเป็นของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวประจำเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ในเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรโดยเฉพาะ (3 เส้นทาง คือ เส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร เส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่ และเส้นทางโรงพยาบาลเมืองล้านนา)

2) กลยุทธ์ด้านช่องทางการประชาสัมพันธ์

เน้นช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อบุคคล แบบปากต่อปาก (Words of mouth) ประชาสัมพันธ์ออนไลน์ ได้แก่ Facebook YouTube แต่อย่างไรก็ตามในกลุ่มนักท่องเที่ยวจีน เน้นสื่อออนไลน์ weibo มีการใช้อย่างแพร่หลาย เสมือน Facebook และมีการประสานความร่วมมือกับทัวร์ ไกด์ เอเจนซี่ ดึงให้เข้ามาทำการตลาดท่องเที่ยว นอกจากนี้หากพิจารณาตามกลยุทธ์ด้านช่องทางการประชาสัมพันธ์

3) กลยุทธ์ด้านการสื่อสารการตลาด

สำหรับการสื่อสารการตลาดจึงเน้นการสื่อสารที่สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

กลุ่มชาวไทย และชาวลาว เน้นไปที่ความปลอดภัยในการทำกิจกรรม และราคาสินค้าและบริการมีความยุติธรรม

กลุ่มชาวเมียนมาร์ เน้นการสื่อสารถึงความน่าเชื่อถือในสรรพคุณ และเน้นไปที่ของฝากและของที่ระลึกที่มีรูปแบบที่เอกลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์

กลุ่มชาวจีน เน้นการสื่อสารถึงสถานที่ของแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นสัปปายะ (บรรยากาศร่มรื่น สวยงาม สะอาด ปลอดภัย และมีความสุข) และผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปและกิจการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร เป็นสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ มีประโยชน์ ได้มาตรฐาน

การสื่อสารการตลาดสอดคล้องกับไลฟ์สไตล์

กลุ่มนักท่องเที่ยวแบบเดิมหรือกลุ่มของ mainstream oriented ควรสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยวถึงความสวยงามของสถานที่ และความสะอาดสบายในการเข้าถึงสถานที่ ตลอดจนความเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ได้ง่าย

กลุ่มนักท่องเที่ยวแบบเฉพาะ หรือกลุ่ม reformer oriented ควรสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยวถึงความพิเศษในการได้เข้ามาท่องเที่ยวในสถานที่นั้น ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะเมื่อได้มาชม ตลอดจนความอึดอสมสุขกายสุขใจเมื่อได้มาถึงแม้ว่าจะยากลำบากในการเดินทางเข้ามา

กลุ่มนักท่องเที่ยวตามอายุ ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่ม Gen Y ควรสื่อสารถึงความแปลกใหม่ ความท้าทาย ภายใต้งบประมาณที่คุ้มค่า ราคาไม่แพง กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่ม Silver Age ควรสื่อสารถึงความสุขในแบบเดิมที่เคยสัมผัสในอดีตภายใต้การดูแลและการใส่ใจในสุขภาพของผู้สูงอายุ และการเดินทางที่ง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

4) กลยุทธ์ด้านการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์

เครื่องมือที่ใช้ในการสร้างการรับรู้เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรร คือ เน้นการประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก (Words of mouth) ทั้งนี้กิจกรรมที่ควรดำเนินการเพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรร เป็นที่รู้จัก กระทำได้หลายช่องได้แก่

4.1) การจัดกิจกรรม Press visit กล่าวคือ การจัดทัวร์สื่อมวลชนตามเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรร เพื่อช่วยกันประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรรของจังหวัดเชียงราย

4.2) จัดทำสินค้าตัวอย่าง (Product Sampling) แจกให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย และคาดว่าจะกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรร

4.3) การใช้สื่อต่างๆ เพื่อเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็น เว็บไซต์, Blog, Fan Page , Facebook และ คลิปวิดีโอแนะนำสมุนไพรรที่โดดเด่น เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรรและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพรรที่โดดเด่น ในการจัดทำสื่อ ควรเน้นเนื้อหา (Content) โดยให้ความสำคัญกับความโดดเด่นของสมุนไพรร ผสมผสานความเป็นล้านนาซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร

4.4) การจัดทัวร์ของกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หรือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบธรรมชาติและวัฒนธรรมแบบท้องถิ่น เพื่อให้ทดลองประสบการณ์การท่องเที่ยว

4.5) การจัดทำกิจกรรมพิเศษสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรร เพื่อเป็นกิจกรรมการตลาดเพื่อสื่อสารการท่องเที่ยววิถีสมุนไพรร โดยเน้นการสร้างประสบการณ์ร่วมเพื่อสร้างการรับรู้ของนักท่องเที่ยว ผ่านสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียงและสัมผัส

4.6) การสร้างฐานของข้อมูลการท่องเที่ยววิถีสมุนไพรร ที่แสดงถึงความแตกต่างของการท่องเที่ยววิถีสมุนไพรรในแต่ละชุมชน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในรูปแบบ Application ในมือถือ

ช่องทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรม

สำหรับช่องทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรมนั้นสามารถทำได้สามารถทำได้ 2 รูปแบบหลักได้แก่

1) ช่องทางการตลาดทางตรง โดยเน้นการตลาดที่ชุมชนการท่องเที่ยว โดยการนำเสนอให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวให้ทราบถึงผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรมที่เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยเน้นไปที่การทำ Online Marketing โดยใช้การประชาสัมพันธ์โฆษณาโดยใช้ Internet เป็นช่องทางในการสร้างการรับรู้ถึงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรมซึ่งช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย อีกทั้งยังง่ายต่อการจัดการ

2) ช่องทางการตลาดแบบทางอ้อม โดยเน้นการตลาดโดยผ่านตัวกลางในช่องทางการตลาดแบบนี้ ควรต้องมีการพิจารณาถึงความสามารถในการรับนักท่องเที่ยว (Carry Capacity) ของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวควบคู่รักษาคุณภาพมาตรฐานการบริการของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรม โดยในที่นี่ทำได้ผ่านตัวกลางที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงได้แก่ บริษัททัวร์ต่างๆ โดยนำกิจกรรมไปให้บริษัทคัดเลือกให้อยู่ในโปรแกรมการท่องเที่ยว หรือนำเสนอโดยการจัด Fam Trip หรือ กิจกรรมทดลองเที่ยวก่อนให้บริษัทนำแทนได้เห็นรูปแบบ กิจกรรมและเส้นทางของการท่องเที่ยวสุขภาพวิถีสมุนไพรม อีกทั้งนำผลิตภัณฑ์ที่เป็นของที่ระลึกจากเส้นทางของการท่องเที่ยววิถีสมุนไพรมไปฝากขายยังร้านค้าเฉพาะที่เน้นการขายสินค้าที่เกี่ยวกับกลุ่มคนรักสุขภาพ ตลอดจนร้านอาหารและร้านกาแฟที่เป็นนักท่องเที่ยวมักจะเดินทางมาเมื่อมาเชียงราย ทั้งนี้เพื่อเป็นกระตุ้นให้กลุ่มคนดังกล่าวอยากที่จะมาสัมผัสประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรม

อย่างไรก็ตามในปีนี้เป็นปีแรกของการเริ่มต้นจัดการท่องเที่ยวสุขภาพวิถีสมุนไพรม ดังนั้นช่องทางการตลาดที่เหมาะสม จึงเน้นช่องทางการตลาดทางตรงเป็นส่วนใหญ่ และเน้นการทำ Online Marketing เพื่อช่วยประหยัดเวลาและต้นทุน ตลอดจนง่ายในการจัดการอีกด้วย

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรมที่ตรงกับแนวโน้มความต้องการของนักท่องเที่ยวสุขภาพทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

สำหรับการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรมที่ตรงกับแนวโน้มความต้องการของนักท่องเที่ยวสุขภาพทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศนั้น หลังจากทีคณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลทางด้านอุปทาน ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพรมในจังหวัดเชียงรายที่โดดเด่น (โครงการวิจัยย่อย 1) และรูปแบบ เส้นทางและ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรมในจังหวัดเชียงราย (โครงการวิจัยย่อย 2) นำข้อมูลทางด้านอุปสงค์ ได้แก่ พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศ MCLT และนำข้อมูลจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรม

ในจังหวัดเชียงราย มาใช้เป็นแนวทางและนำมาจัดทำเป็นแผนการตลาด กลยุทธ์การตลาด และช่องทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย (โครงการวิจัยย่อย 3) แล้วคณะผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลดังกล่าวข้างต้นมาวิเคราะห์และสรุปเป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรที่ตรงกับแนวโน้มความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งประกอบแนวทาง 8 ด้าน ได้แก่ 1) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านเส้นทางการท่องเที่ยว 2) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว 4) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อการท่องเที่ยว 5) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านช่องทางการสื่อสาร 6) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านสื่อประชาสัมพันธ์ 7) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และ 8) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านช่องทางการตลาด ดังนี้

1) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านเส้นทางการท่องเที่ยว

ควรส่งเสริมและพัฒนาด้านเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศ MCLT เป็นกลุ่มไลฟ์สไตล์ประเภท reformer oriented มีแนวคิดต้องการค้นหาประสบการณ์ ต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ เน้นความมีสุนทรียะ ชอบธรรมชาติ และไม่ยึดกรอบ เลือกรับรู้โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ดังนั้นเส้นทางที่เหมาะสมจึงควรเป็นเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรโดยเฉพาะ อาทิ เส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขา และเส้นทางโรงพยาบาลเมืองล้านนา

ควรพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศ MCLT เป็นกลุ่มไลฟ์สไตล์ประเภท mainstream oriented เป็นกลุ่มคำนึงถึงคุณค่าของเงิน และใช้เงิน ไม่ชอบลองอะไรใหม่ๆ ดังนั้นเส้นทางที่เหมาะสมจึงควรเป็นเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงอื่น ๆ (อาทิ เส้นทางความงามตามวิถีขมิ้น) และอาจเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวอื่นที่เป็นที่นิยมอยู่เดิมของนักท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวชาและกาแฟ การท่องเที่ยวชุมชน และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา เป็นต้น

สำหรับนักท่องเที่ยวชาวลาวมักจะมาเชียงรายโดยมีวัตถุประสงค์ คือ การท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม และเดินทางเพื่อมารักษาอาการเจ็บป่วยที่โรงพยาบาลที่มีความน่าเชื่อถือ ดังนั้นเส้นทางที่เหมาะสมจึงควรเป็นเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงอื่น ๆ (อาทิ เส้นทางความงามตามวิถีขมิ้น)

2) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

2.1) ควรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่โดดเด่นและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศ MCLT ดังนี้

2.1.1) หากเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยควรนำเสนอกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพและการผ่อนคลาย เช่น ประเพณีประคบ ดอกเส้น ย่ำข่าง นวด และอบตัว โดยกิจกรรมที่นำเสนอขึ้นต้องเน้นความปลอดภัยในการทำกิจกรรม รองลงมาคือสถานที่แหล่งท่องเที่ยวควรมีความเป็นสัปปายะ และ ความน่าเชื่อถือในสรรพคุณและความปลอดภัยของสินค้าสมุนไพร

2.1.2) หากเป็นนักท่องเที่ยวชาวเมียนมาร์ควรนำเสนอกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพและการผ่อนคลาย ที่มีความน่าเชื่อถือในสรรพคุณและความปลอดภัยของสินค้าสมุนไพร รวมทั้งควรมีความครบรสของกิจกรรม (รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส) และความหลากหลายและโดดเด่นในตัวสินค้าที่ดึงดูดความสนใจ

2.1.3) หากเป็นนักท่องเที่ยวชาวจีนควรนำเสนอกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพและการผ่อนคลายและด้านส่งเสริมความงาม เช่น นวด (หรือนวดประคบ) และสปา แต่ต้องมีมาตรฐานการให้บริการที่ดี สะอาด และปลอดภัย รวมถึงสถานที่แหล่งท่องเที่ยวควรมีความเป็นสัปปายะ

2.1.4) หากเป็นนักท่องเที่ยวชาวลาวควรนำเสนอกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพและการผ่อนคลาย ประเพณีประคบ ดอกเส้น ย่ำข่าง นวด และอบตัว และด้านส่งเสริมความงาม เช่น สปาหน้าและตัวด้วยสมุนไพรที่กลิ่นหอมชื่นใจและผ่อนคลาย โดยคำนึงถึงความปลอดภัยในการทำกิจกรรม รวมทั้งสถานที่แหล่งท่องเที่ยวควรมีความเป็นสัปปายะ และมีความน่าเชื่อถือในสรรพคุณและความปลอดภัยของสินค้าสมุนไพร

2.1.5) นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนากิจกรรมการให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสสมุนไพรและสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ในรูปแบบของอาหาร เครื่องดื่ม ขนม เวชภัณฑ์ที่ใช้สำหรับกิจกรรมนวด Spa ยารักษา อาหารเสริม เสริมความงาม แพชั่น เสื้อผ้า หรือเรียนรู้จักสมุนไพร ผ่านศูนย์เรียนรู้ นำไปสู่ความเชื่อมั่นทดลองใช้ โดยมีการสื่อสารเรื่องราวควบคู่กับหลักวิทยาศาสตร์ในการนำเสนอสมุนไพร สู่รูปแบบการนำเสนอด้านการตลาด การขายสมุนไพร ให้เชิงรายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ที่มีคุณภาพ ให้ประสบการณ์ที่ทรงคุณค่า และประทับใจโดยนำเสนอจุดแข็งด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมความต้องการของนักท่องเที่ยว

2.2) พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่เน้นการสร้างประสบการณ์ร่วมเพื่อสร้างการรับรู้ของนักท่องเที่ยว ผ่านสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส

2.3) เสนอผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงรายให้นักท่องเที่ยว โดยเพิ่มความน่าสนใจของสินค้าและกิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ โดยผนวกพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร และจัด Digital Campaign ในแต่ละฤดูกาล

2.4) ส่งเสริมการเสนอขายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น (existing product) โดยนำผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้วมาปรับปรุงให้น่าสนใจ ผนวกกับสินค้าพื้นถิ่น (Local Experience) เช่น อาหารไทย วิถีไทย โดยเสนอขายแพคเกจการทำอาหาร ไทยผ่าน Tour Operator ให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาครั้งแรก (Go for New Customer และ Go local)

3) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

ควรเพิ่มหรือจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานด้าน สาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยวให้ตรงกับความต้องการ รสนิยม และวัฒนธรรมของ นักท่องเที่ยวกลุ่ม MCLT ได้แก่

3.1) ควรมีการปักหมุดในแผนที่ Google Map ให้บริการผ่าน Taxi หรือขนส่งสาธารณะ หรือใช้บริการผ่านเอเจนท์ทัวร์

3.2) การมี QR Code ให้แสดนข้อมูลแนะนำการท่องเที่ยวเป็นภาษาอังกฤษ

3.3) สำหรับนักท่องเที่ยวชาวเมียนมาร์ มีป้ายภาษา หรืออธิบายให้ไกด์ทราบข้อมูลแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเมียนมาร์

3.4) สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน มีเอกสารแนะนำหรือแผนที่บอกทาง วิธีการเดินทาง และป้ายหรือสื่อแนะนำข้อควรปฏิบัติ จุดที่สามารถสูบบุหรี่หรือห้ามบุหรี่ ห้ามส่งเสียงดัง อันตรายห้ามเข้า และแนะนำการใช้อุปกรณ์ ที่เป็นภาษาจีน รวมถึงมีการใช้แอปแปลภาษาจีน

นอกจากนี้ควรมีระบบการจัดการสำหรับดูแลนักท่องเที่ยวจีน ด้านข้อมูลข่าวสาร แนะนำ มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ มีเบอร์โทรสายตรงที่พูดภาษาจีนแนะนำอธิบายได้ และมีระบบจ่ายเงินเป็นออนไลน์ของจีน

3.5) สำหรับนักท่องเที่ยวชาวลาว ควรมีป้ายภาษา หรืออธิบายให้ไกด์ทราบข้อมูลแนะนำแก่นักท่องเที่ยวลาว

4) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อการท่องเที่ยว

ควรส่งเสริมและพัฒนาการผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพร ซึ่งมาจากสมุนไพรที่โดดเด่นของจังหวัดเชียงราย คือ ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้ง และว่านสาวหลง และต้องตรงกับความสนใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศ MCLT ดังนี้

4.1) หากเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยควรนำเสนอผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่รับประทานเพื่อส่งเสริมสุขภาพ เช่น ผงชูรส ลูกอมแก้เจ็บคอ และเครื่องดื่มผสมสมุนไพร/น้ำผึ้ง โดยผลิตภัณฑ์สมุนไพรนั้นต้องมีคุณภาพ มีประโยชน์ ได้มาตรฐานในราคายุติธรรม และมีบรรจุภัณฑ์ที่สะดุดตา ดึงดูดใจ

4.2) หากเป็นนักท่องเที่ยวชาวเมียนมาร์ควรนำเสนอผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่รับประทานเพื่อส่งเสริมสุขภาพ เช่น เครื่องดื่มผสมน้ำผึ้ง ผงชูรส และลูกอมแก้เจ็บคอ โดยเน้นการออกแบบ

บรรจุกฎให้ให้มีรูปแบบที่สะดุดตา ดึงดูดใจ และยังต้องนำเสนอผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีคุณภาพ มีประโยชน์ ได้มาตรฐาน รวมถึงมีการบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมา

4.3) หากเป็นนักท่องเที่ยวชาวเมียนมาร์ควรนำเสนอผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ใช้ภายนอกเพื่อการส่งเสริมสุขภาพที่มาจากสมุนไพร เช่น ยาหม่อง ครีมทาแก้อาการปวดเมื่อย และยาต้ม โดยผลิตภัณฑ์สมุนไพรนั้นต้องมีคุณภาพ มีประโยชน์ ได้มาตรฐาน หรือมีคุณสมบัติและสรรพคุณที่มีความหลากหลายในการใช้งาน เช่น ยาหม่อง ดมได้ ทาได้ นวดได้ มีราคายุติธรรม และมีการบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมา

4.4) หากเป็นนักท่องเที่ยวชาวลาวควรนำเสนอผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ใช้ภายนอกเพื่อความงามที่มาจากสมุนไพร/น้ำผึ้ง เช่น เครื่องสำอาง โดยผลิตภัณฑ์สมุนไพรนั้นต้องมีราคายุติธรรม มีคุณภาพ มีประโยชน์ ได้มาตรฐาน และมีบรรจุกฎที่สะดุดตาดึงดูดใจ

4.5) นอกจากจะส่งเสริมและพัฒนาการผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่เป็นสมุนไพรที่โดดเด่นของจังหวัดเชียงราย (ขมิ้นชัน ขมิ้นชัน ขมิ้นชัน น้ำผึ้ง และว่านสาวหลง) และตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศ MCLT แล้วยังควรที่จะต้องมีการพัฒนาเพิ่มเติม ดังนี้คือ

4.5.1) ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้ได้มาตรฐาน ให้มีรูปแบบที่หลากหลายและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้แนวคิดสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองตามความต้องการของตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้มากขึ้น

4.5.2) เสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ในจังหวัดเชียงราย โดยนำนวัตกรรมมาพัฒนาความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์สมุนไพร

4.5.3) นอกจากบรรจุกฎที่ต้องสวยงามสะดุดตาแล้วบรรจุกฎควรมีเอกลักษณ์เฉพาะสื่อถึงความเป็นชุมชนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และมีการเล่าเรื่อง นอกจากนี้ยังอาจแพ็คเกจเป็นเซต มีหลายชิ้น แล้วบรรจุอยู่ในบรรจุกฎเดียวกัน

4.5.4) ช่องทางการจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์สมุนไพรควรมีการจำหน่ายผ่านออนไลน์ด้วย

5) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านช่องทางการสื่อสาร

ช่องทางการสื่อสารเพื่อนำเสนอเนื้อหาทางการตลาดและเรื่องราวของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรนั้นควรสอดคล้องกับช่องทางการรับรู้ข้อมูลการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT ซึ่งมีดังนี้

5.1) ช่องทางการสื่อสารแบบออนไลน์ สำหรับนักท่องเที่ยวไทย เมียนมาร์ และลาว ควรทำบนเฟซบุ๊ก ส่วนจีนควรทำเว็บไซต์ และ Weibo (เว่ยป้อ หรือเรียกว่าเป็น Twitter จีน)

5.2) ช่องทางการสื่อสารในลักษณะสื่อมวลชนสำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT สามารถเผยแพร่ผ่านโทรทัศน์ได้

5.3) ช่องทางการสื่อสารที่เป็นลักษณะป้ายประชาสัมพันธ์สามารถทำได้สำหรับนักท่องเที่ยวไทย

5.4) ช่องทางการสื่อสารที่เป็นลักษณะแผ่นพับสามารถทำได้สำหรับนักท่องเที่ยวลาว

5.5) การประชาสัมพันธ์ผ่านบริษัททัวร์เป็นลักษณะการประชาสัมพันธ์ที่สามารถทำได้สำหรับนักท่องเที่ยวจีนและลาว ดังนั้นจึงควรประสานความร่วมมือกับทัวร์ ไกด์ เอเจนซี่ เพื่อดึงให้เข้ามาทำการตลาด

5.6) อย่างไรก็ตามเนื่องจาก นักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศ MCLT รับข้อมูลด้านการท่องเที่ยวผ่านสื่อบุคคลหรือแบบปากต่อปาก (เพื่อนหรือคนรู้จัก) เป็นอันดับไม่เกิน 3 ลำดับแรก ดังนั้นผู้ประกอบการหรือชุมชนท่องเที่ยวจึงควรพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่ดี มีมาตรฐาน และน่าประทับใจ

6) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านสื่อประชาสัมพันธ์

6.1) สื่อประชาสัมพันธ์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ควรส่งเสริมและพัฒนา ได้แก่ (1) การร่วมออกบูธแนะนำ ในงาน Trade Mart ในและต่างประเทศ (2) จัด FAM Trip สื่อ Blocker และเอเจนท์ทัวร์ในประเทศและต่างประเทศ ลงพื้นที่เป้าหมายจังหวัดเชียงราย (3) ทำคลิปเป็นภาษาต่างประเทศ อังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส จีน ญี่ปุ่น เกาหลี อาหรับ แนะนำแก่นักท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ Youtube (4) มีเว็บไซต์ เพจ Facebook คอยแนะนำและให้ข้อมูลสอบถาม หรือผ่านหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (5) จัดรายการเข้ามาถ่ายทำสารคดีในพื้นที่ (6) ลงข่าวสารลงในนิตยสาร เช่น นิตยสารบนเครื่องบิน หนังสือ Trip Advisor และ (7) นำคณะเจ้าหน้าที่ภาครัฐท้องถิ่น เข้ามาศึกษาดูงานในพื้นที่

6.2) สื่อประชาสัมพันธ์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวเมียนมาร์ที่ควรส่งเสริมและพัฒนา ได้แก่ (1) การทำ FAM Trip เชิญตัวแทนททท. จากเมียนมา สื่อและ Blocker ดาราเมียนมาร์ และเอเจนท์ทัวร์ในประเทศและต่างประเทศ เข้ามาทดลองเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรร (2) การทำสื่อหรือคลิปเป็นภาษาเมียนมาร์ โปรโมทแหล่งท่องเที่ยว ธุรกิจสมุนไพรร (3) มีเอกสารแนะนำ หรือมีการอบรมให้มัคคุเทศก์ ได้อธิบายให้กับนักท่องเที่ยวเมียนมาร์ โดยให้ค่าคอมมิชชั่นการขาย (4) การนำกิจกรรมบริการสมุนไพรรไปโปรโมท ยังประเทศเมียนมาร์ (5) งานประชุมระหว่างประเทศไทยเมียนมาร์ ในเชียงรายนำคณะไปดูงานและใช้บริการ มอบเป็นของขวัญระลึก และ (6) จัดโปรแกรมตรวจสุขภาพ และพาเที่ยว ร่วมกับโรงพยาบาลภาคเอกชนในจังหวัดเชียงราย

6.3) สื่อประชาสัมพันธ์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีนที่ควรส่งเสริมและพัฒนา ได้แก่ (1) การทำ FAM Trip เชิญตัวแทนททท. จากต่างจีน สื่อและ Blocker จีน เข้ามาทดลองเที่ยว ในแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร (2) การทำสื่อหรือคลิปเป็นภาษาจีน โปรโมทแหล่งท่องเที่ยว ธุรกิจสมุนไพร (3) การนำกิจกรรมบริการสมุนไพรไปโปรโมท ยังประเทศจีน (4) ทำคลิปเป็นภาษาต่างประเทศ จีน แนะนำแก่นักท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์จีน (5) มีการแนะนำหรือให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เพจ weibo wechat ผ่านหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศูนย์ให้ข้อมูลช่วยเหลือนักท่องเที่ยวของททท.ชร. เอเจนท์ทัวร์ไทยจีน หรือผู้ประกอบการโรงแรมร้านอาหาร และ (6) มีเอกสารแนะนำ หรือมีการอบรมให้มัคคุเทศก์ ได้อธิบายให้กับนักท่องเที่ยวจีนโดยให้คำคอมมิชชั่นการขาย

6.4) สื่อประชาสัมพันธ์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวลาวที่ควรส่งเสริมและพัฒนา ได้แก่ (1) การทำ FAM Trip เชิญตัวแทนททท. จากลาว สื่อและ Blocker ศิลปินลาว และเอเจนท์ทัวร์ในและต่างประเทศไทยลาวเข้ามาทดลองเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร (2) การทำสื่อหรือคลิปเป็นภาษาลาว โปรโมทแหล่งท่องเที่ยว ธุรกิจสมุนไพร (3) มีเอกสารแนะนำ หรือมีการอบรมให้มัคคุเทศก์ ได้อธิบายให้กับนักท่องเที่ยวลาว โดยให้คำคอมมิชชั่นการขาย (4) การนำกิจกรรมบริการสมุนไพรไปโปรโมทยังประเทศลาว (5) งานประชุมระหว่างประเทศไทยลาว ในเชิงรายนาคณะไปดูงานและใช้บริการ มอบเป็นของที่ระลึก และ (6) จัดโปรแกรมตรวจสุขภาพและพาเที่ยว ร่วมกับโรงพยาบาลภาคเอกชนในจังหวัดเชียงราย

7) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

การสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ทำโดยการประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ ได้แก่

7.1) การจัดกิจกรรม Press visit กล่าวคือ การจัดทัวร์สื่อมวลชนตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร เพื่อช่วยกันประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย

7.2) การแปรรูปสมุนไพรออกเป็นของที่ระลึกจำหน่าย หรือทำเป็นตัวอย่างแจกให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างการรับรู้การท่องเที่ยววิถีสมุนไพรผ่านผลิตภัณฑ์แปรรูปจาก ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้งและว่านสาวหลง

7.3) การใช้สื่อต่างๆ เพื่อเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงผู้บริโภค เช่น เว็บไซต์ Blog Fan Page Facebook และคลิปวิดีโอแนะนำสมุนไพรที่โดดเด่น เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพรที่โดดเด่น ในการจัดทำสื่อ ควรเน้นเนื้อหา (Content) โดยให้ความสำคัญกับความโดดเด่นของสมุนไพร ผสมผสานความเป็นล้านนาซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร

7.4) การจัดทัวร์ของกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หรือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบธรรมชาติและวัฒนธรรมแบบท้องถิ่น เพื่อให้ทดลองประสบการณ์การท่องเที่ยว

7.5) การจัดทำกิจกรรมพิเศษสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร เพื่อเป็นกิจกรรมการตลาดเพื่อสื่อสารการท่องเที่ยววิถีสมุนไพร โดยเน้นการสร้างประสบการณ์ร่วมเพื่อสร้างการรับรู้ของนักท่องเที่ยว ผ่านสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียงและสัมผัส

7.6) การสร้างฐานของข้อมูลการท่องเที่ยววิถีสมุนไพร ที่แสดงถึงความแตกต่างของการท่องเที่ยววิถีสมุนไพรในแต่ละชุมชน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในรูปแบบ Application ในมือถือ

8) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านช่องทางการตลาด

การจัดทำช่องทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ควรทำ 2 รูปแบบหลัก คือ ช่องทางการตลาดทางตรง และช่องทางการตลาดทางอ้อม สำหรับปีแรกของการเริ่มต้นจัดการท่องเที่ยวสุขภาพวิถีสมุนไพร ช่องทางการตลาดที่เหมาะสม จะเน้นช่องทางการตลาดทางตรงเป็นส่วนหลัก และเน้นการทำการตลาดออนไลน์ (Online Marketing) เพื่อช่วยประหยัดเวลาและต้นทุน ตลอดจนง่ายในการจัดการ

ช่องทางการตลาดทางตรงจะเน้นการตลาดที่ชุมชนการท่องเที่ยว โดยการนำเสนอให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวให้ทราบถึงผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยเน้นไปที่การทำการตลาดออนไลน์ โดยใช้การประชาสัมพันธ์โฆษณาโดยใช้ Internet เป็นช่องทางในการสร้างการรับรู้ถึงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรซึ่งง่ายต่อการจัดการ และช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

ช่องทางการตลาดแบบทางอ้อมจะเน้นผ่านตัวกลางทางการตลาดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงได้แก่ บริษัททัวร์ต่างๆ โดยนำกิจกรรมไปให้บริษัทคัดเลือกให้อยู่ในโปรแกรมการท่องเที่ยว หรือนำเสนอโดยการจัด Fam Trip หรือกิจกรรมทดลองเที่ยวก่อนให้บริษัทนำแทนได้เห็นรูปแบบ กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวสุขภาพวิถีสมุนไพร หรือการนำผลิตภัณฑ์ที่เป็นของที่ระลึกจากเส้นทางท่องเที่ยววิถีสมุนไพรไปฝากขายยังร้านค้าเฉพาะที่เน้นการขายสินค้าที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนรักสุขภาพ ตลอดจนร้านอาหารและร้านกาแฟที่เป็นนักท่องเที่ยวมักจะเดินทางมาเมื่อมาเชียงราย ทั้งนี้เพื่อเป็นกระตุ้นให้กลุ่มคนดังกล่าวอยากที่จะมาสัมผัสประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร

4.4 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 4

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 4 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย สำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรไทย (MCLT) สามารถแบ่งแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย สำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) แนวทางการพัฒนาในมิติของพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวนำร่อง และ 2) แนวทางการพัฒนาในลักษณะภาพรวมของจังหวัดเชียงราย

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT ในมิติของพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวนำร่อง

คณะผู้วิจัยได้จัดทำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT ในมิติของพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวนำร่อง จำนวน 5 พื้นที่ ได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุด บ้านสันตันกอก ตำบลท่าสุด อำเภอเมืองเชียงราย 2) บ้านห้วยเตี๋ย และบ้านห้วยสัก ตำบลต้า อำเภอขุนตาล และบ้านน้ำม้า ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ 3) บ้านป่าแดงหลวง และ บ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย 4) บ้านห้วยทรายขาว บ้านดงมะตะ อำเภอพาน และ บ้านร้องบอน อำเภอแม่ลาว 5) บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า โดยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่นำเสนอนี้ คณะผู้วิจัยได้คำนึงถึงบริบทของพื้นที่ชุมชนแล้วเสนอแนวทางให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ชุมชนดังกล่าว ดังนั้นหากชุมชนท่องเที่ยวแต่ละพื้นที่นำแนวทางที่จะนำเสนอต่อไปนี้ไปลงมือพัฒนาจริงย่อมจะส่งผลดีและเกิดผลเชิงพาณิชย์อย่างเป็นรูปธรรม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 18 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสำหรับ
นักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT ในมิติของพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวนำร่อง

ชุมชน	แนวทางการพัฒนาในมิติของพื้นที่ชุมชน
1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุด	1.1) การพัฒนาสินค้าและบริการ ให้เกิดผลเชิงพาณิชย์ 1.2) การพัฒนาด้านการตลาด 1.3) การพัฒนาด้านการสื่อความหมาย 1.4) การพัฒนาทรัพยากรบุคคล 1.5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของภาคีการท่องเที่ยว
2) บ้านห้วยเตี๋ย บ้านห้วยสัก และบ้านน้ำม้า	2.1) การสร้างเครือข่ายทางการตลาดกับประเทศเพื่อนบ้าน 2.2) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว 2.3) การจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกชุมชนให้เกิดผลเชิงพาณิชย์ 2.4) การจัดการด้านสุขอนามัยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
3) บ้านป่าแดงหลวง และ บ้านม่วงคำ	3.1) การสร้างเครือข่ายทางการตลาดกับประเทศเพื่อนบ้าน 3.2) การพัฒนาด้านสุขลักษณะ การให้บริการทางสุขภาพ 3.3) การพัฒนาสินค้าและบริการ ให้เกิดผลเชิงพาณิชย์
4) บ้านห้วยทรายขาว บ้านดงมะตะ และ บ้านร่องบอน	4.1) การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน 4.2) การพัฒนาคุณภาพการบริการ
5) บ้านห้วยหินลาดใน	5.1) การพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว 5.2) การพัฒนาด้านความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว 5.3) การพัฒนาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว 5.4) การพัฒนาทรัพยากรบุคคล

1) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุด บ้านสันตันกอก ตำบลท่าสุด อำเภอเมืองเชียงราย

1.1) การพัฒนาสินค้าและบริการ ให้เกิดผลเชิงพาณิชย์ ได้แก่ 1) สร้างความหลากหลายของผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป 2) ส่งเสริม ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป ให้เป็นสินค้าของที่ระลึกในรูปแบบเซต มีจำนวนหลายชิ้น ที่บรรจุอยู่ในบรรจุภัณฑ์เดียวกัน เช่น เซตยาต้ม ยาหม่อง เพื่อเพิ่มตัวเลือกในการซื้อของผู้ซื้อมากขึ้น การง่ายในการตัดสินใจด้านราคาซื้อ 3) สร้างบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม สร้างสรรค์ มีเอกลักษณ์เฉพาะ และ 4) ช่องทางการจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป ทั้งการจำหน่ายตรง (Direct Sale) และการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ (E-commerce)

1.2) การพัฒนาด้านการตลาด ได้แก่ 1) การพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยว Gen Y เนื่องจากเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีช่องทางการสื่อสารทางสังคมออนไลน์หลากหลายช่องทาง สามารถใช้สื่อในการรีวิวสินค้าและบริการได้ 2) การพัฒนาสินค้าและบริการทางสุขภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวประเทศเพื่อนบ้านและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอื่นๆ ที่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสวิถีชีวิตที่แตกต่างและแปลกใหม่ รวมถึงเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมความเป็นไทยโดยเฉพาะการนวดแผนไทย 3) การพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ (Silver Age) เนื่องจากเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการผ่อนคลายความเมื่อยล้า ความเครียด โดยการนวดแผนไทย หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ได้ย้อนกลับสู่อดีตครั้งสะท้อนวิถีชีวิตแบบชนบท ความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ประเพณีวัฒนธรรม อาหารพื้นเมือง ศาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงเหมาะกับนักท่องเที่ยวกลุ่มสูงวัย 4) การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผ่านระบบ Digital Network โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ตบนมือถือแบบสมาร์ทโฟน การเลือกใช้แอปพลิเคชัน Line Group Facebook Fanpage ที่มีการใช้กันอย่างแพร่หลาย สามารถสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว และทันสมัย และ 5) การจัดการข้อมูลการท่องเที่ยว สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่ต้องการใช้เทคโนโลยีในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล เนื้อหา รายละเอียดในสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยใช้สื่อในรูปแบบของ QR Code และสื่อมัลติมีเดียที่ประกอบด้วย ข้อความฐานข้อมูล ตัวเลข กราฟิก ภาพ เสียง และวีดิทัศน์

1.3) การพัฒนาด้านการสื่อความหมาย ได้แก่ 1) การสร้างเรื่องราว และข้อมูลที่ต้องการใช้สื่อสารกับนักท่องเที่ยว 2) สร้างนักสื่อความหมายท้องถิ่น และสื่อที่ใช้ในการสื่อความหมายทั้งแบบ on line และ แบบ off line อย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) สร้างนักสื่อความหมายในทุกกลุ่มสังคมในชุมชน เช่น นักเรียน กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

1.4) การพัฒนาทรัพยากรบุคคล ได้แก่ 1) พัฒนาศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ และ 2) การออกแบบการให้บริการและการ

ออกแบบประสบการณ์ ที่บูรณาการ วัฒนธรรม วิถีถิ่น และการวิถีการใช้สมุนไพรพื้นถิ่นเพื่อสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้หลากหลายกลุ่ม

1.5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของภาคการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) การกำหนดบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือชุมชน ที่จะมาร่วมเป็นภาคการท่องเที่ยวที่ชัดเจน เพื่อเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับสมาชิกเครือข่ายที่ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และ 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคการท่องเที่ยวในทุกกิจกรรมการท่องเที่ยว

2) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร พื้นที่บ้านห้วยเตือ และบ้านห้วยสัก ตำบลต้า อำเภอบุณฑล และบ้านน้ำม้า ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ

2.1) การสร้างเครือข่ายทางการตลาดกับประเทศเพื่อนบ้าน

2.1.1) การพัฒนาศักยภาพทางการตลาดของภาคการท่องเที่ยวภาคธุรกิจ โดยการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการทำการตลาดการท่องเที่ยว ให้ผู้ประกอบการมีการปรับตัว ทำความเข้าใจ เล็งเห็นความสำคัญของการตลาดออนไลน์

2.1.2) การสร้างเครือข่าย Digital Network การท่องเที่ยวเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ตบนมือถือแบบสมาร์ทโฟน ผ่านแอปพลิเคชัน Line Group , Facebook Fanpage ที่มีการใช้กันอย่างแพร่หลาย สามารถสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วและทันสมัย โดยมีผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เป็นแกนนำหลัก ผู้นำเครือข่ายที่มีอำนาจในการตัดสินใจได้

2.1.3) การส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางการให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว โดยการจัดทำเว็บไซต์ (www) ฐานข้อมูลการท่องเที่ยวของหมู่บ้านและพื้นที่เชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อการประชาสัมพันธ์กิจกรรม การอัปเดตข้อมูล การซื้อขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว และยังสามารถใช้เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสาร การประสานงานในแต่ละพื้นที่ทั้งของหน่วยงานภาครัฐ และผู้ประกอบการ

2.1.4) การเพิ่มประสิทธิภาพของเครือข่ายการท่องเที่ยวและภาคการท่องเที่ยว เพื่อลดข้อจำกัดในการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน ทั้งประเทศไทย เมียนมาร์ สปป.ลาว และจีน ให้เกิดความเท่าเทียมกันและมีการจัดการอย่างรวดเร็วในการข้ามพรมแดน บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้บริการออกวีซ่า การออกใบอนุญาตขับขี่

2.2) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

2.2.1) การเพิ่มประสิทธิภาพด้านทักษะและความรู้ด้านกิจกรรม การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย แปลกใหม่หรือน่าสนใจ เปิดโอกาส ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม ให้เกิดการสร้างคุณค่าจากทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่มีอยู่แล้ว

2.2.2) การเพิ่มประสิทธิภาพด้านทักษะและความรู้ด้านการให้บริการ คุณภาพการบริการที่จะสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

2.2.3) การเพิ่มประสิทธิภาพด้านทักษะและความรู้ด้านการสื่อความหมาย การพัฒนานักสื่อความหมายที่เป็นเยาวชน ที่สามารถกระตุ้นนักท่องเที่ยวให้เกิดความอยากเรียนรู้ อยากทดลอง อยากชิม อยากซื้อ และให้ความสำคัญกับข้อมูลทางสุขภาพ การอ้างอิงข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์ การรับรองหรือทดสอบคุณสมบัติสมุนไพรจากหน่วยงานใดที่มีความน่าเชื่อถือ

2.3) การจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกชุมชนให้เกิดผลเชิงพาณิชย์

2.3.1) การผลิตสินค้าชุมชน การจำหน่ายของฝาก ของที่ระลึก ที่ต้องคำนึงถึงการดูแลสุขภาพควบคู่ไปด้วย

2.3.2) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ หรือ หีบห่อ (Packaging) ที่ต้องสามารถทำหน้าที่ได้ดี คือ 1) ใช้บรรจุสินค้าที่จำหน่าย 2) ต้องมี Story Telling และ 3) ต้องสื่อถึงความเป็นชุมชนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2.3.3) เทคนิคการจำหน่ายสินค้า เช่น การจัดจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกให้เป็นเซต มีจำนวนหลายชิ้น หลายประเภท ที่บรรจุอยู่ในบรรจุภัณฑ์เดียวกัน เพื่อเพิ่มความต้องการซื้อของผู้ซื้อมากขึ้น การตั้งราคาเหมาะสมกับคุณภาพ ลดราคาในช่วงเทศกาล

2.3.4) ช่องทางการจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป ทั้งการจำหน่ายตรง (Direct Sale) และการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ (E-commerce)

2.4) การจัดการด้านสุขอนามัยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2.4.1) การดูแลสุขลักษณะของผู้ประกอบอาหาร สถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ วัตถุดิบในการประกอบอาหารพื้นถิ่น

2.4.2) ติดตั้งสัญญาณเตือนภัยในบริเวณที่ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความเสี่ยง

2.4.3) จัดเวร ยาม ดูแลความปลอดภัยในที่พักในยามวิกาล

3) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร บ้านป่าแดงหลวง และ บ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย

3.1) การสร้างเครือข่ายทางการตลาดกับประเทศเพื่อนบ้าน การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแบบ Online และ Offline เนื่องจากบ้านม่วงคำและบ้านป่าแดงหลวง มีที่ตั้งที่สามารถเชื่อมโยงการค้าขายแดนแม่สายกับประเทศเมียนมาร์ จำเป็นต้องใช้เทคนิคทางการตลาดการท่องเที่ยวผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตผสมผสานกับการใช้สื่อ

ออนไลน์ เช่น การใช้แอปพลิเคชัน ในการนำเสนอเนื้อหาเป็นรูปภาพ เสียง เพื่อเพิ่มการรับรู้ของนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น

3.2) การพัฒนาด้านสุขลักษณะ การให้บริการทางสุขภาพแก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะ การบริการด้านอาหารและเครื่องดื่มสุขภาพที่มีวัตถุดิบจากสมุนไพรพื้นบ้าน จำเป็นต้องคำนึงถึง สุขลักษณะในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ที่ต้องสะอาด ปลอดภัย มีการควบคุมรสชาติให้ได้ มาตรฐานที่แสดงถึงความชำนาญของผู้ประกอบอาหาร เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับประทานอาหารและ เครื่องดื่มที่มีความใส่ใจในสุขภาพกาย สุขภาพจิต ได้รับการบริการมีความคุ้มค่ากับเงินที่จ่าย และ เป็นส่วนหนึ่งของการพักผ่อน โดยคำนึงถึงสุขลักษณะ ดังนี้ 1) การดูแลสุขลักษณะผู้ประกอบอาหาร 2) การดูแลสุขลักษณะของสถานที่ 3) การดูแลสุขลักษณะของเครื่องมือเครื่องใช้ และ 4) การดูแล สุขลักษณะของวัตถุดิบในการประกอบอาหาร

3.3) การพัฒนาสินค้าและบริการ ให้เกิดผลเชิงพาณิชย์ โดยการ 1) สร้างความ หลากหลายของผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ที่เชื่อมโยงถึงรูปแบบการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งจะสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ได้หลากหลายกลุ่ม และ 2) พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปอย่างต่อเนื่อง โดยใช้แนวคิด สร้างสรรค์เพื่อตอบสนองตามความต้องการของตลาดหรือสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่ม นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้มากขึ้น

4) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร บ้านห้วยทรายขาว บ้านดง มะตะ อำเภอพาน และ บ้านร่องบอน อำเภอแม่ลาว

4.1) การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการสร้างความภาคภูมิใจในชุมชนในการเป็น แหล่งท่องเที่ยว ที่ทำให้คนชุมชนเกิดอาชีพ สร้างรายได้ภายในชุมชน ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมใน การสอดส่องความเรียบร้อยของชุมชนและการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในชุมชน

4.2) การพัฒนาคุณภาพการบริการ ได้แก่ 1) การส่งเสริมความน่าเชื่อถือในสินค้าและ ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว โดยการเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการให้ได้รับความพึงพอใจและ ไว้วางใจจากนักท่องเที่ยว 2) การตอบสนองความต้องการ โดยการพัฒนาศักยภาพให้มีความเต็มใจที่จะ ให้บริการโดยทันที และให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีเต็มที่ 3) การส่งเสริมคุณภาพการบริการ ด้าน ความเป็นรูปธรรม โดยการยกระดับสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สภาพแวดล้อม เครื่องมือ และ อุปกรณ์ต่างๆ 4) การส่งเสริมคุณภาพการบริการด้านการให้ความมั่นใจ โดยการเพิ่มขีดความสามารถ ของผู้ให้บริการให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการบริการ มีความสุภาพและเป็นมิตรกับลูกค้า มี ความซื่อสัตย์ สุจริต และสามารถสร้างความมั่นใจให้นักท่องเที่ยวได้ และ 5) การส่งเสริมคุณภาพ

การบริการ ด้านความเข้าใจและรับรู้ความต้องการ โดยการอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ
ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร และ เข้าใจนักท่องเที่ยว

5) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรม บ้านห้วยหินลาดใน ตำบล บ้านโป่ง อำเภอยางป่าเป้า

5.1) การพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
ได้แก่ 1) การเลือกใช้ยานพาหนะในการเดินทางเข้าถึงหมู่บ้าน หรือ การให้บริการรถรับ-ส่ง
นักท่องเที่ยว เพื่อเดินทางเข้าถึงหมู่บ้านได้อย่างปลอดภัย และ 2) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก
โครงสร้างพื้นฐานเบื้องต้น เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา สัญญาณโทรศัพท์ เป็นต้น

5.2) การพัฒนาด้านความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่ 1) มาตรการความ
ปลอดภัยทางถนน โดยปฏิบัติตามเครื่องหมายและป้ายจราจร ทำความเข้าใจแผนที่ชุมชน และมี
มารยาทการขับขี่ที่ปลอดภัยภายในชุมชน 2) มาตรการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยการ
ประชาสัมพันธ์และเตือนภัยแก่นักท่องเที่ยว การจัดเตรียมเจ้าหน้าที่ป้องกันภัยและรักษาความ
ปลอดภัย ให้ความรู้ ข้อสังเกตในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงความรู้ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น และ 3)
มาตรการให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว ทั้งการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว การจัดตั้งกองทุน
เยียวยานักท่องเที่ยวที่ประสบเหตุภัยธรรมชาติ อุบัติเหตุ หรือการทำร้ายร่างกาย

5.3) การพัฒนาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) ส่งเสริมการรวมกลุ่มของ
ตัวแทนชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนใน
การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในทุกขั้นตอน/กระบวนการ 3) กำหนดบทบาท หน้าที่ของแต่ละ
ตำแหน่งงาน รวมทั้งความรับผิดชอบและผลตอบแทนอย่างชัดเจน และ 4) กำหนดพันธกิจ
เป้าหมาย และเกณฑ์ การพัฒนาให้ชัดเจนและเป็นไปได้ สามารถตรวจสอบได้

5.4) การพัฒนาทรัพยากรบุคคล ได้แก่ 1) การพัฒนาทักษะและความรู้ด้านกิจกรรม
การท่องเที่ยว การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน
ของกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของนักท่องเที่ยวเอง อีกทั้งต้องพัฒนา
ลีลาของเจ้าของกิจกรรมให้มีทักษะทางการตลาดเพื่อให้สามารถขายสินค้าและบริการได้ 2) การ
พัฒนาทักษะและความรู้ด้านการบริการ การออกแบบการบริการด้านสุขภาพ เพื่อกระตุ้นให้
นักท่องเที่ยวเกิดความอยากเที่ยว อยากซื้อ อยากไปทดลองทำกิจกรรมการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น และ
3) การพัฒนาทักษะและความรู้ด้านการสื่อความหมาย การพัฒนานักสื่อความหมาย การพัฒนาลีลา
เทคนิค ลูกเล่นการเล่าเรื่องราว เพื่อเรียกความสนใจจากนักท่องเที่ยวและกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิด
ความสนุกสนาน ตื่นเต้นในกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น พร้อมทั้งจะต้องเกิดความรู้ ความเข้าใจ สร้าง
ประสบการณ์ที่แปลกใหม่

**แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสำหรับ
นักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT ในลักษณะภาพรวมของจังหวัดเชียงราย**

สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสำหรับ
นักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT ในลักษณะภาพรวมของจังหวัดเชียงราย ได้แบ่งออกเป็น 6 ด้าน
คือ 1) ด้านสถานที่ท่องเที่ยว 2) ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการ
ท่องเที่ยว 4) ด้านการตลาด 5) ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว และ 6) ด้านผู้ประกอบการท่องเที่ยว
ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

**ตารางที่ 19 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสำหรับ
นักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT ในลักษณะภาพรวมของจังหวัด**

แนวทางการพัฒนาด้าน	ลักษณะการพัฒนาในภาพรวมของจังหวัดเชียงราย
1) ด้านสถานที่ท่องเที่ยว	1.1) พัฒนาให้มีความเป็นสัปปายะ 1.2) ความสะอาดปลอดภัย 1.3) การอนุรักษ์ความเป็นเอกลักษณ์ 1.4) การพัฒนาส่งเสริมให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่
2) ด้านผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยว	2.1) สร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว 2.2) พัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 2.3) พัฒนามาตรฐานสมุนไพร
3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.1) จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานด้าน 3.2) พัฒนาการเดินทางสำหรับต่างชาติ 3.3) เพิ่มความรู้ด้านภาษาให้กับผู้ให้บริการ 3.4) ป้ายประชาสัมพันธ์ 3.5) พัฒนาแอปพลิเคชัน
4) ด้านการตลาด	4.1) การสร้างแบรนด์เชียงรายเมืองสมุนไพร 4.2) การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ 4.3) การพัฒนาช่องทางการการประชาสัมพันธ์ 4.4) การสร้างเครือข่ายทางการตลาดกับประเทศเพื่อนบ้าน

แนวทางการพัฒนาด้าน	ลักษณะการพัฒนาในภาพรวมของจังหวัดเชียงราย
5) ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว	5.1) วิสัยทัศน์ร่วมกันของเครือข่าย 5.2) ผลประโยชน์ร่วมกันของเครือข่ายการ 5.3) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย 5.4) การเสริมสร้างซึ่งกันและกันของเครือข่าย 5.5) การเกื้อหนุนพึ่งพากันของเครือข่าย 5.6) ปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยนของเครือข่ายการ
6) ด้านผู้ประกอบการ	6.1) เสริมสร้างและพัฒนาความรู้และทักษะด้านการท่องเที่ยว 6.2) ความเข้าใจ ต่อวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 6.3) เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ในการให้บริการ 6.4) การลดหย่อน ผ่อนปรน กฎระเบียบบางประการ 6.5) ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมกับการ กำหนด นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว

1) แนวทางการพัฒนาด้านสถานที่ท่องเที่ยว

1.1) พัฒนาศูนย์ของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเป็นสัปปายะ หรือบรรยากาศร่มรื่น สบายงาม สะอาด ปลอดภัย และมีความสุข

1.1.1) ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในจังหวัดเชียงรายให้เป็นคนที่อยู่กับธรรมชาติ อยู่กับวิถีสมุนไพรในชีวิตประจำวัน หรือ เป็นหรือเป็นพวก Herb lover ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถซึมซับและสัมผัสกับวิถีชีวิตการท่องเที่ยววิถีสมุนไพรเมื่อมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

1.1.2) ควรพัฒนาชุมชนที่เป็นต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่นๆ นำไปประยุกต์ใช้เพื่อค้นหาสมุนไพรที่มีความโดดเด่นและมีศักยภาพของให้ชุมชน จนสามารถไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนได้

1.1.3) มีการออกแบบแนะนำปรับปรุงพัฒนา โดยมีทีมที่ปรึกษา สถาบันการศึกษา มาร่วมวิจัยและพัฒนา และมีหน่วยงานดูแลรับผิดชอบออกตรวจประเมิน รวมถึงมีการประเมินจากนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ

1.1.4) มีการร่วมทุน หรือเป็นพันธมิตรกับภาคีเครือข่ายในการพัฒนา เช่น วนอุทยาน กรมป่าไม้ อปท. เพื่อจัดกิจกรรมเดินป่า พาท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงผจญภัย พัฒนาเส้นทางสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นมัคคุเทศก์ ดูแลความปลอดภัย

1.1.5) การมีเงินกองทุนหรือสถาบันทางการเงิน ในการช่วยเหลือพัฒนา

1.1.6) สร้าง Land Mark ที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับสมุนไพรในเมืองหรือตามแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวถ่ายรูป

1.2) การดูแลแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะอาดปลอดภัย โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในเชิงบูรณาการ

1.2.1) การส่งเสริมให้ประชาชนที่ตั้งถิ่นฐานบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมีจิตสำนึกในการดูแลรักษาและอนุรักษ์ โดยอาจจะจัดประเพณี กิจกรรมที่สอดแทรกวิถีชีวิตในงานประเพณีต่างๆ เพื่อสร้างความรัก ความศรัทธาต่อประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน

1.2.2) การสร้างเครือข่ายภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาดูแลจัดการ

1.2.3) การมีระบบการจัดการดูแลนักท่องเที่ยวด้านข้อมูลข่าวสารแนะนำ และมีการมอบหมายให้หน่วยงานรับผิดชอบหลักเข้ามาร่วมรับผิดชอบและมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบอย่างเป็นระบบ

1.2.4) มีการประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนเมืองสมุนไพร เป็นเวทีรายงานความคืบหน้าสภาพปัญหาอุปสรรค เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขร่วมกันและกำกับดูแล

1.3) การอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวให้คงไว้ซึ่งความ เป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทย โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในเชิงบูรณาการ โดยการมีเวที การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น มีหน่วยงานรับผิดชอบหลักเข้าไปส่งเสริมสร้างความรักในการมีอัตลักษณ์ ความเป็นอยู่ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภาษา การแต่งกาย อาหาร ประเพณีที่สืบทอดมา เพื่อรักษาอัตลักษณ์และดูแลสืบทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น

1.4) การพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยการจัดทีมวิจัยร่วมพัฒนา สร้างแผนงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่อย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน และจัดสรรงบประมาณภาครัฐเข้าไปสนับสนุน หรือให้ภาคเอกชนได้สัมปทานลงทุนในแต่ละพื้นที่

2) แนวทางการพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

2.1) การสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร

2.1.1) พัฒนาเมนูอาหารพื้นเมืองเชียงรายที่ใช้สมุนไพรมาประกอบเป็นอาหาร เช่น ลาบหมู ยำจิ้นไก่ แกงแค แกงฮังเล แกงผักพื้นบ้าน น้ำเงี้ยว ข้าวซอย น้ำพริกอ่อง น้ำพริกตาแดง น้ำพริกข่า น้ำพริกมะเขือส้ม น้ำพริกน้ำผัก แอ็บปลาต่างๆ ใส่อั่ว ปลาทอดไก่ทอดหมูทอดสมุนไพร เหล้าดอกยา เป็นต้น ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนเหนือทานอาหารที่มีสมุนไพรเป็นส่วนประกอบ หรือเครื่องเคียงผักสมุนไพร

2.1.2) พัฒนากิจกรรมการให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสสมุนไพรสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ ในรูปแบบของอาหาร เครื่องดื่ม ขนม เวชภัณฑ์ที่ใช้สำหรับกิจกรรมนวด Spa ยารักษา อาหารเสริม เสริมความงาม แพชั่น เสื้อผ้า หรือเรียนรู้จักสมุนไพร ผ่านศูนย์เรียนรู้ นำไปสู่ความเชื่อมั่นทดลองใช้ โดยมีการสื่อสารเรื่องราวควบคู่กับหลักวิทยาศาสตร์ในการนำเสนอสมุนไพร

2.1.3) การจัดกิจกรรมประเพณี หรือ ให้นักท่องเที่ยวของกลุ่มประเทศ MCLT ได้มีส่วนร่วม กิจกรรมที่เกี่ยวกับอนุรักษ์ ปูกลสมุนไพร หรือ การทำสมุนไพรที่เป็นอาหาร เครื่องหอม หรือเดินป่า เป็นต้น

2.1.4) จัดประเพณี กิจกรรมที่สอดแทรกวิถีชีวิตในงานประเพณีต่างๆ เพื่อสร้างความรัก ความศรัทธาต่อประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ให้ชุมชนมีผลประโยชน์ หรือรายได้จากการอนุรักษ์ และนักท่องเที่ยวมีความชื่นชมขอบคุณ

2.2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่น่าสนใจและดึงดูดลูกค้าเฉพาะกลุ่ม

2.2.1) หาทีมในการนำเสนอสมุนไพรที่โดดเด่น ที่น่าสนใจแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวเฉพาะ เช่น เชียงรายเมืองแพชั่น ที่นำเอาสมุนไพรมาใช้กับธุรกิจเสริมสวยความงาม สุขภาพ ดีไซน์เสื้อผ้า เชียงรายเมืองกีฬา นำเอาสมุนไพรมาดุนักกีฬา รักษาป้องกันก่อนหรือหลัง ออกกำลังกาย สมุนไพรมาใช้ในเรื่องไฝยุงแมลง สัตว์ที่ไม่พึงประสงค์ สมุนไพรมาใช้กับบำรุงสัตว์ สมุนไพรมาใช้ป้องกันรักษาโรคพืช สมุนไพรกับอาหารและเครื่องดื่ม

2.2.2) จัดโปรแกรมนำเที่ยวเฉพาะกลุ่ม เช่น กิจกรรมเดินป่าสมุนไพร Trekking Tour ,ท่องเที่ยวเรียนรู้สมุนไพรทำอาหารกับเชฟกะทะเหล็กของเชียงราย

2.2.3) จัดโปรแกรมทัวร์เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดเชียงราย นำเสนอเสนอขายแพคเกจผ่าน Tour Operator และ จัด Digital Campage ในแต่ละฤดูกาล

2.2.4) ส่งเสริมธุรกิจบริการเชื่อมต่อการนำสมุนไพรเชียงรายไปใช้ นำไปประชาสัมพันธ์ เช่น นวด Spa โยคะ Fitness ร้านเสริมสวย ร้านอาหาร โรงแรม

2.4.5) จับคู่ค้ากับผู้ประกอบการท่องเที่ยว เช่น เชื่อมโยงกับเครือข่ายการท่องเที่ยวที่มีผู้ประกอบการ ธุรกิจSpa และนวดของโรงแรม ที่พักในเชียงราย ร้านอาหาร ในการเสนอขาย ผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้กับนักท่องเที่ยว

2.4.6) จัด FAM Trip โดยนำสื่อมวลชน Blocker Agent Tour มาทดลองเที่ยว เพื่อสื่อสาร สร้างความเชื่อมั่น อยากที่จะมาทดลองใช้บริการ แล้วนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวให้ดีขึ้นและตรงกับความต้องการของลูกค้าต่อไป

2.4.7) การมีสร้างมาตรฐาน มีการประเมินผลในการเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงสมุนไพร และการให้บริการ เพื่อนำมาสู่การพัฒนาและรักษาไว้ซึ่งมาตรฐาน

2.3) พัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ

2.3.1) เก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ปราชญ์ ตำราสมุนไพรเชียงใหม่ สมุนไพรเฉพาะถิ่น ทำเป็นคู่มือ นิทรรศการ เพื่อเผยแพร่ Hall of Famous Chiang Rai Herb และสร้างหมอบึง เมือง ปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้สมุนไพร จากรุ่นสู่รุ่น

2.3.2) มีศูนย์การวิจัยค้นคว้า สาธิต สมุนไพร เพื่อหาข้อมูลยืนยันในสรรพคุณของสมุนไพร ที่เชื่อถือได้ มีการพัฒนามาตรฐานรูปแบบนำเสนอการแปรรูปสมุนไพรสู่การบริการที่เป็นสากล สะอาดปลอดภัย มีคุณค่าและคุณภาพ รวมถึงนำหลักสูตรสู่สถาบันการศึกษา ผลิตผู้มีความรู้ บุคลากรทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร

2.3.3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้มีจุดเด่นตอบสนองความต้องการผู้บริโภค การตลาด และการสร้างแบรนด์ของสมุนไพรการท่องเที่ยวในแต่ละชุมชน ให้ชัดเจนและแตกต่างกัน

2.3.4) การกำหนดมาตรฐาน นำเสนอรูปแบบขั้นตอนของการผลิต และบริการสมุนไพร ที่เป็นมาตรฐานสากล แล้วจึงมีการรับรองมาตรฐานสินค้าและบริการด้านสมุนไพรเพื่อการท่องเที่ยว โดยหน่วยงานภาครัฐ สถาบัน องค์กรที่สร้างความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภคที่เป็นสากล

2.3.5) มีการวิจัยผลิตสมุนไพรในหลายมิติ เช่น สมุนไพรสำหรับธุรกิจ สปา ลีโนโรมา ธุรกิจนวด ธุรกิจเสริมสวย ธุรกิจการเกษตรอาหารสัตว์รักษาโรคแมลงของพืช ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารเสริม น้ำหอม โล่แมลงหรือสัตว์ไม่พึงประสงค์

2.3.6) มีการส่งเสริมผู้ประกอบการนำงานวิจัยค้นคว้ามูลงทุนอุตสาหกรรมสมุนไพร โดยมีหน่วยงานภาครัฐกำกับดูแล และมีหน่วยงานออกตรวจประเมิน มีการต่อบริบทอุปนิสัยปีแล้วต่อยอดโดยนำสมุนไพรเข้าไปสู่กระบวนการสาธารณสุข บำบัดรักษา เพื่อเกิดความเชื่อมั่นยอมรับ

2.3.7) การควบคุมราคาและคุณภาพสินค้าการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร โดยมีภาคีเครือข่ายสมุนไพร ที่รวมกลุ่มกันกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน ราคา เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะได้ดูแลเรื่องคุณภาพและราคาที่เหมาะสม

3) แนวทางการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

3.1) การเพิ่มและจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานด้าน สาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยวให้ตรงกับความต้องการ รสนิยม และวัฒนธรรมของ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยให้เขียนโครงการขอรับงบประมาณก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานด้านสาธารณูปโภค จากภาครัฐ หรือรับบริจาคจากภาคเอกชน หรือการร่วมทุนในภาคเอกชน หรือท้องถิ่นร่วมพัฒนา หรืออยู่ในแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือแผนพัฒนาจังหวัด

3.2) การพัฒนาด้านการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว ที่เอื้อต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานรับผิดชอบหลัก หรือ ให้เอกชน คนใน

ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริการการเดินทาง หรือมีการนัดหมายในการรับส่งโดยผู้ประกอบการ หรือปักหมุดในแผนที่ Google Map ให้บริการผ่าน Taxi หรือขนส่งสาธารณะ และจัดให้มีศูนย์จำหน่ายหรือตลาดกลางสมุนไพร อยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวหลักในพื้นที่ของจังหวัดเชียงราย

3.3) การเพิ่มความรู้ด้านภาษาให้กับผู้ให้บริการ โดยการจัดฝึกอบรมหรือทำคลิปการสื่อสาร ทักษะภาษาให้กับผู้ให้บริการ หรือ การนำเอาแรงงานที่มีทักษะภาษามาเรียนรู้การบริการ

3.4) การพัฒนาด้านป้ายบอกทาง ป้ายประชาสัมพันธ์ต่างๆ ให้กับ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในจังหวัดเชียงราย โดยจัดสรรงบประมาณทำสื่อ ป้ายบอกทาง แผนที่ชุมชนจากงบทางราชการ หรือให้หน่วยงานรับผิดชอบหลัก หรือเอกชนสนับสนุน

3.5) พัฒนาแอปพลิเคชันอำนวยความสะดวกด้านการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว โดย 1) พัฒนาข้อมูลและนำเสนอกิจกรรมต่างๆ การท่องเที่ยวเชิงสมุนไพรอย่างต่อเนื่อง เชื่อมต่อกับ Plate From การท่องเที่ยวที่เป็นสากล เช่น Booking online Agoda Alebaba Google สื่อออนไลน์ต่าง ๆ และสร้างสื่อหรือแอปพลิเคชันบนฐานออนไลน์ที่ได้รับความนิยมของแต่ละประเทศ 2) มีการตอบ Review จากลูกค้าและการดูแลเอาใจใส่ลูกค้าผ่านช่องทางออนไลน์ และ 3) การมีเจ้าหน้าที่ ดูแลสื่อแอปพลิเคชัน คอยถามตอบ Update ข้อมูลกิจกรรม ทำการตลาดประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และมีการประเมินผลการใช้แอปพลิเคชัน

4) แนวทางการพัฒนาด้านการตลาด

4.1) การสร้างแบรนด์เชียงรายเมืองสมุนไพร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) จัดงานมหกรรมสมุนไพรเชียงราย เชิญผู้ประกอบการเกี่ยวกับสมุนไพร ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศมาร่วมงาน เพื่อแนะนำได้ทดลองใช้สมุนไพรที่โดดเด่น นำไปเป็นส่วนหนึ่งในการทำธุรกิจบริการการท่องเที่ยว 2) การจัดบูทเพื่อแนะนำการท่องเที่ยวในงาน Trade การค้าระหว่างประเทศ 3) จัดแคมเปญ โปรโมทเส้นทางท่องเที่ยวสมุนไพร ที่มีทั้งการบริการและที่พัก นำเสนอขายในงาน Road Show ต่างๆ เช่น ไทยเที่ยวไทย Amazing Thailand Year ออกบูทงานวิ่งในจังหวัดเชียงราย ออกบูทกิจกรรมต่างๆ ของการท่องเที่ยวของเชียงราย ในประเทศและต่างประเทศ 4) มีการสื่อสารออกไปอย่างสม่ำเสมอ ผ่านทางเพจสมุนไพรเชียงราย จัดกิจกรรมข้อมูล และไลฟ์สดผ่านสื่อออนไลน์ผ่าน เช่น Facebook ,weibo รวมทั้งมีการทำเป็นคลิปสั้นๆ แนะนำประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์สมุนไพร 5) จัดรายการเข้ามาถ่ายทำ สารคดี ในพื้นที่ 6) นำเอาสื่อมวลชน Blocker ที่มีชื่อเสียงมาร่วมทริปลงเยี่ยมพื้นที่โปรโมทการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร 7) มีการเก็บข้อมูลผู้บริโภคที่ใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร และการประเมินความพึงพอใจ 8) นำคณะเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ท้องถิ่น เข้ามาศึกษาดูงานในพื้นที่จากผู้บริโภคและชุมชน 9) สร้างความจงรักภักดีของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติระหว่างท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย

โดยการมอบของที่ระลึกสำหรับผู้มาใช้บริการ หรือการทำกิจกรรม CSR หลังจากนักท่องเที่ยวกลับไป แล้ว และ 10) การประกวดภาพถ่ายแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร เพื่อสร้างแบรนด์เชิงรายเมืองสมุนไพร

4.2) การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ ได้แก่ 1) มีการทำคลิปสื่อสารแนะนำ แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมที่ต่อเนื่องจากสมุนไพร เพื่อให้มุมมอง แนะนำสมุนไพร ตอกย้ำการสร้างแบรนด์สมุนไพรเชิงราย ผ่านสื่อช่องทางต่างๆ 2) จัดทำคู่มือการนำเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ หรือเรียนรู้จักสมุนไพรเพื่อนำไปสู่ความเชื่อมั่นทดลองใช้ 3) จัดทำสื่อหรือวีดิทัศน์ที่หลากหลายภาษา เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลี อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน อาหรับ ผ่านทีวี นิตยสาร สื่อออนไลน์ รายการทีวีมาถ่ายทำการท่องเที่ยวเชิงสมุนไพรของเชิงราย ทั้งในและต่างประเทศ และ 4) พัฒนางค์ความรู้ และทักษะการใช้สื่อออนไลน์เพื่อพัฒนาการทำสื่อประชาสัมพันธ์ ให้กับบุคลากรในท้องถิ่น

4.3) การพัฒนาช่องทางการการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ 1) นำเสนอสื่อ วิดีทัศน์ ข้อมูล การประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชิงราย ผ่านช่องทางการรับรู้ ข้อมูล ดังนี้ 1.1) ชาวไทย: ผ่านช่องทาง ทีวี เฟสบุ๊ก ชาวเมียนมาร์: ผ่านช่องทาง Facebook และ Viber ชาวจีน: ผ่านช่องทาง weibo whatsapp และ Baidu และชาวลาว: ผ่านช่องทาง Facebook และ YouTube 2) ประชาสัมพันธ์ผ่าน Platform องค์กร ที่นักท่องเที่ยวเข้าถึงเชื่อมั่น เช่น Trip Advisor นิตยสารบนเครื่องบิน และ PATA และ 3) มีเว็บไซต์ เพจ Facebook คอย แนะนำและให้ข้อมูลสอบถาม หรือผ่านหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

4.4) การสร้างเครือข่ายทางการตลาดกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยการส่งเสริมการตลาด การท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแบบ Online และ Offline เนื่องจาก บางชุมชน (อาทิ บ้านม่วงคำและบ้านป่าแดงหลวง) มีที่ตั้งที่สามารถเชื่อมโยงการค้าชายแดนแม่สาย กับประเทศเมียนมาร์ จำเป็นต้องใช้เทคนิคทางการตลาดการท่องเที่ยวผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต ผสมผสานกับการใช้สื่อออนไลน์ เช่น การใช้แอปพลิเคชัน ในการนำเสนอเนื้อหาเป็นรูปภาพ เสียง เพื่อเพิ่มการรับรู้ของนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น

5) แนวทางการพัฒนาด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว

5.1) สร้างความร่วมมือของเครือข่ายการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) สร้างพันธมิตรคู่ค้าผ่าน Platform ต่างๆ สื่อออนไลน์ เอเจนท์ทัวร์ ผู้ประกอบการโรงแรมที่พัก สปาผู้ประกอบการสายการบิน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2) เชื่อมต่อโครงการที่ประสานการทำงานร่วมกับประเทศ MCLT เช่น ห้าเชียง การท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน เครือข่ายท่องเที่ยวสีเขียว เพื่อสานการทำงานร่วมกับสมุนไพร แลกเปลี่ยนข้อมูล และการนำไปสู่การค้า จับคู่ธุรกิจบริการในเส้นทางท่องเที่ยวหลักหรือ

เมืองท่องเที่ยวหลักกับผู้ประกอบการ CLMT และ R3A R3B 2) ตั้งเครือข่ายการทำงานระหว่างประเทศในมิติ สถาบันการศึกษา เอกชน ประชาชน และจัดตั้งคณะทำงานระหว่างประเทศ MCLT ที่มีส่วนร่วมภาคเอกชนและสถาบันการศึกษา 3) ใช้เวทีโครงการห้าเชียงใหม่ความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนา ต่อยอดเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร 4) การสร้างชมรม หรือ สมาคม องค์กรที่รวมกลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการด้านสมุนไพร เพื่อสร้างความร่วมมือ ดูแลยกระดับมาตรฐาน 5) จัดเวทีสมุนไพรเชียงรายสู่ครัวเรือนคนเชียงราย แนะนำสมุนไพรให้คนเชียงรายได้ทดลองใช้ ทั้งผู้ประกอบการ นักศึกษา ข้าราชการ ประชาชน 6) การสร้างกระแสการมีสมุนไพรไว้ใช้ของแต่ละคน หรือครอบครัว หรือหน่วยงาน เช่น ยาอม ยาต้ม น้ำหอม ครีม แชมพู เพื่อเป็นกระแสให้กับนักท่องเที่ยว 7) ทุกร้านค้า ทุกพื้นที่มีสมุนไพรเชียงรายจำหน่าย หรือฝากขาย 8) กิจกรรมจัดอบรม สัมมนา โดยหน่วยงาน หรือ นักวิชาการ หรือผู้มีความรู้มาส่งเสริมพัฒนาสร้างความเข้มแข็งแก่ องค์กรและผู้ประกอบการ 9) กิจกรรมสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านองค์ความรู้และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เช่น ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน ความร่วมมือด้านสาธารณสุขเพื่อให้เป็นมาตรฐานทั้งด้านสถานที่ให้บริการ และมาตรฐานของผู้ให้บริการ ความร่วมมือด้านวิชาการกับสถาบันการศึกษาที่มีสาขาแพทย์แผนไทยอย่างเช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มาช่วยส่งเสริมให้ความรู้ คำแนะนำด้านสุขภาพ การใช้สมุนไพร ตลอดจนการศึกษาวิจัยเพื่อหาข้อค้นพบเกี่ยวกับสรรพคุณทางยาของสมุนไพรพื้นบ้าน เป็นต้น และ 10) กิจกรรมพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ทั้งในระดับชุมชน และระดับจังหวัด เช่น การนำพืชสมุนไพรของชุมชนมาปรุงอาหาร และส่งเสริมให้ชุมชนทำเพื่อรองรับการท่องเที่ยว หรือแต่ละชุมชนคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นของชุมชน แล้วนำไปเชื่อมโยงกับชุมชนอื่นที่เป็นเส้นทางท่องเที่ยว

5.2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของเครือข่ายการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) การจัดเวทีอบรม สัมมนา ทำคลิปลีขื่อสาร แก่ผู้ประกอบการสมุนไพร ชุมชน ผู้ประกอบการเอกชน ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน สื่อมวลชนที่เกี่ยวข้อง และจัดตั้งเป็นคณะทำงานเชียงรายเมืองสมุนไพรเพื่อคอยกำกับดูแล ขับเคลื่อนงานด้านสมุนไพร และ 2) การมีประชุมร่วมกัน เพื่อวางแผนกำหนดวิสัยทัศน์แผนงานโครงการร่วมกัน

5.3) ความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกันของเครือข่ายการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายการท่องเที่ยวของเชียงรายเพื่อความร่วมมือทางธุรกิจ และ 2) การจับคู่ค้าระหว่างเครือข่ายการท่องเที่ยวสมุนไพรกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว

5.4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย ได้แก่ 1) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายเป็นรูปสมาชิก หรือคณะทำงานในองค์กรร่วมกัน มีการประชุมร่วมกันตามวาระ

ต่างๆของสมาชิก และ 2) มีองค์กรที่มีการจัดตั้งกองทุน หรือมีงบประมาณขององค์กรด้วยตัวเองในการทำงานโดยการเก็บ หรือบริจาคจากสมาชิก

5.5) การเสริมสร้างซึ่งกันและกันของเครือข่ายการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) การนำเสนอข้อมูลแนะนำแก่นักท่องเที่ยว ในรูปแบบสื่อต่างๆ เช่น โบชัวร์ QR Code และส่งลูกค้าแก่กัน 2) กิจกรรมขับเคลื่อนเครือข่ายที่เข้มแข็ง เช่น กิจกรรมสร้างทีมงานในเครือข่าย การสร้างผู้นำเครือข่ายที่มีศักยภาพ รวมถึงการเลือกกิจกรรมที่ตอบโจทย์การทำงานของเครือข่ายเฉพาะกลุ่ม และเฉพาะชุมชน เนื่องจากแต่ละกลุ่มสมุนไพรมีลักษณะเฉพาะตนที่แตกต่างกัน และ 3) การจัดเวทีระหว่างเครือข่ายสมุนไพรมี กับคณะทำงานขับเคลื่อนสมุนไพรมี เพื่อให้เครือข่ายได้นำเสนอข้อมูลด้านสมุนไพรมี เพื่อให้ทีมสถาบันการศึกษา ภาคเอกชนเข้าไปมีส่วนร่วมสำรวจ วิจัย และพัฒนาต่อไป

5.6) การเกื้อหนุนพึ่งพากันของเครือข่ายการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) มีการเสนอขายทำเป็น Package ร่วมกัน 2) นำเอาธุรกิจบริการต่างๆ มาเสนอขายเป็นโปรแกรมนำเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการลูกค้าเฉพาะกลุ่มได้ตามความต้องการ และ 3) กิจกรรมอบรมสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น การเชื่อมโยงการทำงานระหว่างเครือข่ายซึ่งทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่นำไปสู่การพัฒนาเป็นสินค้าต่อไป และเกิดการกระจายรายได้ระหว่างกันมากขึ้น และการเชื่อมโยงกับสถาบันการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การพัฒนาระบบตลาดออนไลน์ให้กับชุมชน เป็นต้น

5.7) ปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยนของเครือข่ายการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) การมีสื่อช่องทางเครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อมูล ส่งลูกค้าแก่กัน เช่น Line Wechat และ 2) การแลกเปลี่ยนข้อมูลลูกค้าแก่กัน มีการแนะนำสินค้าบริการ และนำเสนอขายแก่นักท่องเที่ยวช่วยกันประเมินผลความพึงพอใจลูกค้า

6) แนวทางการพัฒนาด้านผู้ประกอบการ

6.1) การเสริมสร้างและพัฒนาความรู้และทักษะด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) จัดหลักสูตรการบริการสมุนไพรมี ความสำคัญของสมุนไพรมี การให้บริการที่สร้างจิตสำนึกมูลค่า แล้วจัดอบรมแก่ผู้ประกอบการให้บริการด้านสมุนไพรมีไปสู่การยอมรับของทุกภาคส่วน 2) พัฒนาให้มีความมีจิตสำนึกแห่งการให้บริการ และพัฒนาความเป็นมืออาชีพในการตลาดสมัยใหม่ รวมถึงพัฒนาความสามารถให้ทันต่อเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงสร้างนวัตกรรมองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรม 3) มีการอบรมภาษาจีนเบื้องต้น ที่ใช้กับการให้บริการ และ 4) อบรมการจัดทำฐานข้อมูลการท่องเที่ยววิถีสมุนไพรมี ที่แสดงถึงความแตกต่างของการท่องเที่ยววิถีสมุนไพรมีในแต่ละชุมชน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว

6.2) การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติแต่ละประเทศ ได้แก่ 1) อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะนิสัย และวัฒนธรรมของลูกค้ายุ่ม MCLT ให้กับผู้ประกอบการมีองค์ความรู้พื้นฐานของลูกค้ายุ่ม 2) การจัดทำประวัติลูกค้ายุ่มแยกตามกลุ่มประเทศ และ 3) สร้างมีคฤเทศก์ท้องถิ่นประจำแหล่งท่องเที่ยวในการนำบรรยาย

6.3) การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ในการให้บริการ ได้แก่ 1) กำหนดมาตรฐานการบริการ จัดอบรม ให้กับผู้ประกอบการ และ 2) มีหน่วยงานกำกับดูแล คอยตรวจประเมิน

6.4) การลดหย่อน ผ่อนปรน กฎระเบียบบางประการเพื่อให้เอื้อต่อการประกอบกิจการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการ/ชุมชน โดยจัดให้มีคณะกรรมการที่คอยกำกับดูแลจัดเวทีเพื่อให้ชุมชนได้มีเวทีสะท้อนปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อสรุปเป็นข้อเสนอแนะช่องทางในการนำไปสู่การแก้ไขต่อไป

6.5) การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการได้มีส่วนร่วมกับหน่วยงาน ภาครัฐในการ กำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการจัดตั้งรวมกลุ่มผู้ประกอบการเป็นองค์กร ชมรม สมาคม เพื่อเป็นตัวแทนผู้ประกอบการ ได้ร่วมเป็นคณะกรรมการร่วมเสนอแนะกำหนดนโยบาย

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

แผนงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรไทย (MCLT) มีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้ คือ 1) เพื่อศึกษาลักษณะ และความโดดเด่นของวิถีสมุนไพรในจังหวัดที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดสำคัญในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงรายในเชิงการแข่งขันให้เป็นที่รู้จัก 2) เพื่อศึกษารูปแบบ เส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันและเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรที่ตรงกับแนวโน้มความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ และ 4) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย สำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรไทย (MCLT) ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประชากรที่ศึกษาในแผนงานวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) ภาเคิการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ กลุ่มบุคลากรภาครัฐ กลุ่มบุคลากรภาคเอกชน กลุ่มสถาบันส่งเสริมวิชาชีพ กลุ่มบุคลากรท้องถิ่น กลุ่มผู้ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร และกลุ่มเครือข่ายผู้ผลิต ผู้ปลูก ผู้แปรรูป ผู้ใช้ และผู้ขายสมุนไพร และ 2) นักท่องเที่ยวกลุ่ม MCLT ที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในแผนงานวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 1

วัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาลักษณะ และความโดดเด่นของวิถีสมุนไพรในจังหวัดที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดสำคัญในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงรายในการแข่งขันให้เป็นที่ยอมรับ มีสรุปผลการศึกษาดังนี้คือ

1) ผลการพิจารณาคัดเลือกสมุนไพรที่มีความโดดเด่นและสามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย ตามหลักเกณฑ์ 13 ข้อ พบว่าสมุนไพรที่มีความโดดเด่นมากที่สุดเป็น 4 ลำดับแรกที่พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว คือ ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้ง และว่านสาวหลง

2) ผลการเปรียบเทียบศักยภาพของสมุนไพร 4 ชนิดดังกล่าวของจังหวัดเชียงรายกับจังหวัดภาคเหนือตอนบน (พะเยา แพร่ และน่าน) จากข้อมูลที่ทบทวนวรรณกรรมจึงอาจกล่าวได้ว่าสมุนไพรในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่วิจัยครั้งนี้มีความโดดเด่นกว่าพื้นที่ของจังหวัดภาคเหนือตอนบน

3) ลักษณะความโดดเด่นของสมุนไพร 4 ชนิดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย พบว่า สมุนไพรที่มีความโดดเด่นทั้ง 4 ชนิด (ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้ง และว่านสาวหลง) ที่พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนต่อไปนี้ มีวิถีสมุนไพรในชุมชนที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดในการสร้างการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย โดยขมิ้นชันพบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชนบ้านท่าสุด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยสัก (บ้านต้า) อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย ชาอัสสัมพบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว บ้านห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย น้ำผึ้งพบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว บ้านห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย และว่านสาวหลงพบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของบ้านป่าแดง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย วิสาหกิจชุมชนบ้านม่วงคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และวิสาหกิจชุมชนบ้านต้า อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

4) วิถีสมุนไพรในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่พบสมุนไพรโดดเด่นข้างต้นมีความเป็นวิถีสมุนไพร ดังนี้ 1) บ้านท่าสุด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีการรวมเป็นกลุ่มปลูกสมุนไพร แล้วนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพร มีหมอเมือง (หมอพื้นบ้าน) ที่สามารถรักษาโรคด้วยสมุนไพร และมีการรวมตัวกันของหมอเมืองร่วมกับแพทย์แผนไทย 2) บ้านห้วยสัก (บ้านต้า) อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย มีการสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้านมาหลายชั่วอายุคน มีการถ่ายทอดการบำบัดรักษาด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน มีหมอพื้นบ้านที่รักษาวิญญโรค และปรุงยาจากสมุนไพรได้ และมีบริการการรักษาแบบทางเลือกโดยสมุนไพรที่มีการดูแลโดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล 3) บ้านห้วยหิน

ลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ได้รับรางวัล “ลูกโลกสีเขียว” ครั้งที่ 1 ปี 2542 (ประเภทชุมชน) มีความโดดเด่นเรื่องน้ำผึ้งและได้รับการขนานนามว่า “HONEY JOURNEY” และมีการทำสวนชาอัสสัม (ต้นเมี่ยง) และโดดเด่นคือน้ำที่ซึ่งขามาจากที่นี่ซึ่งสะอาดและบริสุทธิ์มาก 4) บ้านป่าแดง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีแกนนำหลักของชุมชนคือ พ่อหม่ออินเหลา ไร่พุทธา ซึ่งสามารถวินิจฉัยอาการของโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ พร้อมกับรักษาแบบผสมผสานระหว่างศาสตร์ของหมอเมืองและการใช้คาถาอาคมตามความเชื่อแบบโบราณ และมีการปลูกพืชผลและสมุนไพรจำนวนกว่า 100 ชนิด 5) บ้านม่วงคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีศูนย์สมุนไพรบำบัด ให้บริการด้านบำบัดและส่งเสริมสุขภาพด้วยสมุนไพร ได้แก่ การพอกเข้า การแช่เท้า การนวดเพื่อสุขภาพ และการอบสมุนไพร (ดัดแปลงจากเล่าไก่) และ 6) บ้านต้า (ห้วยเตือ) อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย มีการรวมกลุ่มของหมอพื้นบ้านที่สืบทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านมาหลายชั่วอายุคนซึ่งสามารถวินิจฉัยโรค รักษาโรค และปรุงยาจากสมุนไพรได้ มีแพทย์แผนไทย และมีบริการการรักษาแบบทางเลือกโดยสมุนไพรที่มีการดูแลโดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และมีโรงเรียนสมุนไพรห้วยสักที่มีชื่อเสียง

5) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สมุนไพร โดยพิจารณาจากความต้องการฝ่ายผู้ผลิต (ชุมชน) และความต้องการฝ่ายผู้บริโภค (นักท่องเที่ยว) จึงได้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป 4 ผลิตภัณฑ์ สำหรับใช้ในการสร้างคุณค่าร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย คือ เจลขมิ้น ลิปปาล์มน้ำผึ้ง ยาหม่องแท่งกลิ่นตะไคร้ และสบู่ว่านสาวหลง

จาก 5 ประเด็นข้างต้นทำให้สามารถสรุปได้ว่า สมุนไพรและวิถีสมุนไพรในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่นและมีศักยภาพในการนำไปพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย เนื่องจากสมุนไพรและวิถีสมุนไพรของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย แสดงถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน ประกอบกับมีการใช้ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน สามารถเพาะปลูกหรือหาได้ในชุมชน มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์หรือข้อมูลทางวิชาการที่แสดงถึงสรรพคุณและความปลอดภัยที่สามารถขึ้นทะเบียนเป็นยา อาหาร เครื่องสำอางหรือผลิตภัณฑ์สุขภาพได้ ตลอดจนเป็นสมุนไพรที่มีความต้องการของตลาดกลุ่มประเทศ MCLT

5.1.2 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 2

วัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบ เส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันและเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน มีสรุปผลการศึกษาดังนี้คือ

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรสามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้คือ

1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเพื่อการมีสุขภาพที่ดี (Wellness Tourism) และ 2)

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและการแพทย์แผนไทย (Medical Tourism)

เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรแบ่งเป็น 4 ประเภทตามนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้คือ

1) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรโดยเฉพาะ ประกอบด้วย 3 เส้นทาง คือ 1.1) เส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร 1.2) เส้นทางสุขภาพคู่ขนานและป่าใหญ่ และ 1.3) เส้นทางโรงพยาบาลเมืองล้านนา ซึ่งเส้นทางการท่องเที่ยวประเภทนี้เหมาะสำหรับกลุ่มผู้รังสรรค์ตนเองและโลกให้ดีกว่าเดิม (Reformer Oriented) และกลุ่มครอบครัวที่อบอุ่น มั่งคั่ง (Mainstream Oriented)

2) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นในพื้นที่ใกล้เคียง (ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางเกษตร ทางพระพุทธศาสนา และประวัติศาสตร์) ประกอบด้วย 3 เส้นทาง คือ 2.1) เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร 2.2) เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางสุขภาพคู่ขนานและป่าใหญ่ และ 2.3) เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางโรงพยาบาลเมืองล้านนา ซึ่งเส้นทางการท่องเที่ยวประเภทนี้เหมาะสำหรับกลุ่มครอบครัวที่อบอุ่น มั่งคั่ง

3) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน (MLCT) โดยบูรณาการร่วมกับกิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่มีอยู่แล้ว ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวทั้งขาเข้าและขาออกจากประเทศไทย ที่เชื่อมโยงจากเมืองท่องเที่ยวในแต่ละประเทศ ประกอบด้วย 2 เส้นทาง ได้แก่ 3.1) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยง จังหวัดหลวงน้ำทา ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และเมืองสิบสองปันทา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และ 3.2) เส้นทางที่เชื่อมโยง เมืองเชียงตุง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งเส้นทางการท่องเที่ยวประเภทนี้เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ (Gen Y) ที่อยู่ในกลุ่มผู้รังสรรค์ตนเองและโลกให้ดีกว่าเดิม และกลุ่มครอบครัวที่อบอุ่น มั่งคั่ง

4) เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ (Silver Age) เส้นทางนี้เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเส้นทางการท่องเที่ยวประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ 1) การเรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมเรียนรู้การปลูกพืชสมุนไพร กิจกรรมเรียนรู้ตำรายาสมุนไพรจากหมอพื้นบ้าน กิจกรรมการเรียนรู้วิถีชีวิตชาตพันธ์ุ กิจกรรมการเรียนรู้การแปรรูปสมุนไพร กิจกรรมการเรียนรู้อาหารพื้นถิ่น 2) การบริการ ได้แก่ บริการแพทย์แผนไทย (นวด กด ดึง ย่ำ) การปรับสมดุลร่างกาย การอบตัว ประคบสมุนไพร การแช่เท้า 3) การชิม ได้แก่ การชิมอาหารพื้นบ้าน การ

ต้มเครื่องต้มเพื่อสุขภาพ อาหารอแกนิก การดื่มยาต้มพื้นบ้าน 4) การเยี่ยมชม ได้แก่ กิจกรรมเยี่ยมชมสวนเกษตรอแกนิก สถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาและประวัติศาสตร์ และ 5) การซื้อของ ได้แก่ กิจกรรมเลือกซื้อของฝากของที่ระลึกจากชุมชน ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปต่างๆ

นอกจากนี้ได้มีการนำแนวคิด “นวัตกรรมบริการ” ซึ่งมีดัชนีชี้วัดนวัตกรรม ผลิตภัณฑ์และบริการ ได้แก่ การนำเสนอสิ่งใหม่ การปรับปรุงใหม่ และการสร้างความหลากหลาย และมีดัชนีชี้วัดนวัตกรรมกระบวนการ ได้แก่ การปฏิบัติใหม่ๆ และการปรับปรุงกระบวนการและขั้นตอนการทำงานใหม่ มาสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าร่วมให้แก่ 1) เส้นทางความงามตามวิถีสมุนไพร 2) เส้นทางสุขภาพคู่ขุนเขาและป่าใหญ่ และ 3) เส้นทางโรงพยาบาลเมืองล้านนา

5.1.3 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 3

วัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยวิถีสมุนไพรที่ตรงกับแนวโน้มความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีสรุปผลการศึกษาโดยแบ่งเป็นแนวทาง 8 ด้าน ดังนี้คือ

1) ด้านเส้นทางการท่องเที่ยว กรณีที่เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้รังสรรค์ตนเองและโลกให้ดีกว่าเดิม ควรเสนอเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรโดยเฉพาะ ส่วนนักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัวที่อบอุ่น มั่งคั่ง ควรเสนอเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงอื่นๆ และอาจเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวอื่นที่เป็นที่นิยมอยู่เดิมของนักท่องเที่ยว

2) ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ควรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่โดดเด่นและตรงกับความสนใจ หากเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยควรนำเสนอกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพและการผ่อนคลาย โดยกิจกรรมที่นำเสนอขึ้นต้องเน้นความปลอดภัยในการทำกิจกรรม หากเป็นชาวเมียนมาร์ควรนำเสนอกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพและการผ่อนคลายที่มีความน่าเชื่อถือในสรรพคุณและความปลอดภัยของสินค้าสมุนไพร หากเป็นชาวจีนควรนำเสนอกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพและการผ่อนคลายและด้านส่งเสริมความงาม แต่ต้องมีมาตรฐานการให้บริการที่ดีสะอาดและปลอดภัย หากเป็นชาวลาวควรนำเสนอกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพและการผ่อนคลายและด้านส่งเสริมความงาม โดยคำนึงถึงความปลอดภัยในการทำกิจกรรม รวมทั้งสถานที่แหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นสัปปายะ และมีความน่าเชื่อถือในสรรพคุณและความปลอดภัยของสินค้าสมุนไพร และพัฒนากิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสสมุนไพรและสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ

3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ควรเพิ่มหรือจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานด้าน สาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยวให้ตรงกับความต้องการ รสนิยม และวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่ม MCLT

4) ด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อการท่องเที่ยว ควรส่งเสริมและพัฒนาการผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพร ซึ่งมาจากสมุนไพรที่โดดเด่นของจังหวัดเชียงราย คือ ขมิ้นชัน ชาอัสสัม น้ำผึ้ง และว่านสาวหลง และต้องตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว หากเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ควรนำเสนอผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ใช้รับประทานเพื่อส่งเสริมสุขภาพ หากเป็นชาวเมียนมาร์ควรนำเสนอผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ใช้รับประทานเพื่อส่งเสริมสุขภาพ หากเป็นชาวจีนควรนำเสนอผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ใช้ภายนอกเพื่อการส่งเสริมสุขภาพที่มาจากสมุนไพร และหากเป็นชาวลาวควรนำเสนอผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ใช้ภายนอกเพื่อความงามที่มาจากสมุนไพร/น้ำผึ้ง โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพมีประโยชน์ได้มาตรฐาน

5) ด้านช่องทางการสื่อสาร ควรพัฒนาให้สอดคล้องกับช่องทางการรับรู้ข้อมูลการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว กรณีเป็นช่องทางแบบออนไลน์สำหรับนักท่องเที่ยวไทย เมียนมาร์ และลาว ควรทำบนเฟซบุ๊ก ส่วนจีนควรทำเว็บไซต์ และ Weibo ส่วนด้านการประชาสัมพันธ์ผ่านบริษัททัวร์เป็นลักษณะการประชาสัมพันธ์ที่สามารถทำได้สำหรับนักท่องเที่ยวจีนและลาว นอกจากนี้เนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศ MCLT รับข้อมูลด้านการท่องเที่ยวผ่านสื่อบุคคลหรือแบบปากต่อปากเป็นอันดับไม่เกิน 3 ลำดับแรก ดังนั้นผู้ประกอบการหรือชุมชนท่องเที่ยวจึงควรพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่ดีมีมาตรฐานและน่าประทับใจเพื่อให้เกิดการบอกต่อ

6) ด้านสื่อประชาสัมพันธ์ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ควรร่วมออกบู๊ทแนะนำ ในงาน Trade Mart ในและต่างประเทศ และทำคลิปเป็นภาษาต่างประเทศ แนะนำผ่านสื่อออนไลน์ และนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศ MCLT ควรจัด FAM Trip สื่อ Blocker ตัวแทนททท. และเอเจนท์ทัวร์มาทดลองเที่ยว และทำสื่อหรือคลิปเป็นภาษาเมียนมาร์ จีน และลาว

7) ด้านการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ควรจัดกิจกรรม Press visit การแปรรูปสมุนไพรเพื่อจำหน่ายหรือแจกฟรีเพื่อสร้างการรับรู้ การใช้สื่อต่างๆ เพื่อเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงผู้บริโภค การจัดทัวร์เพื่อให้ทดลองประสบการณ์การท่องเที่ยว การจัดทำกิจกรรมพิเศษที่เน้นการสร้างประสบการณ์ร่วมผ่านสัมผัสทั้ง 5 และการสร้างฐานของข้อมูลการท่องเที่ยวในรูปแบบ Application ในมือถือ

8) ด้านช่องทางการตลาด ควรทำ 2 รูปแบบหลัก คือ ช่องทางการตลาดทางตรง และช่องทางการตลาดทางอ้อม สำหรับปีแรกของการเริ่มต้นจัดการท่องเที่ยวสุขภาพวิถีสมุนไพร ช่องทางการตลาดที่เหมาะสม จะเน้นช่องทางการตลาดทางตรงเป็นส่วนหลัก และเน้นการทำการตลาดออนไลน์เพื่อช่วยประหยัดเวลาและต้นทุน ตลอดจนง่ายในการจัดการ

5.1.4 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 4

วัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยข้อที่ 4 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย สำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรไทย (MCLT) มีสรุปผลการศึกษาโดยแบ่งเป็นแนวทาง 2 ลักษณะ ดังนี้คือ

1) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT ในมิติของพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวมีจำนวน 5 พื้นที่ ซึ่งเป็นแนวทางให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ชุมชน และเมื่อลงมือพัฒนาจริงจะส่งผลดีและเกิดผลเชิงพาณิชย์อย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุด มีข้อเสนอแนวทางการพัฒนา 5 ด้าน คือ การพัฒนาสินค้าและบริการให้เกิดผลเชิงพาณิชย์ การพัฒนาด้านการตลาด การพัฒนาด้านการสื่อความหมาย การพัฒนาทรัพยากรบุคคล และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของภาคการท่องเที่ยว 2) บ้านห้วยเตือ บ้านห้วยสัก และบ้านน้ำม้า มีข้อเสนอแนวทางการพัฒนา 4 ด้าน คือ การสร้างเครือข่ายทางการตลาดกับประเทศเพื่อนบ้าน การบริหารจัดการการท่องเที่ยว การจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกชุมชนให้เกิดผลเชิงพาณิชย์ และการจัดการด้านสุขอนามัยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 3) บ้านป่าแดงหลวง และ บ้านม่วงคำ มีข้อเสนอแนวทางการพัฒนา 3 ด้าน คือ การสร้างเครือข่ายทางการตลาดกับประเทศเพื่อนบ้าน การพัฒนาด้านสุขลักษณะ การให้บริการทางสุขภาพ และการพัฒนาสินค้าและบริการ ให้เกิดผลเชิงพาณิชย์ 4) บ้านห้วยทรายขาว บ้านดงมะเดะ และบ้านร้องบอน มีข้อเสนอแนวทางการพัฒนา 2 ด้าน คือ การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และการพัฒนาคุณภาพการบริการ และ 5) บ้านห้วยหินลาดใน มีข้อเสนอแนวทางการพัฒนา 4 ด้าน คือ การพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาด้านความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว การพัฒนาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรบุคคล

2) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายสำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศ MCLT ในลักษณะภาพรวมของจังหวัดเชียงราย แบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ 1) ด้านสถานที่ท่องเที่ยว มีข้อเสนอแนวทางการพัฒนา 4 ด้าน คือ พัฒนาให้มีความเป็นสัปปายะ ความสะอาดปลอดภัย การอนุรักษ์ความเป็นเอกลักษณ์ และการพัฒนาส่งเสริมให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ 2) ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว มีข้อเสนอแนวทางการพัฒนา 3 ด้าน คือ สร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว พัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และพัฒนามาตรฐานสมุนไพร 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีข้อเสนอแนวทางการพัฒนา 5 ด้าน คือ จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานด้าน พัฒนาการเดินทางสำหรับต่างชาติ เพิ่มความรู้ด้านภาษาให้กับผู้ให้บริการ ป้าย

ประชาสัมพันธ์ และพัฒนาแอปพลิเคชัน 4) ด้านการตลาด มีข้อเสนอแนวทางการพัฒนา 4 ด้าน คือ การสร้างแบรนด์เชียงรายเมืองสมุนไพร การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ การพัฒนาช่องทางการการประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่ายทางการตลาดกับประเทศเพื่อนบ้าน 5) ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว มีข้อเสนอแนวทางการพัฒนา 6 ด้าน คือ วิสัยทัศน์ร่วมกันของเครือข่าย ผลประโยชน์ร่วมกันของเครือข่าย การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย การเสริมสร้างซึ่งกันและกันของเครือข่าย การเกื้อหนุนพึ่งพากันของเครือข่าย และปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยนของเครือข่ายการ และ 6) ด้านผู้ประกอบการ มีข้อเสนอแนวทางการพัฒนา 5 ด้าน คือ เสริมสร้างและพัฒนาความรู้และทักษะด้านการท่องเที่ยว ความเข้าใจต่อวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวต่างชาติ เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในการให้บริการ การลดหย่อนผ่อนปรนกฎระเบียบบางประการ และส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมกับการ กำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว

5.2 อภิปรายผล

ข้อมูลการใช้สมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ข้อมูลสมุนไพรที่มีศักยภาพ และแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่สามารถตอบสนองตามความต้องการของนักท่องเที่ยวภายในประเทศ และประเทศเพื่อนบ้าน (MCLT) ซึ่งนำไปสู่การไปใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่คุณภาพ มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น มีศักยภาพทางการตลาด และสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายตอบสนองตามแผนแม่บทว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพร พ.ศ. 2560 - 2564 ที่จังหวัดเชียงรายถูกกำหนดให้เป็นหนึ่งในจังหวัดนำร่องการพัฒนาเมืองสมุนไพร รวมถึงมีแนวทางในการส่งเสริมให้เป็นเมืองแห่งสมุนไพรล้านนา และยังมีการกำหนดเป็นนโยบายของสหพันธ์ท่องเที่ยวภาคเหนือ ให้จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดนำร่องในการส่งเสริมด้านเกษตรปลอดภัยและท่องเที่ยวแบบเมืองสมุนไพร โดยเชื่อมโยงกับสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวต่างๆ นำสินค้าเกษตรปลอดภัย และสมุนไพรท้องถิ่น ขายแก่นักท่องเที่ยว ช่วยกระจายรายได้สู่ชุมชน

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายมีหลากหลายประเภทที่สามารถตอบสนองตามความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ ได้แก่ แพทย์แผนไทย ศูนย์สมุนไพรบำบัด วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรอาหารและเครื่องดื่มบำรุงสุขภาพ สมุนไพรและผักพื้นบ้าน รวมไปถึงผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อสุขภาพ เช่น สมุนไพรอบแห้ง น้ำมันนวด ยาต้ม ยาหม่อง ลูกประคบ นวดแผนไทย ย่ำขา และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพร ซึ่งตรงต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่ม MCLT สอดคล้องกับการศึกษาของ สิทธิ กงสาสนะ (2552) ที่พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยว

เชิงสุขภาพประเภทสปาและการนวดสุขภาพเป็นรูปแบบกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การฝึกจิตสมาธิและการเสริมสุขภาพความงาม ตามลำดับ

ด้านผลิตภัณฑ์ที่นักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างสนใจ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวเมียนมาร์สนใจในสินค้าที่รับประทานเพื่อส่งเสริมสุขภาพ (เครื่องดื่มผสมน้ำผึ้ง ผงชูรส และลูกอมแก้เจ็บคอ) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะประเทศเมียนมาร์อยู่ติดกับประเทศไทยและมีสมุนไพรมากมายคล้ายคลึงกับประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการใช้สมุนไพรสด และการปรุงยา และยังนิยมการใช้สมุนไพรเพื่อบำรุงร่างกาย แต่อาจขาดนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการแปรรูป และการที่สนใจเครื่องดื่มสมุนไพรนี้นั้นอาจเป็นเพราะสะดวกต่อการบริโภค สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีนสนใจสินค้าที่ใช้ภายนอกเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ (ครีมสมุนไพรแก้ปวดเมื่อยหรือยาหม่อง) มากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะยาหม่องเป็นผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่นิยมผลิตในประเทศจีน รวมถึงยาหม่องของไทยมีชื่อเสียง มีคุณสมบัติหลากหลาย มีวิธีใช้ที่สะดวกที่สุดดมและใช้ทา และสำหรับนักท่องเที่ยวชาวลาวนิยมสินค้าที่ใช้ภายนอกเพื่อความงาม (เครื่องสำอาง) และสินค้าที่รับประทานเพื่อส่งเสริมสุขภาพ (ผงชูรส ลูกอมแก้เจ็บคอ และเครื่องดื่มผสมสมุนไพร/น้ำผึ้ง) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะบริบทด้านการใช้สมุนไพรของคนในประเทศลาวคล้ายกับประเทศไทย แต่สินค้ากลุ่มนี้ประเทศลาวยังไม่ค่อยได้รับการพัฒนาและไม่ค่อยมีการผลิตในประเทศ หรืออาจขาดการสนับสนุนด้านนวัตกรรมการแปรรูปด้วย คนในประเทศลาวจึงสนใจในสินค้ากลุ่มดังกล่าว

นอกจากนี้ความต้องการด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของนักท่องเที่ยวต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรคือ ราคายุติธรรม โดยปัจจัยด้านราคาของสินค้ามีผลต่อการเลือกซื้อสินค้านั้น ผู้ประกอบการควรที่จะพิจารณาสินค้าของตนเอง ทั้งรูปลักษณ์ รูปแบบบรรจุภัณฑ์ คุณภาพและมาตรฐานของสินค้าให้เป็นไปตามราคาที่ตั้งไว้ เพื่อให้ผู้บริโภคเล็งเห็นความสำคัญของผลิตภัณฑ์ที่สามารถดูแลสุขภาพและเป็นมิตรกับสภาพแวดล้อมควบคู่ไปด้วย อีกทั้งเป็นการส่งเสริมให้เกิดธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เป็นแหล่งสร้างรายได้สร้างผลประโยชน์ต่อคนในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของทิพย์วรรณ ทัดเทียมเพชร (2548) พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวคือ ราคาเพราะราคาค่าใช้จ่ายในการเดินทางของประเทศไทยมีค่าครองชีพราคาถูกมากกว่าเดินทางไปยังประเทศอื่นส่วนปัจจัยที่นักท่องเที่ยวคำนึงถึงด้านอื่นๆ เช่น คุณค่าของสินค้า สินค้าที่มีการบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมา จะทำให้สินค้าได้รับความน่าเชื่อถือและความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

จากบริบททั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและความต้องการของนักท่องเที่ยวและภาคการท่องเที่ยว ทำให้สามารถกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรตามสรรพคุณของสมุนไพรพื้นบ้านที่มีความโดดเด่นในแต่ละชนิด โดยกำหนดรูปแบบสมุนไพรเพื่อการท่องเที่ยวได้ 2 รูปแบบ คือ (1) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเพื่อการมีสุขภาพที่ดี และการท่องเที่ยวเชิง

สุขภาพวิถีสมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและการแพทย์แผนไทย สอดคล้องกับการศึกษาของจุฑาทิพย์ สุจริตกุล (2560) ที่ได้เสนอการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอนาคตว่าควรออกแบบการจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและสามารถเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ โดยสอดคล้องกับเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อนเพื่อเป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำ

การท่องเที่ยวสุขภาพวิถีสมุนไพรนั้นเป็นการท่องเที่ยวแบบใหม่ของจังหวัดเชียงราย จึงยากที่จะหาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวสุขภาพวิถีสมุนไพรที่แท้จริงได้ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของนิฏมล คำเอี่ยม (2553) ได้ทำการถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพชาวไทยพบว่าความสนใจรูปแบบกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวไทย สำหรับการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาในครั้งนี้มีนักท่องเที่ยวในกลุ่ม MCLT พบว่า มีช่องทางการรับรู้ส่วนใหญ่จะมีการรับรู้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร จากเพื่อนและคนรู้จัก ทั้งนี้อาจเป็น การรับฟังเรื่องสุขภาพนั้นหากรับทราบจากคนรู้จักย่อมมีความมั่นใจและน่าเชื่อถือมากกว่า ดังนั้นควรเน้นกลยุทธ์ด้านการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ในช่วงแรกของการทำการตลาด ซึ่งอาจจะเน้นการประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก ส่วนการที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวด้านส่งเสริมสุขภาพและเพื่อการผ่อนคลายนั้น อาจเป็นเพราะสืบเนื่องมาจากพฤติกรรมการใช้ชีวิตของคนยุคปัจจุบันที่ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำงานและมีปัญหาสุขภาพทำให้กิจกรรมด้านการบริการเพื่อความผ่อนคลายเป็นที่ต้องการ อีกทั้งกิจกรรมประเภทนี้ของประเทศไทยมีความโดดเด่น มีมาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับของประเทศอื่นๆ

การกำหนดเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายในเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นในพื้นที่ใกล้เคียงนี้ เป็นเพราะ หากต้องการตอบสนองความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัวที่อบอุ่น มั่งคั่ง นั้นจำเป็นต้องพึ่งพาความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวหลักภายในจังหวัดหรือประเทศ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามและแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาที่สามารถนำมาเชื่อมโยงเข้ากับเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ Gen Y ซึ่งมีความสนใจต่อเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรน้อย เนื่องจากไม่ได้ก่อให้เกิดความว้าว (wow) ไม่ตื่นเต้น ไม่ตอบสนองความต้องการสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่ต้องใช้เทคโนโลยีในการรีวิวแหล่งท่องเที่ยวตามสื่อทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งพิศรา เสริมรัตนวิศิษฐ์ (2560) ได้เสนอแนะว่าควรทำเส้นทางท่องเที่ยวหรือธุรกิจนำเที่ยวแบบทัวร์ส่วนตัว (Private Tour) การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวในลักษณะการเป็นไกด์ส่วนตัว (Personal Guide) เสมือนเพื่อนที่จะพาไปเรียนรู้และสัมผัสประสบการณ์ที่แปลกและแตกต่างออกไป และการวิเคราะห์กลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อตอบโจทย์ความ

ต้องการของลูกค้าแต่ละกลุ่ม มีการวางแผนใช้ช่องทางออนไลน์ คือ เว็บไซต์ เฟสบุ๊กและไลน์ ในการประชาสัมพันธ์ธุรกิจ เริ่มจากการทดลองใช้บริการเพื่อให้เกิดการรีวิวที่สามารถนำไปอ้างอิงแก่บุคคลอื่นต่อ รวมทั้งการบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้าระยะยาวเพื่อขยายฐานลูกค้าต่อไป จึงจะทำให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ทำให้นักท่องเที่ยวมีทางเลือกใหม่ และขยายตลาดสู่นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการดูแลสุขภาพหรือกลุ่มผู้สูงอายุต่อไป

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สมุนไพร เพื่อใช้ในการสร้างคุณค่าร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ด้วยแนวคิด“นวัตกรรมบริการ” ประกอบด้วย 2 ดัชนีชี้วัด คือ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และนวัตกรรมกระบวนการสอดคล้องกับการศึกษาของ วลัยลักษณ์ รัตนวงศ์ และคณะ (2557) ที่พบว่าองค์ประกอบที่ชี้วัดนวัตกรรมบริการที่เหมาะสมของธุรกิจท่องเที่ยวในระดับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมคือนวัตกรรมผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมกระบวนการ

นวัตกรรมกระบวนการ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติใหม่ๆด้านสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเช่น การสนับสนุนการดำเนินงานให้เกิดเครือข่ายหรือชมรมหมอฟันบ้านในจังหวัดเชียงรายและ เครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาธุรกิจชุมชนในจังหวัดเชียงรายสอดคล้องกับการศึกษาของภาวิณี ศรีสันต์ และคณะ (2559) ที่พบว่าการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้นผู้ประกอบการธุรกิจควรมีการรวมตัวกันเพื่อเพิ่มศักยภาพของการให้บริการโดยจัดเป็นศูนย์รวมการบริการเชิงสุขภาพสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับบริษั้นำเที่ยวในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างต่อเนื่องและประชาสัมพันธ์ข้อมูลการให้บริการเชิงสุขภาพผ่านช่องทางที่หลากหลายเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบข้อมูลอย่างทั่วถึงและสามารถเข้าถึงการบริการได้รวมถึงการปรับปรุงขั้นตอนการทำงานโดยการพัฒนาทักษะความรู้ของผู้ให้บริการให้มากขึ้น

รูปแบบธุรกิจบริการเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ ธุรกิจนำเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร และธุรกิจจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูป ซึ่งจะสามารถเชื่อมโยงธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกับประเทศเพื่อนบ้านโดยดำเนินการผ่านเครือข่ายความร่วมมือทางธุรกิจระหว่างประเทศ ได้แก่ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวและบริษั้นำเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาของ จิรัฐ ขวนชมและนงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร (2557) ที่พบว่าการบริหารธุรกิจนำเที่ยวให้ประสบความสำเร็จจะต้องสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ในเส้นทางการท่องเที่ยวของบริษัท มีการดำเนินงานโดยการสร้างเครือข่ายกับผู้ประกอบการประเภทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจนำเที่ยว และผู้บริหาร ต้องให้ความสำคัญกับมัคคุเทศก์โดยการอบรมให้มีความชำนาญในเรื่องของพื้นที่ที่จะพานักท่องเที่ยวไปและให้เข้าใจถึงหลักของการบริการ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการการศึกษา

1) หน่วยงานภาครัฐ ควรเข้ามามีส่วนในการผลักดันการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรโดยเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยววิถีสมุนไพร โดยใช้ข้อมูลจากผลการวิจัย 3 ด้าน คือ 1.1) พืชสมุนไพรที่มีศักยภาพในการนำมาใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวแบบวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะ ประเภท สรรพคุณ และความโดดเด่นของทรัพยากรสมุนไพร 1.2) ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรสมุนไพรที่มีความโดดเด่นและมีศักยภาพในเชิงการแข่งขันที่เชื่อมโยงกับทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทเดียวกันในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน และ 1.3) แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อใช้ในธุรกิจบริการเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย ไปกำหนดนโยบายในการพัฒนาเชียงรายให้เป็นเมืองสมุนไพร โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและบูรณาการกับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

2) ชุมชนควรนำผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ได้พัฒนามูลค่าและแปรรูปแล้ว ได้แก่ เจลขมิ้นชัน ลิปบาล์มน้ำผึ้ง ยาหม่องแท่งกลิ่นตะไคร้ และสบู่ว่านสาวหลง ไปผลิตเพิ่มและขยายผลเชิงพาณิชย์เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้บริโภคต่อไป

3) จากความสนใจนักท่องเที่ยวกลุ่ม MCLT ประกอบกับศักยภาพความสามารถและทรัพยากรด้านสมุนไพรที่โดดเด่นอื่นๆ ของจังหวัดเชียงราย ภาครัฐกิจและชุมชนสามารถนำไปศึกษาต่อยอดและแปรรูปสมุนไพรออกจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างการรับรู้การท่องเที่ยววิถีสมุนไพร และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายเพิ่มขึ้น

4) ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรควรปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการบริการ การสร้างเรื่องเล่า (Story Telling) ให้กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรเพื่อเพิ่มความน่าสนใจของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

5) ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวใน 5 พื้นที่ คือ 2.1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรท่าสุด บ้านสันตันกอก ตำบลท่าสุด อำเภอเมืองเชียงราย 2.2) บ้านห้วยเตือ และบ้านห้วยสัก ตำบลตำบ่อขุนตาล และบ้านน้ำม้า ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ 2.3) บ้านป่าแดงหลวง และ บ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย 2.4) บ้านห้วยทรายขาว บ้านดงมะดะ อำเภอพาน และ บ้านร้องบอน อำเภอแม่ลาว และ 2.5) บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า ควรนำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ไปลงมาปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดผลสำเร็จและเกิดผลเชิงพาณิชย์ขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

6) ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรควรพัฒนารูปแบบความร่วมมือเครือข่ายการท่องเที่ยว โดยมีการจัดกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง รักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่าง

สมาชิกเครือข่าย มีกลไกสร้างระบบจูงใจให้กับสมาชิกเครือข่าย และสร้างคนกลาง หรือผู้นำรุ่นใหม่ที่มีความสามารถในการจัดหาทรัพยากรสนับสนุนเครือข่าย และให้ความช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหาเครือข่าย ตลอดจนทำหน้าที่ประสานกับสมาชิกเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7) ภาาการท่องเที่ยวที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันส่งเสริมวิชาชีพ สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา รวมถึงหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร สามารถนำแนวทางในการจัดทำนโยบายเพื่อส่งเสริมและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงรายและการเชื่อมโยงกับธุรกิจการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านนี้ไปบูรณาการกับหน่วยงาน เพื่อให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติ

8) หน่วยงานภาคเอกชน ชุมชน ผู้ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว บริษัททัวร์ และผู้ประกอบการอื่นๆ สามารถนำโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรที่สรรสร้างจากภูมิปัญญาสมุนไพรท้องถิ่น ที่เกิดจากการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ไปปรับใช้ในเชิงธุรกิจ

9) สำนักการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงรายควรให้ความสำคัญกับฐานข้อมูลสมุนไพรของชุมชนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร เพื่อนำไปปรับปรุงตลอดจนพัฒนาเส้นทาง การท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวใหม่ให้กับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงราย

10) สำนักการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงรายและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงรายควรส่งเสริมการสร้างแบรนด์ของจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองแห่งสมุนไพรที่ชัดเจนมากขึ้น เพื่อให้จังหวัดเชียงรายเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ (Weekend Destination) ของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร

11) ภาครัฐกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรสร้างช่องทางการรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ในจังหวัดเชียงรายรู้ผ่าน Brand Ambassador เช่น youtuber ด้านการท่องเที่ยว ดาราต่างประเทศ MCLT

12) ภาครัฐกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรควรเพิ่มการเจาะตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพและกลุ่มนักท่องเที่ยวเฉพาะ เช่น นักท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา นักท่องเที่ยวที่ใช้ชีวิตแบบคนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวแบบกรีน เป็นต้น รวมถึงการรักษาส่วนแบ่งทางการตลาด ส่งเสริมการเดินทางซ้ำ รักษาความสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรในจังหวัดเชียงราย

13) ภาครัฐกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรควรให้ความสำคัญกับความเหมาะสมของแผนการตลาด ช่องทางการตลาดที่จะสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในกลุ่ม MCLT เพื่อให้แผนการตลาดและการสื่อสารการตลาดดังกล่าวนั้นไปถึงนักท่องเที่ยว

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) ควรเพิ่มพื้นที่ในการศึกษาเพื่อค้นหาสมุนไพรที่มีศักยภาพ โดยสำรวจสมุนไพรที่มีความโดดเด่นจากทุกอำเภอในจังหวัดเชียงราย โดยใช้เกณฑ์การประเมินศักยภาพและความโดดเด่นในการสำรวจ รวมทั้งศึกษาคุณสมบัติของสมุนไพรโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมี ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของสมุนไพร และประเมินคุณภาพ ประสิทธิภาพและความปลอดภัยของสมุนไพรตามมาตรฐานสากล เพื่อนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่คุณภาพ มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น มีศักยภาพทางการตลาด และสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

2) ควรศึกษาเรื่องราว ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร เพื่อนำมาเป็นสื่อในการเล่าเรื่องราวความเป็นมา เกิดความรู้ด้านสมุนไพร เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักท่องเที่ยวและสร้างความประทับใจและสามารถจดจำผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพไปได้ยาวนาน

3) ควรเพิ่มการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรของกลุ่มผู้สูงอายุ และควรมุ่งศึกษานักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่สนใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ซึ่งสามารถเพิ่มช่องทางการในการเก็บข้อมูลเพิ่ม เช่น การสอบถามในระบบออนไลน์เพื่อเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวมากขึ้น

4) ควรศึกษาเชิงลึกเพื่อนำมาจัดทำแผนการตลาด กลยุทธ์ และช่องทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพร ได้แก่ เรื่องของรสนิยม สไตล์การท่องเที่ยว การใช้จ่าย รูปแบบการเดินทาง ช่วงเวลาการเดินทาง ของแต่ละกลุ่ม

5) ควรศึกษาต่อยอดโดยการทำเส้นทางการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว แผนการตลาดและการสื่อสารการท่องเที่ยวเชิงสมุนไพรวิถีสมุนไพรมาผนวกและเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่เป็นที่ยินยอมในจังหวัดเชียงราย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและเป็นการสร้างการรับรู้ให้กับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรของจังหวัดเชียงรายอีกด้วย

6) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวจากอัตลักษณ์ท้องถิ่น การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ ศึกษาสถานการณ์

และแนวโน้มด้านการแข่งขัน การเสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน และการพัฒนากลุ่ม เชื่อมโยงเครือข่ายสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ด้านสมุนไพร

7) ควรศึกษาความสามารถในการรับรองนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการรักษาคุณภาพและมาตรฐานของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีสมุนไพรให้เป็นการท่องเที่ยวมีคุณภาพและยั่งยืน

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. มปป. บทสรุปผู้บริหาร โครงการศึกษาตลาดท่องเที่ยวกลุ่มประเทศ
อาเซียน ปี 2556. อินทัช รีเสิร์ช แอนด์ คอนซัลแทนซี.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2558. รายงานสรุปฉบับผู้บริหาร โครงการศึกษาตลาด
นักท่องเที่ยวศักยภาพสูง จีน อินเดีย รัสเซีย. อินทัช รีเสิร์ช แอนด์ คอนซัลแทนซี.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2557. คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว
เชิงสุขภาพประเภทน้ำร้อนธรรมชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรง
พิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์
- กุลวรา สุวรรณพิมล. 2548. **ความหมายของนักท่องเที่ยว.** กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่นอินโด
ไชน่า.
- ชนัญญา กาญจนรังษิณห์ และวไลทัศน์ วรกุล. 2547. **แนวคิด แนวทาง และกรณีตัวอย่างการ
ดำเนินงาน ศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชน.** เอ ที เอ็นโพรดักชั่น. กรุงเทพฯ.
- คมสัน รัตนะสีมากุล, ขวัญฟ้า ศรีประพันธ์, วาสิ ชันธุวาร และ สุภาพร อุตสาหะ. 2556.
**การเสริมสร้างสมรรถนะของชุมชนในจังหวัดเชียงรายเพื่อรองรับและจัดการการ
ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบองค์รวมอย่างครบวงจรสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุที่เป็น
ชาวต่างชาติ.** กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดเชียงราย. 2559. **แผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย
พ.ศ. 2561 – 2564.** เข้าถึงเมื่อวันที่ 6 ธ.ค. 62 จาก
http://www.chiangrai.net/cpwp/?wpfb_dl=432
- จิรัฐ ชวนชม และ นงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร.(2557). **ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการบริหารธุรกิจการ
ท่องเที่ยวของธุรกิจนำเที่ยวกรณีศึกษา ธุรกิจนำเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานคร.** คณะ
วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. วารสาร SDU, 10(3),1-16.
- จุฑาทิพย์ สุจริตกุล. 2560. **รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นใน
จังหวัดภูเก็ต.**วารสารรัชต์ภาคย์ คณะศิลปศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์ ฉบับพิเศษ ครอบคลุม
23 ปี (เล่มที่ 2) : 236 -248.
- ชนัญชิตา อนุชาติ. 2559. **กลยุทธ์ระดับองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: กรณีศึกษา
โรงพยาบาลการแพทย์ แผนไทยสกลนคร หลวงปู่แฟบ สุภโท.** วารสารการบริการและ
การท่องเที่ยวไทย, 10(2), สืบค้นจาก
<http://tcithaijo.org/index.php/tourismtaat/article/view/45405>

ชลดา แสนคำเรือง และ กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. 2556. **ปัจจัยที่ผลต่ออุปสงค์การท่องเที่ยว:**

กรณีศึกษาการท่องเที่ยวในจังหวัดเลย.มหาวิทยาลัยรังสิต.

ชุดิมา อู่ประเสริฐ. 2556. **แบบจำลองสมการโครงสร้างของอุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว**

ชาวต่างชาติในภาคเหนือของประเทศไทย.มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ทิพย์วรรณ หัดเทียมเพชร. 2548. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย**

ของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น.มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปาริชาติ วิสุทธิสมาจาร, อรพรรณ สกุลแก้ว และปรัชญากรณ ไชยคช. 2553. **รายงานวิจัยฉบับ**

สมบูรณ์: การพัฒนาสวนสมุนไพรเพื่อการท่องเที่ยว พื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา :

กรณีศึกษา หมู่ที่6 และ8 บ้านในวัง ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง.

สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม.

ปิยาภรณ์ ศิริกานูมาศ, สาธิตผลเจริญ และกมลรัตน์ สมใจ. 2550. **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว**

เชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ : รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ :

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พุทธศักราช 2562.

(2562 เมษายน 30). **ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 121-164**

พิศรา เสริมรัตน์วิศิษฐ์. (2560). **แผนธุรกิจนำเที่ยวไทยแบบ Private Tour สำหรับนักท่องเที่ยว**

ญี่ปุ่น. วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พัชรกร กนิษฐาสุนทร. 2559. **การศึกษาอุปสงค์การท่องเที่ยวแบบ Green Tourism ของผู้อาศัย**

ในเขตกรุงเทพมหานคร.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาณี ทิพย์วงศ์. 2558. **การศึกษาอุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีนในจังหวัดเชียงใหม่.**

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาวินี ศรีสันต์, สุจิตรา กฤติยาวรรณ, สุชีรา พระมาลา และศุภชัย จันทรงาม. 2559. **เส้นทางการ**

ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศในจังหวัด

อุบลราชธานี. เอกสารการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติราชธานี

วิชาการครั้งที่ 1 “สร้างเสริมสหวิทยาการผสมผสานวัฒนธรรมไทยก้าวอย่างมั่นใจเข้าสู่

AC”

ระวีวรรณ เจริญทรัพย์. 2560. **คู่มือการใช้จ่ายสมุนไพรอย่างถูกต้องสำหรับเยาวชน. มหาวิทยาลัย**

แม่ฟ้าหลวง, เชียงราย.

- รัตนา บุญเลิศ. 2560. การเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ
กรณีศึกษา อ.เชียงแสน จ.เชียงราย. สืบค้นจาก [https://sites.google.com/a/
eisth.org/chiang-rai-special-economic-zone/10-phu-mi-sw-n-di-sw-n-seiy-ni-so-
xupthan-kar-thxng-theiyw](https://sites.google.com/a/eisth.org/chiang-rai-special-economic-zone/10-phu-mi-sw-n-di-sw-n-seiy-ni-so-xupthan-kar-thxng-theiyw).
- วลัยลักษณ์ รัตนวงศ์. 2557. การวัดนวัตกรรมบริการของธุรกิจท่องเที่ยวไทย: วิสาหกิจขนาด
กลางและขนาดย่อม. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขล. 31(1),
119-146.
- ศศิธร ภูมิวารินทร์. 2553. อุปสงค์ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามา
ท่องเที่ยว ในประเทศไทย:กรณีศึกษากลุ่มประเทศ BRIC.มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ลลิตา กองสาสนะ. 2552. การศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดขอนแก่น. วารสาร
วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม :
35-57.
- สุชาติ เลียงแสงทอง. 2558. สປາไทย สรรค์แห่งการพักผ่อนของนักท่องเที่ยวจีน. สืบค้นเมื่อ 20
เมษายน 2652, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/635316>
- สุนันทา แก้วพันธ์ช่วง. (2553). การพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กิจกรรมทางภาษาเพื่อการสื่อสาร. โรงเรียนเซไลวิทยาคม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เลย เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายสมุทราธิบดี. 2560. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองสมุทราธิบดี.
นนทบุรี: กองวิชาการและแผนงาน กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข.
- สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงราย. 2560. พัฒนาระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 29
ตุลาคม 2561 จาก [http://chiangrai.nso.go.th/index.php?option=com_
content&view=article&id=296:2017-03-21-06-03-27&catid=86:2011-10-11-
07-23-41](http://chiangrai.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=296:2017-03-21-06-03-27&catid=86:2011-10-11-07-23-41).
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2560. จำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย
พ.ศ 2545 – 2558. สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2561 จาก [http://service.nso.go.th/
nso/web/statseries/statseries23.html](http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries23.html).
- ลลิตา กองสาสนะ. 2552. การศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดขอนแก่น.
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น: ขอนแก่น.

- อรนภา ทศนัยนา. 2559. รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬาสำหรับผู้สูงอายุโดยมหาวิทยาลัย.วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อาทิตย์ พันธุ์เดช. 2557. **สานพลังผู้ประกอบการไทย ร่วมใจแจ้งเบาะแสผลิตภัณฑ์สุขภาพผิดกฎหมายร้องเรียน ร้องทุกข์ กับ อย. อย.กับการจัดการคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ.** วารสารอาหารและยา ฉบับเดือนมกราคม-เมษายน, 76-78.
- อารียา ไชยทิพย์. 2553. **ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในจังหวัดเชียงใหม่ประเทศไทย.**มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุไร บุตรทองดี. 2559. **การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวศูนย์สมุนไพรดอยสภิต ตำบลคลองปราบ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี.** วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559 : 22-30.
- Thinakorn Noree, Johanna Hanefeldb & Richard Smithc. 2016. **Medical tourism in Thailand: a cross-sectional study.** Bull World Health Organ 2016;94:30–36| doi: <http://dx.doi.org/10.2471/BLT.14.15216532>.
- ฐานเศรษฐกิจ. 2016. **พ่อเมืองปราจีนบุรีน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพัฒนาเมืองสมุนไพร.** เข้าถึงเมื่อวันที่ 23 พ.ค. 62 จาก <http://www.thansettakij.com/content/108847>
- มติชนออนไลน์, 2559. **สร.เปิดตัว ‘สกลนครมหานครแห่งพฤษภเวช’ 1 ใน 4 จังหวัดต้นแบบเมืองสมุนไพร.**เข้าถึงเมื่อวันที่ 23 พ.ค. 62 จาก https://www.matichon.co.th/local/news_302388
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี. 2561. **สาธารณสุขจังหวัดสุราษฎร์ธานี เดินหน้าขับเคลื่อนโครงการ “สุราษฎร์ธานีเมืองสมุนไพร” (Suratthani Herbal City).** เข้าถึงเมื่อวันที่ 23 พ.ค. 62 จาก http://thainews.prd.go.th/th/website_th/news/print_news/WNSOC61 01080010030
- news.ch3thailand. 2559. **ปั้นเชียงราย ต้นแบบเมืองท่องเที่ยวสมุนไพร.** เข้าถึงเมื่อวันที่ 23 พ.ค. 62 จาก <http://news.ch3thailand.com/ข่าวเศรษฐกิจ/25942/ปั้นเชียงราย-ต้นแบบเมืองท่องเที่ยวสมุนไพร.htm>.